

MINISTERUL
EDUCAȚIEI ȘI CERCETĂRII

HR EXCELLENCE IN RESEARCH

Universitatea
„Ștefan cel Mare”
din Suceava

Lucrări științifice

SIMPOZION ȘTIINȚIFIC AL TINERILOR CERCETĂTORI

EDIȚIA A XIX-a

(16 – 17 aprilie 2021)

Vol. 2

**Republica Moldova
Chișinău, 2021**

MINISTERUL
EDUCAȚIEI ȘI CERCETĂRII

Universitatea
„Ștefan cel Mare”
din Suceava

Lucrări științifice

SIMPOZION ȘTIINȚIFIC INTERNAȚIONAL AL TINERILOR CERCETĂTORI

EDIȚIA A XIX-a

(16 – 17 aprilie 2021)

VOL. 2

Republica Moldova
Chișinău, 2021

CZU 082:378=00

S 57

Lucrări științifice ale simpozionului științific internațional (16-17 aprilie 2021), Volumul 2

Copyright 2021

Editori:

Academia de Studii Economice a Moldovei, Republica Moldova. Adresa: Republica Moldova, mun. Chișinău, str. Mitropolit Gavriil Bănulescu-Bodoni, 61, MD-2005, Telefon: + 37322224128, Fax: +37322221968, www.ase.md

Editura ASEM, Centrul Editorial-Poligrafic al ASEM. Adresa: Republica Moldova, mun. Chișinău, str. Mitropolit Gavriil Bănulescu-Bodoni, 59, ASEM, bloc B, b. 502, MD-2005, Telefon: + 37322402936, www.ase.md

Toate drepturile sunt rezervate

Editorii nu sunt responsabili pentru conținutul lucrărilor științifice publicate și nici de opiniile autorilor prezentate în acest Volum.

COLEGIUL DE REDACȚIE

Redactor-șef: Prof. univ., dr. hab., academician Grigore BELOSTECINIC

Membri:

Corneliu GUȚU, dr., Prorector pentru Cercetare și Parteneriate, ASEM

Liliana STAVER, cercet. șt., Șef Serviciu Știință, ASEM

Diana BRAGOI, Secretar științific al Senatului ASEM, ASEM

Angela CASIAN, dr., Director al Școlii Masterale de Excelență în economie și business ASEM

Roman LIVANDOVSKI, dr., Decan al Facultății „Business și Administrarea Afacerilor”, ASEM

Veaceslav ZAPOROJAN, dr., Decan al Facultății „Economie Generală și Drept”, ASEM

Ludmila COBZARI, dr., hab., Decan al Facultății „Finanțe”, ASEM

Lilia GRIGOROI, dr., Decan al Facultății „Contabilitate”, ASEM

Zinovia TOACĂ, dr., Decan al Facultății „Tehnologii Informaționale și Statistică Economică”, ASEM

Nina ROȘCOVAN, dr., Șef Laborator „Programe și Proiecte Internaționale” al ICESE, ASEM

Descrierea Camerei Naționale a Cărții

Simpozion Științific Internațional al Tinerilor Cercetători (19 ; 2021 ; Chișinău). Simpozion Științific Internațional al Tinerilor Cercetători, Ediția a 19-a, (16-17 aprilie 2021) : Lucrări științifice : [în vol.] / colegiul de redacție: Grigore Belostecinic (redactor-șef) [et al.]. – Chișinău : ASEM, 2021 – . – ISBN 978-9975-155-40-3.

Cerințe de sistem: PDF Reader.

Vol. 2. – 2021. – 235 p. : fig. color, tab. – Antetit.: Min. Educației și Cercet., Acad. de Studii Econ. a Moldovei. – Texte : lb. rom., engl., fr., rusă. – Rez.: lb. rom., engl., fr. – Referințe bibliogr. la sfârșitul art. – În red. aut. – ISBN 978-9975-155-42-7 (PDF).

082:378=00

S 57

ISBN 978-9975-155-42-7

DOI 10.5281/zenodo.5669883

Acest Volum include lucrările științifice prezentate la Șimpozionul Științific Internațional al Tinerilor Cercetători, 16-17 aprilie 2021, care s-a desfășurat în cadrul Academiei de Studii Economice a Moldovei (ASEM), Chișinău, Republica Moldova.

Simpozionul a cuprins următoarele secțiuni:

SECȚIUNILE TEMATICE:

I. MASTERANZI (CILUL II)

Secțiunea: Dezvoltarea Republicii Moldova în noul context politic, social și economic, în cercetările masteranzilor ASEM

II. STUDENȚI (CICLUL I), ELEVI (COLEGIU)

Secțiunea 1: Managementul și dezvoltarea durabilă a afacerilor în sec.XXI

Secțiunea 2: Perspective de dezvoltare în sfera serviciilor: comerț, turism și alimentație publică

Secțiunea 3: Contabilitate, audit și analiză economică

Secțiunea 4: Suport informatic și metode cantitative în economie

Secțiunea 5: Jurisprudență națională și europeană

Secțiunea 6: Contribuția ITC în dezvoltarea economiei digitale

Secțiunea 7: Integrarea economică și cooperare internațională

Secțiunea 8: Finanțe și asigurări

Secțiunea 9: Resurse umane și afaceri publice

Secțiunea 10: Tendințele marketingului modern

Secțiunea 11: Econometrie și statistică economică

Secțiunea 12: Aspecte teoretice și practici eficiente pentru o dezvoltare sustenabilă a economiei naționale

Secțiunea 13: Aspecte teoretice și practice ale activității unităților economice

Secțiunea 14: Dezvoltarea instrumentelor și instituțiilor financiare la etapa actuală

CUPRINS
PREZENTĂRI ÎN PLEN

THE ROLE OF THE EXPORT PROMOTION COMPANIES IN SUPPORTING THE PRODUCERS DURING THE PANDEMIC 14

ROLUL COMPANIILOR CU FUNCȚIE DE FACILITARE ȘI PROMOVARE A EXPORTURILOR ÎN SUSȚINEREA PRODUCĂTORILOR PE TIMP DE PANDEMIE

Brad Ecaterina, masterandă

Programul: Tranzacții Internaționale și Diplomatie Economică
Academia de Studii Economice din Moldova
Coordonator științific: Dodu - Gugea Larisa, dr., conf. univ.
Academia de Studii Economice din Moldova

THE INFLUENCE OF THE CORONAVIRUS PANDEMIC ON INFLATION AND CONSUMER PRICES IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA 21

INFLUENȚA PANDEMIEI CORONAVIRUS ASUPRA INFLAȚIEI ȘI A PREȚURILOR DE CONSUM ÎN REPUBLICA MOLDOVA

Butmalai Valentina, studentă, Specialitatea: Afaceri Internaționale
Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați
Coordonator științific: Săracu Alina Florentina, lect. univ.
Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați

L'EXPÉRIENCE DE LA FRANCE DANS LE DOMAINE DES PÔLES/CLUSTERS ÉCONOMIQUES 25

EXPERIENȚA FRANȚEI ÎN DOMENIUL POLILOR/CLUSTERELOR ECONOMICE

Mînza Andreea-Anastasia, studentă, Specialitatea: EMREI
Academia de Studii Economice din Moldova
Coordonator științific: Benea-Popușoi Elina, dr., conf. univ.
Academia de Studii Economice din Moldova

SECȚIUNILE TEMATICE:
STUDENȚI (CICLUL I), ELEVI (COLEGIU)

SECȚIUNEA 1: MANAGEMENTUL ȘI DEZVOLTAREA DURABILĂ A AFACERILOR ÎN SEC. XXI

FUTURE MANAGERIAL SKILLS 31
COMPETENȚE MANAGERIALE DE VIITOR

Uțica Doina, studentă, Specialitatea: BA
Academia de Studii Economice din Moldova
Coordonator științific: Hăbășescu Mariana, lector univ.
Academia de Studii Economice din Moldova

ORGANIZATIONAL IMAGE AND REPUTATION IN THE ONLINE ENVIRONMENT. BENEFITS AND RISKS 34
IMAGINEA ȘI REPUTAȚIA ORGANIZAȚIONALĂ DIN MEDIUL ONLINE. AVANTAJE ȘI RISCURI

Edu Constantin, student, Specialitatea: BA
Academia de Studii Economice din Moldova
Coordonator științific: Hăbășescu Mariana, lector univ.
Academia de Studii Economice din Moldova

- RISKS OF SMALL AND MEDIUM-SIZED BUSINESSES IN A PANDEMIC** 38
РИСКИ МАЛОГО И СРЕДНЕГО БИЗНЕСА В УСЛОВИЯХ ПАНДЕМИИ
Bogaci Arina, studentă, **Specialitatea: MKL**
Academia de Studii Economice din Moldova
Conducător științific: Dorogaia Irina, dr., conf. univ.
Academia de Studii Economice din Moldova
- DEFIS DU SYSTEME HIERARCHIQUE DANS LA GESTION DE L'ORGANISATION** 42
PROVOCĂRI VIZÂND SISTEMUL IERARHIC ÎN MANAGEMENTUL ORGANIZAȚIEI
¹Lupan Carolina, studentă, **Specialitatea: BA**
²Chirilov Ionela, studentă, **Specialitatea: BA**
^{1,2} Academia de Studii Economice din Moldova
Coordonator științific: Hăbășescu Mariana, lector univ.
Academia de Studii Economice din Moldova
- CAREER MANAGEMENT AND THE IMPORTANCE OF REALIZING THE POTENTIAL OF TALENTED EMPLOYEES** 46
УПРАВЛЕНИЕ КАРЬЕРОЙ И ЗНАЧЕНИЕ РЕАЛИЗАЦИИ ПОТЕНЦИАЛА ТАЛАНТЛИВЫХ СОТРУДНИКОВ
Cucos Ana, studentă, **Specialitatea: BA**
Academia de Studii Economice din Moldova
Coordonator științific: Bilaș Ludmila dr., conf. univ.
Academia de Studii Economice din Moldova
- ADAPTER LES ORGANISATIONS: DU TRADITIONALISME À L'AGILITÉ** 50
ADAPTAREA ORGANIZAȚIILOR: DE LA TRADIȚIONALISM LA AGILITATE
Vîrlan Ecaterina, studentă, **Specialitate: BA**
Academia de Studii Economice din Moldova
Coordonator științific: Hăbășescu Mariana, lector univ.
Academia de Studii Economice din Moldova
- THE SIGNIFICANCE OF MOTIVATION IN THE MODERN WORLD: PROBLEMS AND PROSPECTS** 53
ЗНАЧЕНИЕ МОТИВАЦИИ В СОВРЕМЕННОМ МИРЕ: ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ
Meguș Cristina, student, **Specialitatea: BA**
Academia de Studii Economice din Moldova
Conducător științific: Dorogaia Irina, dr., conf. univ.
Academia de Studii Economice din Moldova
- IMPLEMENTATION AND MANAGEMENT OF INNOVATIONS IN THE DEVELOPMENT OF ROAD INFRASTRUCTURE IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA** 56
ВНЕДРЕНИЕ И УПРАВЛЕНИЕ ИННОВАЦИЯМИ В РАМКАХ РАЗВИТИЯ ДОРОЖНОЙ ИНФРАСТРУКТУРЫ В РЕСПУБЛИКЕ МОЛДОВА
Conop Vladislava, studentă, **Specialitatea: BA**
Academia de Studii Economice din Moldova
Conducător științific: Dorogaia Irina, dr., conf. univ.
Academia de Studii Economice din Moldova

- REPUTATIONAL RISK IN THE CONTEXT OF ONLINE ACTIVITY** 60
RISCU REPUTAȚIONAL ÎN CONTEXTUL DEZVOLTĂRII ACTIVITĂȚII ÎN ON-LINE
- Tabuncic Simona, studentă, Specialitatea: MKL,**
Academia de Studii Economice din Moldova
Conducător științific: Gușuvati Aliona, lector univ.
Academia de Studii Economice din Moldova
- THE MANAGEMENT OF THE ENTERPRISE THROUGH THE PRISM OF THE** 64
CIRCULAR ECONOMY
MANAGEMENTUL ÎNTREPRINDERII PRIN PRISMA ECONOMIEI CIRCULARE
- ¹Danila Victor, student, Specialitatea: D**
²Patrașco Veronica, studentă, Specialitatea: D
^{1,2} Academia de Studii Economice din Moldova
Conducător științific: Covaș Lilia, conf. univ.
Academia de Studii Economice din Moldova
- EFFECTIVE MANAGEMENT FACTORS: EVOLUTION AND MODERNITY** 68
ФАКТОРЫ ЭФФЕКТИВНОГО МЕНЕДЖЕРА: ЭВОЛЮЦИЯ И
СОВРЕМЕННОСТЬ
- Raneta Tatiana, studentă, Specialitatea: BA**
Academia de Studii Economice din Moldova
Conducător științific: Dorogaia Irina, dr., conf. univ.
Academia de Studii Economice din Moldova
- COMPETITIVE RISK – INNOVATIONAL TRIGGER IN DIGITAL ERA** 71
RISCU CONCURRENTIAL – TRIGGERUL INOVAȚIONAL ÎN ERA DIGITALĂ
- Galeru Cristina, studentă, Specialitate: MKL**
Academia de Studii Economice din Moldova
Conducător științific: Gușuvati Aliona, lector univ.
Academia de Studii Economice din Moldova
- THE IMPORTANCE OF SOFT SKILLS IN THE ART OF MANAGING MODERN** 75
ENTERPRISES
ВАЖНОСТЬ SOFT SKILLS В ИСКУССТВЕ УПРАВЛЕНИЯ
СОВРЕМЕННЫМИ ПРЕДПРИЯТИЯМИ
- Ahmadova Asia, studentă, Specialitatea: BA**
Academia de Studii Economice din Moldova
Conducător științific: Dorogaia Irina, dr., conf. univ.
Academia de Studii Economice din Moldova
- FEATURES OF GROUP MANAGEMENT AND PROBLEMS OF COLLECTIVE** 78
RESPONSIBILITY
ОСОБЕННОСТИ УПРАВЛЕНИЯ ГРУППОЙ И ПРОБЛЕМЫ
КОЛЛЕКТИВНОЙ ОТВЕТСТВЕННОСТИ
- Slivca Anna, studentă, Specialitatea: BA**
Academia de Studii Economice din Moldova
Conducător științific: Dorogaia Irina, dr., conf. univ.
Academia de Studii Economice din Moldova

**CORPORATE SOCIAL RESPONSIBILITY AS A KEY TO DEVELOPING
SUSTAINABLE BUSINESSES** 81
**RESPONSABILITATEA SOCIALĂ CORPORATIVĂ CHEIA SPRE
DEZVOLTAREA SUSTENABILĂ A AFACERILOR**

Hîrbu Ana, studentă, Specialitatea: BA
Academia de Studii Economice din Moldova
Coordonator științific: Covaș Lilia, dr.hab., conf.univ.
Academia de Studii Economice din Moldova

**SECȚIUNEA 2: PERSPECTIVELE DE DEZVOLTARE ÎN SFERA
SERVICIILOR: COMERȚ, TURISM ȘI ALIMENTAȚIE PUBLICĂ**

THE FEATURES OF A MONASTIC DIET 85
PARTICULARITĂȚILE BUCĂTĂRIEI MONAHALE

Drăguș Iraida, studentă, Specialitatea: TAP
Academia de Studii Economice din Moldova
Coordonator științific: Tabușnic Olga, dr., lector univ.
Academia de Studii Economice din Moldova

"DIABETIC EPIDEMIC" AND RECOMMENDED DIETS FOR DIABETES 88
**“EPIDEMIA DIABETICĂ” ȘI REGIMURILE ALIMENTARE RECOMANDATE
DIABETICILOR**

ȚÎMPĂU Mihaela, studentă, Specialitatea: TAP
Academia de Studii Economice din Moldova
Coordonator științific: Calmăș Valentina, dr., conf. univ.
Academia de Studii Economice din Moldova

THE STUDY OF CONFORMITY OF DRINKING MILK 91
STUDIAREA CONFORMITĂȚII LAPTELUI DE CONSUM

Popa Maria, studentă, Specialitatea: MERC
Academia de Studii Economice din Moldova
Coordonator științific: Fedorciucova Svetlana, conf. univ.
Academia de Studii Economice din Moldova

LES NOUVELLES TENDANCES GASTRONOMIQUES 95
TENDINȚE GASTRONOMICE NOI

Cojocar Mariana, studentă, Specialitatea: TAP
Academia de Studii Economice din Moldova
Coordonator științific: Tabușnic Olga, dr., lector univ.
Academia de Studii Economice din Moldova

TOURIST DEVELOPMENT OF THE GEOGRAPHICAL AREA "FRENCH ALPS" 99
VALORIFICAREA TURISTICĂ A ZONEI GEOGRAFICE "ALPII FRANCEZI"

Praporșnic Alina, studentă, Specialitatea: SHT
Academia de Studii Economice din Moldova
Coordonator științific: Bulican Adrian, conf univ.
Academia de Studii Economice din Moldova

EFFICIENT DISPLAY - IN ESTABLISHING AND STIMULATING SALES 103
O ETALARE EFICIENTĂ- ÎN STABILIREA ȘI STIMULAREA VÂNZĂRILOR

Leahu Nicoleta, elevă,
Colegiul Național de Comerț al Academiei de Studii Economice din Moldova
Coordonator științific: Nicolai Svetlana
Colegiul Național de Comerț al Academiei de Studii Economice din Moldova

DEVELOPING THE FLOW OF CUSTOMERS BASED ON A QUALITATIVE 107
ARRANGEMENT SYSTEM
DEZVOLTAREA FLUXULUI DE CLIENȚI PE BAZA UNUI SISTEM DE
AMENAJARE CALITATIV

Frunza Valeria, elevă,
Colegiul Național de Comerț al Academiei de Studii Economice din Moldova
Coordonator științific: Nicolai Svetlana
Colegiul Național de Comerț al Academiei de Studii Economice din Moldova

SECȚIUNEA 3: CONTABILITATE, AUDIT ȘI
ANALIZĂ ECONOMICĂ

ACCOUNTING FOR CHANGES IN SOCIAL CAPITAL 111
MODUL DE CONTABILIZARE A MODIFICĂRILOR CAPITALULUI SOCIAL

Lungu Daniela, studentă, Specialitatea: CON
Academia de Studii Economice din Moldova
Coordonator științific: Țiriulnicova Natalia, dr., conf. univ.
Academia de Studii Economice din Moldova

POINTS OF VIEW ON RELATED ACCOUNTING POLICIES SHARE CAPITAL 115
PUNCTE DE VEDERE PRIVIND POLITICILE CONTABILE AFERENTE
CAPITALULUI SOCIAL

Circo Daniela, studentă, Specialitatea: CIG
Universitatea „Ștefan cel Mare” din Suceava
Coordonator științific: Lazari Liliana, dr., conf. univ.
Academia de Studii Economice din Moldova

ACCOUNTING ASPECTS OF PHILANTHROPIC DONATIONS 119
ASPECTE CONTABILE PRIVIND DONAȚIILE FILANTROPICE

Patrașcu Vlada, studentă, Specialitatea: CON
Academia de Studii Economice din Moldova
Coordonator științific: Popovici Angela, dr., conf.univ.
Academia de Studii Economice din Moldova

ACCOUNTING AND CALCULATION OF PRODUCTION COST 123
CONTABILITATEA ȘI CALCULAȚIA COSTULUI DE PRODUCȚIE

Alexa Valentina-Mădălina, studentă, Specialitatea: CIG
Universitatea „Ștefan cel Mare” din Suceava
Coordonator științific: Lazari Liliana, dr., conf. univ.
Academia de Studii Economice din Moldova

ACCOUNTING AND TAX ASPECTS OF SOFTWARE ASPECTE CONTABILE ȘI FISCALE ALE SOFTURILOR	127
Gorgos Nicoleta, studentă, Specialitatea: CON Academia de Studii Economice din Moldova Coordonator științific: Popovici Angela, dr., conf.univ. Academia de Studii Economice din Moldova	
FINANCIAL INVESTMENT ACCOUNTING CONTABILITATEA INVESTIȚIILOR FINANCIARE	131
Mihăescu Ionela Mihaela, studentă, Specialitatea: CON Universitatea “Ștefan cel Mare” din Suceava Coordonator științific: Mihăilă Svetlana, dr., conf. univ. Academia de Studii Economice din Moldova	
REPORTING OF THE FINANCIAL POSITION BY BALANCE SHEET: ITS EVOLUTION AND CONTENT IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA RAPORTAREA POZIȚIEI FINANCIARE PRIN BILANȚ: EVOLUȚIA ȘI CONȚINUTUL ACESTUIA ÎN REPUBLICA MOLDOVA	135
Platon Inga, student, Specialitatea: CON Academia de Studii Economice din Moldova Coordonator științific: Lazari Liliana, dr., conf. univ. Academia de Studii Economice din Moldova	
ACCOUNTING TREATMENTS FOR STOCK RECOGNITION AND VALUATION TRATAMENTE CONTABILE PRIVIND RECUNOAȘTEREA ȘI EVALUAREA SOCURILOR	139
¹Guzun Iraida, studentă, Specialitatea: CON ²Peca Mihaela, studentă, Specialitatea: CON ^{1,2} Academia de Studii Economice din Moldova Coordonator științific: Popovici Angela, dr., conf. univ. Academia de Studii Economice din Moldova	
THE IMPACT OF THE CHANGES MADE IN SNC ON THE REZENTATION OF THE INFORMATION RELATED TO THE RECEIVABLES IN THE FINACIAL STATEMENTS IMPACTUL MODIFICARILOR OPERATE ÎN SNC-URI ASUPRA PREZENTĂRII INFORMAȚIILOR AFERENTE CREAȚELOR ÎN SITUAȚIILE FINACIARE	143
Rusu Gabriela, studentă, Specialitatea: CON Academia de Studii Economice din Moldova Coordonator științific: Bădicu Galina, dr., conf. univ. Academia de Studii Economice din Moldova	
SOME INCURSIONS OF THE GREEN ACCOUNTING CONCEPT UNELE INCURSIUNI ALE CONCEPTULUI DE CONTABILITATE VERDE	147
Codrean Violeta, studentă, Specialitatea: CON Academia de Studii Economice din Moldova Coordonator științific: Mihaila Svetlana, dr., conf. univ. Academia de Studii Economice din Moldova	

ACCOUNTING ASPECTS IN THE CONTEXT OF THE PANDEMIC ASPECTE CONTABILE ÎN CONTEXTUL PANDEMIEI	151
Bordea Olga, studentă, Specialitatea: CON Academia de Studii Economice din Moldova Coordonator științific: Bajan Maia, dr., conf.univ. Academia de Studii Economice din Moldova	
DIGITALIZAREA PROFESIEI CONTABILE DIGITALIZATION OF THE ACCOUNTING PROFESSION	155
Bocan Mihaela, studentă, Specialitatea: CON Academia de Studii Economice din Moldova Coordonator științific: Bajan Maia, dr., conf.univ. Academia de Studii Economice din Moldova	
THE EVOLUTION OF THE BALANCE SHEET IN THE LAST DECADE EVOLUȚIA BILANȚULUI ÎN ULTIMUL DECENIU	159
Brighidin Irina, studentă, Specialitatea: CON Academia de Studii Economice din Moldova Coordonator științific: Bajan Maia, dr., conf.univ. Academia de Studii Economice din Moldova	
POINTS OF VIEW ON ACCOUNTING TREATMENTS REGARDING INTANGIBLE FIXED ASSETS PUNCTE DE VEDERE PRIVIND TRATAMENTELE CONTABILE AFERENTE IMOBILIZĂRILOR NECORPORALE	163
Cioban Alexandra, studentă, Specialitatea: CIG Universitatea „Ștefan cel Mare” din Suceava Coordonator științific: Lazari Liliana, dr., conf. univ. Academia de Studii Economice din Moldova	
LA COMPTABILITÉ DES IMMOBILISATIONS CORPORELLES CONTABILITATEA MIJLOACELOR FIXE	167
Hreceniuc Briana, studentă, Specialitatea: CIG Universitatea „Ștefan cel Mare” din Suceava Coordonator științific: Bajan Maia, dr., conf. univ. Academia de Studii Economice din Moldova	
SECȚIUNEA 4: SUPTOR INFORMATIC ȘI METODE CANTITATIVE ÎN ECONOMIE	
THE IMPACT OF THE GENERATION GAP ON BUSSINESS IMPACTUL DECALAJULUI GENERAȚIONAL ASUPRA BUSSINESS-ULUI	171
Boldurescu Mihaela, studentă, Specialitatea: Drept Academia de Studii Economice din Moldova Coordonator științific: Capățina Valentina, dr., conf. univ. Academia de Studii Economice din Moldova	

ELDERLY PEOPLE IN THE DIGITAL ERA 174
ÎNCADRAREA SENIORILOR ÎN MEDIUL DIGITAL

Varzari Marcela, studentă, Specialitatea: D
Academia de Studii Economice din Moldova
Coordonator științific: Capațina Valentina, dr., conf. univ.
Academia de Studii Economice din Moldova

SECURITY OF PERSONAL DATA IN THE VIRTUAL ENVIRONMENT 176
SECURITATEA DATELOR CU CARACTER PERSONAL ÎN MEDIUL VIRTUAL

Negoïța Ioan, student, specialitatea: FB
Academia de Studii Economice din Moldova
Coordonator științific: Capațina Valentina, dr., conf. univ.
Academia de Studii Economice din Moldova

EFFICIENCY OF DESIGN PATTERNS IN SOFTWARE ENGINEERING 180
ЭФФЕКТИВНОСТЬ ШАБЛОНОВ ПРОЕКТИРОВАНИЯ В ПРОГРАММНОЙ ИНЖЕНЕРИИ

Statnik Aurel, student, Specialitatea: TI
Academia de Studii Economice din Moldova
Coordonator științific: Capațina Valentina, dr., conf. univ.
Academia de Studii Economice din Moldova

SECȚIUNEA 5: JURISPRUDENȚĂ NAȚIONALĂ ȘI EUROPEANĂ

REFLECTIONS ON RESPECT FOR HOME, PRIVACY AND FAMILY LIFE 184
REFLECȚII PRIVIND RESPECTAREA DOMICILIULUI, VIETȚII PRIVATE ȘI DE FAMILIE

Sîrbu Loredana, studentă, Specialitatea: Drept
Academia de Studii Economice din Moldova
Coordonator științific: Codreanu Alina, asist. univ.
Academia de Studii Economice din Moldova

LEGAL ANALYSIS ON THE ACCEPTANCE AND WAIVER OF INHERITANCE 188
ANALIZA JURIDICĂ PRIVITOR LA ACCEPTAREA ȘI RENUNȚAREA LA MOȘTENIRE

Simonov Alina, studentă, Specialitatea: Drept
Academia de Studii Economice din Moldova
Coordonator științific: Gișcă Veronica, dr., conf. univ.
Academia de Studii Economice din Moldova

GENERAL ASPECTS REGARDING THE PREVENTION AND COMBATING GENOCIDE 192
ASPECTE GENERALE PRIVIND PREVENIREA ȘI COMBATEREA GENOCIDULUI

Guțu Cătălina, studentă, Specialitatea: Drept
Academia de Studii Economice din Moldova
Coordonator științific: Codreanu Alina, asist. univ.
Academia de Studii Economice din Moldova

CUSTOMS BROKER – PART OF THE CUSTOMS SYSTEM BROKERUL VAMAL – PARTE A SISTEMULUI VAMAL	196
Lipai Victoria, studentă, Specialitatea: D Academia de Studii Economice din Moldova Coordonator științific: Codreanu Alina, asist. univ. Academia de Studii Economice din Moldova	
CRIMINAL IDENTIFICATION OF THE PERSON THROUGH GRAPHOSCOPIC EXAMINATION IDENTIFICAREA CRIMINALISTICĂ A PERSOANEI PRIN INTERMEDIUL EXAMINĂRII GRAFOSCOPICE	199
Ilovan Ana, studentă, Specialitatea: D Academia de Studii Economice din Moldova Coordonator științific: Armeanic Alexandru, dr., conf. univ. Academia de Studii Economice din Moldova	
THE INTERACTION OF VIRTUAL CURRENCY WITH OFFSHORE INTERACȚIUNEA MONEDEI VIRTUALE CU ZONELE OFFSHORE	203
Margarint Denis, student, Specialitatea: D Academia de Studii Economice din Moldova Coordonator științific: Armeanic Alexandru, dr., conf. univ. Academia de Studii Economice din Moldova	
PREVENTION AND COMBAT OF TRAFFICKING IN HUMAN BEINGS IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA PREVENIREA ȘI COMBATerea TRAFICULUI DE FIINȚE UMANE ÎN REPUBLICA MOLDOVA	207
Danila Victor, student, Specialitatea: D Academia de Studii Economice din Moldova Coordonator științific: Nastas Andrei, dr., conf. univ. Academia de Studii Economice din Moldova	
JUDICIARY REFORM - FAILURES AND ACHIEVEMENTS REFORMA PUTERII JUDECĂTOREȘTI – EȘECURI ȘI REALIZĂRI	211
Danila Victor, student, Specialitatea: D Academia de Studii Economice din Moldova Coordonator științific: Bâcu Adelina, dr., conf. univ. Academia de Studii Economice din Moldova	
REFERENCES ON THE IMPACT OF FORENSICS AS AN INTERDISCIPLINARY SCIENCE REPERE PRIVIND IMPACTUL CRIMINALISTICII CA ȘTIINȚĂ INTERDISCIPLINARĂ	215
Boldurescu Mihaela, studentă, Specialitatea: D Academia de Studii Economice din Moldova Coordonator științific: Codreanu Alina, asist. univ. Academia de Studii Economice din Moldova	

YOUTH RIGHTS IN LABOR RELATIONS 218
ПРАВА МОЛОДЕЖИ В ТРУДОВЫХ ПРАВООТНОШЕНИЯХ

Gotișan Maria, studentă, Specialitatea: D
Academia de Studii Economice din Moldova
Coordonator științific: Tighineanu Alexandra, dr., conf. univ.
Academia de Studii Economice din Moldova

SECȚIUNEA 6: CONTRIBUȚIA TIC ÎN DEZVOLTAREA ECONOMIEI DIGITALE

THE DEVELOPMENT OF PRACTICAL SKILLS WITHIN THE ACADEMIC WEB 222
FACTORY

DEZVOLTAREA ABILITĂȚILOR PRACTICE ÎN CADRUL WEB FACTORY
ACADEMIC

¹Ozerenscaia Daria, studentă, Specialitate: CIB
²Colesnicova Vlada, studentă, Specialitate: Infa
^{1,2} Academia de Studii Economice din Moldova
Coordonator științific: Tutunaru Sergiu, dr., conf. univ.
Academia de Studii Economice din Moldova

DIGITAL TRANSFORMATION OF THE ECONOMY OF THE REPUBLIC OF 226
MOLDOVA

TRANSFORMAREA DIGITALĂ A ECONOMIEI REPUBLICII MOLDOVA

Cebanu Tatiana, studentă, Specialitatea: SHT
Academia de Studii Economice din Moldova
Coordonator științific: Leahovcenco Alexandru, asist. univ.
Academia de Studii Economice din Moldova

BLOCKCHAIN AS A MASTER PART ELEMENT OF E-LEARNING IN THE 229
DIGITAL ECONOMY

BLOCKCHAIN CA ELEMENT DE BAZĂ A EDUCAȚIEI DIGITALE ÎN
ECONOMIA DIGITALĂ

Lungu Maria, studentă, Specialitatea: SHT
Academia de Studii Economice din Moldova
Coordonator științific: Leahovcenco Alexandru, asist. univ.
Academia de Studii Economice din Moldova

PREZENTĂRI ÎN PLEN

THE ROLE OF THE EXPORT PROMOTION COMPANIES IN SUPPORTING THE PRODUCERS DURING THE PANDEMIC

ROLUL COMPANIILOR CU FUNCȚIE DE FACILITARE ȘI PROMOVARE A EXPORTURILOR ÎN SUSȚINEREA PRODUCĂTORILOR PE TIMP DE PANDEMIE

BRAD Ecaterina, masterandă

Programul: Tranzacții Internaționale și Diplomatie Economică

Academia de Studii Economice din Moldova

Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md

e-mail autor: ecaterinabrad163@gmail.com

Abstract. Exports are an important component of a country's economy. Through this research, the authors described the correlation between exports and the national economy. The topic is actual insofar as it illustrates the role of exports in a country's economy and how the Government or organizations with the function of promoting exports can influence the exports trend. As the object of study serves exports, and as subject, products, services, producers, entrepreneurs. As the main methods of study, the conceptual analysis/conceptual approach, and empirical analysis were used. The obtained results contributed to a deeper understanding of the researched topic.

Key words: exports, producers, economy, pandemic, Baltic countries

JEL CLASSIFICATION: L60

INTRODUCERE

În ultima perioadă se accentuează tot mai mult rolul exportului, ca factor direct cu aport semnificativ la dezvoltarea produsului intern brut (PIB) și al creșterii economice a unei țări. Nu poate fi trecut cu vederea, întrucât o balanța comercială pozitivă poate fi atinsă doar dacă exporturile unei țări depășesc importurile ei.

În 2020, economia mondială a suferit schimbări vizibile din cauza pandemiei COVID-19 și continuă să le resimtă în toate ramurile economice. Cele mai bogate țări au impus și ele restricții în lupta cu virusul, ceea ce a dus la scăderea bruscă a productivității muncii, lucrul de birou a fost înlocuit cu cel de acasă, centrele comerciale nu activau. În această perioadă, firmele de pe mapamond pentru a supraviețui și a-și dezvolta produsele și serviciile sale, au trebuit să implementeze într-un timp record metode de menținere a vânzărilor, ca să facă față pandemiei. Multe afaceri au falimentat, alte noi idei de business au apărut. În această perioadă de cumpănă, firmele, care aplică pe larg inovația și creativitatea reușesc să supraviețuiască focarului pandemic, căci inovația reprezintă generatorul creșterii economice a unei țări.

Cercetarea respectivă e despre exporturi și rolul acestora în susținerea și internaționalizarea afacerilor. Aceasta își propune ca obiective primordiale:

- ✚ analiza conceptului de „exporturi” prin consultarea surselor din literatura de specialitate;
- ✚ analiza exporturilor Republicii Moldova către alte țări, prin consultarea platformei Intracen;
- ✚ exemplificarea rolului organizațiilor cu funcție de facilitare și promovare a exporturilor în susținerea producătorilor autohtoni, ca suport oferit în internaționalizarea afacerilor;
- ✚ recomandarea de politici de dezvoltare a exporturilor, având ca punct de pornire experiența străină.

Ca obiect de studiu al cercetării îl constituie exporturile.

Pentru a exprima rolul exportului în dezvoltarea economică, ca subiecte de studiu se descriu pe larg produsele și serviciile companiilor și suportul de care au nevoie în internaționalizarea afacerilor.

Ca metodă principală de studiu, s-a folosit analiza conceptuală/abordarea conceptuală, atunci când s-a analizat noțiunile de exporturi prin consultarea surselor din literatura de specialitate și analiza empirică, când s-a operat cu colectarea de date statistice privind exporturile Republicii Moldova către Țările Baltice.

1. PREZENTAREA GENERALĂ A NOȚIUNII DE EXPORTURI

Literatura de specialitate prezintă un șir de noțiuni sau concepte ale exporturilor, cu rol direct în dezvoltarea economică.

Exporturile contribuie la tot ce înseamnă consolidarea economiei și dezvoltarea unei țări. Această idee este susținută de Helpman și Krugman, care consideră că exporturile promovează creșterea economică prin creșterea câștigurilor valutare (astfel relaxând constrângerile balanței de plăți), economiile de scară și accesul la noi tehnologii și cunoștințe [5, 2017].

De regulă, exporturile semnifică deplasarea de bunuri dintr-o țară în alta. Astfel are loc o înțelegere sau un contract între două părți. Vânzătorul acestor bunuri și servicii este numit exportator; cumpărătorul străin este considerat importator [9, Charles W. L. Hill, 2015, p. 454].

Conform Eurostat, exporturile desemnează o schimbare sau tranzacționare de bunuri de la un rezident la un nerezident. În aceeași măsură, mărfurile de contrabandă pot fi incluse în exportul de bunuri [2]. Definierea exporturilor contribuie la înțelegerea mai clară a subiectului studiat. Diferitele abordări ale autorilor rezidă în faptul că fără exporturi o țară nu ar putea atinge un anumit nivel de creștere economică și ar rămâne în urma dezvoltării sale pe o perioadă nedeterminată.

2. REZULTATELE OBTINUTE VIZAVI DE ANALIZA EXPORTURILOR REPUBLICII MOLDOVA. STUDIU DE CAZ: EXPORTURILE REPUBLICII MOLDOVA CĂTRE ȚĂRILE BALTICE

În mare măsură, Țările Baltice pot fi considerate o destinație prielnică pentru export datorită poziționării sale geografic atractive și a climatului de afaceri.

Conform Intracen se pot evidenția câteva constatări cheie ce țin de importurile Țărilor Baltice:

- În perioada 2015 – 2019 s-a înregistrat o creștere constantă a importurilor Letoniei și Lituaniei (+8%), Estoniei (+6%);
- În perioada 2018 – 2019 în Letonia crește importul de:
 1. medicamente (+27%)
 2. haine pentru femei (+24%)
 3. semințe de floarea – soarelui
 4. (+16%)
 5. vin (+12%)
 6. produse de patiserie (+6%)
- În perioada 2018 – 2019 în Estonia crește importul de:
 1. nuci uscate (+77%)
 2. mobilă (+8%)
- În perioada 2018 – 2019 în Lituania crește importul de:
 1. produse de patiserie (+9%)
 2. nuci uscate (+8%)
 3. produse de ciocolată (+8%)
 4. medicamente (+8%)
 5. mobilă (+5%)
- Țările Baltice cu politici liberale și sprijin acordat investițiilor, oferă bune oportunități antreprenorilor străini.

Republica Moldova încearcă cu pași siguri să cucerească piața Țărilor Baltice, care are specificul său și e mai greu de pătruns pe această piață.

O analiză generală a vecinilor Țărilor Baltice în importurile sale este importantă pentru a elucidă care este Topul țărilor de la care importă regiunea baltică și pe ce poziție se află Republica Moldova la acest capitol. Tabelul 1 proiectează vecinii Țărilor Baltice și valoarea de import.

Tabelul 1. Vecinii Țărilor Baltice în importurile sale

Vecinii Țărilor Baltice, exportatori	Top importator din Țările Baltice, mlrd. USD	Importul Țărilor Baltice, mlrd. USD
Rusia	Letonia – 5.1	8.2
Polonia	Lituania – 3.8	6.8
Finlanda	Estonia – 1.9	3.3
Suedia	Estonia – 1.3	3.0
Belarus	Lituania – 1.1	1.7
Republica Moldova (clasament în importul Țărilor Baltice)	Letonia – 50 (2019), 46 (2015) Lituania – 67 (2019), 65 (2015) Estonia – 80 (2019), 72 (2015)	

Sursă: Elaborat de autori în baza datelor preluate din Intracen

Conform tabelului proiectat, Republica Moldova în anul 2019 avea cea mai bună poziție în cadrul Letoniei (50). Comparativ cu 2015, exporturile Moldovei către toate Țările Baltice, în 2019 au scăzut, ceea ce impune stabilirea de relații și parteneriate cât mai curând cu Regiunea Baltică în toate domeniile sau atragee de investiții pentru dezvoltare.

În general, când se menționează despre exporturile Republicii Moldova, acestea constau preponderant din: produse vegetale, produse alimentare, băuturi alcoolice, inclusiv vinuri și divinuri, textile, încălțăminte, mobilă și articole de mobilier, ș.a.. Acestea toate reprezintă sectoarele cheie ale Republicii Moldova cu potențial sporit de export.

Pentru a analiza care sunt cele mai populare produse moldovenești pe care le exportăm, se ia ca regiune de studiu, Țările Baltice (Letonia, Lituania și Estonia). Tabelul 2 înfățișează Top 20 de produse moldovenești exportate către Țările Baltice în anul 2019.

Tabelul 2. Top 20 de produse moldovenești exportate către Țările Baltice, 2019

	Top Produse	Valoare export, mln. USD	Tip Produs
1	Medicamente terapeutice sau profilactice	3.0	NEALIMENTARE
2	Vinuri din struguri	2.6	ALIMENTARE
3	Semințe de floarea-soarelui	2.0	ALIMENTARE
4	Alcool etilic nedenaturat cu o tărie alcoolică <80%; băuturi spirtoase, lichioruri și altele	1.0	ALIMENTARE
5	Nuci proaspete, uscate sau decojite	0.9	ALIMENTARE
6	Struguri, proaspeți sau uscați	0.9	ALIMENTARE
7	Prosoape igienice și tampoane, șervețele pentru bebeluși și articole similare	0.8	NEALIMENTARE
8	Mașini de muls și mașini pentru lactate (cu excepția echipamentelor frigorifice sau de tratare termică)	0.5	NEALIMENTARE
9	Melasă rezultată din extracția sau rafinarea zahărului	0.5	ALIMENTARE
10	Caise, cireșe, piersici incl. nectarine, și prune proaspete	0.5	ALIMENTARE
11	Ape, incl. ape minerale și ape gazoase, cu adaos de zahăr sau alți îndulcitori	0.5	ALIMENTARE

12	Ceasuri de mână, ceasuri de buzunar și alte ceasuri	0.4	NEALIMENTARE
13	Contoare de alimentare sau producere de gaze, lichide sau electricitate	0.3	NEALIMENTARE
14	Pâine, produse de patiserie și brutărie, prăjituri, biscuiți și alte produse de panificație, cu sau fără cacao	0.3	ALIMENTARE
15	Mobilier și părți ale acestora (cu excepția scaunelor medicinale, chirurgicale, dentare sau veterinare)	0.2	NEALIMENTARE
16	Bere din malt	0.2	ALIMENTARE
17	Alte mașini și aparate pentru terasarea, nivelarea, decaparea, excavarea, compactarea, extracția sau forarea pământului, mineralelor sau minereurilor	0.2	NEALIMENTARE
18	Costume pentru femei sau fete, jachete, sacouri, rochii, fuste, pantaloni	0.2	NEALIMENTARE
19	Cofetărie de zahăr care nu conține cacao, incl. ciocolata albă	0.2	ALIMENTARE
20	Sucuri de fructe, incl. must de struguri și sucuri de legume, nefermentate, fără adaos de alcool	0.2	ALIMENTARE

Sursă: Elaborat de autori în baza datelor preluate din Intracen [6, 7, 8]

Ca generalizare, acestea sunt cele mai importante produse exportate de Republica Moldova în Țările Baltice conform valorii în ordine descrescătoare. Din analiză rezultă totuși că medicamentele terapeutice sau profilactice, vinurile și semințele de floarea-soarelui se situează în topul clasamentului.

Cele mai mici valori sunt ocupate de bere din malt, costume pentru femei și sucuri de fructe (a câte 0.2 mln. USD fiecare).

3. ROLUL ORGANIZAȚIILOR CU FUNCȚIE DE FACILITARE ȘI PROMOVARE A EXPORTURILOR ÎN SUSȚINEREA PRODUCĂTORILOR AUTOHTONI

Organizațiile cu funcție de facilitare și promovare a exporturilor își desfășoară activitatea pe teritoriul oricărei țări. Acestea sunt absolut indispensabile, întrucât pot oferi consultanță și mentorat în desfășurarea afacerilor.

În Republica Moldova, un rol important în susținerea producătorilor și exportatorilor autohtoni îi revine Agenției de Investiții a Republicii Moldova (fostul MIEPO). Aceasta este o autoritate administrativă centrală din subordinea Guvernului, unica instituție mandată să promoveze imaginea Republicii Moldova pe dimensiunea economică și investițională, fiind administrator al Brandului de Țară pentru buna poziționare pe harta economică globală.

Funcțiile de bază ale Agenției de Investiții sunt:

- Promovarea imaginii țării;
- Promovarea exporturilor;
- Promovarea turismului;
- Susținerea activității investiționale și protejarea investițiilor;
- Fortificarea și implementarea diplomației economice [1].

Agenția de Investiții implementează o serie de proiecte și misiuni B2B pentru susținerea producătorilor din sectoarele cheie ale Republicii Moldova.

De rând cu Agenția de Investiții, în Republica Moldova își desfășoară activitatea compania de consultanță, cu funcție de facilitare a exporturilor – Gateway&Partners Moldova, care în parteneriat cu Agenția, cu proiectul USAID Agricultură Performantă și PNUD realizează proiecte în susținerea producătorilor autohtoni [4].

De curând a fost lansată misiunea de export MIA Export Mission, unde o serie de companii/producători din sectorul fructe, mobilă și electronice vor avea posibilitatea să participe la un șir de evenimente online B2B cu distribuitori din România, pentru a încheia potențiale colaborări și a atrage parteneri pentru export. Astfel de misiuni se organizează periodic de aceste organizații. Compania Gateway&Partners activează și în România, Bulgaria și Georgia, care lucrează de comun acord în căutare de clienți companiilor autohtone și de reprezentare a companiilor în străinătate. Pe lângă aceste activități, Gateway&Partners elaborează studii de piață, cercetări pentru a identifica care este piața oportună cu potențial major de export, studii de fezabilitate, brandul de export, Ghidul Exportatorului/Export Handbook și instruire cu privire la activitatea de Export (Export Masterclass, Export Academy).

Însăși deviza Gateway „Export cu spor, Exportă Inteligent ” conduce la ideea că pentru un export reușit trebuie să deții anumite abilități, să fii instruit și să oferi valoare produselor/serviciilor tale.

Internaționalizarea afacerii ca verigă de bază în cadrul comerțului de bunuri și servicii trebuie să fie prerogativa numărului unu a companiilor, care își doresc să devină exportatori profesioniști. O calitate importantă a personalului antrenat în operațiuni de export e capacitatea de negociere și prezentarea sa ca persoană și firmă, când urmează să participe la întruniri.

Pe timp de pandemie afacerile și-au mutat activitatea în online, anume organizațiile sus-menționate fac pași importanți în susținerea firmelor: organizează discuții online la cel mai înalt nivel prin utilizare platformelor contemporane de comunicare (Zoom, Skype for Business, MS Teams, Google Calendar, etc.). Acestea oferă investiții reduse și economie de timp.

4. POLITICI INTERNAȚIONALE DE PROMOVARE A EXPORTURILOR – PUNCT DE REPER PENTRU REPUBLICA MOLDOVA

Republica Moldova se află la faza când sunt necesare revizuirea politicilor de promovare a exporturilor deja existente sau implementarea de noi politici. Nu doar organizațiile cu facilitare a exporturilor au un rol însemnat în promovarea produselor autohtone, ci și Guvernul sau autoritățile publice locale (APL – urile) trebuie să contribuie cu propuneri și schimbări în această direcție.

Pentru a deschide noi piețe pentru întreprinderile mici, Republica Moldova are nevoie de încheierea mai multor acorduri comerciale, anume care să vizeze domeniul exportului de produse autohtone. Întreprinderile mai mici din Moldova întâmpină dificultăți în găsirea de informații despre piețele de export potențiale. Din aceste considerente, acordurile comerciale pot oferi sprijin, impunând guvernelor obligația de a înființa ghișee unice online cu informații privind normele și reglementările din țară.

Norvegia, fiind o țară dezvoltată a încheiat acorduri comerciale în domeniul comerțului internațional de bunuri cu o serie de țări, importante pentru mediul de afaceri norvegian: China, Brazilia, Coreea de Sud, Federația Rusă, Germania, Ucraina și SUA. La fel Norvegia se pronunță pentru încheierea tratatelor cu Turcia și ulterior India. Prin aceste comisii, autoritățile norvegiene pot discuta condițiile cadru și problemele cu care se confruntă comunitatea de afaceri norvegiană în dezvoltarea businessului și să ofere suportul necesar.

În Republica Moldova se încearcă implementarea de politici publice în domeniul exportului... [3 ,Furdui].

Cu referire la export, în Republica Moldova a fost elaborat un document strategic „Strategia Națională de Dezvoltare (SND) pe anii 2008-2011, care conține o analiză destul de profundă și precisă a situației actuale, problemelor și oportunităților existente în domeniul exporturilor.

Strategia de atragere a investițiilor și promovare a exporturilor pentru anii 2006-2015 (SAIPE) reprezintă în prezent unul din documentele principale care stabilește cadrul politicilor de stat în domeniul atragerii investițiilor și promovării exporturilor.

În prezent, este general recunoscut faptul că stimularea și promovarea exportului sunt instrumente de bază în politica comercială și au drept obiective principale orientarea sectorului de producere spre piețele externe de desfacere și extinderea relațiilor comerciale în exterior. În acest sens, exportul poate fi stimulat prin întreprinderea unor acțiuni de ordin bugetar și financiar-bancar; de eliminare a unor

obstacole de ordin tarifar; de eliminare a unor obstacole de ordin fiscal și valutar. O promovare reală a exportului poate fi realizată printr-un șir de acțiuni, care sunt asigurate de obiecei de organizațiile cu funcție de facilitare și promovare a exporturilor, de Guvern sau APL-uri:

- reprezentarea comercială a firmelor în străinătate (organizațiile cu funcție de facilitare a exporturilor);
- organizarea și participarea la expozițiile și târgurile interne și internaționale străinătate (organizațiile cu funcție de facilitare a exporturilor);
- acordarea de servicii de consultanță și asistență străinătate (organizațiile cu funcție de facilitare a exporturilor);
- acordarea de consultanță și asistență de specialitate străinătate (organizațiile cu funcție de facilitare a exporturilor);
- încheierea de acorduri comerciale și de cooperare (Guvern);
- publicitate comercială (APL-urile).

Printre cele mai importante politici actuale în domeniul exporturilor, care trebuiesc revizuite și ajustate legislației în vigoare sunt:

- Politică de subvenționare și susținere a producătorilor agricoli. În scopul modernizării sectorului agrar, se prevede ca în mod prioritar să se subvenționeze activitățile investiționale legate de crearea unităților de procesare și manipulare a producției agricole, dotarea cu tehnică și utilaj agricol, crearea infrastructurii de colectare a produselor agricole, aprovizionarea cu inputuri agricole, etc..
- Politică comercială. Conform Strategiei de dezvoltare durabilă a complexului agro-industrial pentru anii 2008-2015, politica în domeniul comerțului agro-industrial va fi preponderant orientată spre promovarea și stimularea exporturilor de produse agricole și agro-alimentare, optimizarea importurilor în vederea dezvoltării antreprenorialului, etc.
- Politică investițională. Conform documentelor de planificare strategică actuale, politica generală investițională în sectorul agrar va fi orientată spre crearea sistemului de stimulente pentru atragerea investițiilor de către producători în implementarea celor mai noi tehnologii și inovări de producere, procesare, depozitare, marketing și realizare avantajoasă a producției agro-alimentare atât pe piața internă, cât și pe cea externă.

5. CONCLUZIE

Prin cercetarea dată s-a atins scopul propus. În primul rând definirea noțiunii de exporturi a ajutat cercetătorul să înțeleagă mai bine importanța și actualitatea temei. Prezența organizațiilor cu funcție de facilitare și promovare a exporturilor într-o țară semnifică direcțiile, care se fac pentru prosperarea și dezvoltarea economică durabilă a unui stat. Politicile și strategiile în domeniul exporturilor în Republica Moldova sunt foarte importante de implementat și adaptat conform legislației în vigoare pentru a obține rezultatele scontate. Este indispensabilă susținerea cu granturi și subvenții pentru producătorii din Republica Moldova pentru dezvoltarea activității economice. În final, internaționalizarea afacerii ca verigă de bază în cadrul comerțului de bunuri și servicii trebuie să fie prerogativa numărul unu a companiilor, care își doresc să devină exportatori profesioniști. O calitate importantă a personalului antrenat în operațiuni de export e capacitatea de negociere și prezentarea sa ca persoană și/sau firmă, când urmează să participe la întruniri fie în format fizic, fie online.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. Agenția de Investiții. Disponibil online: <https://mei.gov.md/ro/content/agentia-de-investitii-din-moldova>
2. Eurostat -Export. Disponibil online: <https://bit.ly/3oyrHiJ>
3. Furdui V. Reglementarea exportului de produse agricole în Republica Moldova: evoluții și probleme actuale. Disponibil online: http://www.viitorul.org/files/library/ST_Furdui%2B%2B_012.pdf
4. Gateway and Partners Moldova. Disponibil online: www.gatewaypartners.net
5. Helpman, E., Krugman P. (1985). Market structure and international trade. Disponibil online: <https://bit.ly/3pwXZMo>
6. Hill, W. L. (2015). International business: competing in the global marketplace (ed. Tenth edition). ISBN 978-0-07-811277-5
7. Intracen.org. Exporturile Moldovei către Letonia (2019). Disponibil online: <https://bit.ly/3cwvHgS>
8. Intracen.org. Exporturile Moldovei către Lituania (2019). Disponibil online: <https://bit.ly/2PzwNPV>
9. Intracen.org. Exporturile Moldovei către Estonia (2019). Disponibil online: <https://bit.ly/2QM8n6t>

Coordonator științific: DODU - GUGEA Larisa, dr., conf. univ.
Academia de Studii Economice din Moldova
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md
e-mail: dotu-gugea.larisa@ase.md

THE INFLUENCE OF THE CORONAVIRUS PANDEMIC ON INFLATION AND CONSUMER PRICES IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA

INFLUENȚA PANDEMIEI CORONAVIRUS ASUPRA INFLAȚIEI ȘI A PREȚURILOR DE CONSUM ÎN REPUBLICA MOLDOVA

BUTMALAI Valentina, studentă, Specialitatea: Afaceri Internaționale
Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați
România, Galați, str. Domnească 47, www.ugal.ro
e-mail autor: valentina.butmalai14@gmail.com

Abstract: *The COVID-19 pandemic has affected countries' economies through restrictions. In this article, the author analyzes the impact of the pandemic on inflation and consumer prices in the Republic of Moldova, how these indicators have evolved and what are the consequences of this phenomenon.*

Keywords: *inflation, price, consumer price, pandemic, Republic of Moldova.*

JEL CLASSIFICATION: P42

În multe dintre țările mai puțin dezvoltate, veniturile nu cresc atât de rapid așa cum impun necesitățile ce revin din interorul comunităților. În aceste țări, economiile personale sunt reduse, astfel încât se eliberează doar resurse limitate pentru extinderea capitalului comunității. În același timp, sistemele fiscale furnizează doar venituri suficiente pentru a satisface o parte din dorințele comunității de servicii guvernamentale, cu excedente foarte mici disponibile pentru finanțarea dezvoltării. În aceste condiții, inflația poate părea a fi o metodă ușoară de a furniza finanțare pentru extinderea investițiilor și, prin urmare, a fi o modalitate ușoară de a obține capital pentru o expansiune mai rapidă a producției. Dacă un guvern poate convinge banca centrală să creeze bani pentru a finanța un program de dezvoltare sau dacă sistemul bancar acordă în mod liber împrumuturi investitorilor privați pentru finanțarea investițiilor fizice, problema extinderii activelor reale ale comunității poate părea ușor de rezolvat. În consecință, uneori se susține că „s-ar putea argumenta faptul că inflația este un instrument al politicii (de dezvoltare), mai degrabă decât controlul inflației un obiect al politicii”. [1]

Nu există nicio îndoială că, ocazional, o expansiune monetară oarecum mai mare decât creșterea actuală a producției reale va introduce un element de flexibilitate într-o economie și va duce la o „economisire forțată” care eliberează resurse pentru dezvoltare. Cu toate acestea, există limite stricte ale cantității de dezvoltare care poate fi încurajată în acest mod. Desigur, dovezile simple disponibile cu privire la relația dintre inflație și creștere sunt dificil de interpretat. Dificultatea este frecventă în analizele efectelor influențelor omniprezente, cum ar fi gradul de inflație, asupra fenomenelor care sunt, de asemenea, supuse altor forțe complexe. [2]

Inflația este declinul puterii de cumpărare a unei monede pentru o anumită perioadă de timp. O estimare cantitativă a ratei la care se produce scăderea puterii de cumpărare se poate reflecta în creșterea nivelului mediu al prețului unui coș de bunuri și servicii selectate într-o economie într-o anumită perioadă de timp. Creșterea nivelului general al prețurilor, adesea exprimată în procente, înseamnă că o unitate de monedă cumpără efectiv mai puțin decât în perioadele anterioare.

Inflația poate fi contrastată cu deflația, care apare atunci când puterea de cumpărare a banilor crește și prețurile scad. Deși este ușor de măsurat schimbările de preț ale produselor individuale în timp, nevoile umane se extind mult dincolo de unul sau două astfel de produse. Indivizii au nevoie de un set mare și diversificat de produse, precum și de o serie de servicii pentru a duce o viață confortabilă. Acestea includ mărfuri precum cereale alimentare, metal și combustibil, utilități precum electricitatea și transportul și servicii precum asistență medicală, divertisment și forță de muncă. Inflația își propune să măsoare impactul global al schimbărilor de preț pentru un set diversificat de produse și servicii și permite o reprezentare unică a valorii creșterii nivelului prețului bunurilor și serviciilor într-o economie pe o perioadă de timp.

În funcție de setul selectat de bunuri și servicii utilizate, mai multe tipuri de coșuri de bunuri sunt calculate și urmărite ca indici de preț. Cele mai utilizate indicii de preț sunt Indicele prețurilor de consum (IPC) și Indicele prețurilor cu ridicata (IPP). IPC este o măsură care examinează media ponderată a prețurilor unui coș de bunuri și servicii care sunt nevoile primare ale consumatorilor. Acestea includ transportul, mâncarea și îngrijirea medicală. IPC se calculează luând modificări de preț pentru fiecare articol din coșul prestabilit de mărfuri și calculându-le pe baza greutății lor relative din întregul coș. Prețurile luate în considerare sunt prețurile de vânzare cu amănuntul pentru fiecare articol, așa cum sunt disponibile pentru cumpărare de către cetățenii individuali. Modificările IPC sunt utilizate pentru a evalua schimbările de preț asociate cu costul vieții. [3]

Metodologia de cercetare, respectiv tehnicile de culegere a datelor din băncile de date statistice a țării analizate, prelucrare și analiză a acestora, sunt în concordanță cu obiectivele articolului. Astfel în vederea analizei inflației și a prețurilor de consum și legătura acestora cu pandemia COVID-19, materialul de cercetare este constituit în principal din date statistice, iar metodele de analiză utilizate sunt: metode ale analizei comparației, analiza și sinteza, inducția și deducția, metoda graficelor și metode ale analizei cantitative, etc.

În contextul studiului prezentat, în continuare autorul propune spre analiză evoluția inflației în Republica Moldova.

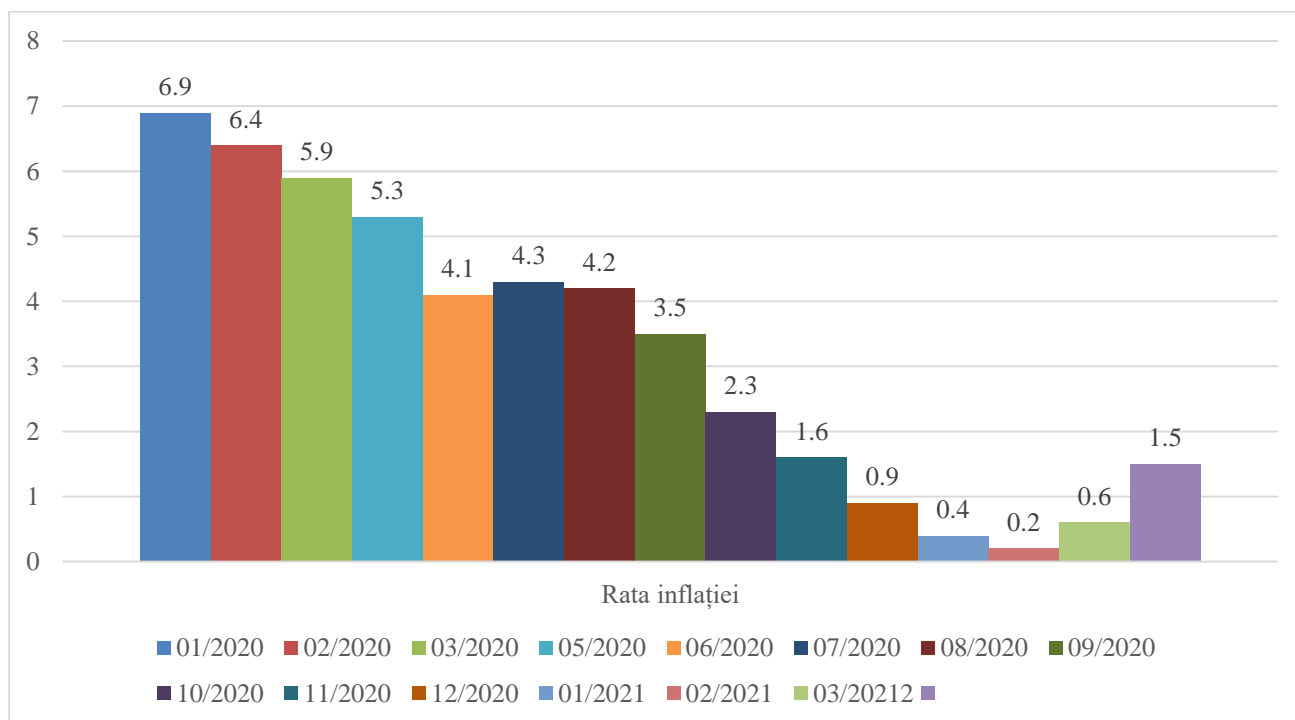

Figura 1. "Evoluția ritmului anual al inflației în Republica Moldova pentru anul 2020 și primul trimestru al anului 2021"

Sursa: Elaborat de autori în baza datelor furnizate de Banca Națională a Moldovei [4]

În baza datelor din figura 1 putem observa cum nivelul inflației în Republica Moldova a evoluat pe parcursul anului 2020 și începutul anului 2021, respectiv observăm cum a avut loc descreșterea acestui indicator pe întreaga perioadă a anului 2020. Dacă la începutul anului 2020, rata anuală a inflației a constituit 6,9 % cu 1,9 puncte procentuale mai mult decât ținta politicii monetare aferente inflației stabilită de către Banca Națională a Moldovei, atunci la sfârșitul anului respectiv nivelul inflației a constituit doar 0,4 %, fapt ce ne denotă că agenții economici practic nu au efectuat careva tranzacții, respectiv economia per ansamblu a țării practic nu a evoluat, ceea ce se apreciază negativ. Începând cu luna februarie al anului 2021 putem observa că rata inflației a crescut până la 0,6%, iar în martie până la 1,5%, cu toate acestea nivelul inflației se află departe de nivelul optim stabilit de Banca Națională a Moldovei, acestea consecințe negative fiind provocate de pandemie. Impactul

negativ exercitat de restricțiile aferente COVID-19 a determinat presiuni dezinflaționiste din partea cererii interne, care alături de scăderea prețurilor de import și de condițiile meteorologice atipice, au susținut scăderea ratei anuale a prețurilor la produsele alimentare și a inflației de bază. Contribuția din partea prețurilor la combustibili a continuat să fie una negativă pe fondul scăderii prețurilor la petrol din prima parte a anului 2020. Totodată, deprecierea monedei naționale, dar și creșterea prețurilor la petrol în a doua parte a anului au determinat presiuni inflaționiste asupra unor subcomponente din cadrul IPC la finele anului 2020. Presiunile dezinflaționiste asociate cererii interne vor continua în perioada următoare în contextul impactului COVID-19. Acestea vor fi parțial compensate de tendința de depreciere a ratei de schimb, de creșterea prețurilor la petrol din ultima perioadă, precum și de ajustarea accizelor de la începutul anului curent. În același timp, dinamica ulterioară a IPC rămâne marcată de precondițiile pentru scăderea unor tarife și de incertitudinea momentului și magnitudinii ajustării acestora.

În continuare autorul propune analiza indicii prețurilor de consum în Republica Moldova pentru a observa care sunt diferențele parvenite pe perioada pandemică.

Tabelul 1. Evoluția Indiciei prețurilor pe sectoare ale economiei în Republica Moldova pe perioada anilor 2019-2020

Indicator	Anul 2019	Anul 2020	Abaterea (%)
Indicele prețurilor de consum (IPC)	104,84	103,77	-1,07
Mărfuri alimentare	107,61	107,35	-0,26
Mărfuri nealimentare	104,19	100,89	-3,30
Servicii	101,47	102,38	+0,91

Sursa: Elaborat de autori în baza datelor furnizate de www.statistica.md în data de 23.03.2021

Conform datelor din tabelul 1 putem observa că în Republica Moldova nivelul indicilor de consum a s-a diminuat negativ comparativ cu anul 2019, respectiv observăm o abatere negativă de 1,07 % la nivelul indicelui prețurilor de consum, o abatere negativă de 0,26 % la categoria mărfurilor alimentare și o abatere negativă de 3,30 % la mărfurilor nealimentare. Doar la categoria servicii se observă o majorare de 0,91 % față de anul 2019. Reducerea prețurilor medii de consum în lunile anului 2020 a fost determinată în principal de scăderea prețurilor la mărfurile alimentare și nealimentare comparativ cu perioada anului precedent.

Pentru o prezentare mai vizibilă a evoluției indicelui prețurilor de consum pentru anul 2020, autorul propune spre analiză următoarea diagramă:

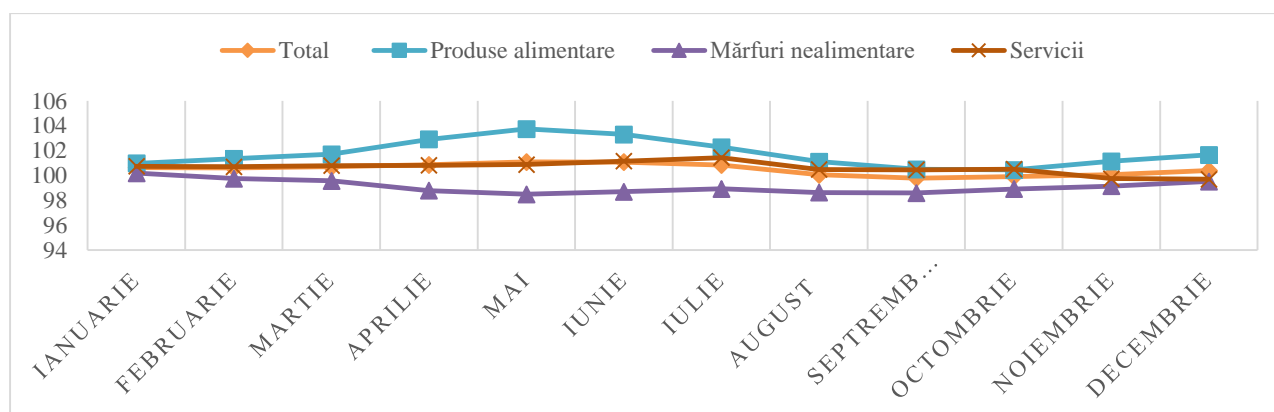

Figura 2. "Dinamica indicelui prețurilor de consum în Republica Moldova pe perioada anului 2020"

Sursa: Elaborat de autor în baza datelor furnizate de Biroul Național de Statistică [5]

Astfel, avem posibilitatea să observăm într-un mod foarte evident cum restricțiile în perioada de criză provocate de pandemia virusului COVID-19 în lunile martie-iunie au influențat datele privind

indicele prețului de consum aferent produselor alimentare care crește comparativ cu restul perioadei anului 2020, de asemenea se observă reducerea indicelui aferent mărfurilor nealimentare în aceeași perioadă (martie-iunie) al anului 2020, de unde putem concluziona că mărfurile nealimentare nu au fost ținta cumpărăturilor populației Republicii Moldova în perioada de criză pandemică.

Anul 2020 s-a încheiat cu diminuarea activității economice în mai multe țări pe fondul înăsprii regimurilor de carantină, dar, totodată, cu speranțe crescute privind evoluția economiei mondiale în anul 2021 în urma începerii procesului de vaccinare.

Rata inflației în Moldova la sfârșitul anului 2020 a constituit 0,39% față de 7,5% în 2019. Cifra reală este departe de coridorul țintă al Băncii Naționale de 5% plus sau minus 1,5%. Conform datelor Biroului Național de Statistică, în ultima lună a anului 2020, prețurile au crescut în medie cu 0,32%. Inflația din decembrie a fost cauzată, în primul rând, de o creștere a prețurilor la alimente, în medie cu 0,51%. În timp ce prețurile produselor nealimentare au crescut doar cu 0,37%, iar serviciile pentru populație au devenit și mai ieftine, cu 0,05%. În 2020, prețurile au crescut doar pentru alimente - în medie cu 1,66%. Pentru produsele nealimentare, acestea au scăzut cu 0,49%, iar pentru servicii - cu 0,30%.

Cu o rată a inflației mică, banii au un cost ieftin și respectiv economia nu se dezvoltă, ceea ce afectează întreaga țară.

Concluzionând, efectul pandemiei Sars-COV-2 asupra economiei generale este unul drastic, aceasta a fost demonstrat de autor prin examinarea doar a unei părți componente a economiei generale. Efectul acestei pandemii este scăderea nivelului tuturor indicatorilor la nivel general, și chiar mai mult, efectele negative vor fi numărate încă mult timp în următoarele perioade de gestiune.

BIBLIOGRAFIE:

1. H. J. Bruton, *Inflation in a Growing Economy* (University of Bombay, Bombay), p. 57;
2. Graeme S. Dorrance, "The Effect of Inflation on Economic Development" [citat 13.04.2021], disponibil pe: www.elibrary.imf.org
3. Guide to Economics, [citat 13.04.2021], disponibil pe: www.investopedia.com
4. Banca Națională a Moldovei, disponibil pe: www.bnm.md
5. Biroul Național de Statistică, disponibil pe: www.statistica.md

Coordonator științific: SĂRACU ALINA FLORENTINA, lect. univ.
Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați
România, Galați, str. Domnească 47, www.ugal.ro
e-mail: alina.saracu@ugal.ro

L'EXPÉRIENCE DE LA FRANCE DANS LE DOMAINE DES PÔLES/CLUSTERS ÉCONOMIQUES

EXPERIENȚA FRANȚEI ÎN DOMENIUL POLILOR/CLUSTERELOR ECONOMICE

MÎNZA Andreea-Anastasia, studentă, Specialitatea: EMREI

Academia de Studii Economice din Moldova

Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md

e-mail autor: anastasia123minza@gmail.com

Rezumat: În scopul adaptării la cerințele globalizării și al asigurării unei dezvoltări economice intense și durabile, economia Franceză s-a aventurat în introducerea unei noi politici industriale, realizarea aspirațiilor căreia a coincis cu crearea polilor de competitivitate în anul 2005. Polii de competitivitate sunt niște conglomerări de reprezentanți ai industriei, ai instituțiilor de cercetare, precum și ai autorităților locale sau regionale care, prin crearea sinergiilor și prin colaborare continuă, ating culmile eficienței economice. Polii francezi, pe lângă faptul că întrunesc toate aceste condiții, reprezintă niște clustere de clasă modernă, adaptați în totalitate tendinței actuale de dezvoltare inovațională. Ei au reușit să obțină multiple rezultate concrete în termeni de creștere economică, izbutind să contribuie la modernizarea economiei prin creșterea competitivității produselor, serviciilor și a muncii, membrii acestor asocieri dezvoltând cu succes avantajele competitive.

Cuvinte cheie: pol de competitivitate, cluster, avantaj competitiv, triplu helix, colaborare regională, inovație, cooperare.

JEL CLASSIFICATION: B13, F63, L16, O19, O32, R12

INTRODUCTION

Dans le processus de fonctionnement économique des pays du monde, une nouvelle tendance est le développement innovant. Les initiatives visant à former des partenariats de clusters se généralisent pour assurer la croissance du potentiel d'innovation des entreprises. L'expérience internationale montre que le système des clusters parvient à contribuer à la modernisation de l'économie en augmentant la compétitivité des produits de services et de main-d'œuvre, tandis que les membres de ces associations développent avec succès des avantages compétitifs.

Les objectifs de notre recherche sont : analyser en détail l'expérience de la France dans le domaine de la création de ces groupes industriels lucratifs, décrire succinctement les étapes franchies par les pôles de compétitivité pour atteindre un maximum de succès et, bien sûr, identifier ce qui les locaux leur succès économique.

Afin de couronner les recherches, nous nous sommes appuyés sur les méthodes de recherche suivantes : l'observation (revue de la littérature), l'analyse (critique objective) et la synthèse (tirage des conclusions).

CONTENU DE BASE

Le concept de «cluster économique» n'est pas nouveau, mais seulement un qui est redevenu courant. Ses racines sont identifiées comme « district industriel », dans les « Principes d'économie » d'A. Marshall (écrits en 1890, publiés en 1920) [1,p.268]. Selon Michael Porter et son papier « L'Avantage Compétitive de la Nation » (publié en 1990), outre le facteur de proximité, la réussite économique dépend de l'interaction complexe de facteurs regroupés dans ce qu'on appelait alors le « diamant de Porter » : conditions de demande, conditions de facteurs, les industries en amont et en aval, la stratégie, la structure et la concurrence de l'entreprise. [2,p.46]

Actuellement, les termes qui ont été imposés sont « cluster » et « pôle de compétitivité » (en France et en Belgique). Bien qu'à l'origine il y ait aucune différence entre les variantes anglo-saxonne et

française, cependant, elles ont tendance à être utilisées différemment, ce qui nécessite une délimitation conceptuelle de ces deux termes :

- Le terme « *cluster* » se réfère principalement aux concentrations géographiques industrielles, accompagnées des externalités positives décrites par la théorie Marshallienne ; donc l'accent est mis sur la proximité géographique ;
- Alors que le terme « *pôle de compétitivité* », désigne une concentration géographique de représentants de l'industrie (en particulier des PME), des organismes de Recherche et Développement et de formation (centres de recherche et universités), des autorités locales, régionales et centrales, réunis dans un modèle complexe de « triple hélice » (Etzkowitz), voire « quatre trèfles » (+ institution catalytique). Le paradigme du « Diamant de Porter » sert aussi comme fondement pour ce concept, dont l'idée principale et le but sont de générer des synergies et une collaboration dans des projets innovants, orientés vers un ou plusieurs marchés.

Si on analyse l'orientation de la France dans les années 60, on constate la présence d'une politique industrielle défavorable au développement, qui visait à éliminer les disparités entre les régions en évitant la concentration des pôles industriels dans les régions riches, mais en soutenant les régions pauvres.

Une initiative visant à soutenir la politique nationale du siècle dernier est apparue en 1988 sous la forme du programme de création de *SPL* (systèmes productifs locaux) - quelques agglomérations de PME, districts industriels créés selon le principe marshallien, unis pour surmonter les problèmes de leur petite taille. Les districts sont axés sur la production, concentrés principalement dans les secteurs à faible technologie, ne coopérant pas avec les centres de recherche et de qualification de la main-d'œuvre. En 2007, il y avait déjà 144 SPL et 82 étaient « émergents ». [3, p.160]

Un virage favorable a été pris avec la décision du *CIACT* (Comité interministériel d'aménagement et de compétitivité des territoires) en décembre 2002 d'adopter une politique gouvernementale visant à améliorer les liens entre la recherche et l'industrie. Les premiers travaux sur cette politique ont eu lieu en 2004, la *DATAR* (Délégation interministérielle à l'aménagement du territoire et à l'attractivité régionale) promouvant la transition vers une économie d'innovation à travers les acteurs régionaux intéressés de la coopération intersectorielle. [4, p.185]

A travers la nouvelle politique industrielle lancée en 2004-2005 sous le nom de « France, puissance industrielle », l'objectif de créer un environnement favorable à l'investissement en R&D, d'accroître la compétitivité économique, d'améliorer la capacité d'innovation et d'augmenter le taux d'emploi a été identifié avec la création de pôles de compétitivité. « Même si le programme bénéficiera aux régions avec les pôles sélectionnés, l'objectif premier est d'aborder la performance des entreprises françaises et notamment de développer ou de renforcer la relation triple hélice entre entreprises, centres de recherche et établissements d'enseignement supérieur à travers des projets communs » [4]. Les 103 clusters existants en 2005 ont été réévalués et 67 ont été sélectionnés au lieu de 10-15, avec un doublement respectif du budget. Dans le cas des pôles, l'inclusion de PE n'est pas une priorité; même si elles sont en nombre relativement restreint, les grandes entreprises exercent une influence considérable.

- En ce qui concerne la composition des pôles, environ 72% des membres sont des entreprises et, parmi celles-ci, près de 60% sont des PME, données pertinentes dans la figure ci-dessous. Elles représentent près de 80% du total des PME françaises. [3, p.160]

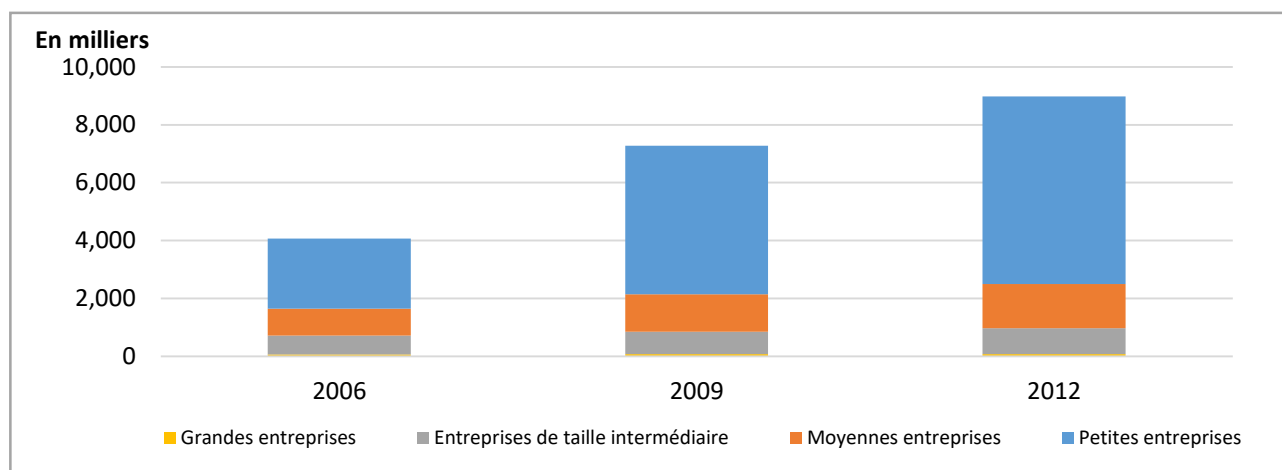

Figure 1: Nombre d'entreprises membres des pôles .

Source : Commission nationale d'évaluation des politiques d'innovation (CNEPI)

Actuellement en France il existe et opèrent 3 types de clusters, à savoir: les grappes d'entreprises (ou clusters d'entreprises), les clusters régionaux (territoires industriels) et les pôles de compétitivité :

- Les **grappes d'entreprises** (label initié par la DATAR, 2009), dérivant de l'ancien SPL, ne constituent pas un nouveau label mais une nouvelle catégorie de cluster. Principalement constituées de TPE/PME, elles intègrent aussi des acteurs de la formation, de la gestion de l'emploi et des compétences, de l'innovation et de la recherche. Contrairement aux pôles de compétitivité, leur objectif principal est le développement économique de leur secteur, tout en fournissant des services à leurs membres. Ils s'avèrent en outre plus spécialisées, grâce à leur activité consacrée dans un seul domaine, et de taille plus modeste que les pôles.
- Les **clusters régionaux** sont des réseaux d'entreprises constitués majoritairement de PME et de TPE, fortement ancrés localement, souvent sur un même créneau de production et souvent à une même filière. La création et l'entretien de ce système relationnel efficace est favorisé par la proximité et l'homogénéité culturelle, ce qui correspond en général à une entité régionale [6].

Ensuite, nous analyserons l'expérience de la France dans le domaine des pôles de compétitivité selon le critère du temps, en termes d'objectifs, de structure gouvernementale, de système de financement et de résultats / conclusions, en délimitant 4 phases d'évolution distinctes :

1. **La phase 1** (2005-2008) - « premières labellisations et la définition des principes de fonctionnement »
 - ✓ La définition des 4 critères pour étiquetage (stratégie, visibilité, partenariat, synergies) -> le processus de sélection des pôles conformément à une triple analyse -> l'attribution du label « pôle de compétitivité » à 67 pôles.
 - ✓ La structure de gouvernance est représentée par une entité juridique propre, une *association*, tenue d'accorder une place prépondérante aux acteurs industriels, scientifiques et académiques, qui dispose d'une équipe permanente avec un rôle déterminant pour faciliter le montage des projets entre les différents acteurs, à la fois à l'intérieur et à l'extérieur du pôle.
 - ✓ Financement à hauteur de 1,5 milliards d'euros sur trois ans, entièrement pour des projets de R&D, effectués par FUI (fonds uniques interministériels), le principal instrument gouvernemental pour le support financier de l'état.
 - ✓ Après l'évaluation des 71 pôles existants en 2008, la conclusion est :
 - 39 pôles ayant atteint les objectifs de la politique des pôles (groupe 1) ;
 - 19 pôles ayant partiellement atteint les objectifs (groupe 2) ;
 - 13 pôles qui nécessitent une reconfiguration (groupe 3).
2. **La phase 2** (2009-2012) - « confirmation et renforcement de la politique des pôles »

- ✓ « ...*Pour ceux qui ont atteint leur objectif - nous avons décidé de confirmer leur label et de mettre en place des contrats de performance de trois ans* ».
- ✓ 3 axes de couverture prévus en plus du soutien aux projets de R&D: la nécessité d'un pilotage stratégique des pôles et la signature de «contrats de performance»; un recours important aux financements privés pour le développement de l'écosystème d'innovation et de croissance; le développement des projets structurantes, notamment les plates-formes d'innovation (par FUI).
- ✓ 1,5 milliards d'euros (fournis par FUI) au lancement d'une deuxième phase, nommée "Pôles 2.0" ; autres fonds : *DIRECCTE*(développement au niveau territorial, régional) ; *ANR*(soutien des projets de recherche) ; Banque publique d'investissement(*BPI*), avec une contribution d'environ 2 milliards d'euros au financement des aides à l'innovation;; Programme d'Investissements d'Avenir (*PIA*) - soutien financier pour promouvoir l'excellence dans l'enseignement supérieur et la recherche.
- ✓ CIADT a décidé de prolonger la deuxième phase d'une année plus ; la labellisation des 6 nouveaux « écotechs » et l'exclusion d'autrui 6 pôles ; le nombre reste 71.
- En analysant la figure 2, nous arrivons à la conclusion que le financement des projets de la deuxième étape restait à dépendre principalement des investissements publics, au détriment des investissements privés. Une réalisation importante est cependant d'ouvrir la voie à la mise en œuvre de projets structurants (34 plates-formes créées).

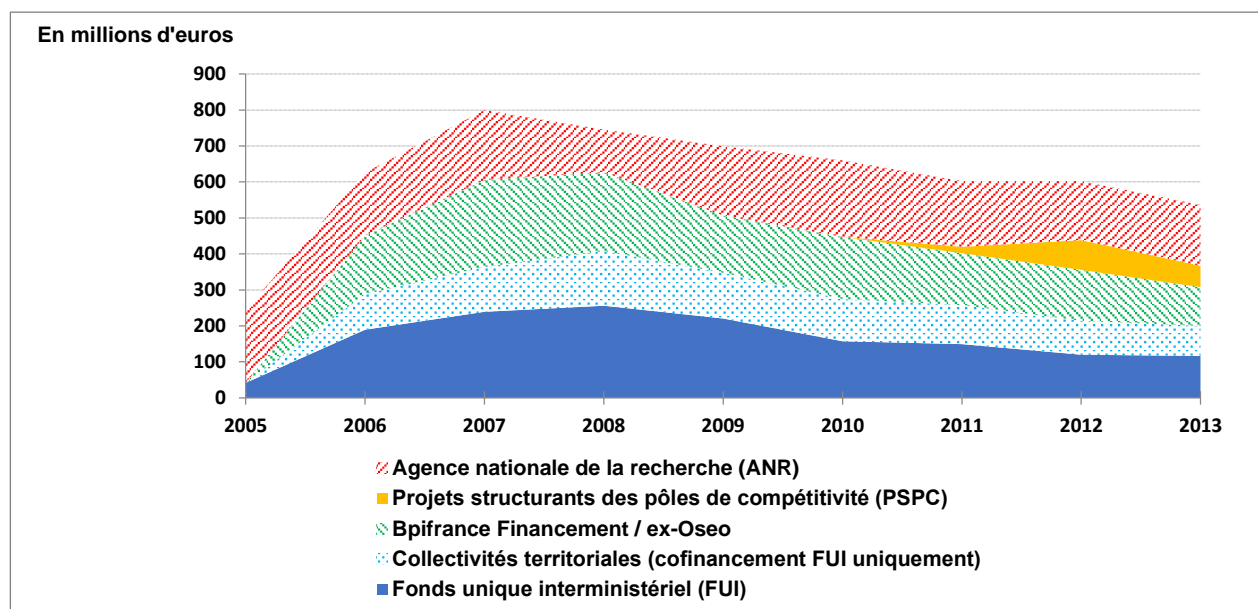

Figure 2 : Principaux financements publics des projets labellisés par les pôles.

Source : Commission nationale d'évaluation des politiques d'innovation (CNEPI).

3. **La phase 3** (2013-2018) « se tourner davantage vers les débouchés économiques et l'emploi »
 - ✓ Comme priorité e été définie l'évolution des pôles vers des véritables « usines à produits d'avenir » qui transforment les efforts collaboratifs des travaux de R&D en produits, procédés et services innovants mis sur le marché ;
 - ✓ L'Etat et les Régions exercent désormais un co-pilotage rénové, constitue de :
 - *Le comité de pilotage* (COPIL) est l'instance opérationnelle de gestion de la politique des pôles entre les représentants de l'Etat et ceux des Régions ;
 - *Le comité technique* (COTECH) est sa déclinaison technique ;
 - ✓ Une réalisation importante que j'ai remarquée est la mobilisation des fonds sur la base du *Pacte National pour la Croissance*; aussi l'attraction de nouveaux investissements de Business France.
4. **La phase 4** (2019-2022) - « une nouvelle dynamique pour les pôles de compétitivité ». [5]
 - ✓ Une nouvelle phase est démarrée grâce à l'efficacité des pôles, qui se positionnent, depuis bientôt 14 ans, comme l'un des piliers de la politique nationale d'innovation, en particulier au bénéfice des PME, dont la croissance et la compétitivité ont considérablement augmenté.

- ✓ L'Europe offre de multiples opportunités de collaboration et mondialisation, afin de parvenir à l'efficacité et à l'internationalisation des clusters (ex : l'initiative franco-allemande EUREKA-projets innovants transnationaux), par conséquent, une ambition européenne dans le cadre d'une « politique européenne des clusters » est définie comme la principale direction pour l'avenir [7].
- ✓ Le nombre actuel de pôles de compétitivité est de 53, avec la plus forte concentration en Ile-de-France et à l'Est. Ils ont réussi à devenir de véritables centres de développement et d'innovation, la mondialisation les marquant.

CONCLUSION

Les clusters peuvent contribuer à la création d'une nouvelle vision en termes de politique économique de l'État, visant le renforcement des relations entre l'État, le secteur privé, le milieu universitaire et tous les acteurs intéressés par le bon fonctionnement de l'économie. Les pôles de compétitivité français répondent à toutes les caractéristiques d'un pôle innovant de classe mondiale, favorisant par excellence, la recherche et développement et les hautes technologies.

RÉFÉRENCES BIBLIOGRAPHIQUES :

- [1] MARSHALL, A., *Principles of economics*, London: Macmillan, 1920, 754p.
- [2] MATEI, R.M., *Crearea polilor de competitivitate economică-un model sustenabil pentru obținerea avantajului competitiv*, Academia de Studii Economice din București, 2013
- [3] SCUTARU L., *International models and policies of successful clusters*, ECOFORUM : Volume 5, 2016
- [4] OECD, *Examens de l'OCDE sur l'innovation régionale vers les pôles d'activités dynamiques*, SourceOECD.org, 2007, 350p.
- [5] www.competitivite.gouv.fr
- [6] www.franceclusters.fr
- [7] www.clustercollaboration.eu

Coordonator științific: BENEĂ-POPUȘOI Elina, dr., conf. univ.
Academia de Studii Economice din Moldova
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md
e-mail: elina.benea-popusoi@ase.md

STUDENȚI (CICLUL I), ELEVI (COLEGIU)

SECȚIUNI TEMATICE:

SECȚIUNEA 1: MANAGEMENTUL ȘI DEZVOLTAREA DURABILĂ A AFACERILOR ÎN SEC. XXI

FUTURE MANAGERIAL SKILLS

COMPETENȚE MANAGERIALE DE VIITOR

UȚICA Doina, studentă, Specialitatea: BA

Academia de Studii Economice din Moldova

Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md

e-mail autor: uticadoina488@gmail.com

***Abstract.** We all wondered: "is it necessary for a good specialist to develop continuously, he needs new skills, knowledge"? The answer will be very simple, but quite suggestive "for sure" this is the key with which you will be able to open the treasure, nothing but the results! Managers are those who work in main and executive managerial positions in enterprises, in which they create and implement business policy. What a manager does is use an analytical approach to track consumer needs, supply costs, market segmentation, competition, profitability, and financial forecasts. Consequently, managers are expected to make rational decisions, but over time, in a continuous development of society, we begin to understand that they will need new and new leadership skills.*

***Key words:** competences, abilities, soft skills, emotional intelligence.*

JEL CLASSIFICATION: M5, M1, M10

INTRODUCERE

Formarea și dezvoltarea competențelor, în domeniul managerial, constituie un proces desfășurat pe întreaga durată a carierei și implică o formare specializată, realizată atât în cadrul organizației cât și în ansamblul mediului profesional și social. Competența vizează procesul care conduce la performanță. O persoană competentă trebuie să știe ce să facă pentru a ajunge la rezultatul propus, trebuie să dispună de anumite abilități care o vor ajuta să atingă culmele succesului.

Scopul lucrării este de a identifica competențele manageriale care vor reprezenta cartea de vizită a anagajatului, îi va permite accesul pe piața muncii și dezvoltarea unei cariere de succes în următorii câțiva ani chiar și decenii.

Pentru elaborarea cercetării științifice au servit surse cu informație actuală, istorii de succes, interviuri cu specialiștii din domeniu ca de exemplu: Robert Katz, Rita Santelli, Jennifer Currency etc. De asemenea, au fost analizate surse referitoare la desfășurarea modului de lucru în următorii ani și competențele manageriale care vor ajuta tinerii specialiști și nu doar, în a putea culege cele mai bune rezultate. Datorită metodei descriptive au fost catalogate informațiile observate, astfel încât să poată fi utilizate și reproduse, de asemenea fiind posibilă formularea concluziilor.

CONȚINUTUL DE BAZĂ

Vechile controverse între specialiști în domeniul managementului, se referă la educabilitatea abilităților manageriale, dacă acestea sunt înnăscute sau se pot crea prin educație.

Cu siguranță unele calități sunt înnăscute, dar, este nevoie de-a fi supuse unui proces de transformare personală pentru a atinge unele culmi. Or, dacă persoana este optimistă, comunicabilă, relaționează ușor cu oamenii, este organizată și cu caracter, este avantajată în ocuparea și îndeplinirea cu succes a unor funcții/posturi manageriale.

Activitatea unui manager este variată și complexă și pentru a o desfășura acesta are nevoie de abilități specifice care să îi permită să conducă eficient și eficace organizația/structura pe care o coordonează.

Robert Katz, psiholog american, a creat conceptul de abilități manageriale, făcând o descriere a modului în care se schimbă structura abilităților necesare. În urma unor cercetări de amploare, în modelul acestuia, am identificat că un manager are nevoie de trei categorii de abilități:

- **abilități tehnice** (de a lucra cu instrumente și tehnică specifice);
- **abilități interpersonale** (de a lucra cu alți oameni, lucrul în echipă, comunicare, relaționare);
- **abilități cognitive** (analiză critică, diagnoză, rezolvare de probleme, gândire creativă, identificare de soluții, elaborare de strategii, relaționarea cu mediul extern).

Competențele manageriale sunt un termen care accentuează abilitățile necesare pe care trebuie să le poseze un bun manager pentru a-și exercita funcțiile și a gestiona cu succes o organizație: planificarea, organizarea, luarea corectă a deciziilor, managementul persoanelor etc.

Centrul pentru un viitor urban, un grup de reflecție dedicat cercetării independente cu privire la problemele politice cheie cu care se confruntă New York și alte orașe, a publicat recent un raport despre modul în care automatizarea va transforma locurile de muncă în New York City. Astfel, au ajuns la concluzia că unul din 10 locuri de muncă din New York City ar putea fi automatizat în mare măsură cu tehnologia existentă astăzi.

Astfel, **managerii vor trebui să învețe managementul tehnologiei**, or, acesta deja face parte din viața noastră, la nivel mondial de exemplu peste trei miliarde de oameni folosesc Internetul. Comparativ cu anul 2000, la începutul anului 2021, numărul de utilizatori ai Internetului a crescut cu 906 %. Aceste cifre ne fac să ne gândim la efectele pe care tehnologia le are asupra noastră. În următorii câțiva ani, adoptarea tehnologiei se va accelera, până la punctul în care nu va exista nici un loc de muncă neafectat de aceasta. Mai mult ca oricând, managerii vor trebui să se adapteze la noile tehnologii suficient de bine pentru a putea anticipa problemele înainte ca acestea să apară și să gestioneze relațiile pe care oamenii le au cu tehnologia.

Noile abilități de conducere nu vor înceta să fie accentuate, mai mult, odată cu înăsprirea pieței muncii în viitor și cu milenarii care vor prelua roluri importante, managerii nu vor mai putea conduce într-un mod egocentric (privind totul prin prisma intereselor). Nu va mai fi suficient ca managerii să solicite respectarea cerințelor lor, pur și simplu pentru că sunt manageri. În schimb, vor trebui să dezvolte stiluri de management în care contribuția echipei este considerată a fi la fel de importantă ca și aportul de la conducere. **Trăsăturile de caracter sau abilitățile interpersonale care te ajută să te adaptezi, să interacționezi și să lucrezi cu alte persoane (soft skills) vor fi la mare căutare în decurs de câțiva ani.**

Rita Santelli, CEO al firmei de consultanță și inovare “Savvy”, în cadrul unui comunicat educativ, cu scopul de a-i ajuta pe lideri să construiască echipe capabile de a rezolva probleme creative și prospere, afirmă că „managerii eficienți vor trebui să fie la fel de buni în evaluarea candidaților și angajaților pentru abilități practice, precum și pentru abilitățile tehnice” [2].

Cei mai buni angajați vor avea o gândire critică puternică și abilități creative de rezolvare a problemelor, pe măsură ce ritmul locului de muncă continuă să accelereze și să interacționeze cu alte persoane. Companiile din viitor se vor concentra pe obținerea de rezultate. Va deveni mai puțin important dacă membrii echipei lucrează împreună la birou sau sunt distribuiți de la distanță. Managerii vor trebui să dezvolte abilități de lucru cu membrii din toată țara sau din lume, concentrându-se pe obținerea de rezultate, decât pe munca unui anumit număr de ore în fiecare zi.

Inteligența emoțională a primit o atenție destul de mare în ultima vreme, dar va deveni mai importantă doar pe măsură ce locul de muncă se va schimba în următorii opt până la zece ani. Dacă IQ este o măsură a coeficientului de inteligență intelectuale, EQ este o măsură a inteligenței emoționale. Un EQ ridicat este sinonim cu conștientizarea de sine, cunoașterea propriilor puncte forte și puncte slabe. Cu toate acestea, unele companii au conceput și au integrat propriile lor teste de inteligență emoțională în procesul de recrutare a angajaților, din convingerea că persoanele care vor demonstra un nivel înalt de inteligență emoțională vor fi angajați sau lideri mai buni.

Transparența activității va deveni mai importantă ca niciodată. În viitor, întreprinderile nu vor mai putea să păstreze informațiile sub formă în care au reușit întotdeauna să facă. Nivelurile salariale ale diferiților angajați, vor fi mai greu de păstrat în secret. Managerii vor trebui să poată lucra într-un

mod care să le permită să câștige încrederea angajaților lor, chiar dacă reprezintă nevoia secretului conducerii.

Jennifer Currency, profesoară de management la universitatea din Tampa și președinte al OnCore Management Solutions, o companie de consultanță pentru soluții de performanță, susține faptul că “în decurs de câțiva ani managerii eficienți vor crea medii care se concentrează mai puțin pe locul și modul în care lucrează oamenii, dar care măsoară succesul pe baza rezultatelor” [2]. Utilizarea contractorilor va continua să crească, iar managerii vor trebui să se gândească diferit la modul în care își adună abilitățile necesare pentru a-și îndeplini obiectivele. Focalizarea va trebui să se îndepărteze de proces, cu excepția modului în care să-l optimizăm pentru rezultate mai bune, afirmă ea.

„Pe măsură ce trecem la o forță de muncă care este 100% autonomă și 100% responsabilă, performanța se bazează pe rezultatele pe care le creează, nu pe orele de lucru.

Pe măsură ce vedem mai multe locuri de muncă de acest gen și mai multă flexibilitate la locul de muncă, managerii vor trebui să se concentreze mai mult pe aspectele de comunicare și gestionarea a relațiilor ” ceea ce este tot mai apreciat de către anagajatori cu trecerea timpului [2].

CONCLUZII

Așadar, *viitorul necesită manageri care sunt capabili să se adapteze la schimbare*. Vom avea nevoie să dezvoltăm noi abilități pentru a funcționa la un loc de muncă în care nu se mai aplică ierarhiile vechi și rigide. Or, cu trecerea timpului, un bun manager are nevoie de competențe mult mai variate, identificând noi orizonturi de descoperire a propriilor capacități de conducere.

Datorită dezvoltării cu pași rapizii a tehnologiei, a modului de gândire, realizăm că cu atât mai mult va fi nevoie de o calificare și deținere de competențe mai variate pentru ca munca unui manager să de-a roade.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. 7 Skills that Managers Will Need in the Next 5 Years [accesat 10 aprilie 2021]. Disponibil: <https://www.myasbn.com/small-business/management/7-skills-managers-will-need-next-5-years/?fbclid=IwAR1mcR4wMuIEtg8HGmVozXdg3RCZ7XXCVT6SntCaNigr29mayBpEdMpm7Jo>
2. 7 Skills Managers Will Need In 2025 [accesat 12 aprilie 2021]. Disponibil: <https://www.fastcompany.com/40451582/7-skills-managers-will-need-in-2025?fbclid=IwAR08w19wTPnFRQ18ulKhgcSxUYn2t7mZiAdnxvdiYM3IG4sMuFDKLb8v6Yk>
3. Managers Will Need these 7 Skills by 2025 [accesat 12 aprilie 2021]. Disponibil: https://thriveglobal.com/stories/managers-will-need-these-7-skills-by-2025/?fbclid=IwAR3NoxiOBhIN90qDonL2-4uXie-SR_IvLB1LOZwcO3mrKI4fUGm9uwf3A0
4. Diferența dintre IQ și EQ - 2021 – Educație [accesat 14 aprilie 2021]. Disponibil: <https://ro.weblogographic.com/difference-between-iq-and-eq-6311>
5. Skills of an Effective Administrator By Robert Katz [accesat 14 aprilie 2021]. Disponibil: <https://www.f5fp.com/wp-content/uploads/2015/01/HBR-Classic-Skills-of-an-Effective-Administrator-Katz.pdf>

Coordonator științific: HĂBĂȘESCU Mariana, lector univ.
Academia de Studii Economice din Moldova,
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md
e-mail: habasescu.mariana.mihail@ase.md

ORGANIZATIONAL IMAGE AND REPUTATION IN THE ONLINE ENVIRONMENT. BENEFITS AND RISKS

IMAGINEA ȘI REPUTAȚIA ORGANIZAȚIONALĂ DIN MEDIUL ONLINE. AVANTAJE ȘI RISCURI

EDU Constantin, student, Specialitatea: BA
Academia de Studii Economice din Moldova,
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md
e-mail autor: edu.constantin@ase.md

Abstract. *This article highlights the importance of the organizational image and reputation in the online environment, examining their influence and interactive effects on organizational success. An important aspect is the analysis of the measures interpreted by the managers of the companies for the development and maintenance of an image and reputation at a high level for the entire period of the company's activation in the online environment but also outside it. This article will serve as an entry and will also be of interest to leaders who lead an economic entity. The purpose of this work is to demonstrate the essence of a portrait that comprises a set of impressions and attitudes that people have towards organization, from buying and consumption experiences. The study highlighted the fact that in the period of advanced technologies, when some organizations also manifest themselves in the online environment, their image and reputation depends on consumer reviews. The results of this article present a significant challenge for business managers to identify information that contributes to the reputation and image formation process and to use it effectively in their customer retention strategy.*

Keywords: *Organizational image, organizational reputation, online environment, behavior, consumers, loyalty.*

JEL CLASSIFICATION: M1, M3, M15

INTRODUCERE

În zilele noastre, companiile au devenit din ce în ce mai conștiente de importanța dezvoltării și gestionării corecte a imaginii și reputației organizaționale. Acestea sunt recunoscute ca fiind resurse strategice a avantajului competitiv. Orice organizație realizează în fiecare zi diverse activități cu ajutorul cărora se prezintă pe sine. Toate organizațiile au o imagine și reputație, chiar dacă și-o administrează sau nu. Cu ajutorul impresiilor consumatorilor și recenziile acestora se formează și reputația organizației. Managerii organizațiilor au un scop în formarea și menținerea acestor factori de mare importanță prin toate metodele posibile și prin strategiile de marketing care le ridică rating-ul și demonstrează consumatorilor faptul că organizația ascultă și răspunde cerințelor așteptate. Scopul prezentei cercetări este de a reliefa distincția dintre imaginea și reputația organizațională din mediul online, prezentând totodată căile de formare și menținere a acestora și examinând influența și efectele interactive asupra succesului organizațional.

CONȚINUTUL DE BAZĂ

Imaginea organizațională este văzută ca un portret care cuprinde un set de impresii și atitudini pe care oamenii le au față de organizație, aceasta poate apărea din experiențe de cumpărare și consum. Componenta funcțională corespunde unor caracteristici tangibile, măsurabile, care pot fi ușor comparate cu cele ale organizațiilor concurente, în timp ce componenta emoțională se bazează pe elemente psihologice exprimate sub formă de sentimente sau atitudini față de organizație [1]. Această imagine online este menținută prin informațiile produse chiar de companie, dar și de clienții, furnizorii sau concurenții săi care își pot exprima cu ușurință satisfacția sau nemulțumirea pe rețelele de socializare.

Reputația unei organizații este rezultatul direct al deciziilor și acțiunilor sale din trecut. Este considerată o reflectare a istoriei firmei, mai ales atunci când numele firmei este, de asemenea, un nume de marcă. Reputația informează cumva grupurile țintă ale organizației despre performanța produselor și serviciilor sale în comparație cu cele ale concurenților, este percepția unui individ sau

a unui grup de indivizi asupra capacității organizației de a satisface nevoile și așteptările tuturor grupurilor care se ocupă de organizație.

O modalitate prin care serviciile de gestionare a reputației vă ajută să creați încredere este să vă faceți afacerea mai transparentă în toate locurile potrivite. Ascultând clienții online și răspunzând la comentarii (atât bune, cât și rele), le arătați oamenilor că afacerea dvs. ascultă întrebări și răspunsuri. Chiar și ceva la fel de simplu ca răspunsul la un comentariu pe Instagram vă poate îmbunătăți reputația și vă poate crea încredere cu clienții.

De asemenea, este esențial să aveți o strategie bună de gestionare a recenziilor. Întrucât majoritatea oamenilor au încredere în opiniile publicității plătite în exces, recenziile dvs. online trebuie să fie cât mai bune.

Un studiu din 2018 a constatat că 91% dintre oameni au încredere în recenziile online la fel de mult ca în recomandările personale. Și dacă 83% dintre oameni au încredere în recomandările de marcă de la prieteni, atunci veți obține imaginea dorită [1]. Recenziile sunt la fel de importante pentru atragerea angajaților, precum și pentru atragerea clienților. Atât de mult încât doar 1 din 5 solicitanți de locuri de muncă s-ar gândi să lucreze pentru o companie cu un rating de 1 stea! Oamenii vor să lucreze la o companie bună. Vor să lucreze la o companie care împărtășește aceleași valori și credințe de bază ca și ele, una în care pot avea încredere. Și au încredere în opiniile angajaților actuali și anteriori. Împreună cu recenziile la locul de muncă, conținutul pozitiv online arată că compania dvs. are o cultură favorabilă.

Companiile cu o reputație mai bună tind să atragă mai mult talent și, prin urmare, mai bun. În mediul de afaceri extrem de competitiv de astăzi, modul în care oamenii percep un brand are un impact direct asupra cifrelor sale de vânzări și venituri. De fapt, companiile cu o bună reputație pot cheltui mai puțin pe marketing și publicitate decât alte firme. Creșterea rețelelor sociale și trecerea de la publicitatea convențională înseamnă că întreprinderile trebuie să angajeze activ consumatorii și să se concentreze pe construirea unei reputații puternice online.

Gestionarea reputației pe web nu înseamnă doar contracararea conținutului negativ și generarea de recenzii pozitive. Este vorba despre construirea unei reputații care face ca un brand să fie sinonim cu valorile sale de bază și cu nevoile primare ale pieței sale țintă. Tocmai de aceea, companiile trebuie să aibă la dispoziție o strategie cuprinzătoare de gestionare a reputației online.

Obținerea unei recenzii neplăcute a afacerii dvs. poate fi greu de luat. În primul rând, pentru că ego-ul tău este afectat, dar și pentru că este posibil să găsești comentariul nedrept și nefondat. În acest caz, nu este neobișnuit să te entuziasmezi în fața ecranului. Un sfat pentru acest caz ar fi: nu răspunde niciodată cu furie! Un comentariu agresiv dintr-o afacere face mai multe ravagii decât o recenzie proastă a clienților. Persoana responsabilă de răspunsul la clienți ar trebui să rămână întotdeauna calmă și să răspundă cu diplomație sau umor. Sau să nu răspunda deloc. Uneori, comentariile jignitoare pur și simplu nu merită un răspuns. În general, răspunsurile întreprinderilor solicitate, care iau în considerare comentariile consumatorului nemulțumit, sunt cele mai apreciate de utilizatorii de internet. Optând pentru această strategie de comunicare de marketing, veți transmite imaginea unei companii profesionale și sigure.

O altă modalitate de a face față comentariilor negative este de a citi politica site-ului pe care a fost postat. Multe site-uri prevăd pe profilul lor că este interzis să faci observații abuzive, să ataci viața privată sau a altora etc. Dacă avizul negativ nu respectă acest factor, îl puteți raporta și solicita ștergerea acestuia. Un moderator îl va evalua și îl va șterge, dacă este necesar. În cele din urmă, puteți alege să contactați autorul unui comentariu în mod privat pentru a vă prezenta și a vă cere scuze pentru neplăceri, chiar dacă nu sunteți de acord cu comentariul.

Tot mai multe companii se oferă să publice recenzii false, fie pe Google, pe platformele de recenzii online, pentru a-și îmbunătăți reputația online și a distruge pe cea a concurenților. Acestea sunt numite „firme de clicuri”, care vă oferă să cumpărați recenzii Google pentru a vă spori vizibilitatea. Dacă sunteți atacat de acești falsificatori, trebuie să contracarați imediat pentru a limita daunele. Chiar dacă există utilizatori de Internet care sunt conștienți de această problemă, mulți alți utilizatori pot cădea în capcana de a nu cumpăra produsele dvs. după ce au citit o recenzie falsă. Prima soluție este de a raporta recenziilor despre care credeți că sunt false, managerilor site-urilor pe care sunt publicate.

Din păcate, este foarte dificil pentru moderatori să facă o treabă eficientă în acest sens, iar analiza falsă poate rămâne. Este nedrept, dar acum este foarte complicat să faci ceva în acest sens. Cea mai bună soluție este să comparați recenziile negative false cu recenziile pozitive reale. Dar colectarea lor este o sarcină care poate fi dificilă și consumatoare de timp.

Din fericire, există o soluție care să vă ajute. Companiile de gestionare a recenziilor clienților pot colecta cât mai multe recenzii pentru dvs. și pot raporta sistematic recenzii false pentru a vă menține reputația online și a vă îmbunătăți brandurile. Este foarte posibil să vă îmbunătățiți reputația online adoptând comportamentul și mijloacele adecvate.

Iată o listă de acțiuni care trebuie întreprinse în acest scop:

- Simțiți-vă liber să creați o prezentare video a unității dvs.;
- Produceți conținut de calitate pentru social media și pentru Google;
- Adăugați fotografii reprezentative ale companiei dvs. pe site-ul organizației;
- Utilizați unul sau mai multe dispozitive de așteptare, astfel încât să puteți reacționa rapid înainte ca lucrurile să ia foc;
- Adoptați o strategie coerentă de comunicare de marketing;
- Creați o carte grafică pentru a avea o coerență în toate mediile dvs.;
- Luați în considerare opiniile negative ale clienților dvs. pentru a încerca să vă îmbunătățiți serviciile.

În ceea ce urmează, vom scoate în evidență principalele **avantaje** a unei bune reputații online și anume:

- **Crește transparența și încrederea în organizație.** Clienții vor să aibă încredere în afacerea ta, dar pot avea încredere doar dacă ești sincer, deschis și comunicativ. Transparența arată că sunteți gata să fiți vulnerabili, să acceptați critici și să învățați din greșelile dvs. Dacă poți arăta o responsabilitate reală atunci când lucrurile merg prost, dacă răspunzi la cele mai presante întrebări și preocupări ale clienților tăi, dacă arăți că ții la clienții tăi și nu doar la imaginea ta, oamenii vor avea mai multe șanse să facă afaceri cu tine.

- **Aveți mai mult control chiar și atunci când întâmpinați probleme.** Afacerile sunt conduse de oameni și este natural ca aceștia să mai și greșescă. De cele mai multe ori, aceste greșeli sunt minime și nu au un impact semnificativ asupra afacerii dvs. Uneori, însă, aceste greșeli pot fi mari sau o mică greșală poate crește și genera într-o criză organizațională. Când se întâmplă acest lucru, gestionarea reputației online este prima dvs. linie de apărare. Atunci când există o conversație negativă despre marca dvs., vă puteți alătura acelei conversații pentru a vă apăra, pentru a clarifica informațiile sau pentru a remedia. Aveți mult mai mult control și puteți modela percepțiile clienților atunci când contează cel mai mult.

- **Ajungeți la clienți noi și întăriți relația cu clienții existenți.** Când clienții potențiali caută afacerea dvs. pe Google, vor vedea mai mult decât site-ul dvs.; s-ar putea să vadă o recenzie de la un factor de influență din industrie, un articol de comparație între dvs. și concurentul dvs. Dacă toate (sau majoritatea) acestor rezultate ale căutării sunt pozitive, acesta ar putea fi punctul fundamental care transformă acea persoană într-un client real.

Așadar, companiile cu o bună reputație tind să fie tratate mai bine online - chiar și cu o a doua șansă. Vă puteți schimba reputația în timp. La fel cum reputația poate fi pătată, ea poate fi, de asemenea, reparată, astfel încât să puteți profita de avantajele unei reputații online pozitive. Este important și merită timp pentru a o menține în cea mai bună formă posibilă.

Dintre **dezavantajele** reputației organizaționale din mediul online menționăm: riscul reputational, recenzii false, lipsa interacțiunii cu consumatorii. De altfel, informațiile despre organizație vor fi accesibile și în altă parte, nu doar pe siteul companiei sau pe rețelele difuzate de către aceasta, ca urmare, există riscul cum sunt consultate aceste informații de către alți utilizatori.

Un alt dezavantaj este „furtul” de informații și, prin urmare, furtul de trafic de pe site-ul companiei. Întregul articol poate fi copiat, editat sau poate fi plasat doar un fragment ... depinde de bunăvoința „curatorului”.

Așadar, managementul reputației online este un proces permanent de menținere, transformare și creștere a unei mărci. Pentru că este vorba despre reputație, este firesc ca aceasta să fie păstrată prin

activități de transformare și comunicare pozitive, care aduc plus valoare inclusiv publicului căruia compania se adresează. Monitorizarea este doar o mică parte, activă, continuă și permanentă a Managementului Reputației pentru că poți gestiona corect imaginea doar când o evaluezi real, echilibrat și continuu [3].

CONCLUZII

Formarea și menținerea imaginii și reputației organizaționale favorabile în mediul online, prezintă o provocare semnificativă pentru managerii de afaceri. Or, printre factorii care pot influența intențiile comportamentale ale consumatorului, reputația organizațională și imaginea joacă un rol determinant în strategia de poziționare a unei organizații față de concurență.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. E-réputation d'entreprise: définition et fonctionnement [accesat 10 aprilie 2021]. Disponibil: <https://www.guest-suite.com/blog/e-reputation-definition-fonctionnement>
2. ORM - Online Reputation Management [accesat 10 aprilie 2021]. Disponibil: <https://digitalmetrics.ro/reputatie-online/>
3. Online Reputation Management – ORM – Ce este. Cum ajută. Repere Etice. Tooluri [accesat 11 aprilie 2021]. Disponibil: <https://ixpr.ro/online-reputation-management-orm-ce-este-cum-ajuta-repere-etice-tooluri/>
4. Les effets de la réputation et de l'image d'une institution coopérative sur la fidélité de ses membres et clients [accesat 11 aprilie 2021]. Disponibil: <https://www.erudit.org/fr/revues/rum/2004-v35-n1-rum748/008763ar/>
5. La réputation d'entreprise : un impact majeur sur les ressources de l'entreprise [accesat 12 aprilie 2021]. Disponibil: <https://www.cairn.info/revue-management-et-avenir-2008-3-page-9.htm>
6. L'importance de l'e-réputation pour les entreprises investies dans le développement durable [accesat 10 aprilie 2021]. Disponibil: <https://www.powertrafic.fr/e-reputation-entreprises-developpement-durable/>

Coordonator științific: HĂBĂȘESCU Mariana, lector univ.
Academia de Studii Economice din Moldova,
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md
e-mail: habasescu.mariana.mihail@ase.md

RISKS OF SMALL AND MEDIUM-SIZED BUSINESSES IN A PANDEMIC

РИСКИ МАЛОГО И СРЕДНЕГО БИЗНЕСА В УСЛОВИЯХ ПАНДЕМИИ

BOGACI Arina, studentă, Specialitatea: MKL

Academia de Studii Economice din Moldova

Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md

e-mail autor: arina.bogaci@mail.ru

Abstract: The article examines the concept of "risk" and its impact on enterprises abroad and in the Republic of Moldova in the context of the COVID-19 pandemic, ways of getting out of the crisis situation and identifying measures aimed at minimizing risk in the future.

Key-words: business risk, entrepreneurial risk, risk planning, risk management, business during a pandemic

JEL CLASSIFICATION: M19, M21

ВВЕДЕНИЕ

До 2020 для многих успешных компаний, которые уже сумели создать хороший денежный поток и с его помощью научились преодолевать все, понятие рисков было чем-то гипотетическим, с чем в реальности сталкиваться не приходилось. Off-Line - Бизнес, связанный со сферой развлечений, туризмом, питанием, авиаперелеты, бизнес в сфере образования – все, что обычно работало off-line очень пострадало из-за пандемии и ограничений, связанных с ней. On-Line – Бизнес, связанный с продажей авиабилетов, организацией отдыха или продажей билетов практически полностью приостановил свою деятельность или просто перестал существовать. Из-за цепной реакции кризисные явления затронули абсолютно все компании из всех отраслей экономики. Риски стали абсолютно реальными и для многих компаний стали фатальными.

АНАЛИЗ ТЕОРЕТИЧЕСКИХ ИСТОЧНИКОВ

Согласно закону № 179 от 21 июля 2016 г. «О малых и средних предприятиях» Глава II Статья 4, малыми и средними считаются предприятия, которые:

- имеют среднегодовую численность работников до 250 человек;
- имеют годовой оборот до 50 миллионов леев либо объем совокупных активов до 50 миллионов леев.

Риск — возникновение неблагоприятной ситуации или неудачного исхода производственно-хозяйственной или какой-либо другой деятельности. [1]

Классификация рисков очень обширна, в данной статье будут рассмотрены риски, соответствующие тематике.

1. Риски по их сфере возникновения:

- **Внешние риски** – риски вызванные фактором внешней среды и не зависящие от деятельности организации;
- **Внутренние риски** – риски напрямую зависящие от деятельности предприятия в лице ее руководства и сотрудников.

2. По структурному признаку:

- **имущественные риски** – вероятность потери предприятием имущества;
- **производственные риски** – убытки, возникшие из-за сбоев или остановки производственного процесса;
- **торговые риски**, связанные с убытком по причине отсрочки платежа, отказа от платежа в период транспортировки и поставки продукта;
- **финансовые риски** – связаны с вероятностью потерь финансовых ресурсов.

3. Риски, по уровню допустимости:

- **допустимый риск** – угроза полной потери прибыли;
- **критический риск** – угроза потери прибыли и издержек, вложенных в проект;
- **катастрофический риск** – потеря всего имущества, принадлежащего предпринимателю.

4. Риски с точки зрения длительности во времени:

- **кратковременные или краткосрочные риски** – угрожают фирме в течении короткого отрезка времени;
- **постоянные** – непрерывно угрожают фирме.

5. Риски по уровню принятия решения:

- макроэкономический;
- локальный риск.

6. Риски в зависимости от возможности страхования:

- страхуемые риски;
- не страхуемые.

7. В зависимости от покупательной способности денег:

- **инфляционные риски** – риск роста инфляции;
- **дефляционный риск** – падение общего уровня цен;
- **риск ликвидности** – неспособность оплаты по обязательствам без убытков;
- **валютные риски** – риск финансовых потерь в результате изменения курса валют.

РЕЗУЛЬТАТЫ ИССЛЕДОВАНИЯ

Из-за ограничений, связанных с пандемией COVID-19 предприятия по всему миру, столкнулись со следующими непредвиденными ограничениями и рисками:

- Нарушение логистики, связанное с закрытием границ и ограничениями на въезд и выезд граждан, товаров и транспортных средств.
- Заморозка средств, связанная с оплатой закупленных за границей товаров и невозможностью их получения.
- Риски, связанные с потерей товара, который застрял в логистических центрах, возможно не будет доставлен покупателю за границей или к моменту доставки выйдет из срока годности или потеряет товарный вид.
- Уменьшение ликвидности складских запасов, а следовательно оборачиваемости средств.
- Обесценение национальной валюты, риск инфляции.
- Риск заболевания сотрудников и последующей недееспособности сотрудников.

Рассмотрим ситуацию в мире на примере трех стран: Германия, Италия и США.

Как выяснил государственный банк развития KfW, в апреле у 58% малых и средних предприятий сократился оборот примерно на половину. Компании потеряли примерно 75 миллиардов евро. Больше всего от кризиса пострадали предприятия сферы обслуживания. В то же время у примерно 40% компаний оборот не изменился

Около 50 тысяч магазинов могут стать банкротами заявил глава HDE Штефан Гент

В Италии более 17 тысяч предприятий не возобновят деятельность. Об этом говорится в докладе Национального института статистики. В стране продолжают работать в нормальном режиме 69% предприятий, а 23,9% осуществляют деятельность в «ограниченных условиях». Приостановили деятельность 7,2%.

Национальная комиссия США по проблемам развития экономики опубликовала отчет, в рамках которого было опрошено более 86 тысяч предпринимателей из США.

- 31% предприятий малого и среднего бизнеса полностью закрылись.
- 43% организаций из сферы отелей, кафе и ресторанов так же вынуждены закрыться.
- 11% предприятий малого и среднего бизнеса закроются в ближайшее время, если не произойдут изменения.

В Молдове ограничения в следствии пандемии COVID-19 так же повлияли пагубным образом на деятельность всех отраслей и предприятий страны.

Минимум 2% компаний закрылись навсегда. Больше всего пострадала сфера обслуживания, где предполагаемый коэффициент прекращения деятельности достигает 20%. Кафе, рестораны и отели находятся на грани банкротства. Накопилось большое количество долгов. [2]

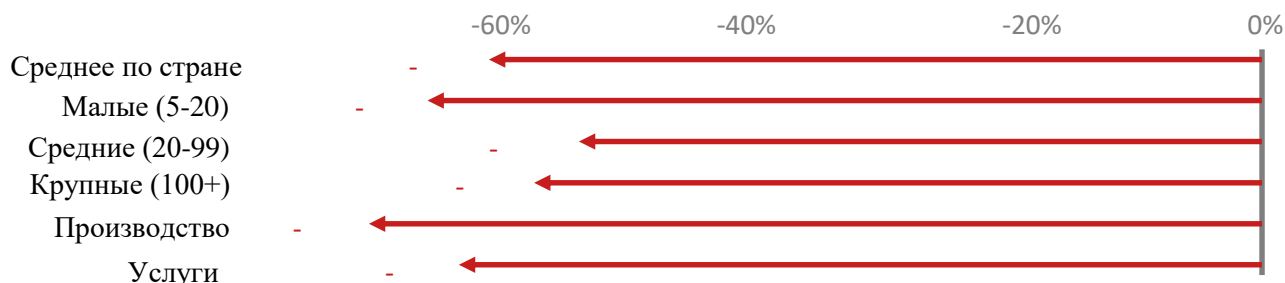

Рис. 1 Процентное изменение объемов продаж

Источник: *Растущее воздействие COVID-19 на частный сектор Молдовы* [Электронный ресурс] URL: [Растущее воздействие COVID-19 на частный сектор Молдовы \(worldbank.org\)](https://www.worldbank.org/) (дата обращения 20.04.2021)

По сравнению с аналогичным периодом предыдущего года годовой объем продаж снизился в среднем на 57 %. Большие изменения в объеме продаж претерпел малый бизнес количеством сотрудников от 5-19 и компании, занятые в производстве. [2]

Ниже приведена таблица с проблемами, с которыми столкнулись национальные предприятия в период пандемии, отсортированные по количеству предприятий, которые были затронуты.

Рис. 2 Влияние COVID-19

Источник: *PLANUL DE ACȚIUNI PENTRU RĂSPUNS ȘI REDRESARE SOCIOECONOMICĂ – Septembrie 2020* [Электронный ресурс] URL: [Moldova Covid-19 RO OCT FINAL.pdf](https://www.moldova.gov.md/) (дата обращения 20.04.2021)

Ресурсы предприятий по преодолению кризиса: [3, стр.20]

- 75% -100% - пострадали от спада продаж
- 1/3 владеют средствами, которые покрывают расходы максимум на 3 месяца деятельности
- Только 12% имеют доступ к внешним источникам финансирования
- 50% - не располагают адекватными внутренними процедурами по управлению кризисными ситуациями

Стратегии предпринимателей по уменьшению негативного влияния пандемии: [3, стр. 20]

- 83% - сокращение персонала
- 75% - сокращение административных расходов
- 83% - сокращение стратегических инвестиций
- 75% - сокращение продукции

ВЫВОД

Исходя из изложенных выше данных мы можем сделать вывод, что предприятия в республике Молдова не обладают достаточным количеством ресурсов, а также знаний в области риск менеджмента, поскольку все стратегии направлены на сокращение. Сложная ситуация требует вмешательства и помощи со стороны государства, внедрения политик, защищающих интересы национальных производителей, политик связанных с особым льготным налогообложением наиболее пострадавших сфер экономики, а также субсидированием.

Для предотвращения ситуаций, связанных с высокими экономическими рисками предприятиям следует разработать следующие стратегии:

- Изменение условий поставки экспортных и импортных товаров для переноса ответственности и уменьшения рисков.
- Инвентаризация и переоценка складских запасов, увеличение ликвидности, а следовательно оборачиваемости средств.
- Отказ от кредитования партнеров товарами и услугами, переход на меньшие партии поставки, пересмотр условий контрактов с партнерами и уменьшение дебиторской задолженности.
- Диверсификация валютного портфеля компании.
- Проведение санитарно-разъяснительных мероприятий с персоналом, аутсорсинг, перевод максимального кол-ва сотрудников на удаленный тип работы.
- Изучение опыта зарубежных партнеров, их проблем, рисков, реакций их внешней среды и опыта решения проблем.

БИБЛИОГРАФИЯ:

1. Общая характеристика рисков [Электронный ресурс] URL: [Риски - понятие и виды. Классификация рисков \(grandars.ru\)](http://grandars.ru) (дата обращения 20.04.2021)
2. Растущее воздействие COVID-19 на частный сектор Молдовы [Электронный ресурс] URL: [Растущее воздействие COVID-19 на частный сектор Молдовы \(worldbank.org\)](http://worldbank.org) (дата обращения 20.04.2021)
3. PLANUL DE ACȚIUNI PENTRU RĂSPUNS ȘI REDRESARE SOCIOECONOMICĂ – Septembrie 2020 [Электронный ресурс] URL: Moldova Covid-19 RO OCT_FINAL.pdf (дата обращения 20.04.2021)

Conducător științific: DOROGAIA Irina, dr., conf. univ.
Academia de Studii Economice din Moldova,
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md
e-mail: dorogaia.irina.ion@ase.md

DEFIS DU SYSTEME HIERARCHIQUE DANS LA GESTION DE L'ORGANISATION

PROVOCĂRI VIZÂND SISTEMUL IERARHIC ÎN MANAGEMENTUL ORGANIZAȚIEI

¹LUPAN Carolina, studentă, Specialitatea: BA

e-mail autor: lupan.carolina15@gmail.com

²CHIRILOV Ionela, studentă, Specialitatea: BA

e-mail autor: chirilov.oana@mail.ru

^{1,2} Academia de Studii Economice din Moldova

Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md

Résumé Le but de la recherche sur les «Défis du système hiérarchique dans la gestion de l'organisation» est de déterminer à quoi doit faire face le management contemporain et quelles méthodes sont actuellement mises en œuvre par les entreprises. Nous déterminerions que les principaux défis sont le modèle d'organisation basé sur l'intelligence de réseau et collective et l'holocratie, ce sont les méthodes de travail qui seront appliquées au fonctionnement du management au sein de l'organisation dans l'industrie du jeu " Valve ", " Google ", " Zappos ".

La pertinence de cette étude est que les entreprises se concentrent sur la destruction de la bureaucratie et de la hiérarchie, elles veulent appliquer la liberté et les pleins droits, afin qu'il n'y ait pas de supériorité. Chacun a besoin de connaître son travail et les responsabilités qui seront toujours assumées sans contrôle.

Mots-clés: bureaucratie; niveau hiérarchique; holocratie; structure organisationnelle décentralisée.

JEL CLASSIFICATION: M1, M10

INTRODUCERE

Lumea afacerilor devine din ce în ce mai digitală și hiperconectată. Rețelele sociale, Big Data, cloud și toate celelalte instrumente noi, schimbă modul de lucru. Pentru fiecare afacere din fiecare industrie, aceste schimbări implică modificări majore în management pentru a supraviețui și a rămâne competitive. Organizațiile se confruntă acum cu provocarea de a-și adapta structurile și procesele la o nouă realitate.

Scopul cercetării este de a determina provocările cu care se confruntă managementul contemporan și ce metode sunt implementate în prezent de companii.

CONȚINUTUL DE BAZĂ

Modelul tradițional de management al erei industriale, modelul ierarhic, birocratic, este cel mai vechi model organizațional. În acest model, lucrurile funcționează într-o ordine verticală, câțiva oameni gândesc, iar restul execută. Acest tip de ordine de management corporativ este definit cu niveluri de comandă, cineva în partea de sus și cineva în partea de jos. Întreprinderile tradiționale, dezvoltate în special în secolul al XIX-lea, erau strict ierarhizate, unde toți membrii sunt pe deplin conștienți de misiunea, sarcinile și responsabilitățile lor, precum și de limitările lor. Limitele stațiilor de lucru sunt comunicate în mod clar și aceste reguli nu pot fi încălcate decât dacă conducerea superioară acordă permisiunea. Acest lucru face ca libertatea de acțiune să fie aproape inexistentă.

Nivelul ierarhic reprezintă totalitatea subdiviziunilor organizatorice situate la aceeași distanță ierarhică față de nivelul de vârf. Structura ierarhică este tipică pentru întreprinderi și organizații mai mari. Se bazează pe a avea diferite niveluri de autoritate cu un lanț de comandă care conectează mai multe niveluri de management în cadrul organizației. De exemplu:

I - nivelul managerial superior – top;

II- nivelul managerial mijlociu – middle;

III- nivelul managerial inferior – lower.

Procesul decizional este de obicei formal și decurge de sus în jos. Acest lucru creează o structură organizațională înaltă, în care fiecare nivel al managementului are linii clare de responsabilitate și control. Pe măsură ce organizația crește, numărul nivelurilor crește și structura crește. Adesea, numărul managerilor din fiecare nivel oferă organizației asemănarea unei piramide. Această structură se extinde pe măsură ce coborâți - de obicei cu un director executiv în partea de sus, urmat de conducerea superioară, managerii intermediari și, în cele din urmă, lucrătorii. Rolurile angajaților sunt clar definite în cadrul organizației, la fel ca și natura relației lor cu ceilalți angajați.

O structură ierarhică poate oferi **beneficii** întreprinderilor. De exemplu, poate ajuta la stabilirea:

- liniilor clare de autoritate și raportare în cadrul companiei;
- mai bună înțelegere a rolurilor și responsabilităților angajaților;
- responsabilitatea pentru acțiuni sau decizii la diferite niveluri de management;
- cariere clare și perspective de dezvoltare care pot motiva angajații;
- oportunități pentru angajați să se specializeze și să dezvolte expertiza în domeniul lor;
- supravegherea atentă a angajaților printr-o perioadă restrânsă de control managerial;
- cultură a loialității față de echipe, departamente și organizație în ansamblu.

Dar, ierarhiile la locul de muncă nu sunt întotdeauna eficiente. **Dezavantajele** comune ale structurilor ierarhice includ:

- lanțuri de comandă complicate care pot încetini luarea deciziilor;
- neconcordanțe în management la diferite niveluri care pot împiedica munca;
- întârzieri în comunicarea pe verticală prin niveluri și pe orizontală între echipe;
- mai puțină flexibilitate pentru adaptare și reacție la presiunile de mediu și de piață;
- deconectarea angajaților de la conducerea de nivel superior;
- lipsa de autonomie poate cauza presiuni asupra relației managerului cu angajații;
- dificultăți de colaborare în afara echipei sau de a face față rivalității echipei;
- cantitate considerabilă de cheltuieli generale pentru a susține nivelele de management;
- compania va fi birocratică și va răspunde încet la schimbarea nevoilor clienților.

În general, organizațiile înalte sunt foarte complexe. Ar trebui să existe strategii pentru a face față provocărilor care ar putea apărea în cadrul acestei structuri. Aceasta ar putea include **crearea unei structuri organizaționale descentralizate** - una în care conducerea superioară atribuie autoritatea pentru luarea de decizii la niveluri inferioare ale organizației.

Tendența pentru anul 2021 în ceea ce privește descentralizarea va fi o transformare a modelului actual; de fapt, liderii de afaceri sunt de acord că transferul deciziilor consiliului de administrare de la sediul companiei la angajați va funcționa rapid.

O nouă paradigmă care trasează o cale spre construirea organizațiilor viitorului prezintă un **model organizațional bazat pe rețea și inteligența colectivă** fiind esențial pentru orice organizație care dorește să concureze într-o lume a schimbării accelerate. Acesta funcționează ca rețele orizontale, private de ierarhie, concepute pentru o lume nouă, interconectată. Folosind un nou mod de conectare la experiența colectivă, se pune accent pe inovare și promovarea creativității. În plus, modelul caută răspunsuri colective, deoarece provocările cu care se confruntă companiile sunt foarte complexe și mai multe persoane pot avea soluția la aceste probleme.

Punctul de plecare este crearea și promovarea unui mediu adecvat, permițând alocarea timpului și a resurselor specifice inovației colective.

Este necesar să existe o platformă de colaborare, care să combine capacitățile de învățare și inovare, precum și să se stabilească o comunitate de îndrumare, să încurajeze noi comportamente, să împărtășească un obiectiv comun care să se alinieze problemelor strategice cu care se confruntă organizația.

Dezvoltarea și menținerea unui nivel bun de concurență în acest nou context necesită transformarea digitală într-un obiectiv strategic în organizații.

O provocare a sistemului ierarhic este **holocrația**, care oferă descentralizarea puterii, se îndepărtează de conducerea autoritară a liderului și oferă rolul autoritar al tuturor. Fiecare angajat poate influența deciziile luate în echipă. Pentru a face acest lucru, angajații se unesc în așa-numitele cercuri, unde își

asumă anumite roluri în funcție de competențele lor. Ideea din spatele holocrației este de a prezenta compania ca un „oraș autogovernat”. În el, toată lumea joacă după aceleași reguli, are drepturi și obligații egale și se poate influența reciproc.

De fapt, nu sunt atât de multe companii care au implementat holocrația și chiar mai puține proiecte au avut succes și au construit o structură organizatorică plană eficientă.

Ca de exemplu una dintre cele mai renumite companii ce au implementat acest sistem este „Valve” din industria Jocurilor. La companie, angajații sunt liberi să aleagă la ce proiect să lucreze și nimeni nu le poate spune ce să facă, nici măcar Gabe Newell, fondatorul „Valve”. De exemplu, când „Valve” își dorea independența față de editorii de jocuri pentru PC, ei și-au creat propriul magazin Steam. Astfel, compania a reușit să lanseze și să vândă în mod independent jocurile sale fără participarea intermediarilor. Și când mai mulți angajați s-au săturat de solicitările constante ale utilizatorilor de a crea un controler hardware pentru un computer, și-au format propriul mini-departament pentru a studia această problemă. Deci, în 2015, a apărut Steam Controller, care poate emula o tastatură și un mouse.

O alta companie este „Zappos” (un magazin online de îmbrăcăminte deținut de Amazon) a anunțat că abandonează ierarhia și trece la holocrație. Pozițiile au fost înlocuite cu roluri și fiecare angajat a putut să își stabilească propriile responsabilități. Angajații au câștigat ecusoane pentru abilitățile pe care le-au dobândit, de la stăpânirea Outlook și Excel la cunoștințe și abilități mai complexe. Un astfel de sistem îi ajută pe angajați să își aleagă propria cale de dezvoltare în companie, concentrându-se pe abilitățile lor și nu pe fișele de post. Noile ecusoane au însemnat o creștere a salariului, ceea ce a stimulat aprofundarea cunoștințelor dobândite, chiar dacă angajatul nu intenționa să schimbe domeniul de activitate. Cu toate acestea, Zappos nu a scăpat complet de sistemul ierarhic, de exemplu, pe cine să angajeze și pe cine să concedieze decide încă un cerc restrâns de angajați.

Însă au existat și cazuri în care aplicarea holocrației a dat greș. Un caz de genul, s-a întâmplat la Google, a fost aplicat acest proces restrâns și a durat doar câteva luni. Motivul eșuării a fost că prea mulți angajați au mers direct la Larry Page cu întrebări despre pregătirea rapoartelor și solicitările de soluționare a conflictelor personale. De atunci, compania a decis să „rezerve” mai multe nivele ale ierarhiei pentru manageri.

Un alt obstacol al sistemului ierarhic este și pandemia Covid-19. În contextul pandemiei majoritatea companiilor au fost nevoite să-și schimbe rapid organizarea obișnuită a muncii și abordarea gestionării personalului. Cu această situație s-a confruntat și brandul autohton din Republica Moldova „Mallena”. Până la pandemie, Elena Grosu, fondatoarea brandului avea alte activități în cadrul firmei sale, dar impactul crizei a schimbat situația, au început împreună cu soțul să facă de toate: să coase, să croiască, să deseneze schițe, să vândă și să realizeze și livrări. Din acest fapt, putem constata că în cadrul companiilor în perioada pandemiei, sistemul ierarhic este delimitat, dacă nu complet, totuși în mare parte a avut de suferit.

CONCLUZII

În contextual analizei pe care am realizat-o asupra temei: „Provocări vizând sistemul ierarhic în managementul organizației”, putem afirma că ierarhia într-o companie are atât părți pozitive cât și negative. Mai mult, am constatat că firmele pot activa atât într-o ordine strictă, cât și în cazul unei libertăți depline. Suntem de părerea că viitorul managementului este holocrația, descentralizarea puterii, iar generațiile care vin vor pune mai mult accent pe acest sistem de funcționare. Dacă va fi aplicată corect, atunci vor putea crea o afacere transparentă și de auto-guvernare, în care liderii își vor putea asuma sarcina de a lua majoritatea deciziilor și de a transforma ideile în realitate.

Pentru Republica Moldova holocrația este un concept nou, considerăm că deocamdată nu poate fi aplicat în cadrul companiilor, deoarece mentalitatea angajaților este de a fi sub control, marea majoritate nu riscă de a-și asuma responsabilități mai mari, decât pe cele care le au conform fișei postului.

O problemă actuală care a lovit sistemul ierarhic este pandemia Covid-19, multe firme fiind nevoite să-și sisteze activitatea din cauza lipsei de control în situații excepționale neprevăzute, iar altele au continuat lupta pentru existență și s-au conformat la noile reguli impuse.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. Business organisationnel structure [accesat 9 aprilie 2021]. Disponibil: https://www.nibusinessinfo.co.uk/content/hierarchical-organisational-structure?fbclid=IwAR02Gu48XgzRFwwY0C0Wiaa4lqhVeBTXp0-SMYsyZDdtW9uY_EBH5sr4soE
2. Боссов больше нет: чем опасно отсутствие иерархии внутри компании [accesat 9 aprilie 2021]. Disponibil: <https://www.forbes.ru/karera-i-svoy-biznes/360753-bossov-bolshe-net-chem-opasno-otsutstvie-ierarhii-vnutri-kompanii>
3. Le modèle bureaucratique et les fondements de l'autorité : Max Weber [accesat 10 aprilie 2021]. Disponibil: <https://www.droit-compta-gestion.fr/management/la-theorie-des-organisations/les-premices-de-lanalyse-des-organisations/le-modele-bureaucratique-et-les-fondements-de-autorite-max-weber/>
4. Cum a întâmpinat pandemia brandul autohton „Mallena”, povestește fondatoarea Elena Grosu (Video) [accesat 10 aprilie 2021]. Disponibil: <https://ea.md/cum-a-intampinat-pandemia-brandul-autohton-mallena-povesteste-fondatoarea-elena-grosu-video/>

Coordonator științific: HĂBĂȘESCU Mariana, lector univ.
Academia de Studii Economice din Moldova,
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md
e-mail: habasescu.mariana.mihail@ase.md

CAREER MANAGEMENT AND THE IMPORTANCE OF REALIZING THE POTENTIAL OF TALENTED EMPLOYEES

УПРАВЛЕНИЕ КАРЬЕРОЙ И ЗНАЧЕНИЕ РЕАЛИЗАЦИИ ПОТЕНЦИАЛА ТАЛАНТЛИВЫХ СОТРУДНИКОВ

CUCOȘ Ana, studentă, Specialitatea: BA
Academia de Studii Economice din Moldova
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md
e-mail autor: annakukosh9@gmail.com

***Abstract.** The career of an employee in an organization consists of the desire of the employee to realize their own professional potential. An effectively organized human resource management system influences the dynamics of the company's development and talent management, as part of it, can contribute to greater business success, because talented employees are able to improve the processes in which they are involved. It needs to be recognized that it is the more talented employees who drive all the other levers of success.*

***Key-words :** Management, career, talent, potential*

JEL CLASSIFICATION: M12

Актуальность данной темы обоснуется тем, что карьера персонала является одним из значимых составляющих эффективного функционирования организации. Рост развития персонала по карьерной лестнице хорошо влияет на мотивацию работников, оказывает прямое влияние на финансовые показатели организации, обеспечивает благоприятный преемственность в управление. Менеджмент сегодня составляет основу предпринимательской деятельности. Эффективность профессиональной деятельности тесно связана с успехом человека в профессии, с его карьерой.

Карьера – успешное продвижение в той или иной области (общественной, служебной, научной, профессиональной) деятельности. Карьера сотрудника в организации складывается из желания самого сотрудника реализовать собственный профессиональный потенциал и заинтересованности компании в продвижении именно этого сотрудника. Каждый человек имеет свою систему ценностей, интересов, трудового и личного опыта, поэтому карьера и ее планирование являются индивидуальным процессом

Управление карьерой - это сочетание структурированного планирования и активного управленческого выбора собственной профессиональной карьеры. Результатом успешного управления карьерой должно быть личное удовлетворение, баланс работы и личной жизни, достижение цели и финансовая безопасность.[2]

Как известно, одна из базовых функций управления персоналом – воздействие на человеческую составляющую организации, направленное на приведение в соответствие возможностей сотрудников организации ее целям, стратегии и условиям развития. Данное воздействие реализуется, в том числе и таким направлением системы управления персоналом, как управление талантами.

Управление талантами – актуальная тема для организаций. Сегодня эта деятельность охватывает различные сферы управления человеческими ресурсами и направлена на создание самых благоприятных условий для наиболее талантливых сотрудников за счет инвестиций в развитие их таланта и реализацию потенциала для достижения целей стратегического развития организации.

Управление талантами – комплекс инструментов управления персоналом, дающих возможность организации привлекать, эффективно использовать и удерживать персонал, который способен вносить существенный вклад в развитие компании.

Эффективно организованная система управления человеческими ресурсами влияет на динамику развития компании и управление талантами, как ее часть, может содействовать большому успеху бизнеса, потому что талантливые сотрудники способны улучшить те процессы, в которые они вовлечены.[4].

Таким образом, развитие способности организации внедрять эффективное управление талантливыми сотрудниками становится одной из ключевых управленческих задач.

Управлять талантливыми людьми означает обеспечить их такими задачами, которые могут совпасть с их стремлениями. Талант требователен, ему нужно уделять пристальное внимание. Управление одаренными сотрудниками требует понимания их ожиданий и того, как эти ожидания соотносятся с ожиданиями менеджера, понимания, которое может помочь решению более сложной задачи – равновесия ожиданий менеджера и таланта на практике. Для достижения данного состояния необходимо более глубоко понимать желания и надежды таланта. [1]

Рассмотрим отдельные характеристики термина «талант», и проясним, что они означают.

1. Стремление к личному росту:

- Талантливые люди хотят работать с теми менеджерами, у которых могут учиться, которые с удовольствием направят их к другим профессионалам с целью научиться большому. Таланту недостаточно иметь работу. Такие люди полностью отдадут себя ей, но они должны видеть возможность для своего развития. Они с удовольствием будут работать на других, но им нужно знать, что у работодателей есть что им предложить.

2. Стремление к постоянному движению вперед:

- Талантливые люди жаждут персонального роста не ради самого роста. Им нужен персональный рост для самих себя. Они также хотят иметь шанс использовать этот рост. Им нужны новые, более сложные задачи, они хотят применять свои таланты и двигаться дальше. • Талантливые люди в большинстве своем нетерпеливы. Они не всегда ясно представляют, чего хотят достичь, но они точно знают, что хотят быть в движении.

3. Стремление везде успевать:

- Талантливые люди не любят тратить время и не выносят, когда другие тратят их время. Они хотят работать и преуспевать. Это означает, что им нравится действовать здесь и сейчас, в напряженной обстановке, полной проблем и возможностей их решить, трудностей и политических ходов. Пропасть между идеей и результатом возникает в среде, требующей напряжения и усилий, и талантливые люди не оставят проблему нерешенной, а погрузятся в нее. От других они ожидают того же. Талантливые люди могут выглядеть нетерпеливыми и требовательными, они такими и являются, но не без причины.

4. Стремление к осмысленности и результату:

- Талант стремится быть в движении не только ради движения. Он хочет выполнять значительные поручения, жаждет участвовать в таких мероприятиях и вращаться в деловых кругах, которые стоят внимания и усилий.

5. Стремление к действию и выбору:

- Талантливым людям нужна свобода самовыражения. Это не обязательно означает, что они не любят работать вместе с другими людьми. Они не хотят, чтобы кто-то жестко определял их обязанности. Они добиваются ответственности, хотят формировать и развивать свою собственную роль.

Установка на таланты – глубокая убежденность в том, что более талантливые работники на всех уровнях организации являются решающим источником конкурентного преимущества. Необходимо признание того, что именно более талантливые сотрудники приводят в движение все остальные рычаги успеха. Ориентация на таланты – катализатор, который активизирует остальные обязательные действия для построения команды, состоящей из талантливых людей. Для руководителей с такой установкой управление талантами – значительная и ответственная

часть обязанностей. Они понимают, что эту работу нельзя делегировать, и значительную часть своего времени и энергии направляют на усиление своей команды и помогают в этом другим. Формирование системы управления талантами предполагает 3 основные стадии:

- поиск сотрудников с высоким потенциалом в коллективе;
- реализация программы развития (процесс непрерывного обучения и развития талантов);
- использование и удержание этих сотрудников в компании (дифференциация и вдохновение людей).

Целью любого способа определения таланта является оценка эффективности и ожидание высоких результатов в будущем. Рассмотрим следующее определение оценки персонала – это процесс оценки эффективности выполнения сотрудником своих должностных обязанностей, результативности его деятельности, развития компетентности; она носит комплексный характер.[4] На мой взгляд, в качестве основных этапов реализации функции управления талантами включают:

1) определение значимых (ключевых) для компании групп персонала; такие сотрудники могут быть представлены во всех категориях – от топ-менеджеров до рабочих; 2) согласование критериев оценки и содержания компетенций, определяющих высокоэффективное поведение; 3) выдвижение (отбор) кандидатов по критериям, принятым в компании; 4) оценку текущего уровня развития компетенций и анализ расхождений с требуемым уровнем; 5) развитие – составление и реализацию персональных планов и программ развития ключевых компетенций, профессиональных навыков, карьерного роста и отслеживание ступеней развития; 6) мотивацию – предложение высокопотенциальным сотрудникам для удержания их в компании специальных программ мотивации, включая продвижение и материальное стимулирование, например программы опционов или кредитования.

Основной целью предприятия является систематическое получение прибыли и защиты его деятельности от различного вида угроз, для чего необходим коллектив сотрудников. Следует отметить, что кадровый персонал в строительной отрасли имеет свои особенности, которые следует учитывать при управлении. Для того чтобы выработать рекомендации по совершенствованию системы управления карьерой, необходимо провести анализ ключевых элементов системы управления карьерой ООО «АльпПромСтрой». ООО «АльпПромСтрой» является строительным предприятием, проводит ремонтно-строительные работы методом промышленного альпинизма на всей территории Приднестровской Молдавской Республики. Предлагаемые услуги: фасадные работы, монтажные работы, клининговые работы. В основе компании – команда опытных промышленных альпинистов, а также группа специалистов по вопросам организации высотных работ. На сегодняшний день в организации S.R.L «АльпПромСтрой» работают 17 сотрудника. Ключевую роль играет директор, он находится на уровне высшего руководства. Все сотрудники компании находятся в его подчинении. Также роль менеджера в компании исполняет генеральный директор. В ходе анализа стало известно, что основной целью развития персонала в ООО «АльпПромСтрой» является обеспечение потребности организации в высококвалифицированных кадрах за счет максимального использования внутренних трудовых резервов. Подчеркну, что кроме обучения и повышения квалификации следует отметить важность проведения тренингов, семинаров и курсов с привлечением сторонних структур. Такие мероприятия позволят обновить знания персонала в соответствии с течением времени, сформировать у работников профессионализм, открыть новые навыки и способности. В некоторых ситуациях строительной отрасли возникает необходимость привлекать специалистов временно, на других условиях найма, т. е. сделать более мобильными трудовые ресурсы организации. Лизинг персонала – это новая форма привлечения персонала, которая может помочь решить эти проблемы. Одним из перспективных направлений развития для ООО «АльпПромСтрой» является корпоративная культура. Руководство компании старается сформировать единую этику и корпоративную культуру, распространяя в коллектив лучший опыт и традиции. Развитие данного направления позволят создать деловой и в то же время дружественный климат в коллективе, что позволит избежать проблем между его участниками. В ходе анализа

на предприятии S.R.L «АльпПромСтрой» я выявила, что наиболее эффективной системой мотивации сотрудников, считается «мотивация на результат». Такой способ подразумевает выплаты вознаграждений сотрудникам за конкретные достижения. Также существует и индивидуальная мотивация отдельно взятых сотрудников. В ходе исследования было выявлено, что основными мотивациями для талантов являются высокая заработная плата, продвижение по карьерной лестнице. Стоит отметить, что неожиданные, непредсказуемые и нерегулярные поощрения мотивируют лучше сотрудников, чем прогнозируемые, когда они практически становятся неизменной частью жизни. Чтобы иметь высококвалифицированных специалистов, составляющих ядро промышленного предприятия, создать у них стимул к эффективной работе, руководитель ООО «АльпПромСтрой» использует систему управления кадровым потенциалом. Проанализировав деятельность «АльпПромСтрой», можно сделать вывод о том, что в целом организация имеет достаточно эффективный кадровый потенциал и возможности к дальнейшему его развитию и совершенствованию. Разработанная система управления по совершенствованию кадрового потенциала руководству ООО «АльпПромСтрой» может значительно расширить сферу деятельности кадровой работы предприятия.

В заключение можно сделать вывод, что управление деловой карьерой работника – важная составляющая всего процесса управления персоналом в организации. Квалифицированные, обученные сотрудники – это успех компании в будущем. Также стоит отметить, что талантливые сотрудники играют решающую роль для поддержки качества и целостности человеческого потенциала каждой компании. Рассмотрим следующие рекомендации по совершенствованию системы управления карьерой: — необходимо повышать профессиональный уровень персонала, расширять и углублять имеющиеся навыки и приобретать новые, востребованные; — необходимо развивать сотрудничество, взаимозаменяемость и наставничество в трудовых коллективах, стимулировать развитие прочных связей между производственными подразделениями, которые обеспечивали бы высокий положительный эффект производственной деятельности, а также обеспечивать восприятие работниками целей и задач организации и принятие их на личностном уровне. Таким образом, долгосрочные программы развития сотрудников приобретают первостепенное значение, так как умению и квалификации персонала необходимо постоянное усовершенствование.

Библиография:

1. Армстронг М. Практика управления человеческими ресурсами. ИНФРА-М, Питер : 10-е издательство, 2012 , 824 с. ISBN: 978-5-459-0115
2. Вишнякова М.В. Охота на менеджера в кризисный период. Книга для эффективных собственников и вменяемых менеджеров, 2019, 380 с., ISBN 978-5-0050-4905-6
3. Иванова С. Развитие потенциала сотрудников: Профессиональные компетенции, лидерство, коммуникации — 4-е изд. — М.: Альпина Паблишер, 2012. — 280 с. ISBN 978-5-9614-1769-2
4. Электронный ресурс: статья «Управление карьерой работника в современных организациях », 2015, доступно <https://human.snauka.ru/2015/03/10418>

Coordonator științific: BILAȘ Ludmila dr., conf. univ.
Academia de Studii Economice din Moldova
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md
e-mail: bilas.liudmila@ase.md

ADAPTER LES ORGANISATIONS: DU TRADITIONALISME À L'AGILITÉ

ADAPTAREA ORGANIZAȚIILOR: DE LA TRADIȚIONALISM LA AGILITATE

VÎRLAN Ecaterina, studentă, Specialitate: BA

Academia de Studii Economice din Moldova

Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md

e-mail autor: virlan.ecaterina.sergiu@gmail.com

***Résumé.** Dans un environnement incertain, toujours en évolution, les méthodes traditionnelles de gestion d'entreprise ne sont plus appropriées. «L'agilité» est un nouveau mode de développement et d'organisation sans lequel les entreprises pourraient rapidement disparaître. Or, l'agilité est la capacité d'ajuster les processus et les modes de fonctionnement des organisations afin qu'elles puissent mieux s'adapter aux changements. Par conséquent, on pourra survivre à condition d'accepter le changement, ce qui signifie que notre façon de travailler doit être plus rapide, plus flexible en vue d'offrir plus de satisfaction aux consommateurs et d'apporter plus de bénéfices à l'entreprise.*

***Mots-clés:** Agilité, traditionalisme, organisme, mécanisme, technologie*

JEL CLASSIFICATION: M1

INTRODUCERE

Viața și mediul de afaceri sunt complexe și volatile. Perturbarea continuă generează transformare profundă. În aceste condiții, metodele tradiționale de gestionare a afacerilor nu sunt întotdeauna relevante, iar succesul organizațiilor depinde de capacitatea acestora de a se adapta la schimbări și a răspunde eficient la incertitudini, adică de a fi “agile”.

Scopul lucrării este cercetarea și scoaterea în evidență a diferenței dintre organizațiile tradiționale și cele agile.

Obiectivele:

- Definirea și exemplificarea organizațiilor tradiționale și agile;
- Compararea celor două tipuri de organizații;
- Determinarea etapelor de transformare de la organizație tradițională la cea agilă.

CONȚINUTUL DE BAZĂ

Schimbarea modelelor de afaceri, democratizarea informației, transformarea digitală, robotizarea, automatizarea sunt doar câteva dintre forțele perturbatoare care ne transformă realitatea în fiecare moment. Agilitatea este „capacitatea de a te mișca rapid și ușor”[1]. Astfel, o organizație de tipul dat poate ușor să se adapteze la noile invenții și să găsească ușor soluții la orice problemă. Tradiționalismul este un mecanism fix și predictibil. Întreprinderile de modelul dat au la bază reguli și principii fixe, astfel ele greu se acomodează la schimbări.

Cercetările arată [1] că organizațiile agile sunt mai rezistente, mai performante și rămân „sănătoase” în condiții de perturbare și stres. În plus, acestea obțin, simultan, concentrarea pe client, lansarea pe piață, creșterea veniturilor, scăderea costurilor și o forță de muncă implicată și dedicată.

Organizațiile tradiționale sunt concepute pentru stabilitate. Ele sunt ierarhizate, compartimentate, birocratice, funcționează pe bază de planificare liniară și control. Dar în condiții de schimbări rapide și de perturbări profunde, această stabilitate devine fixitate, rigiditate și se traduce în incapacitate de adaptare.

Organizațiile agile sunt concepute pentru dinamism, care le asigură stabilitatea pe termen lung. Acestea au o cultură concentrată pe oameni, sunt formate din rețele de echipe, se bazează pe cicluri rapide de informare, învățare și luare a deciziilor, se folosesc intens de tehnologie. Schimbările se fac rapid pentru că resursele sunt flexibile, se trece repede la acțiune, leadershipul este conector și catalizator, echipele sunt flexibile și responsabile pentru proiectele lor.

Drept exemplu poate servi întreprinderea „Samsung Electronics” care a introdus un ambalaj ecologic ce poate fi transformat într-o căsuță pentru animale. Astfel ei s-au adaptat la noua tendință de produse ecologice și au atras clienții ce au animale domestice [2].

În cartea „Constructiv”, publicată de Human Synergistics după o idee de Iuliana Stan, agilitatea organizațiilor este explicată prin constructivism și antifragilitate: „Ar trebui ca ele să fie organizate mai organic, ca oamenii să colaboreze pentru scopuri comune pe care le înțeleg și la care aderă și care le susțin motivațiile și scopurile individuale. Și ar mai trebui să aloce dinamic resurse către activități prin mijloace care seamănă cu cele ale naturii, decât cu cele ale roboților.” [3]

Din prezent în viitor ajungem făcând trecerea de la tradiționalism la agilitate. Iată câteva trecuri necesare:

1. **De la profit la scop comun.** Profitul acționarilor nu mai este un scop, ci este consecința firească a satisfacției clientului și a bunăstării tuturor părților implicate. De exemplu compania „McDonald’s” este angajatorul care stimulează studiul și în egală măsură recunoaște contribuțiile individuale excepționale. Toți angajații au o misiune comună „Să fim mereu restaurantul preferat al clienților noștri și să îi întâmpinăm cu produse proaspete, pregătite la fiecare comandă din ingrediente de cea mai bună calitate.” [4]

2. **De la procese complicate la reguli simple.** Un sistem complex nu poate avea decât puține reguli fixe. Restul se bazează pe un grad ridicat de inovare și adaptabilitate.

Conform unei cercetări efectuate de „EY România” în anul 2018: birocrăția se situează acum deja pe al treilea loc în topul problemelor menționate de 459 de lideri de organizații economice din România, 45% din cei chestionați declarându-se foarte neîncredători [6].

3. **De la eficiență la implicare și adaptabilitate.** Implicarea este o condiție vitală pentru creativitate, prezență de spirit, adaptabilitate și funcționalitate. Exemplu: în compania „Google” fiecare angajat e important și contribuie la îndeplinirea misiunii generale a întreprinderii. Drept rezultat, în anul 2018, „Google” a ocupat prima poziție la nivel mondial pentru «Cel mai bun angajator din lume», potrivit revistei «Forbes» [5].

4. **De la grupuri dirijate la echipe autonome.** Autonomia este rezultatul maturității. Oamenii pot adăuga valoare în măsura în care au libertatea de a-și utiliza deplin resursele de inteligență și creativitate și de a fi responsabili pentru ceea ce creează și produc în colaborare.

5. **De la liderul erou la liderul transformațional.** Liderul trebuie să fie catalizatorul care reduce rezistența, gestionează obstacolele, apropie și conectează oamenii.

CONCLUZII

Managementul agil este relevant în situații complexe și /sau imprevizibile în care obiectivele și modalitățile de intervenție se pot schimba considerabil. În special, scopul managementului agil este de a putea lua decizia corectă și de a o ajusta la momentul potrivit. Agilitatea necesită o structurare chiar mai puternică decât modalitatea de management tradițional. Această structurare trebuie să permită în special anticiparea riscurilor și să consolideze capacitatea de adaptare la evenimente imprevizibile.

Managementul „agilității” se bazează pe o flexibilitate în utilizarea resurselor și alegerea activităților. Important este să nu efectuezi activități planificate, dar să atingi obiectivul cu resursele disponibile. Problema prioritară nu este „Am făcut ceea ce am spus că vom face” dar, mai degrabă, „am făcut ceea ce a fost nevoie pentru a atinge scopul propus”, iar implementarea eficientă vizează implicarea activă și sprijinul tuturor partenerilor și părților interesate.

Or, un angajament față de managementul agil constă în identificarea unor strategii de gestionare a schimbărilor care ar permite trecerea de la un sistem de comandă și control la un sistem bazat pe învățare, colaborare și un management integrat.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. Agilitate – de la mecanism la organism [accesat 11 aprilie 2021]. Disponibil: <https://revistacariere.ro/leadership/management/agilitate-de-la-mecanism-la-organism/>
 2. Samsung a lansat un nou ambalaj pentru televizoare care poate fi convertit ușor într-o casă de pisici [accesat 11 aprilie 2021]. Disponibil: <https://www.green-report.ro/samsung-ambalaj-televizor-convertit-in-casa-de-pisici/>
 3. Spune-mi cât de Constructiv ești, ca să-ți spun cât de antifragil ești [accesat 12 aprilie 2021]. Disponibil: <https://revistacariere.ro/inspiratie/spune-mi-cat-de-constructiv-esti-ca-sa-ti-spun-cat-de-antifragil-esti/>
 4. McDonald's [accesat 12 aprilie 2021]. Disponibil: <https://mcdonalds.ro/despre-noi/companie>
 5. 10 Curiozități uimitoare despre compania Google [accesat 12 aprilie 2021]. Disponibil: <https://promovare-site.md/10-curiozitati-uimitoare-despre-compania-google/>
 6. Birocrația, detronată ca principala problemă în afaceri [accesat 12 aprilie 2021]. Disponibil: <https://www.digi24.ro/stiri/economie/companii/birocrația-detronată-ca-principala-problema-in-afaceri-894867>
-

Coordonator științific: HĂBĂȘESCU Mariana, lector univ.
Academia de Studii Economice din Moldova
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md
e-mail: habasescu.mariana.mihail@ase.md

THE SIGNIFICANCE OF MOTIVATION IN THE MODERN WORLD: PROBLEMS AND PROSPECTS

ЗНАЧЕНИЕ МОТИВАЦИИ В СОВРЕМЕННОМ МИРЕ: ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ

MEGUȘ Cristina, student, Specialitatea: BA

Academia de Studii Economice din Moldova,

Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md

e-mail autor: krismegush@gmail.com

Abstract. Nowadays, much attention is paid to the problem of motivating employees. Research methods in this work are the study and analysis of scientific literature: works of authoritative scientists, as well as articles. This problem cannot be ignored, since it concerns any person, regardless of his or her position and industry. In addition, creativity is valued - new technologies are invented every day, which forces businesses to adapt to innovation. Moreover, new technologies mean new methods of work, therefore, in the 21st century, one of the important qualities of an employee is creativity and the desire to put forward new ideas. Nevertheless, it is necessary to create the right atmosphere where a person is ready to show his abilities, as well as to reward him for success. The purpose of this work is to determine the relevance of existing theories of motivation, to change and supplement them, as well as to consider specific actions on the example of the most innovative styles of enterprise management and attitudes towards employees.

Key words: motivation, corporate culture, needs, rewards.

JEL CLASSIFICATION: J5, M12, M14

ВВЕДЕНИЕ. С момента определения такого фактора эффективной работы как мотивация, люди осознали его важность – мотивация является чем-то вроде «внутреннего двигателя», побуждающего человека к более производительному труду, поэтому ученые тщательно изучают данный вопрос, выдвигая новые, более сложные, и вместе с тем больше соответствующие реальности теории. Данная тема не утрачивает свою актуальность, а лишь привлекает все больше внимания, что сподвигает специалистов исследовать этот вопрос.

Целью данного исследования является определение значимости мотивации как компонента продуктивной работы, актуальность и эффективность существующих теорий мотивации персонала, сложность ранжирования мотиваторов в процессе коллективной работы, а также использование мотивации для развития творческих идей сотрудников.

ОСНОВНОЕ СОДЕРЖАНИЕ. В данной работе были использованы такие методы исследования, как изучение и анализ научной литературы – статьи, а также труды авторитетных ученых. Для начала следует определить понятие исследуемого явления мотивация – процесс побуждения себя и других работать во имя достижения личных и организационных целей.[1] Исходя из вышесказанного разъяснения, можно прийти к выводу, что мотивация является неотъемлемой частью в человеческой жизни: люди постоянно ставят перед собой какие-либо цели, независимо от их масштаба и значимости, и стремятся их достичь. Более того, желание воплотить цели в реальность не всегда относится к чему-то духовному и возвышенному. Самым древним и наиболее простым методом мотивации является метод кнута и пряника. Позднее данный метод мотивации прослеживается в работе основоположника менеджмента Фредерика Тейлора в его знаменитой работе «Принципы научного менеджмента», где работники либо поощрялись повышением заработной платы в случае высокой производительности, или наоборот, несли своего рода наказание в виде отсутствия или урезания вознаграждения [2]. Несомненно, такое воздействие на человека являлось достаточно эффективным до тех пор, пока качество жизни людей не достигло того уровня, когда базисные потребности были удовлетворены. Данное событие сподвигло задуматься, как еще можно поощрять людей на продуктивную работу. Одни из первых теорий

мотивации были обоснованы посредством естественных потребностей человека, в которые помимо физиологических потребностей состояли из социальных и духовных. К примеру, теория Абрахама Маслоу является объектом исследования не только в экономике, но также в психологии и социологии. Пирамида Маслоу, как ее еще называют, объясняет приоритетность тех или иных потребностей, которые, выступая следствием неудовлетворенности, побуждают человека к действию, - иными словами, желание удовлетворить потребность выступает в качестве мотивации. Помимо данной теории существует также теории Д. Мак-Клелланда и Ф. Герцберга – труды этих ученых имеют как сходства, так и отличия, тем не менее, их объединяют в одну категорию содержательных теорий мотивации, а именно базирование на потребностях и связанных с ними факторах, определяющих поведение людей.

Со временем были разработаны еще три теории – теория ожидания, теория справедливости и модель Портера-Лоулера – которые были отнесены к группе процессуальных теорий мотивации. Их главное отличие состоит в том, что по данным теориям поведение человека объясняется не только желанием удовлетворить потребность, но также и восприятием и ожиданием конкретного индивидуума относительно ситуации и от возможных последствий, которые могут возникнуть при выборе того или иного стиля поведения.[1]

Тем не менее, современный мир стремительно развивается: сейчас большинство людей не заботятся о поиске пропитания и жилища, поэтому мотивирование через первичные потребности становится невозможным. В каком направлении тогда стоит думать? На сегодняшний день у большего количества людей появилась возможность получить образование, более того, многие тяготеют к знаниям независимо от того, учатся ли они в высшем учебном заведении и по какой специальности. Развитие информационных технологий позволило человечеству получать доступ к необъятному количеству информации, из-за чего в людях появилось желание раскрыть свой потенциал не только в одном направлении, используя традиционные методы решения задач, а почти во всех его интересующих, прибегая к творческому и даже инновационному подходу. Такое изменение в действиях человека способствовало тому, что тактика мотивирования персонала стала видоизменяться, подстраиваясь под современные условия.

Кроме того, одной из важных проблем в процессе развития и совершенствования производственного процесса стала сложность определения соответствующего вознаграждения при работе в команде. Действительно, когда люди занимаются командной работой трудно оценить вклад каждого члена группы. Более того, представляет также сложность определения неформального руководителя, который в действительности мотивирует работников на достижение цели.

Эти две причины – стремление к воплощению идей и необходимость эффективной работы в команде – способствовало развитию и видоизменению отношения управляющих к методам мотивации. К примеру, рассмотрим корпоративную культуру всемирно известной компании Google: число сотрудников в 2020 году превысило 127 тысяч [4], где большинство являются талантливыми специалистами в своей области. Как управляющим, а также HR-отделу удастся не только привлечь выдающихся рабочих, но в то же время и удержать их? Особенность культуры Google — ориентация на повышение эффективности работы сотрудников, именно поэтому руководство не остерегается нетрадиционных, новаторских методов работы. Так, в компании стремятся создать такую рабочую среду, которая бы ассоциировалась у сотрудника с «серыми скучными» стенами, а доброжелательную и располагающую не только на эффективную работу, но также и на рождение и развитие каких-либо идей. Что касается новых предложений, то у каждого работающего в компании есть возможность высказать свое мнение непосредственно топ-менеджеру, что говорит о несоблюдении строгого вертикального разделения труда. Плюс ко всему, приветствуется нестандартное решение ежедневных задач – следствием данного отношения стало признание компании Google как одной из самых насыщенных инновациями предприятий. Более того, большое внимание уделяется нуждам человека: здание компании представляет собой небольшой «город», в котором работники могут пообедать, отдохнуть в лаунж-зоне, занимаясь на беговой дорожке или играя в

настольный теннис.[3] Данные условия труда, несомненно, привлекут человека, стремящегося выполнять работу не только качественно, но и с творческим подходом, развивая и предлагая новые идеи и предложения.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ. Таким образом, исследования в области теорий мотивации не прекращаются и до сих пор – с течением времени потребности и нужды человека изменяют свою приоритетность: на первый план выходят не только получение средств к существованию, но ощущение удовольствия от выполняемой работы, развитие своих творческих идей и талантов, признание общества и взаимодействие в команде. Именно поэтому предприятия улучшают свои HR-отделы для более детального и полномасштабного исследования путей мотивирования своих сотрудников, благодаря чему появляется больше данных для детального изучения и совершенствования уже существующих теорий или выдвижение новых.

БИБЛИОГРАФИЯ:

1. МЕСКОН М., «Основы менеджмента», М. Альберт, Ф. Хедоури, 2006 г.
2. ТЕЙЛОР Ф., «Принципы научного управления», 1991 г., выпуск 1.
3. *Корпоративная культура Google: как в компании удерживают лучших сотрудников*,
<https://hurma.work/ru/blog/korporativnaya-kultura-google-kak-v-kompanii-uderzhivayut-luchshih-sotrudnikov/>
4. *Google (компания)*,
[https://ru.wikipedia.org/wiki/Google_\(%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D0%BF%D0%B0%D0%BD%D0%B8%D1%8F\)](https://ru.wikipedia.org/wiki/Google_(%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D0%BF%D0%B0%D0%BD%D0%B8%D1%8F))

Conducător științific: DOROGAIA Irina, dr., conf. univ.
Academia de Studii Economice din Moldova,
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md
e-mail: dorogaia.irina.ion@ase.md

IMPLEMENTATION AND MANAGEMENT OF INNOVATIONS IN THE DEVELOPMENT OF ROAD INFRASTRUCTURE IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA

ВНЕДРЕНИЕ И УПРАВЛЕНИЕ ИННОВАЦИЯМИ В РАМКАХ РАЗВИТИЯ ДОРОЖНОЙ ИНФРАСТРУКТУРЫ В РЕСПУБЛИКЕ МОЛДОВА

CONOP Vladislava, studentă, Specialitatea: BA

Academia de Studii Economice din Moldova,

Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md

e-mail autor: konop152@gmail.com

Abstract. Innovation is not only new technologies, but also implemented innovations that are intended to optimize existing processes. The role of innovations should not be underestimated, since with their help it is possible to solve global and national problems. This article examines the implementation and management of innovations in the field of national roads of the Republic of Moldova; explains the importance and necessity of such a project as "smart" roads.

Key-words: Innovation, Management, Development, Roads

JEL CLASSIFICATION: O32

Развитие транспортной системы страны становится в настоящее время необходимым условием реализации инновационной модели экономического роста Республики Молдова и улучшения качества жизни населения. Дорожное строительство как никакая другая отрасль имеет выраженный инфраструктурный характер. Специфика отрасли состоит в распространении результатов ее деятельности на все виды вновь создаваемых и обновляемых основных фондов и производственных мощностей, возводимых зданий, сооружений и комплексов самого различного назначения. Развитие никакой другой отрасли экономики просто невозможно без строительства дорог. Совершенствование действующей и создание качественно и существенно новой дорожной сети, соответствующей всем необходимым требованиям и стандартам – одна из наиболее актуальных и важных целей нашего государства. Сегодня перед нашим обществом стоят принципиально новые, сложные и высокотехнологичные задачи:

1. проектирование интеллектуальных объектов, обеспечивающих повышенную безопасность дорожного движения;
2. энергетическая эффективность и ресурсосбережение;
3. экологическая безопасность и охрана окружающей среды;
4. использование современных технологий в производстве инновационных строительных материалов;
5. внедрение и соблюдение стандартов качества на всех уровнях реализации инновационных проектов в сфере дорожного строительства; [1]
6. совершенствование действующей и создание качественно новой нормативно-правовой базы технического регулирования, стандартизации, сертификации и цивилизованного рынка строительных и профильных эксплуатационных услуг в Республике Молдова.

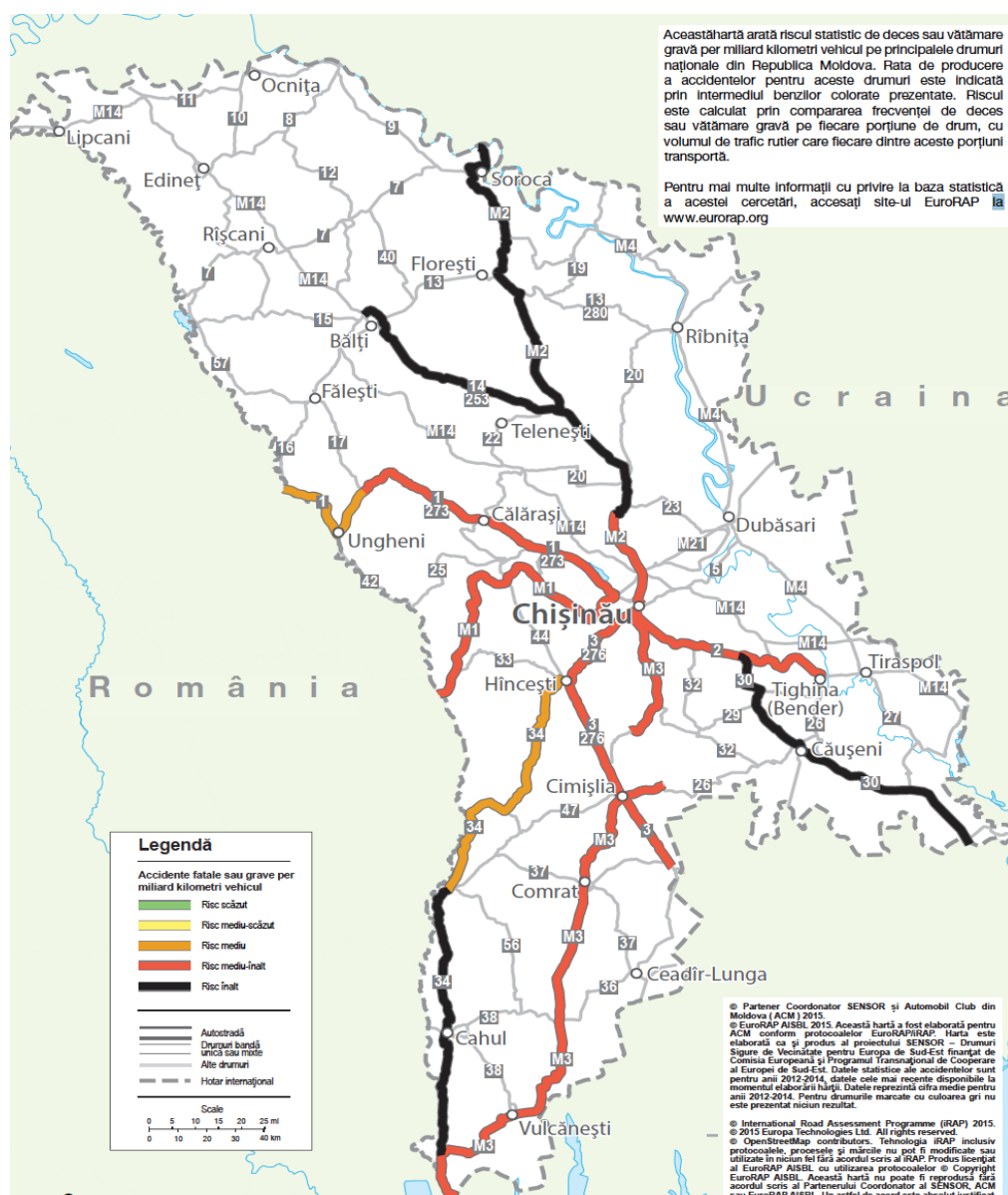

Рисунок 1. Карта рисков для основных национальных дорог Республики Молдова
Источник: Proiectul „Drumuri sigure de vecinătate pentru Europa de Sud Est” (SENSOR)

Карта рисков, основана на статистике дорожно-транспортных происшествий, и показывает комбинированное влияние человеческого поведения, дороги и транспортного средства. На карте наиболее опасные участки дорог обозначены черным и красным цветом. Можно заметить, что наиболее важные транспортные артерии нашей страны являются очень небезопасными, как для автомобилистов, так и для пешеходов. [4]

Существующая сеть дорог просто не соответствует современным запросам, так как в нашей стране стремительно растет количество автомобилей (в 2019 году был зарегистрирован миллионный автомобиль), следовательно, дорожная инфраструктура не только не может обеспечить оптимальную пропускную способность, но и самое важное – безопасность дорожного движения, поэтому следует рассмотреть такую инновационную идею, как «умные» дороги.

«Умные» дороги позволяют экономить энергию и одновременно обеспечивают повышение безопасности для всех участников движения. Для решения первой задачи применяются системы подсветки, приводимые в действие по факту приближения автомобиля; люминесцентная краска, которая «заряжается» в дневное время суток и светится в темноте; вдоль магистрали размещаются солнечные батареи, запасующие энергию днем и расходующие ее в ночное время. Чтобы обеспечить долговечность и безопасность дорожного

полотна используют инновационные материалы и инженерные решения (модификаторы дорожного покрытия, структурированная дорожная разметка из термопластика, покрытия противоскольжения и т.п.). Целый ряд технологий позволяет повысить информативность магистрали (например, индикаторы погодных условий и состояния проезжей части). Такие дороги можно будет снабжать специальными индукционными полосами, предназначенными для подзарядки аккумуляторов электромобилей во время движения.[2]

Умные дороги используют устройства Интернета вещей (IoT), чтобы сделать дорожное движение более безопасным, эффективным и экологичным в соответствии с общественными и государственными целями. Умные дороги сочетают в себе физическую инфраструктуру, такую как датчики и солнечные батареи, с программной инфраструктурой, такой как искусственный интеллект и большие данные.

Новшество технологии умных дорог заключается во внедрении ее в уже существующую дорожную систему, что может значительно улучшить общее положение ситуации на дорогах, а именно видимость, генерацию энергии, общение с автономными и подключенными транспортными средствами, отслеживание дорожных условий и многое другое.[3]

По оценки мирового рынка: \$28 млрд может достичь мировой рынок «умных» магистралей к 2021 г. (при среднегодовом темпе роста в 17,4%). Китай до 2021 г. планирует инвестировать в «интеллектуальную» инфраструктуру 85 млрд долларов, Европа — 68 млрд долларов. В США объем финансирования «умных» дорог в период до 2030 г. составит 286 млрд долларов. Вероятный срок максимального проявления тренда: 2030–2045 гг. [2]

Одной из основных транспортных артерий нашей страны является дорога, соединяющая Липканы-Бельцы-Кишинев. Протяженность этого пути 250 км. Ориентируясь на современные расценки строительства «умных» дорог в странах СНГ, можно вычислить, что строительство 1 км такой дороги, в природных условиях нашей страны, обойдется примерно в 4.8 млн долларов, следовательно стоимость реализации всего пути составит 1.2 млрд долларов. (20.8 млрд лей)

Для реализации идеи должно быть организовано предприятие, которое будет заниматься разработкой инновационного проекта, включая все лабораторные испытания. Производство и непосредственно реализации проекта можно организовать на базе уже существующих компаний, национальных лидеров, в области строительства дорог.

Затраты на оборудование трассы окупятся. Примером успешного проекта по внедрению технологии «умные» дороги может служить запуск «умной» магистрали, а именно КАД г. Санкт-Петербург.

Учитывая зарубежный опыт, можно сделать вывод, что внедрение инноваций не приводит к значительному увеличению сметных расчетов. При этом экономический эффект от эксплуатации таких дорог перекрывает все первоначальные инвестиции. Так, внедрение ИТ позволяет увеличить фактическую скорость транспортных потоков с 30-40 до 60-80 км/ч. Благодаря этому в разы увеличивается количество перевезенных грузов и пассажиров, что дает новый импульс развитию экономики. При этом за счет оперативного информирования пользователей, например, при сильных снегопадах и гололеде, повышается безопасность дорожного движения.

Основные способы финансирования предприятия, реализующего инновационный проект, являются

- согласно Кодексу Республики Молдова о науке и инновациях, предприятие имеет право на совместное финансирование (осуществление финансирования в областях исследований и инноваций посредством кооперирования усилий государства, хозяйствующих субъектов и спонсоров).

В 2021 году будут финансироваться текущие программы расходов, такие как:

- Дорожный фонд (2,49 млрд леев, из которых 1,53 млрд леев (88 млн долларов) - на ремонт и содержание национальных дорог);
- Также существует возможность участия в тендерах и программах на получение грантов. Наиболее привлекательные программы предоставляют следующие организации:

- Гранты для малых и средних предприятий, применяющих инновации в бизнесе / ПРООН Молдова;
- Проекты финансирования Европейского Банка Реконструкции и Развития (ЕБРР).

Также при внедрении инновации необходимо обеспечить ее безопасное функционирование в рамках правового поля РМ. Все документы, обеспечивающие защиту инновации (патенты и товарный знак) следует получить в Государственном Агентстве по Интеллектуальной Собственности (AGEPI). Также предприятию, ответственному за разработку инновации, необходимо получить товарный знак. Метод защиты в рамках инновационного процесса фокусируется на результатах прикладных НИР. Метод юридический - патентование инновационного решения. Оформленный патент является основанием для инвестирования в технологический процесс производства. Кроме того, требуется получить лицензии на такие виды деятельности, как проектирование всех видов строений, градостроительства и (или) инженерных сооружений, работ по реконструкции, реставрации. Еще одним инструментом защиты может служить «контроль тиражирования ключевых комплектующих». Его сущность заключается в следующем: при заключении контракта на производство и поставку компонентов, комплектующих контрагент (поставщик) обязуется не тиражировать и не продавать элементы обозначенной номенклатуры сторонним организациям. Ожидается, что это снизит риск копирования в силу невозможности закупить ключевые компоненты инновационного изделия на открытом рынке. [3]

Подводя итог, хотелось бы отметить, что сейчас инновации, как никогда, оказывают существенное влияние на экономику, предприятия и весь мир. Именно от инноваций зависит наша безопасность и благоприятное существование на планете. Решая одну из наиболее глобальных проблем наших дней, экологическую проблему, в первую очередь стоит обратить внимание на то, как с ней справляются инновации. Рассмотренная в статье инновация - «умные» дороги является очень своевременной, так как автомобильный рынок Республики Молдова развивается непропорционально развитию транспортной сети. Простой автомобилей, ремонт дорог устаревшими способами, многочисленные ДТП, — всё это, к сожалению, не соответствует стандартами по ликвидации проблем, связанных с экологией и безопасностью. Поэтому необходимо анализировать множество факторов, проводить исследования и распределять материальные ресурсы на современные и апробированные технологии, отдача от которых будет в разы эффективнее, чем от действий, совершаемых по привычке.

БИБЛИОГРАФИЯ:

1. Алексеев А.А. Инновационный менеджмент. Учебник и практикум для бакалавриата и магистратуры, Москва: Издательство Юрайт, 2019, 259 с. ISBN: 978-5-9916-4267-5
2. Электронный ресурс: статья «Advances in smart roads for future smart cities», 2020, доступно <https://royalsocietypublishing.org/doi/10.1098/rspa.2019.0439>
3. Электронный ресурс: статья «Инновационное предпринимательство в Молдове: проблемы и перспективы», 2011, доступно http://dspace.ince.md/jspui/bitstream/123456789/559/1/Инновационное_предпринимательство_в_Молдове_%20проблемы_и_перспективы.pdf
4. Электронный ресурс: статья «Drumuri sigure de vecinătate pentru Europa de Sud-Est», доступно <http://saferoads.md/information/RRM.pdf>

Conducător științific: DOROGAIA Irina, dr., conf. univ.
Academia de Studii Economice din Moldova,
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md
e-mail: dorogaia.irina.ion@ase.md

REPUTATIONAL RISK IN THE CONTEXT OF ONLINE ACTIVITY

RISCUL REPUTAȚIONAL ÎN CONTEXTUL DEZVOLTĂRII ACTIVITĂȚII ÎN ON-LINE

TABUNCIC Simona, studentă, Specialitatea: MKL,
Academia de Studii Economice din Moldova,
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md
e-mail autor: tabuncicsimona@gmail.com

***Abstract:** The recent evolution of the digital world presents opportunities and challenges for companies. People have never had access to the opportunity to present their ideas and visions so quickly and to such a large audience. Reputational risk occurs when running the enterprise is not equal to expectations. As the internet is constantly expanding, social media can generate and be the catalyst for a company's reputation. This paper addresses the issue of reputational risk in the context of developing the importance of the digital world and presents cases that have had an impact on the reputation of companies in the Republic of Moldova.*

Key words: reputational risk, social media, information, reputation, digital world

JEL CLASSIFICATION: L14, D83, M14

INTRODUCERE

Evoluția recentă a lumii digitale prezintă oportunități și provocări pentru companiile de pe piață. Niciodată oamenii nu au avut posibilitatea să-și expună ideile și viziunile atât de rapid și pentru o audiență atât de mare. În același timp, noile oportunități presupun și anumite riscuri de reputație. Riscul reputațional apare atunci când performanța întreprinderii nu este egalată cu așteptările. Întrucât internetul este în continuă dezvoltare, social media poate genera și poate fi catalizatorul reputației unei firme. Prezenta lucrare abordează problema riscului reputațional în contextul dezvoltării importanței lumii digitale și prezintă cazuri cu impact asupra reputației companiilor din Republica Moldova.

CONȚINUT DE BAZĂ

Riscul este un eveniment posibil, previzibil sau imprevizibil, inevitabil în activitatea antreprenorială, care presupune probabilitatea obținerii câștigului sau a pierderilor în urma luării unei decizii. Cunoașterea tipurilor de risc permite înțelegerea principalelor consecințe rezultate din influența riscurilor, ca apoi, pornind de la obiectivele companiei, să fie alese metodele cele mai potrivite și eficiente pentru realizarea acestora. Potrivit studiului „Deloitte. Reputation@Risk”, 25% din valoarea de piață a unei întreprinderi este influențată de reputația companiei. 87% din directorii executivi ai diferitor companii clasifică riscul reputațional drept unul important. [1] Astfel, reputația devine una dintre provocările strategice ale companiei, influențând toate celelalte aspecte de activitate.

Per ansamblu, reputația unei companii este suma relațiilor cu diferiți stakeholderi, precum investitori, clienți, furnizori, angajați, autorități de reglementare, politicieni, organizații neguvernamentale, comunitățile în care compania operează, ce vizează diverse aspecte ale activității întreprinderii (calitatea produselor, relații cu angajații, servicii pentru clienți, performanță financiară, gestionarea problemelor de mediu și sociale etc). O reputație pozitivă puternică în rândul părților interesate din diferite aspecte ale activității are drept rezultat o reputație bună, în general.

Același studiu arată faptul că 81% dintre respondenți consideră clienții ca fiind cei mai importanți stakeholderi care modelează reputația unei firme. Pornind de la acest fapt, într-o lume digitală, gestionarea corectă a experienței și percepției cumpărătorului reprezintă cheia unei bune reputații. Internetul conține un număr mare de date masive, în diverse formate: text, video, audio, imagini și milioane de oameni contribuie la extinderea acestuia în fiecare zi prin comentarii, postări pe forumuri, postări pe social media, texte pe blog și pe web site-uri, videoclipuri etc. Potrivit ultimelor estimări, internetul are în jur de 3.58 miliarde de utilizatori sau 51% din populația lumii. [2] În aceste condiții, riscurile asociate reputației cresc o dată cu dezvoltarea lumii digitale.

The brand paradox

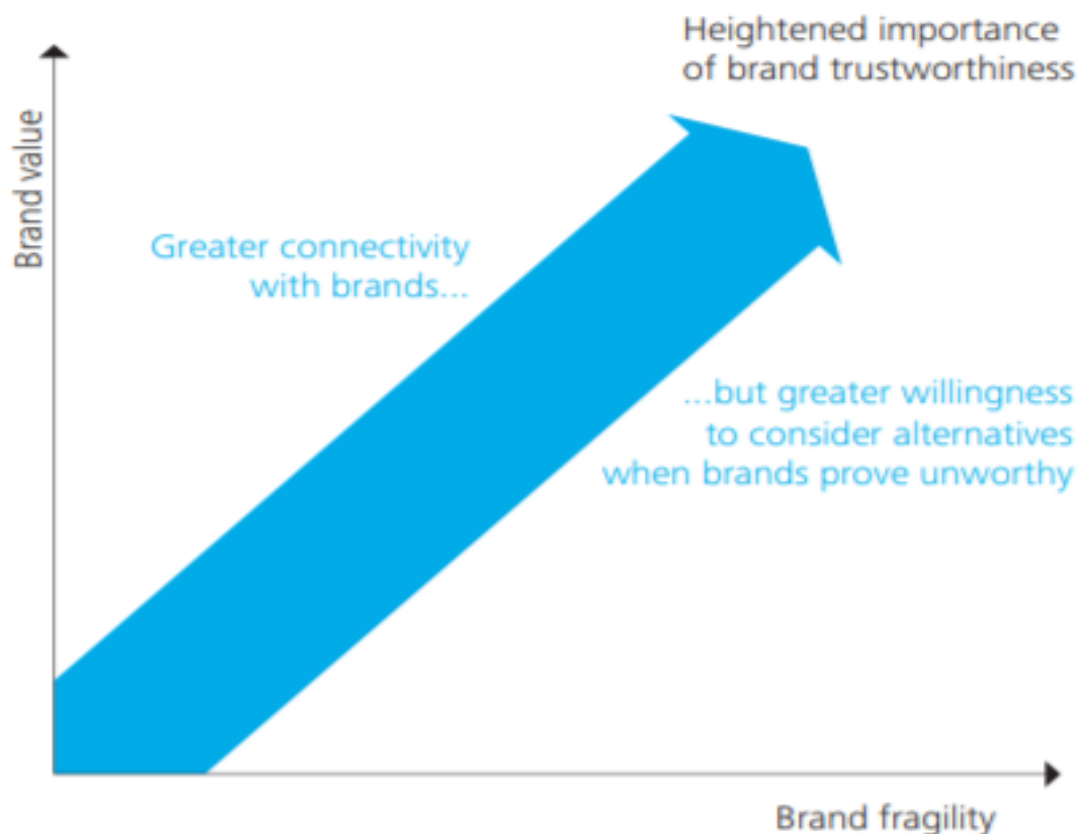

Figura 1: Paradoxul brandurilor

Sursa: Deloitte

Ignorarea factorilor de risc reputațional poate avea consecințe negative semnificative asupra reputației și operațiunilor unei organizații. Apariția rețelelor sociale a influențat rapiditatea cu care pot fi realizate și răspândite aceste consecințe negative. 41% dintre companiile care au avut parte de reputație negativă au raportat scăderi de profit, un număr mai redus de clienți și o anumită pierdere din imaginea brand-ului. Reușim să observăm o dependență directă între valoarea brand-ului și fragilitatea acestuia. Cu cât mai mare este legătura cu brandul, cu atât clienții sunt tentați să analizeze variante alternative în cazul în care acestea dau dovadă de lipsă de încredere sau își pierd din reputație. Cauzele diferitor acțiuni/evenimente care generează riscuri reputaționale includ aspecte diverse ale vieții, precum corupția, încălcarea drepturilor omului, lipsa securității, condiții de lucru necorespunzătoare, sănătatea publică etc. Atunci când aceste cazuri sunt expuse în online, pot căpăta dimensiuni impresionante.

Corupția, inclusiv luarea de mită, achizițiile publice preferențiale sau alte relații necorespunzătoare, pot afecta reputația și statutul juridic al companiei. O investigație realizată de redacția Ziarului de Gardă relevă cazurile de corupție prezente în cadrul Asociației Obștești (A.O.) „Moldova Mea”. ZdG

a urmărit activitatea mai multor persoane care se prezintă ca fiind voluntari ai „Moldova Mea”, condusă de activistul Fiodor Ghelici. Voluntarii, care pot fi zăriți în mai multe locații și străzi aglomerate din Chișinău, dar și din alte orașe, opresc trecătorii și îi îndeamnă să doneze „cât îi lasă inima, pentru 21 de familii ai căror copii au grad de dizabilitate, suferă de insuficiență cardiacă, scolioză, leucemie și sunt la evidență la Pretura Ciocana”. ZdG a constatat faptul că familiile ale căror istorii sensibilizează oamenii și îi fac să doneze nu au mai primit de ani buni ajutor din partea Asociației conduse de Ghelici, în timp ce unele persoane pentru care se colectează bani deja au decedat. Fiodor Ghelici susține că voluntarii Asociației colectează bani pentru persoane nevoiașe, iar aceștia nu ajung, neapărat, la familiile ale căror istorii sunt invocate de voluntari pe străzi, ci conform principiului „la cine arde mai mult”. ZdG a constatat însă că o parte din bani ajung chiar la voluntarii care-i colectează, ceilalți fiind transmiși liderului Asociației. [4] Investigația a inițiat numeroase discuții pe social media, iar părerile expuse au creat o reputație negativă Asociației Obștești. Astfel, evenimentele legate de activitatea Asociației au avut impact negativ atât asupra acesteia, cât și asupra mai multor organizații din domeniu, pentru că oamenii au început să pună sub semnul întrebării transparența cu care sunt gestionate fondurile destinate carității.

Securitatea este unul din lucrurile garantate de o bancă atunci când oamenii decid să-și încredințeze resursele financiare sau obiectele de valoare unei bănci. Încrederea în instituție, însă, scade atunci când acest aspect al securității este parțial neglijat. În noaptea de 5 spre 6 iulie 2019 a fost comis un furt în proporții deosebit de mari la o filială a Băncii Comerciale MoldovaAgroindbank din municipiul Chișinău. Persoane necunoscute au sustras 84 de casete în care erau păstrate bunuri financiare, bijuterii și acte. Un număr total de 31 de persoane s-au declarat păgubiți, fiind stabilit un prejudiciu material în sumă totală de 29.431.840 de lei. [5] Chiar dacă ulterior banca a precizat că standardele și cerințele de securitate au fost integral respectate, fapt recunoscut și de organele de drept, încrederea oamenilor în păstrarea bunurilor la bancă a scăzut considerabil. Protestele, atitudinile negative ale oamenilor nu pun niciodată banca într-o lumină pozitivă, fiind nevoie de resurse de timp și materiale pentru ca banca să-și recapete reputația de odinioară în rândul cetățenilor.

Sănătatea publică reprezintă ansamblul cunoștințelor, deprinderilor și atitudinilor populației orientate spre menținerea și îmbunătățirea sănătății. Când o companie influențează negativ sănătatea publică, punând în pericol capacitatea organismului oamenilor de a se adapta la condițiile de viață, credibilitatea acesteia scade considerabil. În anul 2018, expertiza produselor lactate comercializate în Moldova, efectuată în laboratorul de testare a produselor alimentare de la Centrul de Metrologie Aplicată și Certificare (CMAC) la comanda Fundației Est-Europene, a scos la iveală rezultate îngrijorătoare, întrucât un număr mare de produse lactate nu conțin aproape deloc grăsimi lactate. Potrivit rezultatelor, un sfert din eșantioanele prezentate nu au trecut testul. Lider la conținutul de grăsimi străine (non-lactate) a fost liderul de pe piața internă a produselor lactate – compania JLC, a cărei administrație susține că datele expertizei nu coincid adevărului. În majoritatea produselor sale, grăsimea vegetală a depășit uneori normele admise. Conform metodei aprobate, aceasta ar trebui să fie sub 5% din fracțiunea totală de grăsime, însă în cazul unor produse, grăsimea vegetală depășește chiar și 90%. [6] În acest caz, riscul social a prejudiciat activitatea companiilor de lactate, influențând negativ și reputația acestora. Credibilitatea în fața cetățenilor scade, iar încercările de-și reîntoarce bunul nume sunt extrem anevoioase.

Condițiile nesigure de muncă duc la scăderea productivității, morală joasă, personal nemotivat de muncă, și, într-un final, influențează riscul reputațional. În 2014, Moldova a intrat în atenția presei internaționale: publicația britanică *The Guardian* a publicat rezultatele unui studiu efectuat de Clean Clothes Campaign, o coaliție de ONG-uri și organizații sindicale din industria textilă, care arată că brand-uri precum Zara sau Primark încalcă drepturile muncitorilor din industria de confecții din Europa de Est. În urma unor interviuri cu muncitorii din Moldova, au fost depistate numeroase încălcări sistematice ale drepturilor de muncă: salarii mult sub nivelul salariului decent minim, frica răspândită în rândul muncitorilor de a se exprima, prestarea activității în lipsa unui contract de muncă sau cu contract care stipulează salariul minim în timp ce restul banilor sunt plătiți neoficial direct muncitorului. Contractele cu durată determinată de 6 luni sau un an sunt practicate pe larg, prin urmare, majoritatea muncitorilor au contracte cu durată fixă. Extinderea acestora depinde de volumul

de muncă prestat, însă munca peste program nu este înregistrată și nici plătită așa cum prevedea cadrul legal. Mai mult, munca peste program este mai degrabă o regulă, decât o excepție în fabrici, iar sărbătorile oficiale nu sunt recunoscute. O muncitoare a indicat că i s-a permis să-și ia liber doar 2 din cele 15 sărbători oficiale în 2013. [7] Crearea de locuri noi de muncă este benefică doar în condițiile în care munca este prestată cu respectarea drepturilor de muncă și a legilor statului- gazdă. În caz contrar, așa cum demonstrează și această cercetare, atât forța de muncă, cât și economia țării sunt în pierdere.

CONCLUZII

Apariția rețelelor sociale a avut o influență mare asupra rapidității răspândirii consecințelor riscurilor. Orice știre, bună sau rea, poate să atingă proporții globale timp de câteva minute. Este nevoie de ani de muncă pentru a construi o reputație bună, însă un singur eveniment poate determina zdruncinarea acesteia. Astfel, problemele asociate cu riscurile de reputație cresc proporțional cu dezvoltarea importanței activității în online.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. Deloitte. Global Survey on Reputation Risk “Reputation@Risk”, accesibil la https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/za/Documents/risk/NEWReputationRiskSurveyReport_25Feb.pdf
2. <https://siteefy.com/how-many-websites-are-there/>
3. <https://www.tradeready.ca/2019/topics/feasibility-of-international-trade/identify-analyze-mitigate-social-risks-business/>
4. <https://www.zdg.md/investigatii/ancheta/video-moldova-mea-voluntariat-pe-bani-si-donatii-care-nu-ajung-la-destinatie/>
5. <https://www.moldova.org/ce-declara-moldova-agroindbank-legatura-cu-furtul-de-la-sucursala-de-la-buciucani/>
6. <https://www.mold-street.com/?go=news&n=7043>
7. https://www.platzforma.md/arhive/2516?fbclid=IwAR0X74zoGkwNuaBLbrcUKFSporMs7-n0i_gTnlG5P1pf9zc9nVJgR8Aip4o

Conducător științific: GUȘUVATI Aliona, lector univ.
Academia de Studii Economice din Moldova,
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md
e-mail: gusuvati.aliona.vladimir@ase.md

THE MANAGEMENT OF THE ENTERPRISE THROUGH THE PRISM OF THE CIRCULAR ECONOMY

MANAGEMENTUL ÎNTREPRINDERII PRIN PRISMA ECONOMIEI CIRCULARE

¹DANILA Victor, student, Specialitatea: D

e-mail autor: victor.danila.99@mail.ru

²PATRAȘCO Veronica, studentă, Specialitatea: D

e-mail autor: patrasco.veronica@mail.ru

^{1,2} Academia de Studii Economice din Moldova,
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md

Abstract. *The efficiency of entrepreneurial activity is largely determined by the quality of managing a circular economy. Achieving a circular economy that blends harmoniously with green growth brings in the foreground the need to implement a sustainable approach to economic activities.*

Key words: *circular economy, sustainable approaches, management, reuse, economic stability.*

JEL CLASSIFICATION: M140, Q56

INTRODUCERE

Secolul XXI este un secol de mari schimbări, în modelele și regulile comportamentale care afectează ecosistemul economic, social și de mediu. Managementul întreprinderii, în condițiile creșterii complexității și dinamicii fenomenului economiei circulare, capătă valențe noi și un rol major în realizarea eficienței, în dezvoltarea și modernizarea economiei, pentru progresul material și spiritual al individului și societății.

Explicația dată constă în faptul că, realizarea unei economii circulare, care să se îmbine armonios cu managementul întreprinderii, aduce în prim plan necesitatea implementării unei abordări durabile la nivelul activităților economice. Tranziția către o economie circulară, promovează modele de producție și consum durabile, care să poată fi implementate într-o societate, aflată într-o continuă căutare de noi surse pentru sustenabilitatea creșterii economice.

CONȚINUTUL DE BAZĂ

În mare măsură determinată de fenomenul actual de globalizare, economia câștigă mai mult impact, realizând și efecte mai puțin pozitive. Consecințele directe fenomenului de globalizare economică, ridică probleme de acest gen în proporție care necesită o soluție globală. Având în vedere scăderea considerabilă a resurselor naturale, care sunt deja rare, deteriorarea rapidă a aerului, a apei, a calității solului, a intensificării procesului de urbanizare și daunele provocate ecosistemelor naturale, trecerea la o economie circulară devine inevitabilă. Mai mult, consumul actual al resurselor este atât de mare încât pune în pericol șansele generațiilor viitoare - și ale țările în curs de dezvoltare - să aibă acces la cota lor echitabilă de resurse limitate, conform previziunilor ONU, dacă tendințele actuale vor continua să crească, umanitatea ar avea nevoie de resursele a două Planete Pământ până în 2030 și trei Planete Pământ până în 2050 pentru a funcționa în mod corespunzător [1, p.74]. Prin urmare, economia circulară devine un subiect complex și indispensabil pentru viitoarea evoluție socio-economică. Fiind un sistem regenerativ, care se bazează pe utilizarea energiei regenerabile, pe valorificarea deșeurilor prin proiectarea de noi materiale, produse, sisteme, economia circulară este soluția pentru viitor.

Prin analiza conceptului de economiei circulare din perspectiva dezvoltării durabile și a celor trei dimensiuni (economică, de mediu și socială), nouă definiție a fost sugerat în literatura de specialitate:

„Economia circulară este o economie construită din sisteme sociale natură-societate-natură”[2, pp. 39–40].

Platforma europeană de nivel înalt pentru utilizarea eficientă a resurselor, care reunește anumite guverne, întreprinderi și organizații ale societății civile, a solicitat adoptarea de măsuri în vederea trecerii la o economie mai circulară, care se bazează mai mult pe reutilizare și reciclare de calitate și mult mai puțin pe materiile prime primare [3].

În prezent, vestea bună este că tranziția treptată către abordarea economiei circulare, a început deja în lumea reală a afacerilor, în care au realizat tot mai multe companii, că modelul liniar îi face vulnerabili cel puțin din două puncte de vedere [1, pp. 88-89]:

- perspectiva a creșterii prețurilor și a vulnerabilităților asociate în aprovizionarea cu materii prime și energie;
- amenințarea cu epuizarea multor resurse convenționale într-un timp previzibil viitor, corelat cu schimbările climatice și consecințele sale.

Concentrarea pe reducerea utilizării resurselor non-regenerabile și introducerea elementelor inovatoare și sustenabile, în faza de consum fac din economia circulară un model strategic important în abordarea unor provocări imense de mediu, precum insuficiența resurselor, încălzirea globală și managementul deșeurilor. Beneficiile acestui model economic sunt evidente când vorbim despre: competitivitate, inovare, mediu, locuri de muncă.

Modelul economiei circulare a fost pus în practică de oameni întreprinzători, care au înțeles nevoia de reformare, reciclare și reutilizare a deșeurilor rezultate în urma unor acțiuni economice, cât și nevoia de a proteja mediul și resursele.

Economiei circulare are ca principii de bază, următoarele [4, p.11]:

- Sustenabilitatea resurselor (utilizarea energiei regenerabile și a materialelor regenerabile, reciclabile și biodegradabile în cicluri de viață succesive);
- Nu există deșeuri, deșeurile sunt transformate în materii prime (modelul economiei circulare propune dispariția totală a deșeurilor, astfel încât să poată fi reciclate și reutilizate pentru a obține alte produse de consum);
- Diversitatea înseamnă putere (diversitatea și gradul ridicat de adaptare a produselor sunt o prioritate pentru economia circulară, încercând să creeze produse durabile în timp, care să poată fi transformate în alte produse astfel încât să existe un ciclu de reciclare, fără deșeuri).

Modelul economiei circulare a fost pus în practică de oameni întreprinzători, care au înțeles nevoia de reformare, reciclare și reutilizare a deșeurilor rezultate în urma unor acțiuni economice, cât și nevoia de a proteja mediul și resursele. Exemple de afaceri bazate pe economia circulară [5, pp. 6-8]:

- Realizarea unui scaun pe principiul „din leagăn în leagăn”. Filosofia de proiectare a producătorului de mobilier de birou Orangebox se bazează pe utilizarea unei cantități mai mici de materiale pentru crearea unor produse durabile, care sunt ușor de dezamblat și de recuperat pentru refabricare. Produsul reprezentativ al companiei este ARA - un scaun de birou care aderă la principiile din leagăn în leagăn (cradle-to-cradle), creând efectiv un ciclu de produse în circuit închis, prin care, toate materialele (98%) folosite sunt reciclabile. Prin metoda din leagăn în leagăn, fiecare compus chimic al materiei brute trebuie să fie supus unei evaluări pentru a se stabili dacă la scoaterea din uz poate fi reintrodus în ciclul de producție cu scopul de a se crea produse noi de calitate, și care trebuie să nu conțină substanțe toxice care ar putea dăuna omului sau mediului, dacă ar fi eliberate în atmosferă.
- Realizarea unui telefon de tip lego. Phonebloks este un telefon de tip Lego, inventat de Dave Hakkens, care le permite utilizatorilor să înlocuiască sau să facă upgrade la componentele din cadrul unei platforme mobile modulare în loc să dea la schimb sau să arunce telefonul. Acest lucru înseamnă că un telefon poate fi personalizat din piese prefabricate – cu ajutorul pieselor detașabile (sau blocuri) – pentru a i se prelungi durata de utilizare, oferind astfel o soluție mai durabilă. Se preconizează că primele prototipuri vor fi lansate în curând.
- Reutilizarea deșeurilor în industria modei. Creatorul Elvis & Kresse și-a construit modelul de afaceri folosind deșeuri de produse industriale, cum ar fi furtunuri de incendiu scoase din uz,

bannere pentru licitații și mătase de parașută militară. Acesta suprareciclează aceste deșuri, transformându-le în accesorii de lux, cum ar fi curele, genți și portofele. Compania lucrează cu instituții cum este brigada de pompieri, dar și cu producători și vânzători de la care preia deșeurile – care sunt o sursă gratuită de materie brută – și, în schimb, donează 50% din profituri în scopuri caritabile. Prin proiectul celor de la Elvis & Kresse au fost reciclate în jur de 250 de tone de deșuri de materiale din 2007 până acum.

- Modelul Walt Disney. The Walt Disney Company este o companie uriașă, cu mii de angajați și o cifră de afaceri care a depășit 50 miliarde USD în 2015. Unul dintre obiectivele de sustenabilitate și responsabilitate pe care și le-a propus Disney este de a ajunge, până în anul 2020, să evite aruncarea la groapa de gunoi a 60% din deșeurile generate în companie și în parcurile de distracții ale acesteia. La finalul anului 2014, cifra raportată de companie a fost de 48%. În cadrul Walt Disney World Resort, toate deșeurile rezultate din mâncarea servită în restaurantele sale sunt trimise către o unitate de generare a energiei prin metode de digestie anaerobă, fiind transformate în biogaz, folosit să genereze electricitate, care apoi este livrată în Florida Centrală – inclusiv în restaurantele și parcurile tematice ale Disney, acesta fiind astfel un model funcțional de recuperare și valorificare a resurselor.

Economia circulară este un model de producție și consum care implică partajarea, reutilizarea, repararea, renovarea și reciclarea materialelor și produselor existente cât mai mult posibil, de fapt aceasta se referă la reducerea la minimum a deșeurilor. Chiar dacă pare că un produs ajunge la sfârșitul duratei sale de viață, materialele componente ar trebui să fie păstrate în cadrul economiei de cât mai multe ori cu putință, acestea pot deveni materii prime, fiind refolosite și având o nouă valoare, economiei circulară este diferită de modelul economic tradițional și consumerist, care urmează o singură tendință cumpăr-consum-arunc. Schimbarea către o economie circulară are numai beneficii ca: reducerea presiunii asupra mediului, protejarea și creșterea cantității de materii prime, creșterea concurenței, încurajarea inovării, creșterea locurilor de muncă.

Toate materiile prime și energia într-o economie circulară sunt folosite și refolosite la nivelul cel mai înalt posibil, astfel încât să se reducă la maximum influența activităților economice asupra mediului natural, economia circulară este, în esență, o economie de piață, ea presupunând mai multe resurse alocate de către guvern în raport cu economia de piață a erei industriale. Guvernul are, prin urmare, un rol important de jucat în funcționarea eficientă a economiei circulare. În scopul promovării unei economii circulare, UE a creat un cadru comun și coerent: programul ”Zero Deșuri pentru Europa”. Ca parte integrantă a acestui cadru comun, Comisia a aprobat propunerea legislativă care revizuieste anumite obiective în materie de deșuri, obiective care să aibă ca finalitate reducerea cererii de resurse limitate și costisitoare și creșterea competitivității Europei. Obiectivul general al dezvoltării ecologice durabile este de a găsi o interacțiune optimă între patru sisteme: economic, uman, de mediu și tehnologic. Nivelul optim de interacțiune corespunde dezvoltării pe termen lung [6, p.8].

Diferite tipuri de modele economice presupun diferite tipuri de producție și consum. În cadrul modelului economic tradițional, liniar, se utilizează ideea „luăm-producem-folosim-aruncăm” („take-make-dispose”). Din materii prime sunt fabricate produse și acestea sunt folosite până când, din diverse motive – fie că sunt defectate, uzate, depășite – sunt aruncate și devin deșuri. Economia circulară, în schimb, propune un model nou de gestiune a deșeurilor care urmărește ZeroWaste – zero deșuri. Printre beneficiile acestui model economic se numără: prevenirea deșeurilor, reutilizarea, reducerea emisiilor totale de gaze cu efect de seră, îmbunătățirea securității aprovizionării cu materii prime, creșterea competitivității, proiectarea produselor mai durabile. Pentru economiei circulară o normalitate ca deșeurile să fie considerate materii prime, produsele, obiectele să poată fi dezamblate și folosite pentru crearea altor produse și cât mai multe produse și materiale să fie reciclate sau reutilizate din nou. Necesitatea economiei circulară se fundamentează pe „declanșarea și amplificarea degradării relațiilor dintre sistemele economic și mediul natural. Dintr-o perspectivă cauzală, principalii factori declanșatori ai stării conflictuale dintre cele două sisteme țin de capitalul social și uman, factorii tehnico-productivi, factorii cunoașterii, efectele analitice ale acestora se manifestă prin scăderea capacității de suport a mediului natural și amplificarea dezechilibrelor socio-economice” [7, p. 50].

CONCLUZII / RECOMANDĂRI

Concluzionând, trebuie să subliniem că, modelul economiei circulară este o formă emergentă a așa-numitei economii verzi, care se ocupă de combaterea problemelor generate de modelul actual de economie liniară, întrucât acest model încearcă să păstreze produsele companiilor într-un mod care să nu fie consumat frecvent și, prin urmare, cantitatea de deșeuri să scadă sau să recicleze materiale din deșeurile, care pot fi utilizate din nou pentru fabricarea de noi produse.

Acest lucru se bazează pe principiul caracterului limitat al resurselor, modelul de economie liniară utilizat în prezent de companii urmărește doar să satisfacă dorințele și nevoile consumatorilor și, prin urmare, se bazează pe lanțul proceselor: extrage - produce - utilizează – renunță, pentru ce sunt folosite instrumentele marketingului, inclusiv și marketingului invers, care oricum folosesc la atingerea obiectivelor de afaceri.

Modelul de economiei circulară contrastează cu așa-numită economie liniară, care este modelul economic utilizat astăzi și care se bazează pe producția de bunuri și servicii prin intermediul modelului extract-utilizare-aruncare, fără a ține cont de sustenabilitatea generațiilor viitoare.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. BONCIU F. *Economia Europeană: de la modelul liniar către o economie circulară*, vol. 14, nr. 4, 2014, p. 91. Disponibil: <https://ssrn.com/abstract=2534405> (vizat 02.04.2021)
2. KORHONEN J., HONKASALO A., SEPPALA J. *Economia circulară: conceptul și limitările sale*. Ecol. Econ. 2018, p. 143
Disponibil: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0921800916300325?via%3Dihub> (vizat 03.04.2021).
3. Platforma europeană de eficiență a resurselor
Disponibil: https://ec.europa.eu/environment/resource_efficiency/re_platform/index_en.htm (vizat 03.04.2021)
4. BUGAIAN L, DIACONU C. *Circular Economy: Concepts and Principles*. Journal of Social Science, Vol. III (2), 2020, Publish house "Tehnica UTM", pp. 5-12
5. EUROPE DIRECT Făgăraș, ECONOMIA CIRCULARĂ De la liniar, la circular, Str. Doamna Stanca, Bl.1, Parter 505200 – Făgăraș, jud. Brașov, 2018, p.11. Disponibil: http://edfagaras.ro/blog/wp-content/uploads/2018/08/Brosura-Economia-circulara_A5-buna.pdf (vizat 04.04.2021)
6. IUGA A. *Managementului industrial în economia circulară*. Universitatea Transilvania din Brasov Scoala Doctorală Interdisciplinară. Brașov, 2017. p. 80
Disponibil: [https://www.unitbv.ro/documente/cercetare/doctorat-postdoctorat/sustinere-teza/2017/iuga-nanca/IUGA%20ANCA%20\(Butnariu\)%20Rezumat%20Teza%20de%20doctorat.pdf](https://www.unitbv.ro/documente/cercetare/doctorat-postdoctorat/sustinere-teza/2017/iuga-nanca/IUGA%20ANCA%20(Butnariu)%20Rezumat%20Teza%20de%20doctorat.pdf) (vizat 04.04.2021)
7. NEGRE C., ISTUDOR N. *Circular economy: Between theory and practice*, Amfiteatru Economic Journal ISSN 2247-9104, The Bucharest University of Economic Studies, Bucharest, Vol. 20, Iss. 48, 2018. pp. 498-509. Disponibil: https://www.amfiteatruconomic.ro/temp/Article_2733.pdf (vizat 04.04.2021)

Conducător științific: COVAȘ Lilia, conf. univ.
Academia de Studii Economice din Moldova,
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md
e-mail: covas.lilia@ase.md

EFFECTIVE MANAGEMENT FACTORS: EVOLUTION AND MODERNITY

ФАКТОРЫ ЭФФЕКТИВНОГО МЕНЕДЖЕРА: ЭВОЛЮЦИЯ И СОВРЕМЕННОСТЬ

RANETA Tatiana, studentă, Specialitatea: BA
Academia de Studii Economice din Moldova
Republica Moldova, Chișinău, Banulescu-Bodoni 61, MD-2005, www.ase.md
e-mail autor: tanyaraneta@mail.ru

***Abstract.** The work was performed with the aim of showing the dynamics of changes in the factors of a successful manager from the inception of the profession to the present day using examples of successful managers and analyzing their decisions with summing up general results.*

***Keywords:** Management, success, evolution, modernity, examples, factors*

JEL CLASSIFICATION: M

ВВЕДЕНИЕ

Сегодня профессия менеджера развивается стремительным образом ввиду множества изменений как в структурах различных компаний, так и в эволюции отношений между человеком и работой, человеком и человеком, руководителем и подчинённым. Чтобы не оставаться позади необходимо чётко знать и понимать факторы успешного менеджера. Для исследования оных важно чётко представлять себе работу управляющего, для чего в этой работе будут представлены примеры. Цель этой работы: показать эволюцию труда управляющего со всех доступных сторон, разобрать факторы успеха на примере конкретных лиц и сделать выводы об актуальности тех или иных идей, проанализировать нововведения в эту профессию.

ОСНОВНОЕ СОДЕРЖАНИЕ

Менеджер — это лицо, занимающее определенную должность на предприятии и обладающее властью и правом принимать различные решения. Стоит отметить, что в профессию менеджера входит не только управление процессами на работе, но также менеджер — это еще и управленец самим собой [6].

Главный миф о профессии менеджера состоит в том, что работа менеджера состоит в систематическом и сознательном планировании. Но это вовсе не так, ведь успешный менеджер занимается планированием по ходу повседневных дел и задач, а вовсе не уединяется в своем кабинете после раздачи заданий своим подчинённым. Ведь менеджер — это такой управляющий, которому постоянно приходится реагировать на многочисленные вызовы, его стиль жизни должен приучать ценить непосредственные действия, а не отвлечённые размышления.

Менеджер в компании раньше

Традиционный менеджмент зародился на рубеже 19-20 веков. Уже к тому времени общество осознавало ступень влияния менеджмента на состояние экономики. В традиционном менеджменте преобладали директивные методы управления. Тогда считалось, что роль менеджера никогда не определялась в «командных» терминах. Хорошие менеджеры были сильными, авторитетными и независимыми. Основная масса сотрудников при таком управлении не имела веса в принятии решений. Такой вид управления приводит к снижению мотивации сотрудников, а также их незаинтересованности в результатах труда и в росте показателей фирмы. Функции традиционного менеджмента включают планирование, организацию, контроль, координацию и стимулирование. В это время зародилась идея

отделения управленческих функций от фактического выполнения работы – вклад школы научной организации управления [9]. По сути, именно **Тейлор** и его современники указали на то, что менеджмент является отдельной сферой деятельности и что организация выиграет, если каждая группа работников сосредоточится на том, что она делает лучше всего. Этот подход резко контрастировал со старой системой, при которой рабочие сами планировали свою работу [1][2]. Кроме научной школы менеджмента большой вклад в его развитие внёс **Файоль** – представил менеджмент как универсальный процесс из ряда взаимосвязанных функций [7].

Менеджер в компании сейчас

Современный менеджмент же представляет с собой более сложную модель. Отдельные функции менеджмента преобразовались в самостоятельные системы. Поэтому в последние года на базе маркетинга возник маркетинговый менеджмент, в базе методов логистики — менеджмент логистики, на основе планирования и внедрения инноваций — инновационный менеджмент и многие другие виды. В следствии появления отдельных систем функции современного менеджера значительно расширились. Сегодня в работу менеджера интегрированы многие современные коммуникационные и информационные технологии. Сами же менеджеры не держат персонал «в ежовых рукавицах»: развивается самоуправление всех частей предприятия, теперь это не подчинённые, а команда, а менеджер – командир. Известным менеджером, впитавшим в себя новые идеи, был **Ли Якокка** [3][4][5]. Менеджмент постоянно менялся, обрастая всё новыми идеями и концепциями. Теперь это было поле людей страсти и креативности, по-настоящему посвящённым своему делу, таких как **Стив Джобс**.

Неизменные факторы успешного менеджера:

Принципами, устоявшимися на протяжении всей истории менеджмента, являются:

1. Практика научных методов изучения принципов той или иной деятельности
2. Мотивация персонала, поощрение подчинённых
3. Разделение труда в соответствии с поставленной задачей
4. Ответственный подход к решениям и действиям
5. Порядок и дисциплина в необходимой степени
6. Предыдущий опыт важен, чтобы не повторить прежних ошибок
7. Производительность труда – приоритет менеджера

Актуальные нововведения менеджмента:

1. Создание командного духа, коллектива, где менеджер – командир, а не единоличный авторитарный держатель власти
2. Коллективное обсуждение: мнение сотрудников имеет не меньший вес, чем мнение управляющего персонала
3. Демократизация принятия решений
4. Открытость новым идеям, отсутствие консерватизма и предвзятости
5. Выступление на публику, ораторское мастерство – важные составляющие сегодняшней работы менеджера
6. Поощрение инициативности, свежих идей
7. Получение образования приоритетно для любого специалиста, задача менеджера – понять куда и в кого стоит вкладываться.
8. Важно правильно сочетать гибкость и непреклонность в принятии важных решений

Влияние пандемии на маркетинг

Происходящая в мире пандемия коронавируса не могла не затронуть бизнес и подход к его управлению. Согласно исследованию **PWC**, 78% руководителей крупнейших компаний мира признали режим удаленной работы долгоиграющим последствием от пандемии COVID-19. Для 41% руководителей крупнейших компаний мира цифровизация бизнеса станет главным приоритетом в долгосрочной перспективе. 26% респондентов планируют также сконцентрироваться на заботе и безопасности персонала, внедрении программ благополучия для сотрудников и увеличении количества работающих на удаленном режиме. После

пандемии COVID-19 такие феномены как переход на удаленный режим работы, ускорение автоматизации и снижение численности сотрудников в офисах, останутся с нами надолго, по мнению респондентов [8].

Помимо изложенных ранее особенностей современного управления, в данный период времени к обязанностям управляющего добавились:

1. Необходимость должным образом организовывать как одностороннюю связь, так и двухстороннюю
2. Ответственно контролировать соблюдение всех предписаний для поддержания дисциплины
3. Развивать культуру общения и рабочего взаимодействия: исключить излишнее использование голосовых сообщений, всегда формулировать задание чётко, оставлять пространство для фидбэка и вопросов, разграничить рабочее и нерабочее время в корпоративных мессенджерах
4. Изучать и разрабатывать способы повышения продуктивности персонала в сложных условиях или в условиях работы на дому

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

В заключении следует отметить, что менеджер – активно и постоянно меняющаяся профессия, требующая от человека толику всего. Если раньше менеджер был авторитарным властителем, единолично принимающим решения, то сегодня важными факторами успешного менеджера стали: умения работать в команде и командой, вдохновлять и убеждать. Успешный менеджер — это не просто управляющий, это психолог, изобретатель, экономист, капитан, судья и оратор. Это человек, способный вдохновить и покорить. По моему мнению, в связи с динамичностью профессии, успешному менеджеру следует, не переставая следить за новыми тенденциями и исследованиями в профессии.

БИБЛИОГРАФИЯ:

1. ТЕЙЛОР Фредерик *Принципы научного управления*. Глава 1 *Предпосылки научного управления*. Часть 2 *Работа с прохладцей. Три причины малой производительности труда*.
2. ТЕЙЛОР Фредерик *Принципы научного управления*. Глава 2, 15 часть *Общие элементы механизма научного управления и основные методы его проведения в жизнь*.
3. ЯКОККА Ли *Карьера успешного менеджера*. Часть 2 *История Форда*. Глава 3 *Первые шаги*.
4. ЯКОККА Ли *Карьера успешного менеджера*. Часть 2 *История Форда*. Глава 5 *Ключ к управлению*.
5. ЯКОККА Ли *Карьера успешного менеджера*. Часть 3 *История Крайслера*. Глава 15 *Создание команды*, Глава 17 *Решительные меры*, Глава 22 *Серия К-рискованный шаг*.
6. МЕСКОН Майкл, АЛЬБЕРТ Майкл, ХЕДОУРИ Франклин *Основы менеджмента*. Глава 1 *Организации, менеджеры, успешное управление*, Глава 2 *Эволюция управленческой мысли*.
7. Файоль. *Administration industrielle et générale / Paris*. — Dunod et Pinat. — 1917. — с. 11 – перевод вики сообщества
8. *Исследование PWC* - <https://www.pwc.ru/ru/press-center/2020/rukovoditeli-priznali-rezhim-udalenny-raboty.html>
9. *Отличия современного менеджмента от классического* - <http://www.elitarium.ru/funkcii-menedzhmenta-organizaciya-menedzher-reshenie-upravlenie-informaciya-planirovanie-razvitie-personal-komanda-ehffektivnost-konkurenciya-rezultat/>

Conducător științific: DOROGAIA Irina, dr., conf. univ.
Academia de Studii Economice din Moldova,
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md
e-mail: dorogaia.irina.ion@ase.md

COMPETITIVE RISK – INNOVATIONAL TRIGGER IN DIGITAL ERA

RISUL CONCURENȚIAL – TRIGGERUL INOVAȚIONAL ÎN ERA DIGITALĂ

GALERU Cristina, studentă, Specialitate: MKL

Academia de Studii Economice din Moldova,

Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md

e-mail autor: cristinagaleru@gmail.com

Abstract: *The competitive risk is valid for every company, from the giant ones, to the smallest ones, barely known. In the digital age, everything changes very quickly, working methods are renewed or adapted, marketing strategies, market approach and, in order to meet the ever-changing requirements of customers and competitors, every company must take certain risks, to predict certain results and develop continuously. The article is a theoretical approach, which highlights the competitive risks in the digital age that some companies have faced and faced bankruptcy or, in fact, made them better, stronger, more innovative and competitive. The article provides an overview of the nowadays competitive risks caused by technology and techniques and tools used by large and successful companies that have remained at the top despite fierce competition. Some recommendations are also mentioned in order to be able to face the competitive risks.*

Key words: *digital environment, competitive risk, company, strategy.*

JEL CLASSIFICATION: D01

INTRODUCERE

Importanța. Riscul concurențial poate fi găsit aproape în orice domeniu: alimentație, drept, agricultură. Cine este cel mai bun, cine oferă cele mai bune prețuri și oferte, servicii personalizate, produse de calitate, acela câștigă și își crește cifra de afaceri.

De la companiile gigant: Google, Microsoft, Apple, Samsung, Walmart, până la cele mai mici, din Republica Moldova: JLK, La Mămuca, Tucano Coffee– toate se confruntă cu concurenți și riscul de a se găsi într-o poziție inferioară altor afaceri din acel domeniu.

În prezent, această competiție este și mai dură datorită dezvoltării accelerate a tehnologiei. Astfel, dacă până la început anilor 2000 aceasta nu reprezenta un risc atât de mare, acum, în urma unui boom tehnologic, dacă companiile nu sunt atente la schimbările care au loc zilnic, multe dintre ele pot trece din ofensivă în defensivă, din poziția de lider concurențial – la o poziție mult inferioară.

Obiective:

- Analiza corelării dintre riscul concurențial al întreprinderii și era digitală;
- Cercetarea companiilor la nivel global care s-au confruntat cu riscul concurențial și au eșuat;
- Cercetarea companiilor la nivel global care au rămas în top asumându-și riscuri;
- Analiza motivelor riscurilor concurențiale;
- Analiza sistemului de management al riscului concurențial în era digitală;

Articolul evidențiază transformările și riscurile cu care se confruntă companiile în era digitală. De asemenea, sunt evidențiate câteva companii care au refuzat să accepte dezvoltarea digitală și au eșuat lamentabil, dar și câteva companii care au riscat, în pofida concurenței, sau a dimensiunii mici și acum sunt lideri în domeniu, cu o cifră de afaceri impunătoare. Pentru această cercetare am utilizat metoda calitativă: observația și analiza, iar ca metodă cantitativă: statistica.

CONȚINUT DE BAZĂ

Riscul concurențial – Definiție, motive Riscul concurențial este riscul asociat cu faptul că există adesea companii concurente pe piață, care urmăresc să obțină cea mai înaltă poziție, cel mai înalt flux de consumatori, beneficii maxime pentru ele însele, printr-o cifră de afaceri impunătoare și o pondere absolută înaltă. [1]

Motivul apariției riscului concurențial sunt variate. Companiile sunt afectate de: nivelul de dezvoltare tehnologică și tehnică a concurenților lor; schimbarea preferințelor și așteptărilor consumatorilor; probleme ale furnizorilor și situații neprevăzute; bariere de ieșire a producției în exterior; neînțelegerile manageriale etc.

Viitorul riscului în era digitală

Tehnologiile digitale pun bazele unei noi ere și conduc schimbări transformatoare în fiecare industrie, atunci când companiile adoptă aceste tehnologii pentru a redefini modul în care produc, livrează și captează valoarea.

Adoptarea rapidă a tehnologiilor emergente crește mult eficiența, adăugând în același timp dinamică provocări de securitate cibernetică pentru organizații. [2] Pe măsură ce algoritmi devin mai puternici, mai răspândiți și mai sofisticăți, metodele pentru monitorizarea și depanarea acestora rămân în urma adoptării. Organizațiile ar trebui să ia în considerare căutarea transparenței și responsabilității în modul în care deciziile sunt luate prin algoritmi: să ia în considerare etica, corectitudinea și siguranța în modul în care sunt utilizați algoritmi, să adopte noi abordări pentru gestionarea eficientă a riscurilor noi introduse de algoritmi AI complecși. Atacurile cibernetice s-au deplasat dincolo de furtul de identitate și spargerea conturilor online. Acestea ne amenință lumea fizică cu coduri - casele noastre, orașele noastre, infrastructura și chiar dispozitivele medicale din corpul nostru. O serie de tehnologii digitale precum AI, botnet-urile automate, Internetul obiectelor (IoT) și cloud computing facilitează atât atacurile, cât și apărarea împotriva lor la o scară, viteză și nivel de rafinament nemaivăzut până acum. [3] În sondajul de risc digital IIF [4] / McKinsey din 2017, constatăm că 70% dintre bănci au un risc digital proeminent pe radar, iar 10% îl au pe lista cu prioritate ridicată. Unii creditori proeminenți nebancari și operatori și-au îmbunătățit ofertele pentru clienți, și-au automatizat în mare măsură procesele și și-au făcut modelele de risc mai precise. Drept urmare, pot reduce prețurile băncilor tradiționale. (cercetările au arătat că raportul cost / venit al atacurilor digitale este de 33%, comparativ cu 55% la băncile existente). [4]

Succes sau eșec?

Microsoft are o poveste lungă și întortocheată, plină de greșeli, mai ales când vine vorba de telefoane mobile. Dar, în 2001, gigantul tehnologic, a prezentat prima sa consolă Xbox. Atunci când părea că Playstation nu are rivali, compania și-a dublat bugetul de marketing pentru această invenție. Acum, Xbox, pe lângă jocuri, este, de asemenea, un dispozitiv foarte important pentru televiziunea OTT-serviciu de streaming media oferit.

Din diagramă, observăm că anual veniturilor companiei Microsoft cresc. Din 2016 în 2020, veniturile au crescut cu 156,89%. Această creștere este determinată de dezvoltarea tehnologiei, utilizarea numeroaselor software-uri și monitorizarea riscurilor concurențiale.

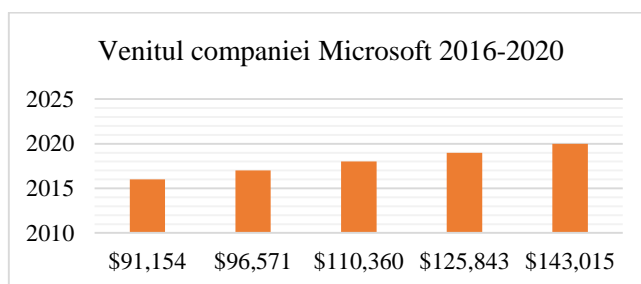

Diagrama 1. Venitul companiei Microsoft 2016-2020

Sursa: <https://www.microsoft.com/investor/reports/ar20/index.html>

Cofondatorii Larry Page și Sergey Brin au creat compania **Google** în timp ce erau doctoranzi la TK – Centrul de Științe Sociale Computerizate, și aproape că au renunțat la toate pentru că a durat mult prea mult timp crearea ei. Page aproape a vândut compania în 1997 pentru doar 1,5 milioane de dolari. Mai târziu, în 2006, când nimeni nu a înțeles potențialul unui mic serviciu video numit YouTube, compania de tehnologie a cumpărat-o. Restul este istorie.

Elon Musk a luat tot capitalul pe care îl avea din vânzarea PayPal și a investit în proiectul ce îl pasiona – **SpaceX**. La un moment dat a rămas fără un bănuț câștigat în trecut, nefiind capabil să genereze salarii pentru companie. Luni mai târziu, el a încheiat un acord de mai multe miliarde de dolari. Musk știe să facă salturi mari.

În ultimele două decenii, multe mărci renumite au căzut victime ale riscurilor concurențiale ieșite de sub control. În urma documentării, am descoperit câteva lucruri destul de interesante. Foștii titani ai industriei: Kodak, Xerox, Nokia, Blockbuster, Yahoo, MySpace, Polaroid, Motorola, General Motors, PAN AM, etc, au fost cu toții doborâți atunci când s-au confruntat cu concurenți agresivi nefiind în stare să își apere cota de piață sau nedorind să iasă din zona de confort, să fie deschiși inovațiilor. [7]

Steve Sasson, inginerul **Kodak**, a inventat de fapt prima cameră digitală în 1975. „Dar a fost o fotografie fără film, așa că reacția conducerii a fost, este drăguț - dar nu spune nimănui despre asta”, spune Sasson. Liderii Kodak nu au reușit să vadă fotografia digitală ca pe o tehnologie perturbatoare. **Nokia**, o companie fondată în Finlanda a fost prima care a creat o rețea celulară în lume. La sfârșitul anilor 1990 și începutul anilor 2000, Nokia a fost liderul global în telefoanele mobile. Odată cu sosirea internetului, alte companii de telefonie mobilă au început să înțeleagă modul în care datele, nu vocea, erau viitorul comunicării. Nokia nu a înțeles conceptul de software și a continuat să se concentreze asupra hardware-ului, deoarece conducerea se temea să înstrăineze utilizatorii actuali dacă s-ar schimba prea mult. În 2007, Steve Jobs a lansat iPhone-ul, un telefon fără tastatură, care a fost revoluționar la acea vreme. În 2008, Nokia a luat în cele din urmă decizia de a concura cu Android, dar era prea târziu.

În 2005, **Yahoo** a fost unul dintre principalii jucători de pe piața publicității online. Dar, deoarece Yahoo a subevaluat importanța căutării, compania a decis să se concentreze mai mult pe a deveni un gigant media. Decizia de a se concentra mai mult pe mass-media a însemnat că au neglijat tendințele consumatorilor și nevoia de a îmbunătăți experiența utilizatorului. În 2002 aveau oportunitatea să cumpere Google, dar CEO-ul Yahoo a refuzat să încheie acordul. Și în 2006, Yahoo își permitea să cumpere Facebook, dar când Yahoo și-a redus oferta, Mark Zuckerberg a renunțat. Dacă compania și-ar fi asumat câteva riscuri suplimentare, poate că am fi folosit cu toții Yahoo în loc de Google.

Compania **Blockbuster** a activat între anii 1985 – 2010. Gigantul serviciilor de închiriere acasă a filmelor și jocurilor video a fost fondat în anul 1985. La vârf în 2004, Blockbuster avea 83 300 de angajați în întreaga lume și 9 049 de magazine, însă incapabil să treacă către un model digital, firma a falimentat în 2010. [13] În 2000, Netflix a început să se manifeste pe piață și propune companiei Blockbuster o ofertă de a-și vinde compania la prețul de 50 milioane de dolari americani. Directorul companiei nu a fost interesat de ofertă, deoarece a subestimat nișa și că ar putea pierde în acel moment mulți bani. În 2020 Netflix avea 203,67 milioane de abonați în întreaga lume și un venit de 25 miliarde de dolari americani.

Mediul de afaceri în Republica Moldova din perspectiva riscului concurențial

În articolul publicat de CONSULTEX, [5] autorul abordează subiectul dat în felul următor: ” *Dacă numărul antreprenorilor instruiți și cu vocație este neînsemnat, nu are de unde apărea inovația în afaceri și nu este posibilă dezvoltarea unor avantaje concurențiale durabile într-o economie globalizată. În Republica Moldova puțini antreprenori ”se complică” cu selectarea și analiza unei nișe la conceperea unui business. Majoritatea lansează afaceri în domeniile, unde au observat că ”se face bani”, costurile de intrare sunt neînsemnate și modelul de business nu este complicat. Astfel, unele piețe devin ”supra-aglomerate” de firme mici și nediferențiate, care creează un mediu concurențial acerb, unde factorul-cheie în lupta concurențială este prețul. În țările occidentale companiile apelează la consultanți externi pentru elaborarea strategiei. În Republica Moldova, chiar și puținele companii, care încearcă să elaboreze o strategie, o fac cu resurse (umane) proprii, deseori neavând competențele necesare pentru astfel de activități.* ”

Companii mari din Republica Moldova care au fost lideri pe piață și în URSS astăzi au devenit ruine. Unul din motive ar fi și riscul concurențial din exterior sau din interiorul țării. Astfel de întreprinderi sunt: ”Alfa” și ”Sigma”, care deja nu mai activează, totuși sunt și companii care datează din 1893 –

Castelul MIMI și din 1904 – Carmez, care, indiferent de trecerea anilor și apariția noilor concurenți pe piață, au continuat să prospere. [8]

CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI

Marci extraordinare se poticnesc atunci când nu reușesc să răspundă la amenințările competitive. Motorola, Kodak, Blackberry, Nokia, Best Buy, Blockbuster și Zocor, de exemplu, au încercat să facă față concurenților însă nu au fost deschiși inovațiilor și au avut de pierdut.

Unul dintre motivele pentru care directorii de afaceri nu reușesc să se apere eficient este că pur și simplu subestimează riscul. Când o dezvoltare competitivă pare a fi o mică amenințare, este greu de justificat un efort defensiv major. De aceea, directorii și managerii de producție trebuie să realizeze contant evaluări interne și cercetări pe piață pentru a analiza concurenții și consumatorii, a înțelege care sunt tendințele și a elabora planuri de acțiune specifice. [9] Consider că un factor foarte important pentru ca o companie să nu falimenteze este să fie flexibilă și deschisă spre inovație. Organizațiile trebuie să revadă continuu măsurile lor de securitate cibernetică pentru a se apăra împotriva atacului.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. https://ceopedia.org/index.php/Competitive_risk
2. GANTZ S. D., PHILPOTT D. R., *FISMA and the Risk Management Framework: The New Practice of Federal Cyber Security*, 2013, p. 72-73.
3. <https://www.mckinsey.com/business-functions/risk/our-insights/the-future-of-risk-management-in-the-digital-era#>
4. <https://www.mckinsey.com/featured-insights/digital-disruption/harnessing-automation-for-a-future-that-works>
5. <https://www.statista.com/statistics/266206/googles-annual-global-revenue/>
6. <https://www.cnn.com/2021/02/19/spacex-valuation-driven-by-elon-musks-starship-and-starlink-projects.html>
7. <https://www.collectivecampus.io/blog/10-companies-that-were-too-slow-to-respond-to-change>
8. <https://madein.md/news/diverse/ce-a-ramas-din-fabricile-din-chisinau-dupa-disparitia-urss>
9. LEDNEV M., "Assessment and management of competitive risks and risks of competitive positioning in current conditions", *Journal of Modern Competition*, 2015, vol. 9, nr. 1 (49), pp. 54–65

Conducător științific: GUȘUVATI Aliona, lector univ.

Academia de Studii Economice din Moldova,
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md
e-mail: gusuvati.aliona.vladimir@ase.md

THE IMPORTANCE OF SOFT SKILLS IN THE ART OF MANAGING MODERN ENTERPRISES

ВАЖНОСТЬ SOFT SKILLS В ИСКУССТВЕ УПРАВЛЕНИЯ СОВРЕМЕННЫМИ ПРЕДПРИЯТИЯМИ

AHMADOVA Asia, studentă, Specialitatea: BA

Academia de Studii Economice din Moldova

Republica Moldova, Chisinau, str. Banulescu-Bodoni 61, www.ase.md

e-mail autor: ahmadova.asia@ase.md

Abstract. Are considered the essence and necessity of soft skills in professional activity. Is given quote from a well-known person in the field of management. An example of using soft skills in an enterprise is also shown. The purpose of the study is to identify the importance of flexible skills for both the manager and employees of a modern enterprise. The work is based on the research of professionals in the field of management and some companies.

Keywords: soft skills, hard skills, skills, director, character, emotional education

JEL CLASSIFICATION: M50

ВВЕДЕНИЕ

В современном мире профессионалу практически в любой сфере занятости, чтобы быть востребованным на рынке труда, быстро построить карьеру и добиться личного успеха, необходимо владеть *soft skills* (англ. «гибкие навыки»): умениями общаться и нестандартно, творчески мыслить, работать в команде и брать на себя ответственность, эффективно организовывать свое время и быстро адаптироваться в новых ситуациях и т. п. – т. е. нужно быть обладателем социальных качеств, которые принято называть универсальными компетенциями, помогающими находить оптимальные взвешенные решения в широком спектре ежедневных профессиональных задач. Эти навыки не поддаются количественному измерению и, как правило, не описаны в должностных инструкциях, но именно они обеспечивают высокую производительность и продуктивность труда в любой отрасли.

СОДЕРЖАНИЕ

Исследования в области *soft skills* начались в США в 1960-е годы, в бизнес-среде этот термин вошёл ещё позже, в конце девяностых. [1]

Сейчас интерес к *soft skills* и потребность в них стали ещё сильнее. Развитие человечества и технологий происходит так стремительно, что полученные нами знания быстро устаревают. В результате этого ценным является тот работник, который умеет быстро учиться, эффективно приспосабливаться под новые условия и находить нестандартные решения. А для этого и необходимы *гибкие навыки*.

Гибкие навыки - это навыки, которые связаны с личностным опытом человека, его характером и темпераментом. *Soft skills* особенно проявляются в умении коммуникации для эффективного взаимодействия с коллегами, клиентами и партнерами. Они несколько субъективны и более основаны на эмоциональной составляющей, чем на каких-либо конкретных навыках. Большинство имеющихся у человека *гибких навыков* являются естественным результатом эмоционального воспитания и жизненного опыта.

Направление soft skills можно разделить на 3 группы: управленческие способности, социальные навыки, личностные качества.

Согласно докладу Всемирного экономического форума (World Economic Forum) «Будущее рабочих мест», к 2020 году десятка самых ценных для работодателей «гибких» навыков представлены так: [2]

- 1) Способность решать комплексные проблемы;

- 2) Критическое мышление;
- 3) Креативность;
- 4) Навык управления людьми;
- 5) Навык успешного взаимодействия с людьми;
- 6) Эмоциональный интеллект;
- 7) Способность делать выводы и принимать решения;
- 8) Клиентоориентированность;
- 9) Навыки ведения переговоров;
- 10) Способность легко и быстро обучаться новому.

В 2018 году HeadHunter совместно с компанией Microsoft завершили исследование «Качества и навыки работников XXI века», которое тоже позволило выделить самые перспективные «гибкие» навыки: [3]

- 1) Быть готовым постоянно учиться чему-то новому;
- 2) Технологическая грамотность, навыки программирования;
- 3) Способность действовать в ситуации неопределенности;
- 4) Стрессоустойчивость, поддержание своего психологического и физического здоровья;
- 5) Свободно ориентироваться в больших потоках информации;
- 6) Мыслить рационально, целостно и системно;
- 7) Эмоциональный интеллект.

Ценные *гибкие навыки* присущи человеку, который владеет умением использовать различные модели поведения, понимает и чувствует грань между общественными и собственными интересами, проявляет креативность, умеет расставлять приоритеты. Именно способность найти выход из ситуации в несколько вариантов, умение видеть ее полутона и находить нестандартные решения – одни из самых важных навыков руководителя в категории *soft skills*.

Как говорил старший Генри Форд: «Если и есть какой-либо секрет моего успеха, то он заключается в умении понять взгляды другого человека, и научиться смотреть на вещи как с его, так и со своей точки зрения» [4]

Помимо *soft skills* существуют также *hard skills* (англ. «жесткие навыки»), которые отличаются тем, что эти навыки можно отнести к конкретному виду деятельности. *Жесткие навыки* достаточно легко определить, оценить и измерить. Система обучения *жестким навыкам* – это регламентированный процесс, который состоит из определенной последовательности шагов, а знания, которые входят в систему жестких навыков, возможно освоить. [5]

Учеными из Гарварда, Стэнфорда и Фонда Карнеги было выяснено, что «гибкие навыки» — это 85% успеха человека в профессии, что касается «жестких навыков» - они составляют только 15%. Руководство компаний охотнее нанимает сотрудников с опытом из аналогичной сферы, что подтверждает приоритет *soft skills* над *hard skills*. Сотрудники, обладающие «гибкими» навыками, получают больший доход и имеют более высокую ценность. [6]

Для примера необходимости *soft skills* можно привести компанию Intel. По словам ее основателя Эндрю Гроува, в середине 1980х годов пережила «стратегически переломный момент». После выхода на рынок более дешевых аналогов карт памяти, мировой гигант начал стремительно терять долю на рынке. Типовые шаги в таких случаях, *hard skills*, не помогли предприятию. Прибыль стремительно падала.

Только благодаря правильному принятию решений о закрытии заводов, стратегическому маркетингу по развитию новых НИОКР в сфере микропроцессоров (*soft skills*), компания пережила переломный момент и вышла снова в лидеры. Немаловажным в таких глобальных изменениях были правильные диалоги как во вне, так и внутри компании для того, чтобы клиенты и сотрудники остались верны производителю и не восприняли столь радикальные меры как знак банкротства гиганта.

Пример истории компании Intel доказывает повышенную ценность *soft skills*, но также и важность сочетания *soft* и *hard skills* в управлении компании. [7]

ВЫВОД

Soft skills – важнейшие составляющие профессионального успеха. Какими бы качественными и глубокими ни были бы знания, без «гибких навыков» хорошим специалистом в наше время не стать. Поэтому так важно развивать *soft skills* и применять их на практике. Это личностный опыт, который помогает легко и продуктивно решать рабочие задачи и продвигаться вперед по карьерному росту.

БИБЛИОГРАФИЯ:

1. WIKIPEDIA https://en.wikipedia.org/wiki/Soft_skills
 2. WORLD ECONOMIC FORUM <https://www.weforum.org/reports/the-future-of-jobs-report-2020>
 3. HEADHUNTER <https://hh.ru/article/24181>
 4. ФОРД Генри «Моя жизнь, мои достижения», 1922, 304 стр.
 5. <https://hrlider.ru/posts/hard-skills-i-soft-skills/>
 6. <https://www.nationalskills.org/the-soft-skills-disconnect/>
 7. ГРОУВ Эндрю «Высокоэффективный менеджмент», 1983, 280 стр.
-

Conducător științific: DOROGAIA Irina, dr., conf. univ.
Academia de Studii Economice din Moldova,
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md
e-mail: dorogaia.irina.ion@ase.md

FEATURES OF GROUP MANAGEMENT AND PROBLEMS OF COLLECTIVE RESPONSIBILITY

ОСОБЕННОСТИ УПРАВЛЕНИЯ ГРУППОЙ И ПРОБЛЕМЫ КОЛЛЕКТИВНОЙ ОТВЕТСТВЕННОСТИ

SLIVCA Anna, studentă, Specialitatea: BA
Academia de Studii Economice din Moldova,
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md
e-mail autor: anna.smit321@gmail.com

Abstract. This article discusses the features of group dynamics. The concepts of a formal and informal group, the influence of society on the development of an individual. As well as the behavior of the individual in the group.

Key words: formal group, informal group, team-responsibility.

JEL CLASSIFICATION: M12

ВВЕДЕНИЕ

Начнем с знаменитой фразы Аристотеля : "Человек-существо социальное". Именно поэтому еще с незапамятных времен люди для повышения эффективности работы, улучшения условий жизни, бессознательно объединялись небольшими группами и образовывали общины, села и города. В наше время эта тенденция не пропала, а наоборот, развивается с новой силой. Рассмотрим ее со стороны организации предприятия. Объединение людей в группы формальные и неформальные происходит как на мелких ремесленных мастерских, так и на огромных промышленных предприятиях, насчитывающих тысячи работников. С появлением такой науки, как менеджмент, перед людьми четче и яснее встал вопрос: как управлять таким количеством людей? Как распределять между ними ответственность?

ЦЕЛЬ ИССЛЕДОВАНИЯ:

Выявление особенностей групповой динамики, коллективной ответственности на современных предприятиях. Также проанализировать положительные и отрицательные стороны этих явлений и процессов.

СОДЕРЖАНИЕ

Определимся с понятиями формальной и неформальной группы, рабочего коллектива. **Рабочий коллектив (формальная группа)** - это специально организованное объединение людей, направленное на достижение производственных целей и задач. **Неформальная же организация** создается не по воле руководства, но является не менее влиятельным фактором для достижения эффективной работы предприятия. Это спонтанно образовавшаяся группа людей, которые вступают в регулярное взаимодействие для достижения определенной цели. Группа влияет не только на предприятие, но и в целом на поведение отдельной личности. Таким образом, чем лучше понимает руководитель, что же представляет собой группа и факторы ее эффективности, и чем лучше он владеет искусством эффективного управления группой, тем больше вероятности, что он или она смогут повысить производительность труда этого подразделения и организации в целом. Для выявления факторов эффективности группы проводилось множество экспериментов, некоторые из них описаны в книге «Основы менеджмента» авторами которой являются Майкл Альберт, Майкл Мескон, и Франклин Хедоури. В 1924 году был проведен ряд научных экспериментов на заводе Хоторна, изучающие влияние таких факторов как освещение, оплата, перерывы на производительность труда. На первой стадии Хоторнского эксперимента ученые выяснили, что улучшение условий

освещения повышает производительность труда. Производительность труда группы женщин возрастала при улучшении условий освещения, внедрения перерывов и их длительности. Любая инновация способствовала повышению производительности. Тогда психологи начали вводить изменения противоположного характера (уменьшать количество перерывов, освещенность), однако группа продолжала работать все лучше. На второй стадии было установлено, что через некоторое время производительность вернулась на прежний уровень, однако это происходило уже под влиянием социальных норм (например, соблюдение нормы «не делать больше, чем сосед рядом»).

В результате психологи поняли, что производительность труда изменялась под влиянием социальных факторов, а именно благодаря увеличению интереса к процессу труда. Благодаря улучшению отношений между работниками в самой группе и их непосредственным руководителем. Хоторнский эксперимент доказал, что необходимо учитывать социальные взаимоотношения между сотрудниками. В нем впервые были применены элементы науки о человеческом поведении, и было установлено, что кроме экономических потребностей, у рабочих есть и социальные потребности.

В большинстве случаев управляют и регламентируют групповое поведение с помощью группового обсуждения проблемы и принятия коллективного решения, при таком подходе в групповом поведении проявляется ряд психологических эффектов.

Один из них называется «*эффектом сдвига к риску*». А именно, коллектив всегда выберет самое рискованное решение, так как ответственность за него не персонифицирована, а распределена на всех членов группы. Такие решения необходимы при принятии рискованного нововведения.

Второй эффект-«*эффект групповой поляризации*», согласно которому для группы характерна тенденция к крайним мнениям в условиях групповых обсуждений, а не движение к усредненному ответу, что крайне нелогично. Чтобы результат коллективной дискуссии был положительным, необходимо учитывать вышеперечисленные психологические эффекты, а также учесть и изменить условия, усиливающие эффект группомыслия: высокая сплоченность группы, низкий уровень авторитета руководителя, наличие сильного неформального лидера в группе, отсутствие проверенных фактов и экспертных оценок при аргументации. Если же учесть все особенности групповой динамики, то можно в разы повысить эффективность работы предприятия.

В связи с вышеупомянутой темой следует поговорить о коллективной ответственности, как о самом распространенном виде ответственности в организациях. Данный вид ответственности наступает в том случае, когда работодатель не может разграничить деятельность каждого отдельного работника, тогда наступает коллективная моральная или материальная ответственность.

Мы рассмотрим моральную коллективную ответственность, а именно факторы отрицательно влияющие на коллектив. «Коллективность» деятельности не позволяет отдельному человеку точно предвидеть последствия своих действий. Даже тогда, когда индивид обладает пониманием опасности, которую представляет какое-либо коллективное решение, он не в силах в одиночку предотвратить наступление негативного исхода. Отдельный человек может прервать свое участие в процессе, ведущем к катастрофе, но, это не предотвращает катастрофу. Таким образом, субъект ответственности теряется. Ведь когда ответственны все – не ответственен никто. Обычно именно из-за невозможности персонификации ответственности предприятие часто сохраняет работников, которые этого не заслуживают.

Говоря о санкциях, налагаемых на человека, который не участвовал в акции. Основанием для их применения является простой факт принадлежности индивида к группе, которая причинила ущерб.

Подобный вид ответственности довольно часто воспринимается как нечестная система. Эти явления могут демотивировать группу, привести в нее внутренние конфликты и недоверие.

ВЫВОД

Таким образом, исходя из вышесказанного, можно сделать вывод, что приведенная форма коллективной ответственности нуждается в доработке. Так же как и отношения руководства к неформальным группам. Чтобы справиться с потенциальными проблемами и овладеть потенциальными выгодами неформальной организации, руководство должно признать неформальную организацию и работать с ней, прислушиваться к мнению неформальных лидеров и членов группы, учитывать эффективность решений неформальных организаций, разрешать неформальным группам участвовать в принятии решений и гасить слухи путем оперативного предоставления официальной информации.

БИБЛИОГРАФИЯ:

1. Электронный научный журнал, выпуск 2015 года. Акимова Ю.Н. ОСОБЕННОСТИ ПОВЕДЕНИЯ ГРУППЫ В ПРОЦЕССЕ УПРАВЛЕНИЯ // Современные проблемы науки и образования. – 2015. – № 2-2.; <https://www.science-education.ru/ru/article/view?id=22303>
2. Коллективная ответственность
https://studme.org/162010154647/etika_i_estetika/kollektivnaya_otvetstvennost
3. Идея коллективной моральной ответственности. А.В. Прокофьев Грант РГНФ, 2004.
<https://iphras.ru/page49841033.htm>
4. Основы менеджмента, Майкл МЕСКОН, Майкл АЛЬБЕРТ, Франклин ХЕДОУРИ 1992 г.
5. Хоторнский эксперимент. Копец Л. В. Классические эксперименты в психологии — К., 2010
https://psyfactor.org/lib/hotornskiy_experiment.htm

Conducător științific: DOROGAIA Irina, dr., conf. univ.
Academia de Studii Economice din Moldova
Republica Moldova, Chișinău, str. G. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md
e-mail: dorogaia.irina.ion@ase.md

CORPORATE SOCIAL RESPONSIBILITY AS A KEY TO DEVELOPING SUSTAINABLE BUSINESSES

RESPONSABILITATEA SOCIALĂ CORPORATIVĂ CHEIA SPRE DEZVOLTAREA SUSTENABILĂ A AFACERILOR

HÎRBU Ana, studentă, Specialitatea: BA

Academia de Studii Economice din Moldova

Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu Bodoni, 61, www.ase.md

e-mail autor: harbuana22@gmail.com

***Abstract.** Prezenta lucrare urmărește aprecierea rolului Responsabilității Sociale Corporative în activitatea entităților și importanța acestora în crearea unui mediu sustenabil. În prezent, unul din elementele strategice esențiale pentru dezvoltarea afacerilor sustenabile este considerată Responsabilitatea Socială Corporativă. Aceasta este o abordare de afaceri care contribuie la dezvoltarea durabilă prin acordarea de beneficii economice, sociale și de mediu tuturor părților interesate.*

Problemele actuale ale omenirii, precum încălzirea globală, deficiența resurselor, criza alimentară, sărăcia, războiul și inegalitate - au nevoie de soluții pe care sectorul privat le poate oferi. Întreprinderile răspund extinzându-și angajamentele dincolo de responsabilitățile lor specifice și intrând într-o zonă de oportunitate strategică prin implementarea practicilor de responsabilitate socială. Responsabilitatea Socială Corporativă este un concept foarte larg care se axează pe diverse subiecte, cum ar fi drepturile omului, guvernarea corporativă, sănătatea și siguranța, efectele asupra mediului, condițiile de muncă și contribuția la dezvoltarea economică.

Totodată lucrarea livrează exemplul unei corporații ce promovează practici de responsabilitate socială în activitatea sa, pentru a evidenția importanța Responsabilității Sociale Corporative ca factor esențial pentru dezvoltarea unui mediu sustenabil în Republica Moldova.

***Cuvinte cheie:** Responsabilitatea socială a întreprinderilor, Sustenabilitate, Dezvoltare sustenabilă, Filantropie, Întreprinderi sustenabile.*

JEL CLASSIFICATION: D64; Q01

INTRODUCTION

The concepts of sustainability and corporate social responsibility have emerged as two of the most prominent global trends in the last decade. These two concepts – sustainability and CSR – have gradually converged, and they now cover identical dimensions and are frequently used as interchangeable terms.

The importance of CSR in businesses' activity has grown rapidly in recent years, reflecting not only a business advantage but also a focus on the expectations of stakeholders to be considered, showing a close link between business performance, competitiveness, and sustainability. The modern society expects that the business will provide a social service and help to solve some of the oppressive social and environmental issues, in addition to taking care of their own economic interests. At the same time our world's problems – ranging from climate, water, and food crises to poverty, war, and inequality – need solutions that the private sector can help provide. Businesses are responding by expanding their commitments beyond their specific responsibilities and entering a strategic opportunity area.

The purpose of this paper is to assess the importance of Corporate Social Responsibility in the process of developing sustainable businesses, to explain what is the purpose of including CSR into organizational strategy and why it is necessary for companies.

CORPORATE SOCIAL RESPONSIBILITY

The importance of Corporate Social Responsibility (CSR) has increased in the last decades, making it a must for organisations to engage in socially responsible practices in order to develop their businesses in a sustainable way. Besides the fact that the implementation of CSR programs has a positive impact on the society, it also brings tangible benefits to the company itself. Many authors suggest that companies can benefit from undertaking CSR practices and generate positive outcomes for the internal and external environment of the organisation. In the modern world it is relevant for

the companies to keep the social reputation and demonstrate a good corporate citizenship, and CSR is a strategy that can help entities in building a socially conscious brand image and improve its profile in the eyes of the customers. In addition to a strong valuable brand position on the market, Balcerowicz affirms that enterprises living up to their CSR policy do not have to worry about social licence to operate. [2, pp.15-28] Companies may increase their reputation and profits by gaining legitimacy. CSR will also help a company stand out from the competition by placing itself as a model of ethical behaviour, encouraging customers to buy the products and supporting it in other ways.

Another benefit of CSR activity is that responsible businesses attract investors, because usually individuals tend to contribute to entities that promote ethical values. Porter and Kramer also believe that being a socially conscious organization involves not only expenses and charities that bind management, it also helps them and society as a whole. [4, pp.78-93]

The evaluation of businesses' effects on the society and environment was the context in which the CSR term firstly appeared. Nowadays, the definition of CSR is linked to ethical and moral issues regarding corporate decision-making and behaviour. CSR is concerned about issues such as environmental protection, health and safety at work, relations with local communities and relations with consumers.

From the beginning CSR was associated with corporate philanthropy, stewardship principles and business ethics. After a long process of evolution, CSR became an ethical and responsible path for corporations; therefore, different authors view CSR as a way of developing higher and higher standards of life, while maintaining the corporation's profitability, for people both inside and outside the corporation.

The World Business Council on Sustainable Development (WBCSD) states that: "Corporate social responsibility is the commitment of business to contribute to sustainable economic development, working with employees, their families, the local community and society at large to improve their quality of life", while "Sustainability is a way of living and working that allows the global population to meet their current needs of economic security, health and general realization, without compromising resources for generations to come". These resources include the planet, people, and profits, all of which are related to the Triple Bottom Line, which stands for environmental, economic, and social sustainability. The overall objective would be to achieve a balance between these two interconnected and equally desirable goals.

Sustainability and CSR are seen as similar terms since they both consider environmental, social, and economic aspects and both apply to a long-term perspective focused on addressing current needs responsibly while not sabotaging future generations' ability to meet their needs. According to Dahlsrud, sustainability and CSR see companies as development agents rather than tools. [3, pp.1-13] In addition, CSR is increasingly being regarded as the business contribution to the sustainable development agenda. At the same time, an increasing number of businesses around the world are undertaking serious attempts to incorporate sustainability into their operational activities.

It is important to understand what is the purpose of including CSR into organizational strategy and why it is necessary for companies. Companies should perceive CSR as an essential element in the core strategy, because of the fact that businesses and for-profit organizations are in the contemporary world the most powerful and dominant institutions and because they have at their disposal rich resources that can be applied to solve social and environmental problems, they need to take responsibility for the society as a whole and the environment we live in. Spiller considers that with the introduction of social and environmental objectives into organizational strategy, beyond the economic one, it is intended to do well while doing good. CSR strategy reduces activity costs, increases employee morale and loyalty, and improves productivity because "working for socially responsible organizations helps employees feel that their work serves a greater purpose" [1, p.318]. Significant new expectations related to social responsibility or triple bottom line exist in relation to business, precisely because business was immensely successful in meeting the old expectations or as Souto states in relation to the CSR: "everybody in the academic and business spheres agree that it is a fundamental strategy for achieving the sustainable development that our globalized world needs" [6, p.38]. While in "recent years the business increasingly has been perceived as a major cause of

social, environmental, and economic problems”, it is “widely perceived to be prospering at the expense of the broader community”. [5, p.64]

A sustainable business is one that is concerned with the social, environmental, and economic impacts of its current and future activities, as well as the company's ability to satisfy current demands while maintaining the long-term survival of its own and others. In a perfect scenario, a sustainable business will have a positive social, environmental, and economic impact. The triple bottom line refers to a company's commitment to social welfare, environmental sustainability, and economic growth when taken together.

The first dimension of a sustainable business is its social impact, or how well it does in relation to society and social justice. Although there is no simple way to reduce economic consequences while still boosting business success and sustainability, social impact should not be underestimated. The social influence of a company's activities is assessed both internally and externally, ensuring that the company's entire supply chain operations are socially conscious and ethical. The social influence of a business often applies to workplace policies and employment with the company. The social impact of a sustainable company will include issues such as working conditions, diversity in recruiting, opportunities for promotion for women and minorities, a lack of sexism, and the availability of quality health care and other required benefits. Wages, holidays, compliance to employment laws, safety, recruitment, and a variety of other unique labour policies are often considered to have a social impact. Finally, social impact requires the impact of the corporation mostly on local public and social services sector. Besides the employment policies, the social impact is related to the recognition and respect of the stakeholders. A sustainable business is willing to make efforts to ensure its policies, practices, products, advertising, and other aspects of the business are not offensive or disrespectful to clients in the global market.

The commitment of a sustainable enterprise to environmental quality preservation, also known as environmental impact, is the second dimension of sustainability. Sustainable businesses tend to reduce environmental costs while simultaneously improving company performance and profitability. A company's environmental effect frequently applies to activities including resource utilization, waste, toxicity, and pollution. Recycling programs are also part of a successful business's waste and toxicity reduction activities. Sustainable businesses consider buying reusable office equipment, chairs, and other necessities, as well as recycling or donating their own surplus products. Many sustainable businesses create a green procurement policy, or environmentally preferred purchasing policy, as an integral part of their operations to give preferential purchasing to products and services that are most environmentally friendly. Companies, instead of using paper can use emails, or print and copy on both sides of the paper. Another way of contributing to the environment is buying recycled paper with high percentage of recycled content. At the same time, companies can contribute to the environment by using refillable office products. When a sustainable business considers energy usage, it can turn off all the electronics and office equipment when not in use.

Economic impact is the third component of a sustainable enterprise. A sustainable business would consider its own economic impact on the communities in which it operates, such as job creation, influence on local wages, effect on real estate within the business, tax flows, investment in deprived areas, impact on public services and social service systems, as well as other indicators that the business has positively influenced while maintaining corporate profitability. A sustainable business will look at its suppliers to ensure that they are included in the supply chain of other businesses that have common principles and policies. It is expected that the contribution of the company to a strong and stable local economy will result in a good and healthy future for the business.

Following this, I would like to give an example of a company in the Republic of Moldova, that serves as a great representation of how businesses can contribute to the development of the society. Moldcell Foundation is a platform that unites all of Moldcell's social responsibility initiatives. Moldcell Foundation's mission is to positively impact the lives of Moldovans by combining digital transformation and the use of technologies based on its Digital Responsibility key areas: Education, Society, Social Impact Investment, and UN Sustainable Development Goals support. With the support of Moldcell Foundation, ARTCOR School came up with new opportunities of educational

courses, workshops, and open classes in online and offline format for the young people who want to try themselves at the creative professions in the fields of interior design, design and sound production, music, podcasting, illustrations, comics, 3D animation, storytelling, etc.

CONCLUSION

All things considered, CSR has evolved from an independent and specific concept to a widely recognised and demanded corporate practice that should be incorporated into the core of the business, and has become an essential component of strategic business management, among other areas of a company. In this context, CSR refers towards how businesses contribute to satisfying stakeholder requirements and demands, especially the role they play in achieving long-term sustainability.

CSR is important to both businesses and the communities in which they operate, and it provides a large range of opportunities and benefits to both. Corporations may achieve financial benefits by working for the common goal in order to create a sustainable environment for the society, while still establishing a favourable image and gaining loyalty and strengthening their market position. The community in which such businesses operate will notice improvements in different aspects, such as education, technology, and infrastructure. To sum up, as we can see in the given example, following the rules of CSR can result in a higher standard of living for those who live surrounded by socially responsible businesses. As a result, the success of an enterprise and the well-being of society should not be placed against each other.

REFERENCES:

1. AGUINIS, H., GLAVAS, A., *Embedded Versus Peripheral Corporate Social Responsibility: Psychological Foundations. Industrial and Organizational Psychology: Perspectives on Science and Practice*, 2013, pp.314-332
2. BALCEROWICZ, L., "Corporate Social Responsibility: Some Clarifications and Questions", in: Fryzel, B. (Ed.). *The True Value of CSR: Corporate Identity and Stakeholder Perceptions*, Palgrave Macmillan, New York, 2015, pp. 15–28
3. DAHLSTRUD, A., *How Corporate Social Responsibility Is Defined: An Analysis of 37 Definitions. Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, 2008, pp.1-13
4. PORTER, M.E., KRAMER, M.R., "Strategy and Society: The Link Between Competitive Advantage and Corporate Social Responsibility", *Harvard Business Review*, December, 2006, pp. 78–93
5. PORTER, M.E., KRAMER, M.R., *Creating Shared Value. Harvard Business Review*, 2011, pp. 62-77
6. SOUTO, B.F., *Crisis and Corporate Social Responsibility: Threat or Opportunity? International Journal of Economic Sciences and Applied Research*, 2009, pp.36-50

Coordonator științific: COVAȘ Lilia, dr.hab., conf.univ.
Academia de Studii Economice din Moldova
Republica Moldova, Chișinău, str. G. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md
Email: covas.lilia@ase.md

SECȚIUNEA 2: PERSPECTIVELE DE DEZVOLTARE ÎN SFERA SERVICIILOR: COMERȚ, TURISM ȘI ALIMENTAȚIE PUBLICĂ

THE FEATURES OF A MONASTIC DIET

PARTICULARITĂȚILE BUCĂTĂRIEI MONAHALE

DRĂGUȘ Iraida, studentă, Specialitatea: TAP

Academia de Studii Economice din Moldova

Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu Bodoni, 61, www.ase.md

e-mail autor: dnuta910@gmail.com

Abstract : *This research focuses on the analysis of the characteristics and benefits of a monastic diet on the health. Monks have a diet involving meat deprivation and the abstinence from several products. According to the research, the pathologies such cancer, obesity, cardiovascular diseases have not been identified. This is certainly a way to prevent and treat some of the most dangerous pathologies. The purpose of the current study was to determine the features of monastic cuisine, and to analyze the conclusions provided by international research on the benefits of vegetarian diet. The research methods were based on the study of conclusions made by several international specialists, as well as various electronic sources. One of the more significant findings to emerge from this study is that the monks were not diagnosed with heart disease, cardiac arrest, vascular damage, or Alzheimer's disease. All these researches and conclusions have motivated some doctors to offer their patients a monk diet to treat or prevent cancer*

Key words: *monastic diet, investigation, illnesses, cancer, nutrition, vegetarian food.*

JEL CLASSIFICATION: O13, Q18

INTORDUCERE

Nutriția sănătoasă a ajuns astăzi un exercițiu de înfrânare și voință. Abundența alimentară în care trăim, sedentarismul și comoditatea omului modern i-au deteriorat serios sănătatea. Medicii spun că multe boli ale acestui veac sunt provocate de pofta nestăvilă. Această lăcomie la mâncare este o pierdere a controlului, înscrisă în străfundurile ființei noastre din cauza fricii iraționale de a fi privați de ceva.

CONȚINUT DE BAZĂ

Potrivit referatului biblic, omul după ce a fost creat de Dumnezeu, ca ființă specială vegetariană, a primit o hrană asemănătoare cu cea a animalelor : „*Iată vă dau vouă- zice EL, către oameni - toată iarba care face sămânță și tot pomul ce are rod cu sămânța în el, iar tuturor vietăților, le dau iarbă verde spre hrană,*„. [1]

Prin urmare, rezultă că omul a primit de la Dumnezeu inițial hrana cea mai sănătoasă și potrivită firii sale curate, sănătoase, nesticăcioase, în care nu intrase încă energia morții, numită și cea mai firească hrană.

Importanța lucrării constă în a analiza și a propune spre aplicare anumite tehnici preluate din bucătăria monahală prin care populația poate preveni cu ușurință bolile secolului XXI.

Obiectivele acestei cercetări sunt de a demonstra însemnătatea regimului alimentar al monahilor în ce privește prevenirea unor boli ale secolului XXI.

În urma consultării mai multor surse bibliografice la acest subiect, se constată că în ortodoxie mai mult de jumătate dintr-un an îl reprezintă zilele de post, iar alimentația de bază a monahilor este compusă din legume, semințe și fructe. [3]

Au fost analizate particularitățile bucătăriei monahale, tipurile de alimente permise și interzise, și se prezintă în tabelul 1.

Tabelul 1. Particularități și perioade specifice bucătăriei monahale

Particularități	Alimente permise	Alimente interzise	Comentarii/observații
Bucătăria tradițională, specifică zilelor din afara postului și perioadelor speciale	Alimente: - de origine vegetală (fructe, legume, pomușoare, produse cerealiere); - de origine animalieră (lapte și derivații lui, pește); - grăsimi vegetale și din oleaginoase.	Toate produsele care conțin carne	În zilele de luni, miercuri și vineri, monahii consumă doar alimente strict vegetale. În zilele de marți, joi, sâmbătă și duminică urmează o alimentație normală specifică bucătăriei monahale, excepție fiind carnea și preparatele din carne.
Perioada postului	Toate alimentele de origine vegetală (legume, fructe, pomușoare, produse cerealiere etc.)	Carne, lapte și derivații lui, ouă, ulei	Pe perioada postului, monahii au o alimentație strict vegetală, cu excepția uleiului, care este interzis în această perioadă
Perioade speciale	Apă și pâine.	Toate alimentele atât de origine vegetală cât și animaliere.	În această perioadă monahii sunt antrenați în activitatea de rugăcini, care durează 40 de zile/per an. Alimentația lor este bazată doar pe consum de pâine și apă.

Sursa: elaborată de autori în baza surselor [1, 3]

Ca vegetarieni, monahii consumă alimente cultivate de ei, precum: legume verzi, verdețuri, roșii, dovlecei, praz, vinete, măslina, linte, nuci, iar din fructe: piersici, smochine, mere și rodii. Doar ocazional, consumă pește și un pahar de vin roșu, produs de ei. Folosesc plante și condimente pentru a înlocui sarea, iar uleiul de măsline, pentru a nu consuma unt.

Cercetările referitoare la alimentația umană care s-au intensificat în ultimul timp și au intrat în preocupările multor institute prestigioase (World Cancer Research Fund; American Institute of Cancer Research; Key T.J., Appleby P.N.), au ajuns la o singură concluzie: Dumnezeu la creat pe om asigurându-i o alimentație vegetariană, sănătoasă și foarte bună, care umple pe om de pace, liniște, mulțumire și sănătate. Ceea ce confirmă și alți cercetători internaționali (William C. Roberts, Dr. Will Tuttle, Dr Robert Morse), este că o alimentație bazată pe legume, fructe și cereale va ține departe cancerul, obezitatea, dar și multitudinea de boli cotidiene cu care omenirea se confruntă. [4,5,6,7]

Pentru identificarea particularităților de alimentație a monahilor au fost studiate mai multe surse bibliografice. Una dintre acestea fiind lucrarea „Hrana vieții fericite a monahilor” autor arhim. L. Diaconu, care oferă spre identificare și analiză regimul alimentar al monahilor și totodată prezintă concluzii veridice efectuate de către specialiști internaționali asupra stării de sănătate a monahilor.

Descrierea metodei de cercetare utilizată. Studiul prezentat este realizat în baza surselor analizate, iar rezultatele lucrării sunt susținute de exemple concrete care scot în evidență caracteristicile bucătăriei monahale și beneficiile acesteia.

În continuare se vor reda reflecții doar asupra concluziilor la care au ajuns cercetările în domeniul de alimentație cotidiene la structura organică a omului, care din punct de vedere biologic nu este carnivor, asupra impactului negativ al consumului de carne, și la cel pozitiv – al alimentației echilibrate vegetariene.

Cercetările referitoare la boala canceroasă și raportarea ei la alimentație au cuprins, într-o perioadă de mai bine de un deceniu (1994-2010) și personalul monahal din Muntele Athos, unde rezultatele au fost uimitoare, deoarece sănătatea mintală și fizică, riscul scăzut al bolilor cardiovasculare și

longevitatea monahilor, situează această comunitate printre cele mai sănătoase din lume, fapt datorat și unui stil de viață echilibrat cu o alimentație modestă, dar sănătoasă.

Raportând această alimentație, cu tradiția ei de mai bine de o mie de ani, cu modul ei de preparare și consum, la sănătatea celor o mie cinci sute de monahi intervievați în perioada stipulată, s-au înregistrat rezultate uimitoare care pot să fie de referință pentru populația Terrei, deoarece monahii, potrivit studiilor realizate, nu au fost diagnosticați cu boli de inimă, stopuri cardiace, atacuri cerebrale, și nici sub incidența bolii Alzheimer. [1]

În ceea ce privește boala canceroasă, cercetările constată că nici unul din monahi nu a dezvoltat cancer la plămâni sau la intestine, iar celelalte forme de cancer au fost înregistrate în rate neobișnuit de scăzute. Toate aceste concluzii, care uimesc pe omul contemporan, nu sunt altceva decât confirmări ale științei asupra roadelor postului și alimentației modeste.

Rezultatele cercetărilor internaționale se regăsesc utilizate și adaptate în tratamentul naturist al cancerului, recomandat în mod special pentru bolnavi și preventiv pentru cei sănătoși. În acest sens medicul român, *Constantin Milica*, face referire la tratarea afecțiunilor maligne în general, în ceea ce privește regimul alimentar al bolnavilor și nu doar, enumerând alimentele care trebuie excluse: carnea, grăsimile animaliere, afumăturile, conservele, produsele prăjite etc. Totodată acesta recomandă bolnavilor o alimentație bazată pe produse vegetariene tipice bucătăriei monahale, care se bazează pe consum de multe fructe, legume, sucuri naturale, cereale, pâine integrală, fructe oleaginoase și ulei de masline presat la rece. [2]

CONCLUZII/ RECOMANDĂRI

1. În rezultatul cercetării particularităților bucătăriei monahale, se poate afirma că monahii au o alimentație modestă, fără carne și produse procesate, băuturi acidulate și alte produse cu potențial periculos asupra sănătății, iar acest factor contribuie la evitarea cancerului, bolilor cardiovasculare, diabet și alte boli cronice.
2. Multitudinea de cercetări internaționale care au avut la bază studiul regimul alimentar în corelație cu starea de sănătate a monahilor, oferă rezultate uimitoare, care demonstrează că regimul alimentar al monahilor poate fi considerat unul dintre cele mai sănătoase regimuri alimentare.
3. Adaptarea stilului de alimentație, asemănător monahilor ar putea preveni cu ușurință mai multe boli și drept consecință prelungirea duratei de viață, pentru că se cunoaște că monahii au o viață lungă și împlinită spiritual.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. DIACONU, L., *Hrana vieții fericite a monahilor*, Ed. Doxologia, 2016, 194 p.
2. MILICĂ. C., *Medicina naturistă. Tainele sănătății, tinereții și frumuseții*, II, Ed. Doxologia, 2013, 408, p.
3. <https://jurnalul.ro/special-jurnalul/muntele-credintei-anahoreti-si-asceti-625419.html>
4. World Cancer Research Fund, *Food, nutrition, physical activity, and the prevention of cancer: A global perspective.* ;
5. American Institute of Cancer Research. Washington Dc, 2007, pagină web : <http://www.dietandcancerreport.org>
6. Dr. Will Tuttle, *The world Peace Diet: Eating for spiritual health and social harmony*, Ed Lantern Books, New York ,2005, p 66.
7. Cf. dr. Robert Morse, *Să trăim sănătos fără toxine. Ghid fundamental*, ed a IV-a, Ed. Pitești 2011, p 11-14.

Coordonator științific: TABUNȘCIC Olga, dr., lector univ.
Academia de Studii Economice din Moldova
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md
e - mail: tabunscic.olga@ase.md

"DIABETIC EPIDEMIC" AND RECOMMENDED DIETS FOR DIABETES

“EPIDEMIA DIABETICĂ” ȘI REGIMURILE ALIMENTARE RECOMANDATE DIABETICILOR

ȚÎMPĂU Mihaela, studentă, Specialitatea: TAP

Academia de Studii Economice din Moldova

Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md

e-mail autor: mihaelatimpau01@gmail.com

Abstract: Diabetes is a chronic health condition in which the human body has the difficulty absorbing and using carbohydrates from the diet. Most of the eaten food is broken down into sugar (glucose) and released into bloodstream. Insulin (pancreatic hormone) acts like a key to let the blood sugar into the body's cells for use as energy. In case of Diabetes, the pancreas either doesn't make enough insulin or the body can't use the insulin it makes as it should. A balanced diet, designed according to the health of the individual, is a primary condition that keeps diabetes under control. Healthy cooking techniques should be the one preferred by the diabetics: boiling, baking, and steaming, also they should avoid frying and cooking over an open fire. Regular consumption of fruits and vegetables reduces the risk of developing type 2 diabetes by preventing obesity and providing the body with the necessary antioxidants and nutrients that protect the body against diabetes.

Key words: Diabetes, diet, carbohydrates, nutrition, insulin, effect of vitamin C on blood glucose

JEL CLASSIFICATION: I1, I2, I3

Diabetul este o afecțiune cronică în cadrul căreia organismul uman întâmpină dificultăți în absorbția și utilizarea glucidelor din alimentație. Zeci de milioane de oameni suferă de diabet, iar conform cifrelor Organizației Mondiale a Sănătății, numărul pacienților diagnosticați cu această afecțiune ar putea ajunge la 360 de milioane până în 2030. [4]

Glucoza este sursa primordială de energie, iar în scopul absorbției acesteia de către organismul uman, ea trebuie să pătrundă în celulă. Insulina este hormonul care participă la procesul de absorbție a glucozei și menținerii în norme optime a nivelului de zahăr din sânge, acest hormon fiind secretat de pancreas. În momentul când pancreasul nu produce suficientă insulină, sau chiar deloc, apar primele simptome ale diabetului. În cazul în care persoana dată suferă de diabet și nu și-a administrat insulina, care nu e secretată nici de pancreas, celulele din organism nu pot obține zaharul (glucoza) de care au nevoie pentru a produce energie. Organismul începe să descompună grăsimile și mușchii pentru a obține energia necesară. Când organismul folosește grăsimea pentru a obține energie, sunt produse cetonele, care intră în fluxul sanguin. Acest lucru duce la cetoacidoza diabetică, un dezechilibru chimic, care poate pune chiar viața în pericol.

Obiectivele cercetării :

- Studierea situației generale cu privire la diabetul zaharat pe plan național și mondial: studierea factorilor de risc, a metodelor de prevenire, a modului de viață adoptat de persoanele diabetice.
- Analiza regimului alimentar adoptat de către diabetici și identificarea alimentelor permise pentru consum, cât și a celor care trebuie evitate de persoanele bolnave de diabet zaharat.

Diabetul zaharat este o boală caracterizată prin lipsa parțială (specifică pentru Diabetul zaharat de tip 2) sau totală (specifică Diabetului zaharat de tip 1) a insulinei din corp, care duce la hiperglicemie. Potrivit datelor statistice, în Republica Moldova, în anul 2018, fiecare a treizecea persoană sau aproape 120 de mii de persoane suferă de diabet zaharat. Fiecare a nouăzecea persoană decedează din cauza complicațiilor de diabet zaharat, ori mortalitatea populației prin diabet zaharat este de 11,8 la 100 mii de locuitori.

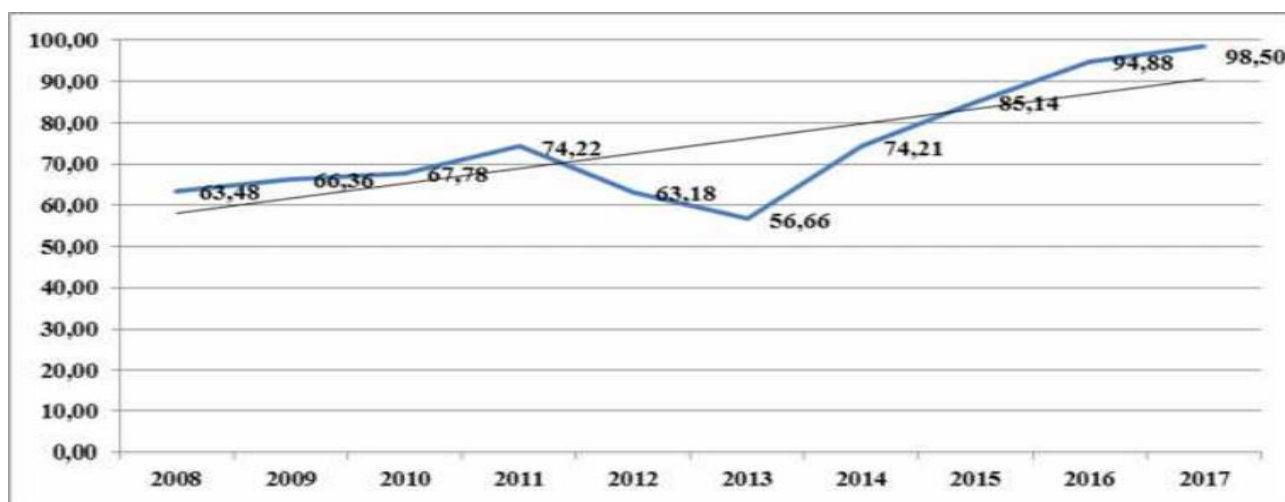

Figura 1. Evoluția prevalenței diabetului zaharat la 100.000 de locuitori în Republica Moldova, în perioada 2008-2017

Sursa: CNSISP, https://www.dsptimis.ro/promovare/zm_dz_19_analiza.pdf (citată la 26.02.21)

Regimul alimentar recomandat bolnavilor de diabet zaharat

O dietă echilibrată, elaborată în funcție de starea de sănătate a individului, este o condiție primordială care menține sub control diabetul. Dieta nr. 9 este concepută pentru pacienții cu diabet.

- Meniul săptămânii este selectat astfel încât să asigure un aport uniform de nutrienți și chiar să scadă concentrația de glucoză.
- În majoritatea cazurilor, diabetul de tip 2 este însoțit de obezitate. În acest caz, este necesară nu numai reglarea nivelului de glucoză din sânge, ci și respectarea unei diete.
- Particularitatea dietei este că zahărul și produsele asociate sunt complet excluse din meniu, acesta fiind înlocuit cu înlocuitori de zahăr sintetici și naturali (sorbitol, steviol glicozidele, zaharină, zaharoză, xilitol).
- Se pune accentul pe tehnicile sănătoase de gătit a preparatelor: fierberea, coacerea, fierberea la aburi. Se evită prăjelile și gătitul la foc deschis.
- Condimentele și sarea sunt consumate în cantități limitate.
- Un consum mai mic de grăsimi saturate, precum untul, branzeturile sau carnea grasă.
- Sporirea consumului de grăsimi mono și polinesaturate, cum ar fi uleiul vegetal.
- Mâncarea trebuie să fie fracționată, consumată în porții mici 5-6 ori pe zi.
- Este recomandat un aport suficient de lichid. [3]

În cadrul unui studiu organizat de Universitatea din Boston, s-a demonstrat legătura strânsă între apariția diabetului de tip 2, creșterea în greutate și consumul băuturilor îndulcite cu zahăr. Studiul a fost organizat pe un eșantion de 43960 de femei, care au completat un chestionar referitor la tipul de alimente și băuturi consumate în mod regulat. După 10 ani de cercetări, din rândul acestor femei, 2713 au dezvoltat diabet zaharat de tip 2. Cele care consumau mai puțin de o băutură pe zi – au demonstrat o creștere de 24% a riscului de dezvoltare a diabetului, iar cele care consumau 2 sau multe băuturi de acest gen – o creștere de 31 %. [1]

În cadrul altui studiu condus în cadrul spitalului Addenbrooke, din Cambridge, Anglia, s-a analizat impactul concentrației vitaminei C din sânge asupra riscului de apariție a diabetului zaharat, pe un eșantion de 21.831 persoane, cu vârsta medie de 58 de ani, care nu aveau diabet zaharat la începutul studiului. După 12 ani, 735 de participanți au dezvoltat diabet. Cei care aveau o concentrație mai mare de vitamina C în sânge, erau mai puțin predispuși să dezvolte diabet. [2]

Mîncarea procesată poate influența declanșarea diabetului prin:

- Creșterea nivelului de zahăr din sânge - mîncarea procesată industrial este bogată în calorii și săracă în vitamine, minerale și fibre și cauzează o sporire instantă a zahărului în sânge.
- Porții exagerate - produsele procesate deseori nu este prea sățios și este consumată în cantități prea mari, acest fapt contribuind la creșterea în greutate, creșterea nivelului de zahăr din sânge.

- Creșterea masei corporale – fast-food-ul încurajează consumul fregvent și peste măsură a alimentelor, iar creșterea în greutate este printre factorul principal de risc care declanșează diabetul de tip 2.
- Tensiune arterială înaltă – mîncarea procesată conține multă sare care cauzează creșterea tensiunii arteriale.
- Trigliceridele – alimentele procesate sunt bogate în grăsimi trans și saturate, ceea ce crește nivelul de trigliceride din sînge, un tip de grăsime ce este un factor principal de declanșare a diabetului zaharat.

CONCLUZII

1. Rata diabetului zaharat este în continuă creștere, în special în țările dezvoltate, iar obezitatea este considerată factorul principal în apariția diabetului de tip 2.
2. Asadar, trebuie consumate alimente cu indice glicemic scăzut și moderat cum ar fi: fructele proaspete și congelate, legumele proaspete (de evitat cele din conservă), cerealele integrale, nucile și semintele simple și germinate.
3. Regimul alimentar constituie baza terapeutică indispensabilă a tuturor formelor de Diabet zaharat, fiind cel mai bun mijloc de echilibrare a bolii.
4. Creșterea masei corporale – fast-food-ul încurajează consumul fregvent și peste măsură a alimentelor, iar creșterea în greutate este printre factorul principal de risc care declanșează diabetul de tip 2.
5. Consumul regulat de băuturi îndulcite cu zaharuri și reducerea consumului de fructe și legume pot fi considerate ca un factor major de risc în declanșarea diabetului zaharat de tip 2.
6. În același timp, consumul zilnic și regulat de surse bogate în vitamina C, diminuează riscul îmbolnăvirii cu Diabet zaharat.

BIBLIOGRAFIE:

1. PALMER, Julie R.; BOGGS, Deborah A.; KRISHNAN, Supriya; HU, Frank B.; LYNN Martha Singer; Rosenberg. *Băuturi îndulcite cu zahăr și Incidența Diabetului de tip 2 la femeile Africane*, Arch Intern Med, 2008;168[14]
2. HARDING Anne-Helen; WAREHAM Nicholas J.; BINGHAM Sheila A.; KHAW KayTee; LUBEN Robert; Ailsa Welch; Nita G. Forouhi. Nivelul Vitaminei C în plasma sagvină, Consumul de Fructe și Legume și riscul apariției Diabetului de tip 2, Arch Intern Med, 2008;168[14]
3. <https://viatacudiabet.ro/nutritie> (cit 30.01.21)
4. https://www.sfatulmedicului.ro/Diabetul-Zaharat/diabetul-zaharat-cauze-simptome-tratament_894 (cit 24.01.21)

Coordonator științific: CALMĂȘ Valentina, dr., conf.univ.
Academia de Studii Economice din Moldova
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md
e-mail: decanat.fin@ase.md

THE STUDY OF CONFORMITY OF DRINKING MILK

STUDIAREA CONFORMITĂȚII LAPTELUI DE CONSUM

POPA Maria, studentă, Specialitatea: MERC
Academia de Studii Economice din Moldova
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md
e-mail autor: mariutapopa99@gmail.com

Abstract. Whole milk is a very valuable food, with a special action to strengthen the body and must be in accordance with Government Decision no. 158 which sets the quality requirements for milk and products. This paper contains the results of organoleptic, physico-chemical and microbiological research on the quality of domestic and imported whole milk (6 varieties). The research was conducted based on sensory and laboratory methods accepted in commodity science. The research results show that only 3 products out of 6 fully meet the prescribed requirements. The products that won this competition are: Seven Mountains, Zuzu and Agronatura SRL. We also studied consumers' preferences through the sensory analysis of whole milk (20 points). "Zuzu" and "Seven Mountains" milks - products imported from Romania have accumulated the maximum score. In addition, we checked the correctness of the mandatory information presented on the product labels. In this respect, all 6 analyzed products correspond to the requirements of Law 279 on consumer information on food.

Keywords: whole milk, quality, sensory analysis, microbiological purity, information on the label

JEL CLASSIFICATION: L15

INTRODUCERE

Industria produselor lactate este una dintre ramurile importante ale sectorului agroalimentar. Aceasta ramura are drept scop de a asigura populația cu produse lactate sigure, inofensive și de înaltă calitate. Importanța laptelui și produselor lactate în alimentația umană este indiscutabilă. Aceste produse sunt unele din cele mai importante surse de proteină de origine animală, cu o valoare biologică înaltă [4]. Pentru a asigura alimentația rațională a populației în Republica Moldova sunt necesare cca 2 mln. tone de lapte. Producerea și prelucrarea acestui volum de materie primă va contribui și la securitatea alimentară a țării [3].

Actualmente sortimentul produselor lactate este foarte variat și în mare parte corespunde necesităților populației. Conform informațiilor statistice, la momentul actual, industria laptelui din Republica Moldova este reprezentată de peste 20 unități de industrializare a laptelui și obținerii produselor lactate, amplasate în toate zonele geografice a țării care produc cca 90% de toate produsele lactate. Un produs deosebit care face parte din această ramură este lapte de consum integral [3].

Conform Hotărârii Guvernului RM nr. 158 cu privire la aprobarea *Cerințelor de calitate pentru lapte și produsele lactate* din 07.03.2019 laptele integral este laptele tratat termic, care, în privința conținutului de grăsimi, îndeplinește una dintre următoarele condiții:

- *lapte de consum integral standardizat* - lapte cu un conținut de grăsimi de cel puțin 3,5%
- *lapte de consum integral nestandardizat* - lapte cu un conținut de grăsime care nu a fost modificat de la stadiul de mulgere prin adăugarea sau eliminarea de grăsimi din lapte sau prin amestecarea cu lapte al cărui conținut de grăsime naturală a fost modificat. Cu toate acestea, conținutul de grăsime nu poate fi mai mic de 3,50% [2].

Scopul lucrării este studierea gradului de corespundere a laptelui integral comercializat pe piață de consum a Republicii Moldova cerințelor Hotărârii Guvernului RM nr. 158 cu privire la aprobarea *Cerințelor de calitate pentru lapte și produsele lactate* [2].

Obiectul de cercetare a constituit 6 sortimente de lapte integral procurat în diferite rețele comerciale și supermarketuri a or. Chișinău: Linela, NR.1, Green Hills, Fidesco. Din aceste sortimente 4 sunt de la producători autohtoni și 2 – de la producători străini:

- Lapte integral PRODUS NATURAL, 3,5-6% grăsimi, AGRONATURA SRL, RM;
- Lapte integral LACTANA, 3,5-6% grăsimi, HARUZ GRUP SRL, RM;

- Lapte integral NR1, 3,4 - 6% grăsimi, 47th PARALLEL SRL, RM;
- Lapte integral CASUȚA MEA, 3,5-6% grăsimi, LAPMOL SRL, RM;
- Lapte integral ZUZU, 3,5% grăsimi, ALBALACT SA, România;
- Lapte integral ȘAPTE MUNȚI, 3,5% grăsimi, PRODLACTA SA, România.

Metodologia cercetărilor calității laptelui. Determinarea calității laptelui integral s-a efectuat după metodele de cunoaștere științifică recunoscute în știința mărfurilor: analiza organoleptică, fizico-chimică și microbiologică.

Astfel am analizat următoarele caracteristici: indicii organoleptici - aspect și consistență, culoare, miros și gust; indicii fizico-chimici – aciditate și densitate; indicii microbiologici – prezența microorganismelor *E.Colli* și *Salmonella*.

În afară de această am realizat analiza senzorială prin meta de punctaj (20 puncte) și am verificat corectitudinea informațiilor de pe etichete. Verificarea informațiilor s-a realizat prin compararea datelor real prezentate pe etichetele laptelui cu cele prescrise în conform Lege 279 [1].

Rezultatele cercetărilor

Verificarea informațiilor de pe etichete demonstrează că din toate mențiunile obligatorii (conform Lege 279) la 3 produse din 6 nu este specificat lotul. Numerele loturilor de mărfuri sunt necesare pentru identificarea, evidența și monitorizarea mărfurilor.

Produse la care lipsește numărul lotului sunt:

- Lapte integral LACTANA, 3,5-6% grăsimi, HARUZ GRUP SRL, RM;
- Lapte integral NR1, 3,4 - 6% grăsimi, 47th PARALLEL SRL, RM;
- Lapte integral CASUȚA MEA, 3,5-6% grăsimi, LAPMOL SRL, RM.

Celelalte 3 produse corespund cerințelor prescrise și etichetele lor conțin toate mențiunile obligatorii.

Analiza senzorială s-a realizat în scopul studierii proprietăților de consum a laptelui și preferințelor consumatorilor față de acest produs. La acest sondaj au participat 11 persoane: profesori, studenți, colaboratori ai departamentului *Comerț, Turism și Alimentație publică*, ASEM. Aceasta analiza prevede următoarele caracteristici : aspect exterior al ambalajului, aspect și consistența produsului, culoare, miros, gust. Total 20 puncte.

Rezultatele analizei senzoriale :

20 de puncte – nota maximă au acumulat :

- Lapte integral CASUȚA MEA, 3,5-6% grăsimi, LAPMOL SRL, RM;
- Lapte integral ZUZU, 3,5% grăsimi, ALBALACT SA, România;
- Lapte integral ȘAPTE MUNȚI, 3,5% grăsimi, PRODLACTA SA, România.

18 puncte - Lapte integral NR1, 3,4 - 6% grăsimi, 47th PARALLEL SRL, RM;

17 puncte - Lapte integral PRODUS NATURAL, 3,5-6% grăsimi, AGRONATURA SRL, RM;

16 puncte - Lapte integral LACTANA, 3,5-6% grăsimi, HARUZ GRUP SRL, RM.

Aceste informații demonstrează că numai 1 produs autohton a câștigat această competiție. Celelalte produse cere au nimerit în top sunt de origine română.

Analiza organoleptică a laptelui integral analizat este prezentată în tabelul 1. Conform datelor din acest tabel concluzionăm că 5 probe din 6 corespund cerințelor HG 158. Proba nr 2 are abateri privind 2 indicatori: aspect și consistență; culoare.

Tabelul 1. Caracteristicile organoleptice ale laptelui de consum (conform HG 158)

Denumirea indicilor	Caracteristica prescrisă	Defacto					
		*Proba1	Proba2	Proba 3	Proba 4	Proba 5	Proba 6
Aspect și consistență	Lichid omogen fără impurități vizibile și de sediment. Consistență fluidă. Se admite un strat de grăsime care, prin agitare dispare fără a forma flocoane	+	Prezența sedimentului, lichid, neomogen	+	+	+	+

Culoare	Albă, cu nuanță ușor gălbuie, uniformă.	+	Neuniformă, galbenă	+	+	+	+
Miros	Caracteristic laptelui de consum, fără nuanțe străine	+	+	+	+	+	+
Gust	Plăcut, ușor dulceag caracteristic laptelui de consum, fără nuanțe străine	+	+	+	+	+	+

*Proba 1. Lapte integral PRODUS NATURAL, 3,5-6% grăsimi, AGRONATURA SRL, RM;
Proba 2. Lapte integral LACTANA, 3,5-6% grăsimi, HARUZ GRUP SRL, RM;
Proba 3. Lapte integral NR1, 3,4 - 6% grăsimi, 47th PARALLEL SRL, RM;
Proba 4. Lapte integral CASUȚA MEA, 3,5-6% grăsimi, LAPMOL SRL, RM;
Proba 5. Lapte integral ZUZU, 3,5% grăsimi, ALBALACT SA, România;
Proba 6. Lapte integral ȘAPTE MUNȚI, 3,5% grăsimi, PRODLACTA SA, România.

Din indicatorii fizico-chimici am analizat densitate și aciditate. Densitate este un indice specific care caracterizează, în primul rând, dacă laptele nu este falsificat cu apă sau alte lichide sau substanțe de îngroșare. Indicele de aciditate arată gradul de prospețime a laptelui și dacă laptele nu este falsificat cu substanțe care neutralizează acidul lactic.

Rezultatele analizei indicatorilor fizico-chimici standardizați sunt prezentate în tabelul 2.

Tabelul 2. Caracteristicile fizico-chimice ale laptelui de consum (conform HG 158)

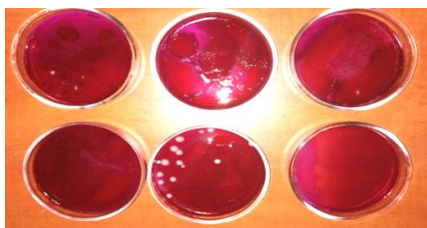
Denumirea indicatorului	Conform HG 158	De facto					
		*proba 1	proba 2	proba 3	proba 4	proba 5	proba 6
densitate	>1,028 g/dm ³	1,030	1,030	1,026	1,027	1,030	1,028
aciditate	16-20° T	17	20	20	19	20	20

*Proba 1. Lapte integral PRODUS NATURAL, 3,5-6% grăsimi, AGRONATURA SRL, RM;
Proba 2. Lapte integral LACTANA, 3,5-6% grăsimi, HARUZ GRUP SRL, RM;
Proba 3. Lapte integral NR1, 3,4 - 6% grăsimi, 47th PARALLEL SRL, RM;
Proba 4. Lapte integral CASUȚA MEA, 3,5-6% grăsimi, LAPMOL SRL, RM;
Proba 5. Lapte integral ZUZU, 3,5% grăsimi, ALBALACT SA, România;
Proba 6. Lapte integral ȘAPTE MUNȚI, 3,5% grăsimi, PRODLACTA SA, România.

Informațiile din tabelul 2 denotă că probele nr. 3 și 4 (Lapte integral NR1, 3,4 - 6% grăsimi, 47th PARALLEL SRL, RM și Lapte integral CASUȚA MEA, 3,5-6% grăsimi, LAPMOL SRL, RM) nu corespund cerințelor HG 158 după indicele de densitate înregistrând o valoare mai mică decât cea standard.

În ceea ce privește indicele de aciditate constatăm ca nu au fost înregistrate abateri și toate 6 mostre de lapte corespund cerințelor HG 158.

Analiza indicatorilor microbiologici (prezența/lipsa bacteriilor *E. Colli* și *Salmonella*) a demonstrat că laptele are gradul înalt de igienă, deoarece aceste 2 nu au fost găsite în nici-o probă (fig.1) ceea ce reiese din lipsa culorii roșie sau verde închis cu luciul metalic.

Desen 1. Cercetare microbiologică a laptelui

E. Colli și *Salmonella* sunt enterobacterii care permanent se găsesc în intestinul animalului și nimeresc în produs sub forma de rămășițe fecalilor din cauza nerespectării igienei unor operațiuni

tehnologice de procesare a laptelui. Apariția coloniilor de culoare roșie atestă prezența *salmonelelor*, iar coloniile de culoare verde închis cu luciul metalic dau dovadă prezenței bacteriilor *E.Colli*. Ambele sunt patogene. În laptele pot fi prezente și alte categorii de enterobacterii, dar aceste 2 fiind cel mai ușor de determinat. Prezența enterobacteriilor este strict interzisă.

CONCLUZII

- Au fost realizate cercetările merceologice privind conformității laptelui integral cerințelor actuale ale actelor normative și legislative în Republica Moldova (Hotărâre Guvernului RM nr. 158 cu privire la aprobarea *Cerințelor de calitate pentru lapte și produsele lactate* din 07.03.2019; Lege 279 *privind informarea consumatorului cu privire la produsele alimentare* din 15.12.17.).
- Analiza datelor obținute în urma cercetărilor științifice demonstrează că din 6 produse studiate numai 3 corespund totalmente cerințelor actelor normative și legislative: proba 1.Lapte integral PRODUS NATURAL, 3,5-6% grăsimi, AGRONATURA SRL, RM; proba 5.Lapte integral ZUZU, 3,5% grăsimi, ALBALACT SA, România; proba 6.Lapte integral ȘAPTE MUNȚI, 3,5% grăsimi, PRODLACTA SA, România. La celelalte 3 produse au fost depistate unele neconformități
- Toate probele de lapte se caracterizează prin lipsa enterobacteriilor patogene *E.Colli* și *Salmonella*

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE :

1. Lege 279 *privind informarea consumatorului cu privire la produsele alimentare* din 15.12.17.
2. Hotărâre Guvernului RM nr. 158 cu privire la aprobarea *Cerințelor de calitate pentru lapte și produsele lactate* din 07.03.2019
3. FEDORCIUCOVA, Svetlana, CALMÂȘ, Valentina, DAMASCHIN, Mariana. Situația actuală privind producerea, comercializarea și asigurarea calității produselor lactate în Republica Moldova. *Journal of Research on Trade, Management and Economic Development*, ISSUE 2(8)/2017, V4, p.p. 67-79, 1,0 c.a., ISSN 2345-1424, cat C.
4. <https://madein.md/news/drumul-laptelui/laptele-componenta-beneficii-si-efecte-asupra-organismului>

Coordonator științific: FEDORCIUCOVA Svetlana, conf. univ.
Academia de Studii Economice din Moldova
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md
email: fedorciucova.svetlana.constantin@ase.md

LES NOUVELLES TENANCES GASTRONOMIQUES

TENDINȚE GASTRONOMICE NOI

COJOCARU Mariana, studentă, Specialitatea: TAP

Academia de Studii Economice din Moldova

Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md

e-mail autor: cojocarum1999@gmail.com

Abstract. *L'actualité du sujet de recherche tient à l'intérêt croissant de la population pour le domaine gastronomique et à sa volonté de changer son alimentation, d'essayer de nouveaux produits. La gastronomie est un domaine qui a toujours tendance à s'améliorer avec les technologies contemporaines – générant de nouveaux produits avec des caractéristiques psychosensorielles et nutritionnelles différentes des produits existants. Le but de la recherche est d'identifier les tendances gastronomiques qui existent ainsi que les perspectives. Les méthodes de recherche reposaient sur l'étude de sources bibliographiques, principalement électroniques. Suite à la recherche, de nouvelles méthodes et techniques de traitement des aliments et certains types de nouveaux produits gastronomiques ont été identifiés, il a été analysé dans quels pays ces technologies sont déjà mises en œuvre et quel est l'avis des spécialistes dans ce domaine.*

Key words: *Gastronomie, cuisine moléculaire, tendances, imprimante 3D, steak végétal, viande artificielle, laboratoire.*

JEL CLASSIFICATION : O32, Q18

Gastronomia reprezintă studiul relației dintre cultură și alimentație. Această ramură tinde mereu să se extindă, apar tehnologii noi, cresc cererile pe piața produselor alimentare care duc la îmbunătățirea calității și valorii nutritive a preparatelor culinare. Astfel, apar noi produse pe piață care sunt surse indispensabile de substanțe nutritive, precum vitamine, proteine, fibre alimentare, probiotice etc.

Datorită cererii consumatorilor apar noi tehnici de prelucrare și obținere a preparatelor culinare, spre exemplu: gastronomia moleculară, mâncarea printată 3d, mâncarea crescută în laborator, etc.. De asemenea ia amploare și bucătăria FUSHION care ajută la crearea de noi gusturi și arome care fac ca clienții și gurmanzii să fie plăcut surprinși cu arome inedite și cu o gamă coloristică care cresc apetitul clienților.

Termenul de „gastronomie moleculară” a fost inventat în anul 1988 de fizicianul maghiar Nicholas Kurti și chimistul francez Herve This . Unii bucătari au respins această denumire, preferând alte denumiri, precum: gătitul senzorial, bucătăria modernizată, fizica culinară sau bucătăria experimentală.

Rolul bucătăriei moleculare este de a investiga și explica transformările ce au loc în structura ingredientelor din punct de vedere chimic și în același timp pune accent pe componente sociale, artistice, tehnice ale fenomenelor gastronomice.

Bucătăria moleculară este interzisă în Italia. Firește, există și păreri contra produselor gastronomice moleculare. Potrivit unui articol publicat pe pagina electronică SlashFood, în Italia au fost interzise, în luna martie a acestui an, ingredientele pentru producerea substanțelor folosite în bucătăria moleculară, numite și „prafuri”. Deși mulți oameni de știință sunt de părere că „prafurile” nu sunt dăunătoare pentru sănătate, în Italia au fost scoase în afara legii pentru un an.

Aria de răspândire a bucătăriei moleculare depinde de gradul de dezvoltare a țărilor. Unele dintre avantajele și dezavantajele pe care le posedă bucătăria moleculară sunt reprezentate în tabelul 1.

Tabelul 1. Avantajele și dezavantajele bucătăriei moleculare

Dezavantaje	Avantaje
Necesită timp, răbdare, cunoștințe, iscusință, etc..	Se reinterpretează formele și texturile ingredientelor
Uneori necesită dispozitive speciale: evaporator rotativ, aparat de gătit pentru sous vide, etc.	Se transformă preparatele culinare într-o experiență complexă

Trebuie să existe personal care să știe a asocia gama coloristică și gusturile, pentru a obține un preparat pe măsura așteptărilor	Se folosesc ingrediente și tehnici noi pentru a obține preparate cu forme inedite și combinații originale de arome
Se folosesc aditivii alimentari care în caz de nerespectare a cantității prescrise duc la efecte negative asupra sănătății	Se dezvoltă imaginația bucătarilor
Sunt necesare cunoștințe ample în fizică, chimie, biochimie, microbiologie, etc..	Gustul rămâne intact, însă modul în care sunt prezentate mâncărurile este unul spectaculos
Unele materii prime auxiliare sunt costisitoare	Sunt inofensive pentru sănătate, deoarece cantitățile de azot lichid și alte substanțe sunt foarte mici, în deplină conformitate cu standardele UE
Produsele moleculare sunt produse care expiră foarte repede. Unele produse expiră în 2 minute (își pierd calitățile).	Bucătăria moleculară modifică gustul felurilor de mâncare fără folosirea substanțelor de ameliorare a aromei și a aromelor artificiale

Sursa: elaborat de autor în baza surselor [1, 2, 8]

Părerile experților despre bucătăria moleculară sunt diverse, de altfel ca și gusturile. Deci mai jos sunt expuse părerile unor specialiști în domeniu.

Alexandru Comerzan bucătar șef, și totodată cel care a introdus cultul bucătăriei moleculare în Moldova consideră că : „ - Bucătăria moleculară se axează pe transformarea moleculelor unui produs alimentar și restructurarea acestuia în alt mod, formă. Îmi place să combin bucătăria moleculară cu cea tradițională. Pot să gătesc o focaccia de măr cu o înghețată și icre de măr. Cred că nu poate exista doar bucătăria moleculară, ea trebuie să fie îmbinată și cu ceva elemente din bucătăria tradițională. De asemenea, în ultimul timp, practic o nouă metodă de a prepara răciturile, în sferificație. Dar sunt încă în proces, și sper că rezultatul va fi unul de succes.”

Răzvan Alexandru singurul bucătar român care a lucrat cu părintele gastronomiei moleculare, Ferran Adria, la faimosul restaurant El Bulli consideră că : „, Sunt pasionat de bucătăria moleculară și sunt un adept al acesteia. Cea mai simplă definiție a bucătăriei moleculare este schimbarea structurii alimentelor. Adică dintr-un aliment pe care de regulă omul îl bea tu îl faci să îl mănânce sau invers.”
Restaurante din România și Republica Moldova care practică bucătăria moleculară :

1. Restaurantul The Artist, București, olandezul Paul Oppenkamp,
2. Restaurantul Mi Place, Chișinău, omul de afaceri Ceslav Ciuhrii

Tendențele gastronomice care apar în ultima perioadă sunt din ce în ce mai inovative și interesante, ceea ce face să dezvolte imaginația și creativitatea bucătarilor iscusiți prin crearea unor delicii care sunt atrăgătoare și inofensive pentru consumator. Particularitățile tendințelor noi sunt prezente în tabelul 2.

Tabelul 2. Particularitățile tendințelor noi

Tendențe	Materii prime	Particularitățile
Vin organic	Portocale	Fără pesticide sau substanțe chimice
Lapte vegetal	Nuca de cocos, orez, cânepă, ovăz	Se va obține și înghețată vegetală
Cocktail pe bază de cafea	Cafea	Fără alcool
Alimente funcționale	Chefir, spirulina, pâine	Conțin substanțe biologic active, sau sunt excluse unele ca glucoză, alergeni, etc..
Paste proaspete	Faina de grâu durum	Conțin fibre alimentare, sunt dietetice
Înlocuitor pentru făina de grâu	Banane verzi, conopida	Conțin mai puține calorii

Unt de semințe	Semințe de floarea soarelui, de dovleac, de susan, de cânepă, de pepene	Se recomandă pentru alimentația vegană
Zahăr de cocos	Lapte de cocos, apă	Are calități nutritive, mai multe vitamine, calorii și carbohidrați
Snacks-uri din ficat de vită deshidratat	Ficat de vita, sare, condimente	Ca alternativă la snacks-urile tradiționale
Usturoi negru	Usturoi	Pierde gustul și mirosul. Are proprietăți antibacteriene, antioxidante, anticancerigene.
Semințe de cânepă	Semințe de cânepă	Are capacitatea de a vindeca

Sursa: *elaborat de autor în baza surselor [3, 7]*

Alimentele care sunt din ce în ce mai mult căutate în rândul consumatorilor sunt: preparate din cerneală, preparate din conopidă, CBD canabidiol, etc. Din cauza pandemiei de coronavirus de asemenea a crescut numărul persoanelor care caută alimente care susțin sistemul imunitar cum ar fi alimentele funcționale, alimente îmbogățite cu probiotice, vitamina C, melatonină, diferite tipuri de ciuperci sau adaptogene, care conferă o stare psihică de bine.

Ia avânt combinația dintre gustul dulce cu umani, cel de-al cincilea gust. Exemple de astfel de preparate pot fi orez crocant cu sos de pește și caramel, carne tocată de porc cu alge sau cu zahăr de palmier.

Conform unu studiu recent [3], 31% din chefi susțin că nu mai este suficient ca meniul unui restaurant să includă preparate vegetariene sau fără gluten, dar ar trebui adaptate la diverse diete speciale.

A fost implementat un proiect ce îi aparține inginerului Anjan Contractor și care presupune crearea unui anumit tip de alimente care să fie folosite în timpul misiunilor spațiale de lungă durată, precum cea spre Marte. Mai exact, Contractor își imaginează că va veni o zi în care fiecare bucătărie va dispune de imprimantă 3d, astfel încât populația să consume alimente printate din pulberi și uleiuri, dar cu un aport nutrițional sănătos. Deci presupunerea lui Contractor va fi realizabilă la sfârșitul erei, când oamenii ar pune accent pe astfel de mâncare, se presupune că cartușile imprimantei vor conține zaharuri, carbohidrați complecși, proteine sau alte substanțe organice esențiale.

Există versiunea 2.0 a fripturi bazate pe plante. Este făcută cu o imprimantă, astfel încât să se obțină în același timp aspectul și textura unei fripturi tradiționale. Se folosește o nouă formulă pe bază de plante, care este compusă din extracte de proteine din mazăre și orez, în jur de 20% și în mare parte grăsimi din fibră de rapiță și alge.

O altă tendință gastronomică este carnea făcută în laborator, care deja a ajuns pe piață. Prima țară din lume care aprobă friptura din eprubetă este Singapore. Statul asiatic permite start-up-ului american Eat Just să vândă carne de pui crescută artificial. Totul începe de la câteva celule luate de la o găină, care sunt apoi crescute artificial. Carnea va fi disponibilă întâi într-un restaurant din Singapore. Va fi oferită sub formă de nuggets.

CONCLUZII

1. Populația a conștientizat că alimentația are un rol important în viață, deoarece de ea depinde imunitatea, metabolismul și stare fizică și psihică a organismului. Majoritatea oamenilor încearcă să se alimenteze conform necesităților proprii în funcție de activitate, sex, metabolism, probleme de sănătate sau predispunere din punct de vedere genetic. Dar totodată oamenii sunt dornici de a schimba ceva și în modul de a se alimenta, de a savura senzații culinare deosebite, acest lucru a contribuit pe de o parte la apariția unor noi produse culinare precum cele moleculare, printate, etc.

2. Pe de altă parte unele tendințe gastronomice noi, ca: mâncarea printată pe bază de plante, mâncarea crescută în laborator au apărut din necesitatea de a rezolva problema globală a resurselor alimentare.

3. Noile tendințe duc la schimbarea modului de nutriție a populației, astfel fiecare în parte este în drept să aleagă ce mănâncă, cum mănâncă, ce cantitate consumă, procesul de tratare termic la care sunt supuse produsele. Chiar dacă tendințele se schimbă, sănătatea rămâne primordială.

BIBLIOGRAFIE :

1. <https://ziare.com/viata-sanatoasa/retete-dietetice/bucataria-moleculara-sau-stiinta-cratitei-video-1018569>
 2. <https://diez.md/2018/05/29/foto-bucatarul-alexandru-comerzan-despre-extravaganta-bucatariei-moleculare-si-cum-sarmalele-pot-fi-reinventate/>
 3. <https://www.restograf.ro/top-10-food-trends-ce-se-va-manca-in-2020/>
 4. <https://www.descopera.ro/dnews10894648-ce-vom-manca-in-viitor-alimente-printate-3d-din-prafuri-si-uleiuri-ce-va-salva-milioane-de-oameni-video>
 5. <https://www.digi24.ro/stiri/sci-tech/descoperiru/imprimanta-loc-de-frigider-carnea-viitorului-tot-mai-aproape-de-realitate-1266699>
 6. <https://alephnews.ro/economie/carnea-facuta-in-laborator-ajunge-oficial-pe-piata-prima-tara-din-lume-care-aproba-friptura-din-eprubeta/>
 7. <https://www.revistabiz.ro/care-sunt-tebdintele-gastronomice-ale-anului-2020/>
 8. <https://www.restograf.ro/gastronomie-moleculara-un-trend-in-crestere-in-restaurante/>
-

Coordonator științific: TABUNȘCIC Olga, dr., lector univ.
Academia de Studii Economice din Moldova
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md
e - mail: tabunscic.olga@ase.md

TOURIST DEVELOPMENT OF THE GEOGRAPHICAL AREA "FRENCH ALPS"

VALORIFICAREA TURISTICĂ A ZONEI GEOGRAFICE "ALPII FRANCEZI"

PRAPORȘCIC Alina, studentă, Specialitatea: SHT

Academia de Studii Economice din Moldova

Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md

e-mail autor: alinapraporscic5@gmail.com

***Abstract.** This article is based on the tourist description of the destination "French Alps", which is the top region of mountain tourism. The purpose of this research is to find out the specifics of this area, why it is so famous. The research methods used in this scientific research were: methods of collecting, processing and interpreting information. In order to reach a conclusion, an advanced approach to the informative content about the natural and anthropic resources in this region that underlie the development of French mountain tourism was necessary. Finally, towards the end, the main strategies for the development of this destination were specified.*

***Keywords:** Mountain tourism, resources, strategies, resort, visitors.*

JEL CLASSIFICATION: L83 Sports • Gambling • Restaurants • Recreation • Tourism

INTRODUCERE

Evoluția turismului de masă a dus la dezvoltarea continuă a ofertei turistice, muntele fiind printre principalele destinații de vacanță. Plecând de la premisa ca munții Alpi rămân a fi principali în cadrul turismului montan european și că Franța este o țară alpină, semnificația studiului nostru constă în confirmarea importanței activităților turistice în valorificarea zonei geografice „Alpii francezi”. Obiectivul cercetării este analiza situației turistice și identificarea strategiilor de dezvoltare a zonei. Interesul pentru acest studiu este ghidat de dorința de a înțelege specificitatea unei zone turistice montane dezvoltate. Întrebările de cercetare fiind:

1. Care este potențialul turismului montan al Alpilor francezi și de ce sunt atrași turiștii către această zonă ?
2. Prin ce sunt renumite stațiunile montane din „Alpii francezi”?
3. Care sunt strategiile de dezvoltare a turismului montan pentru destinația „Alpii francezi”?

CONȚINUTUL DE BAZĂ

Analizând literatura de specialitate cu autori cum ar fi : V. Glăvan (2000), G. Țigu (2001), E.Turcov (2006), D. Bolocan (2010) A.Gheorghilaș (2014), dar și surse on-line distinctive (<https://www.statista.com/>, <https://www.climatechange.org/>, <https://www.pbs.org/> etc.), am identificat rolul turismului asupra economiei societăților și culturilor diferitelor țări. Astfel, se evaluează că teritoriile turistice din Munții Alpi, Stâncosi, Anzi și Himalaya, garantează peste 90% din veniturile regionale prin activitatea turistică. [3] Amenajarea turistică a zonei montane sporește atractivitatea prin echipamentele și amenajările specifice, menite să atragă cât mai mulți turiști.[5]

Potențialul turistic al Alpilor francezi

Muntele este o formă de relief care se ridică vizibil asupra împrejurimilor sale, prezentând în general pante abrupte, o zonă de vârf relativ limitată și un relief local considerabil.

Alpii sunt cel mai înalt și mai extins sistem montan care se află în sudul și centrul Europei. Lanțul muntos se întinde pe aproximativ 1.200 de kilometri în formă de semilună în opt țări alpine: Franța, Elveția, Monaco, Italia, Liechtenstein, Austria, Germania și Slovenia.[14] Conform sursei Climate Change Post, aproximativ 60-80 de milioane de persoane vizitează Alpii în fiecare an ca turiști, iar activitățile turistice generează o cifră anuală de afaceri de circa 50 de miliarde EURO și asigură 10-12% din locurile de muncă. [8]

Alpii francezi sunt porțiuni din munții Alpi situați în regiunile Auvergne-Rhône-Alpes și Provence-Alpi-Coasta de Azur la nord iar la sud aceștia se întind în regiunile Alpes-de-Haute-Provence, Hautes Alpes și Alpes Maritimes. Alpii francezi au circa 24 de vârfuri de peste 4.000 de metri altitudine. Cel mai înalt punct este situat în Mont Blanc, cu 4.810 metri.[13] Franța se situează în primele două destinații turistice de schi din Europa, în funcție de an, cu aproximativ 55 de milioane de vizite în 2019 pe teritoriile schiabile. [6]

Elementele atractive ale zonei Alpii francezi includ: resurse naturale și antropice.(Tabel 1.1.) Resursele naturale sunt caracterizate de lanțurile muntoase precum Isèra, Haute-Savoie și Savoie în Alpii de Nord și Alpes-de-Haute-Provence, Alpes-Maritim și Hautes-Alpes în sudul Alpilor francezi.[11]

Rețeaua hidrografică al Alpilor francezi este caracterizată de râuri și lacuri. Cele mai întinse oglinzi de apă avându-le Aiguebelette, Annecy, Bourget și Geneva la frontieră cu Elveția.[12] Cele 317 zone de schi, 3.251 de teleschiuri și aproximativ 6.696 pârtii formează cadrul antropic al acestei destinații. Pârțiile Alpilor francezi se clasifică în dependență de gradele de dificultate: în verzi, albastre, roșii și negre.

Tabel 1. Localizarea și structura resurselor naturale și antropice

Alpii de Nord sunt o zonă non-administrativ geografică a Alpilor francezi situat în cea mai mare parte din regiunea Auvergne-Rhône-Alpes, precum și în Provence-Alpi-Coasta de Azur (Hautes-Alpes).					Alpii de Sud o zonă geografică naturală a Alpilor francezi situat în principal în regiunea Provence-Alpi-Coasta de Azur , restul fiind în -Alpes Auvergne Rhône (Drôme regiune).				
Clima temperată					Clima subtropicală				
Resursele naturale		Resursele antropice			Resursele naturale		Resursele antropice		
Lanțurile montane mai mici	Rețeaua hidrografică	Număr total al zonelor de schi	Număr de teleschiuri	Număr de pârtii	Lanțurile montane mai mici	Rețeaua hidrografică	Număr total al zonelor de schi	Număr de teleschiuri	Număr de pârtii
Isèra; Haute-Savoie; Savoie.	Lacul Aiguebelette Lacul Annecy Lacul Bourget Lacul Geneva la graniță cu Elveția	219 zone de schi alpin	2.695	5.472 (inclusiv 961 verzi, 2.161 albastre, 1.748 roșii și 602 negre)	Alpes-de-Haute-Provence; Hautes- Alpes; Alpes-Maritim.	----- ----- -----	98 zone de schi alpin	556	1.224 (inclusiv 237 verzi, 404 albastre, 453 roșii și 130 negre)
Total									
6 lanțuri muntoase mai mici									
4 lacuri glaciare									
317 zone schiabile									
3.251 teleschiuri									
6.696 pârtii (10.166 kilometri de pârtie)									

Sursa: Elaborat de autor în baza https://en.wikipedia.org/wiki/French_Alps

Elementele atractive de bază ale munților din zona „Alpilor francezi” generează turism montan. Motivațiile turiștilor sunt legate preponderent de practicarea sporturilor de iarnă (alpinism, schi etc.) și de vară (ciclism, înot, agrement etc.) În conformitate cu rezultatele studiului nostru, atractivitatea de bază a zonei „Alpii francezi” este condiționată de prezența zonelor schiabile.

Stațiunile montane alpine franceze

Amenajarea turistică a zonei se prezintă sub formă de stațiuni turistice.[1] Potrivit site-ului <https://www.statista.com/> în zona „Alpilor francezi” sunt dislocate 317 stațiuni montane.[15] Infrastructura stațiunilor include unități de cazare, de restaurație și respectiv transport turistic. Analizele asupra echipamentelor de cazare au identificat în regiunea „Alpilor francezi” o diversitate de unități de cazare. Cele mai multe sunt unități hoteliere, localizate în partea de Nord , sunt în zona Haute-Savoie 517 unități. În partea de Sud, cele mai multe unități sunt în regiunea Alpes Maritimes sunt 615 unități de cazare. După recensământul din anul 2021, total hoteluri în zona „Alpii francezi” de Nord și de Sud sunt – 4.765 unități.[9]

Conform topului realizat de către Aerotravel grup, stațiunile de schi alpin din Franța se poziționează ca fiind unele dintre cele mai bune stațiuni de iarnă din lume. Populare sunt stațiunile Chamonix, Courchevel, Les Deux Alpes, Meribel etc.[16]

Stațiunea Chamonix este cea mai renumită stațiune de schi din Franța, situată la mijlocul Alpilor francezi în vârful celebrului masiv cristalin din Mont Blanc, are nu mai puțin de 168 kilometri de

pârții de schi și pune la dispoziție o serie completă de facilități pentru practicarea sporturilor de iarnă precum hochei, alpinism clasic, patinaj, etc.

Un factor determinant al atractivității stațiunilor montane este prețul pentru abonamentul de acces la pârtie. Potrivit datelor publicate de site-ul <https://www.statista.com/> în februarie 2020, cel mai mare preț pentru un abonament (327 EURO per adult) pentru șase zile de schiat a fost la „Mont Blanc Unlimited”. „Les 3 Vallées” cu cea mai mare zonă de schi din Franța, circa 600 de kilometri de pârtii oferă abonamente pentru șase zile de 312 EURO per adult. Cel mai mic preț oferit este pentru abonamentul la „Voie Lactée” (222 EURO per adult), care include 2 stațiuni de schi și accesul la 400 de kilometri de pârtii.[15] (Figura 1.2.)

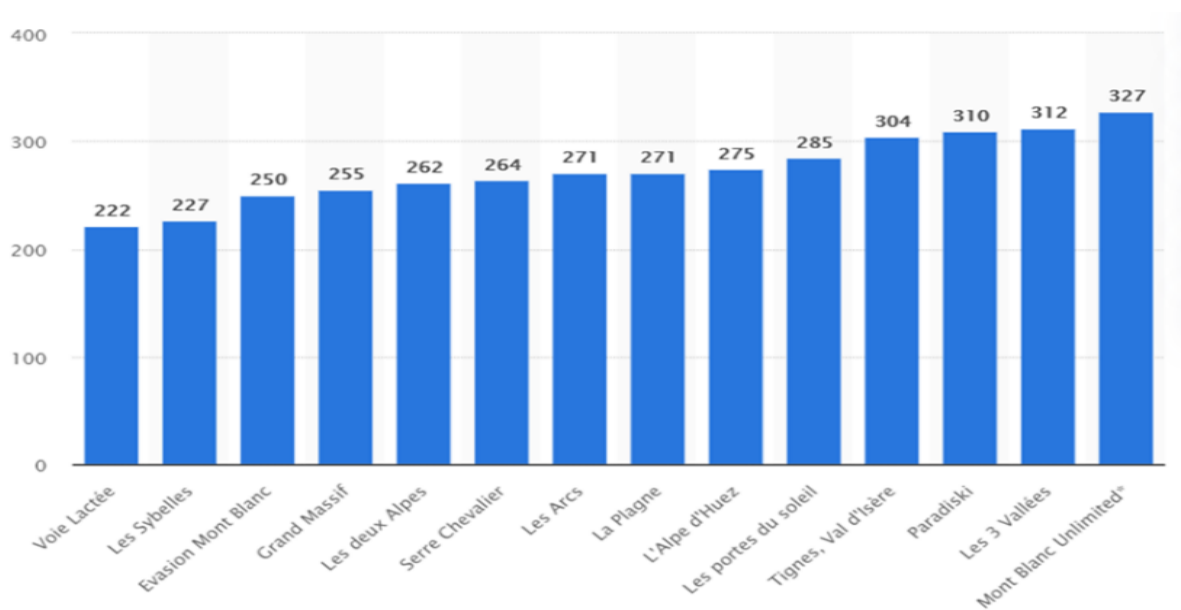

Figura 1. Prețurile unui abonament de schi pentru șase zile în Franța, februarie 2020

Sursa: <https://www.statista.com/>

Strategiile dezvoltării turismului montan din zona „Alpilor francezi”

Conducerea centralizată a turismului francez este realizată de ministrul Turismului, numit în cadrul Ministerului Echipamentelor, Amenajării, Transportului și Turismului.

Inspekția Generală de Turism din Franța ce este la dispoziția ministrului Turismului, are funcția de audit, control și supravegherea permanentă a serviciilor publice de turism și al serviciilor externe de turism din Franța .[4]

Ministerul turismului din Franța își orientează strategiile de amenajare și dezvoltare turistică a zonei montane ”Alpii francezi” spre realizarea următoarelor obiective:

- Pentru satele de vacanță mai mici și pentru stațiile de camping și caravaning este necesară acordarea de subvenții din bugetul de stat sau al ministerului de resort;
- Dezvoltarea micilor stațiuni montane, prin sporirea accesibilității la sporturile de iarnă și vară;
- Înființarea unei piețe imobiliare montane, concentrată pe stațiuni de clasă internațională, ca suport mai puternic pentru echiparea și reechiparea acestei zone;
- Întocmirea unor măsuri care să sprijine exploatarea la maxim a echipamentelor turistice, fără a se crea accidente și traume turiștilor;
- Maximizarea capacităților stațiunilor montane, cu sprijinul organismelor private dar și al autorităților publice, prin diversificarea serviciilor turistice oferite și formarea gustului pentru anumite manifestări , pe măsură ce cresc posibilitățile financiare ale turiștilor. [2]

Rezultatele obținute

Atractivitatea de bază a zonei „Alpii francezi” este condiționată de prezența a 317 zone schiabile. Posibilitatea practicării sporturilor de iarnă și de vară în această zonă este motivul principal ce atrage majoritatea turiștilor. Cele mai renumite stațiuni care sunt vizitate de cei mai mulți turiști sunt: Chamonix, Les Deux Alpes, Meribel, Courchevel etc. Motiv pentru care anume aceste stațiuni sunt

cele mai cunoscute este multitudinea activităților turistice pus la dispoziția consumatorului . Pentru a atrage și mai mulți turiști este necesar folosirea unor strategii de dezvoltarea a turismului montan din “Alpii francezi”. Toate aceste strategii necesită implicarea activă a organelor de conducere din țară, precum Ministerul turismului din Franța.

CONCLUZII

În concluzie se poate de spus că asemenea nivel ridicat al turismului montan este doar în „Alpii francezi”. Resursele naturale ce le posedă această zonă au făcut din ea o destinație etalon al turismului montan la nivel mondial. În cele din urmă implicarea factorului uman local a favorizat dezvoltarea resurselor antropice și la crearea ofertelor turistice de care beneficiază turiștii din întreaga lume.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. GHEORGHILĂȘ, A. *Geografia turismului. Metode de analiză în turism*. București: Ed. a III-a. editura Universitară București 2014, 356 p.
2. ȚIGU, G. *Turism montan* , București: Ed. Uranus, 2002, 295 p.
3. BOLOCAN, D. *Geografia Turismului*, Chișinău: Ed. Universul, 2010, 2018 p.
4. TURCOV, E. *Coordonarea Turismului*, Chișinău: Editura ASEM, 2006, 210 p.
5. BOURDEAU, P. *Les défis environnementaux et culturels des stations de montagne* , 30 p.
6. GLĂVAN, V. *Resurse turistice pe Terra* , București: Editura Economică, 2000, 336 p.
7. <https://link.springer.com/article/10.1007/s00484-020-01933-w>
8. <https://www.climatechange.com/france/tourism/>
9. <https://www.britannica.com/place/Alps>
10. https://en.wikipedia.org/wiki/French_Alps
11. <https://us.france.fr/en/alps-mont-blanc/article/alps-0>
12. <https://www.tourist-destinations.net/2014/02/french-alps.html>
13. <https://www.french-property.com/reference/french-alps/>
14. <https://www.pbs.org/wnet/nature/blog/alps-facts/>
15. <https://www.statista.com/>
16. <https://www.fabricadevacante.ro/top-statiuni-schi-din-franta/>

Coordonator științific: BULICAN Adrian, conf univ.

Academia de Studii Economice din Moldova

Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md

e-mail: bulican.adrian@ase.md

EFFICIENT DISPLAY - IN ESTABLISHING AND STIMULATING SALES

O ETALARE EFICIENTĂ- ÎN STABILIREA ȘI STIMULAREA VÂNZĂRILOR

LEAHU Nicoleta, elevă,

Colegiul Național de Comerț al ASEM, R. Moldova, Chișinău, str. Petru Rareș

e-mail autor: nicolleta.leahu@gmail.com

Summary: *Display has been and will always be a sustainable development perspective in the field of trade to which enormous attention must be drawn, because it represents the close link between the trade unit and the consumer - it is that "silent seller". For a successful display, you will take into account a lot of rules that aim to stimulate sales and increase the profit of the business unit. My main goal is to research how well a group of goods is displayed in the trade units.*

Key words: *efficient display, consumer segments, attraction techniques, planograms.*

JEL CLASSIFICATION: D3

INTRODUCERE. Etalarea într-o unitate de comerț reprezintă tabloul general al magazinului. Cu cât mai unic, estetic, comod și util va fi cu atât mai mulți consumatori v-or fi atrași spre această întreprindere.

Etalarea mărfurilor constă în anumite operațiuni, procedee, procese și reguli proprii care urmăresc realizarea unei oferte active, apte să asigure creșterea vânzărilor și sporirea profitului.

Putem accentua ca aranjarea pe rafturi, alături de publicitatea la locul vânzării și reclama - constituie o tehnică promoțională definitorie pentru imaginea și profitabilitatea punctelor de vânzare, reprezentând totodată o variabilă principală a procesului de merchandising. Însă acest proces de etalare nu este atât de simplu pe cât pare. Aici trebuie de ținut cont de o mulțime de elemente precum: *obiectivele expunerii, criteriile de selectare a mărfurilor, modalități de expunere a mărfurilor, combinația culorilor, tematica expunerii.*

Etalarea, ca element fundamental al promovării vânzării mărfurilor, acționează asupra consumatorului astfel:

✚ Pune în valoare articolul, realizează o legătură între publicitatea din presă, radio, televiziune și locul de vânzare al acestui articol.

✚ Poate modifica dorința de cumpărare a unui client, care hotărât să cumpere un anumit produs, renunță și cumpără un alt produs.

✚ Furnizează anumite informații despre utilizarea produsului, pe care-l pune în valoare creând noi nevoi de cumpărare.

În centrele comerciale putem identifica o mulțime de avantaje pentru consumatori însă partea reală constă că prin analiză putem observa și multe neajunsuri ce generează unele pierderi unităților de comerț. Aceste minusuri trebuie înlăturate din calea consumatorilor pe cât dorim să obținem un succes garantat în sfera vânzărilor. În ziua de azi etalarea la fel poate fi calculată ca un neajuns asupra cărui trebuie de lucrat foarte mult în unele magazine.

Dintr-un sortiment vast de produse, am ales să cercetez etalarea bastonașelor în diferite centre comerciale. Am selectat anume acest tip de produs, fiindcă sunt niște mărfuri pentru copii ce au o cerere esențială pe piața Republicii Moldova. M-am axat anume pe *segmentul de consumatori - copii*, deoarece după observațiile mele acest tip de consumatori este cel mai respins. Observăm că în magazinele moderne nu se folosesc diferite tehnici pentru a atrage acest tip de consumatori, deși cum am mai menționat alcătuiesc un segment destul de esențial care ar putea aduce un profit enorm.

Scopul principal constă în identificarea și cercetarea etalării acestui tip de produse în mai

multe unități de comerț pentru a crea o concluzie coerentă ce ar conține principalele neajunsuri ce duc la problemele generate.

Punctul de plecare în cercetare este să răspund la următoarele întrebări:

- ✚ Ce fac comercianții pentru a atrage acest segment de consumatori-copii ?
- ✚ Cât de eficient se amenajează sala și se etalează produsele în unitățile comerciale?
- ✚ Ce tehnici de merchandising utilizează unitățile de comerț?

CONȚINUTUL DE BAZĂ. Metoda de cercetare este *eșantionul* în mișcare, care se referă la totalitatea vizitărilor unor centre comerciale. Eșantionul nominalizat se perlează foarte bine la studierea unor aspecte în etalarea mărfurilor în diferite unități de comerț, acestea toate formând un panel de cercetare fix (constant). Panelul este stabilit la o scară teritorială - de regulă locală sau națională și cuprinde câteva obiecte de cercetare. Acest panel de magazine servește ca sursă de informație pentru cercetarea științifică și duce la observarea unor avantaje, dezavantaje de la o unitate la alta. Primul pas în cercetare constă în alegerea întâmplătoare a mai multor magazine din orașul Chișinău, care la rândul lor reprezintă puncte de reper pe piața comercială. M-am axat pe cercetarea a unor unități de comerț destul de cunoscute în rândul consumatorilor cum ar fi: *Centru comercial VelMart, Market Fidesco, Family Market, Market Local Discounter.*

Tabelul 1. Prelucrarea și interpretarea datelor

MARKET FIDESCO	
	<p style="text-align: center;">AVANTAJE</p> <p>Nu am observat nici un avantaj la această etalare</p> <p style="text-align: center;">DEZAVANTAJE</p> <p>Nu se ține cont de principiile de etalare Nu se folosesc planogramă în etalarea produsele Etalarea nu este estetică și nici atrăgătoare pentru micii consumatori Spațiu prea mic pentru această gamă de produse Sortimentul este foarte redus Produsele sunt plasat la nivelul de sus Cutiile sunt aranjate una peste alta, ceea ce nu este binevenit în etalare</p>
FAMILY MARKET	
	<p style="text-align: center;">AVANTAJE</p> <p>Sortimentul este mai variat</p> <p style="text-align: center;">DEZAVANTAJE</p> <p>Etalarea nu este estetică, nici ordonată Nu se conduc de nici un model de etalare Este vizibil că nu folosesc o planogramă Raftul este pentru produse de panificație nu pentru etalarea bastonașelor</p>

CENTRU COMERCIAL VELMART

AVANTAJE

Posedă un sortiment variat de marfă
Cantitatea de produse este semnificativă

DEZAVANTAJE

Această etalare demonstrează că este lipsă de lucrători, deoarece produsele adesea se găsesc alături în coșuri.
Este un haos total, pe rafturi nu se înțelege deloc cum sunt aranjate produsele, prețul este greu de găsit.
Magazinul nu folosește nici o planogramă, deoarece etalarea nu este deloc estetică.
Nu se ține cont deloc de principii de aranjare a acestor produse.
Unitatea de comerț nu face nimic pentru a atrage micii consumatori.

MARKET LOCAL

AVANTAJE

Din punctul meu de vedere cea mai reușită etalare am găsit-o la acest market.
Pufuleții sunt etalați vertical pe rafturi, ce dă o senzație de ordine.
Asta ne demonstrează cert că știu criteriile de etalare și folosesc o planogramă.
Se observă că este o cantitate mare de produse.
Atrage cu ușurință vederea consumatorilor, chiar și a celor mici.

DEZAVANTAJE

Sortimentul este destul de redus

Este vizibil că etalarea în unitățile de comerț nu este atât de satisfăcătoare și avantajoasă din multe puncte de vedere. Consider că principala problemă ce duce spre crearea acestui dezastru este lipsa planogramei.

Planograma este un desen, plan grafic care determină poziția unui produs în gondolă, pe raft, liniar. Produsele sunt aranjate în funcție de sortimentul sau de gestionarea pe categorii. Este modalitatea de a transmite distribuția sortimentului către oricine face înlocuirea în magazin.

Scopul planogramei: plasarea produsului și creșterea vânzărilor.

Rolul planogramei constă în următoarele puncte esențiale:

- ✚ Stabilirea / Repartizarea potențialului de vânzare pentru fiecare metru pătrat de spațiu disponibil în magazin;
- ✚ Satisfacerea nevoilor consumatorilor de a alege în fața raftului printr-o dispunere vizuală mai bun a produselor;
- ✚ Realizarea unei strânse legături între controlul stocurilor și reducerea situațiilor "out-of-stocks";
- ✚ Facilitarea aprovizionării raftului de către angajați;
- ✚ O poziționare mai bună a produsului;

Niște exemple de planograme pot servi următoarele două schițe elaborate de mine:

Imagine 1.

Planogramă pentru prezentare în formă de „T”

Imagine 2.

Planogramă pentru prezentare pe verticală

CONCLUZII / PROPUNERI. În concluzie, pot spune că fiecare magazin trebuie să prezinte o imagine proprie care să-l individualizeze față de concurenții săi. Această imagine se poate forma printr-o etalare constructivă, deosebită ce o să atragă imediat privirile. Toate unitățile de comerț trebuie să creeze o ambianță plăcută și comodă pentru fiecare segment de consumatori. Trebuie de creat facilități pentru orice tip de consumator, fiindcă în zilele noastre fiecare cumpărător nu contează de ce vârstă, este foarte important.

Cercetând piața de desfacere am observat, că întreprinderile de comerț mai au mult de lucrat până să ajungă la o etalare eficientă și atractivă, îndeplinind cu adevărat rolurile ei, anume de a atrage consumatorii și de a mări vânzările. Iar această problemă este totalmente dependentă de lipsa planogramei la locul de lucru.

Putem spune, că unitățile de comerț nu întrebunțază diferite tehnici de merchandising pentru a putea capta și a atrage segmentul de consumatori - *copii*. Supermarketurile din R.Moldova nu sunt cointeresate să investească în promovarea produselor pentru copii, spre deosebire de magazinele de peste hotare.

Pentru a atrage copii, ca segment de consumator, se pot folosi o mulțime de tehnici de merchandising, de exemplu:

- ✚ În intrarea în magazin să fie instalate coșuri și cărucioare după mărimea copiilor.
- ✚ Se pot utiliza rafturi specializate pentru copii, ținând cont de înălțimea micilor consumatori, având o formă diferită și culori vii.
- ✚ Un element obligatoriu este existența unei verigi emoționale. Este vorba despre dezvoltarea unor povești pe care copii o iubesc. În raionul pentru copii se pot folosi diferite cântece preluate din desene animate preferat.
- ✚ Companiile au descoperit că una dintre cele mai bune modalități de a atrage copiii, este ca un produs sau un serviciu pentru ei să-l asocieze cu un personaj recunoscut. S-ar ridica considerabil vânzările dacă lângă produsele alimentare pentru copii ar mai fi plasate careva imagini cu personajele lor.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. VALENTIN NIȚA, DANIELA CORODEANU AGHEORGHIESEI- Merchandising, Iași-2008, Editura Tehnopress, 229 pag
2. FEODOSIE PITUȘCAN, ALEXANDRU SCUTARU- Organizarea și tehnica Comerțului , Chișinău UCCM- 2015, 328 pag
3. RISTEA A.L. & CO. – „Tehnologie comercială”, Editura Expert, București, 1995;
4. PAMFILIE R. – „Estetica mărfurilor”, Editura A.S.E., București, 1999;

Coordonator științific: NICOLAI Svetlana
Colegiul Național de Comerț al Academiei de Studii Economice din Moldova
Republica Moldova, Chișinău, str. Petru Rareș 18, www.cnc.ase.md
e-mail: nicolai.svetlana.72@mail.ru

DEVELOPING THE FLOW OF CUSTOMERS BASED ON A QUALITATIVE ARRANGEMENT SYSTEM

DEZVOLTAREA FLUXULUI DE CLIENȚI PE BAZA UNUI SISTEM DE AMENAJARE CALITATIV

FRUNZA Valeria, elevă,

Colegiul Național de Comerț al Academiei de Studii Economice din Moldova
Republica Moldova, Chișinău, str. Petru Rareș 18, www.cnc.ase.md
e-mail autor: valeria.frunza55@gmail.com

Abstract: In order to manipulate the client flow in a business market, may it be a grocery store or a supermarket, the merchandiser has to know the proper way to manage it's weak points and strong points regarding it's space. Therefore, the merchandiser focuses on applied theories in practice and psychological factors.

Key words: client flow, business unit, lay-out, aisle management.

JEL CLASSIFICATION : D7

ARGUMENT

Mulți antreprenori investesc în tehnologii noi, canale de marketing moderne cu scopul de a-și spori vânzările și le scapă din ochi ceva ce deja posedă și de care pot profita – spațiul de vânzare. Prin implementarea unor concepte și teorii își pot maximiza eficiența, fără de a lărgi sala comercială.

Punctul de vânzare, inima comerțului cu amănuntul, nu este numai un simplu spațiu, ci un creator de valoare, o adevărată experiență pentru consumator. Strategia de gestionare a spațiului s-a dezvoltat considerabil de-a lungul anilor, dar multe organizații încă luptă cu modul de a-și utiliza spațiul disponibil în cele mai bune moduri pentru a maximiza gradul de ocupare, oferind în același timp un mediu confortabil și eficient pentru ca angajații să își îndeplinească munca și unde clienții să își efectueze cumpărăturile.

CONȚINUTUL DE BAZĂ

Spațiul comercial – tendințe în manipulare. Fiecare firmă se instalează într-un spațiu de vânzare deja creat, neavând posibilitatea să “forțeze pereții”. Situația dată impune analiza limitelor și oportunitățile pe care le prezintă suprafața investită, astfel se apelează la câteva tendințe moderne:

- ✓ Cei mai mulți dintre clienți încep să viziteze magazinul din partea dreaptă a intrării în magazin, 80% dintre ei fiind dreptaci și astfel orientându-se mai ușor.
- ✓ *Articolele de consum curent trebuie să fie dispersate pe diverse culoare de circulație* pentru a face clientul să circule cât mai mult posibil, creându-se o dezordine organizată.
- ✓ *Lângă produsele de apel vor fi dispuse produse complementare de cumpărare* mai puțin premeditate (de exemplu sosul pentru paste va fi amplasat în proximitate de paste).
- ✓ *Produsele care răspund la aceeași trebuință se vor amplasa în apropiere unele față de altele.*

Cel mai utilizat sistem de amenajare în cadrul unităților, ce practică autoservirea, este cel în **formă de grilă**. Cercetând spațiul comercial putem deduce că culoarele de circulație sunt poziționate paralel, grupele de produse sunt expuse linear, se creează un mediu organizat ce facilitează

cumpărarea prin standardizarea dispunerii articolelor. În dezavantaj al sistemului grilă este că părțile laterale ale sălii sunt mai aglomerate (*clientul preferă să frecventeze marginile sălii*).

Nu orice spațiu din magazin are aceeași valoare. Aceasta descrește pe măsură ce distanța față de intrarea principală se mărește, fapt exprimat de regula

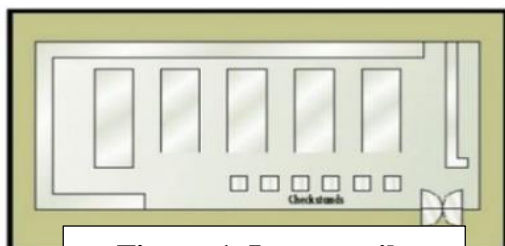

Figura 1. Lay-ot grilă

4-3-2-1. Această regulă poate fi exprimată prin următorul raport:

40%- valoarea din vânzările anuale ce se realizează în primul sfert al magazinului;

30%- valoarea vânzărilor realizate în cel de-al 2lea sfert;

20%- valoarea vânzărilor realizate în cel de-al 3lea sfert;

10%- valoarea vânzărilor realizate în ultimul sfert.

Supermarket-urile realizează fluxul de circulație prin intermediul mobilierului, creând pasaje de tranziție între gondole. *Cu cât libertatea de circulație e mai mare, cu cât clientul circulă mai mult în diferite alee. Cu cât circulația e mai limitată, cu atât mai puțin timp petrece clientul în unitatea de comerț.*

Datorită gradului de frecventare a spațiului comercial, se delimitează anumite **zone de circulație**, care pot fi gestionate prin etalarea unor produse specifice:

- ✚ **Zona caldă**- produsele de impuls (dulciuri, gume de mestecat, junk food, chibrite, brichete).
- ✚ **Zona rece**- produsele obligatorii (pâinea, lactatele, fructele și legumele, carnea și produsele din carne).

Zonele calde:

- A. La dreapta fluxului de cumpărători
- B. Partea din față a standurilor despărțitoare
- C. Zona casei de marcat
- D. Marginile sălii

Zonele reci:

- A. Intrarea
- B. La stânga față de fluxul cumpărătorilor
- C. Colțurile
- D. Mijlocul sălii

Locurile cele mai atractive, din punct de vedere al vânzării, sunt cele de la nivelul ochiului, standurile despărțitoare sau spațiile de lângă casa de marcat.

Punctul de plecare în cercetarea științifică constă în compararea directă a 2 sisteme de amenajare, cu scopul de a vedea punctele tari și slabe ale fiecărei întreprinderi cercetate, prin procesul de suprapunere a principiilor teoretice cu cele practice, astfel încât să ajung la o concluzie la cât de reușite sunt odată puse în aplicare. Obiectul cercetării, am considerat a fi alegerea a două unități comerciale cu același profil, care, deși aflate în proximitate directă, se diferențiază prin originea tehnologiilor implementate: una familiară moldoveanului (*puterea locală*) – **Nr 1**, alta introdusă recent pe piața regională și care a stârnit o anumită reputație și impresii în rândul clienților (*puterea europeană*) - **Kaufland**.

Unitatea de comerț **Kaufland** este amplasată pe bulevardul Mircea cel Bătrân 25/1, mun. Chișinău, cu o suprafață de peste 3000 de metri pătrați. Se află în apropiere de 2 stații paralele de transport public, lângă benzinăriile Rompetrol și are atât deschidere deschisă spre alee, cât și spre blocurile locative. Face directă legătură cu zebra, scurtând distanța ce trebuie să o parcurgă clientul pentru a ajunge în magazin. Dispune de o parcare mare, terase. Unitatea de comerț **Nr 1** se află pe același bulevard, în centrul unor regiuni cu blocuri locative, are o directă legătură cu zebra spre alee. Prezintă o parcare, dar care pentru dimensiunea unității este prea mică.

Din punct de vedere al **amenajării interioare**, este logic să începem de la intrare. Ambele unități dispun de o intrare și o ieșire automată, care sunt convenabile pentru persoanele care au făcut multe cumpărături și mâinile le sunt ocupate de pungă. Spre deosebire de **Nr 1**, în **Kaufland** se realizează un circuit în direcția acelor de ceasornic, motiv pentru care consumatorul se poate simți dezorientat sau nefamiliar. Ambele unități au un lay-out în formă de grilă. În **Nr 1** spațiul este împărțit după natura produselor în 2 etaje: primul etaj comercializează produse alimentare, iar cel inferior, subteran: produse nealimentare.

Primul raion accesat în ambele unități este cel de **fructe și legume**, acestea fiind niște produse de consum curent, care sunt cerute mai des, iar amplasarea lor lângă intrare reprezintă un avantaj din punct de vedere al conceptului „*clientul caută cel mai scurt drum și să nu-și cheltuiască mult din timp*”.

Următorul raion cu care clientul face cunoștință în **Kaufland** este cel de **panificație**. Dacă ar fi fost folosită tehnica amplasării pâinii în colțul opus al unității, consumatorul era să-și dea seama că este supus unui **circuit impus**, iar un *client care se simte presat, este un client pierdut*. De ce? Spre deosebire de supermarketuri, Kaufland are o suprafață mare. Un client care are de gând să cumpere doar o pâine nu este dispus să-și petreacă mult timp pentru a realiza cumpărătura dată. Pe de cealaltă

parte, întrucât se află în imediata apropiere de fructe și legume, apare o aglomerație în zona dată. În **Nr 1** panificația e amplasată în colțul opus al intrării, ocupând o zonă rece cu succes. Acest aspect îi impune să traverseze întreaga sală comercială și să atragă atenția la diverse produse, în special centrul acesteia.

Un raion de mare importanță este cel *frigorific*. În **Kaufland** frigiderul se află în capătul opus față de intrare, influențând parcurgerea integrală a spațiului de către clienți. Totuși, sectorul de produse congelate nu este bine delimitat, deoarece este întrerupt de cel al produselor nealimentare. În **Nr 1** raionul de produse congelate se află în apropiere directă de sectorul de panificație. Întrucât aici se află lactatele, niște produse de consum curent, cerute zilnic, nu se profită la maxim de amplasarea lor. Raionul cu *vânzare tradițională* se referă la teșghelele ce vând produse din carne, cașcavaluri, preparate calde, pește, deserturi. În **Kaufland**, întregul perete opus e ocupat de vânzarea tradițională. Clientul este obligat să parcurgă centrul suprafeței ce prezintă o vizibilitate optimă. În **Nr 1**, acesta ocupă toată suprafața din capăt până la scările rulante. Are o formă circulară, ceea ce oferă senzația unui spațiu mai mare în unitate, o comoditate pentru clienți și totodată pot fi deserviți mai mulți clienți, întrucât nu e doar o teșghea-vitrină mică, orizontală. Totuși, culoarul din față este prea spațios, manipulat neeficient: s-ar putea amplasa insule, teșghele vitrină frigorifice.

Legătura dintre sectorul alimentar și cel nealimentar în **Nr 1** este *utilizat neeficient*, prin intermediul scărilor rulante, al căror poziționare prezintă un *ac în mânecă* în gestionarea fluxului de clienți. Accesul spre ele se află în capăt: clientul trebuie să parcurgă toată suprafața sectorului alimentar pentru a ajunge la cel nealimentar și apoi să se întoarcă spre casele de marcat prin centrul sectorului alimentar. Coborând pe scările rulante, facem cunoștință cu *sectorul nealimentar*. Are loc o separare eficientă după principiul de complementare: jucăriile se află lângă lângă rechezite, șamponurile lângă vopsele de păr. Cel mai mare dezavantaj îl reprezintă aflarea băuturilor alcoolice pe etaj (niște produse alimentare) lângă produsele pentru copii. Pe de cealaltă parte, în **Kaufland** produsele nealimentare se află în a 2a jumătate a sălii de vânzare - convenabil, fiindcă achiziționarea produselor nealimentare e mai rară decât a celor alimentare. Facem transmitere la tipurile de consumatori după gen, anume la femei, care vor fi dispuse să parcurgă toată sala de vânzare pentru a ajunge la sectorul dat. Nu are loc o separare eficientă a familiilor de produse: hainele se află lângă soluțiile de șters parbrizul. În urma cercetării sălilor de comerț, în ambele cazuri, am observat și puncte forte și puncte slabe.

Ca instrument de culegere a informațiilor *chestionarul* reprezintă unul dintre cele mai importante elemente de care depinde reușita unei cercetări. Am dorit să aflu opinia consumatorului de zi cu zi. În elaborarea chestionarului s-a acordat atenție următoarelor aspecte: ce unitate frecventează mai des consumatorul și de ce, ce tehnici de merchandising utilizează magazinele pentru a atrage și a menține consumatorul, cât de eficient este amenajat spațiul comercial, ce segment de consumatori vizitează magazinele. A fost stabilit un eșantion în număr de 60 de participanți, dintre care 24 erau bărbați, iar 36 – femei. Dintre aceștia, 30% aveau o vârstă cuprinsă între 36-62 ani, iar restul 70% între 18-35 ani. Criteriile care s-au evidențiat cel mai mult au fost:

- ✓ *Accesibilitatea produselor* - cât de rapid își găsesc produsele de care au nevoie, fără a cheltui mult timp.
- ✓ *Prețul produselor* – clienții caută produse din gama cea mai ieftină, ei compară prețurile aceluiași sortiment între diverse unități, ei atrag atenția la promoții și reduceri.
- ✓ *Familiaritatea* – clienții vizitează mai des un magazin în care știe unde și ce se află și ce sortiment se vinde.
- ✓ *Aglomerația* - clienții apreciază o suprafață mare, fără a fi îmbulziți.

Clientela **Kaufland** este alcătuită în preponderență de *femei, familii tinere, studenți, persoane cu venituri ridicate*. Aceștia apreciază parcarea mare (în special familiile cu copii) și sortimentul variat de produse, ei fiind predispuși la experimentarea noutăților. Restul participanților intervievați, la argumentarea opiniei despre Kaufland, s-au exprimat precum că „*Kaufland e mai mult pentru sărbători, ocazii speciale*”. Majoritatea s-a exprimat că nu găsesc ceea ce caută rapid, datorită sectoarelor dezorganizate, simțind că-și pierd timpul.

Competitorul **Nr 1** prezintă o clientelă unde majoritatea este compusă atât din *vârșnici, cât și din tineret*, în special care se întoarce de la studii sau de la muncă târziu și dorește doar să cumpere câteva

produse de care are nevoie și să plece pentru a ajunge mai repede acasă: *a intrat - a ieșit*. Aceștia și-au expus părerea că unitatea nu este atât de aglomerată, întrucât sunt mai multe unități în tot Chișinăul și atenția asupra Nr 1 este dispersată. Se revine la criteriul de familiaritate: ei au încredere în brand și sunt la curent cu produsele comercializate, știu unde să le găsească. Pe de cealaltă parte, unii candidați s-au lăsat nemulțumiți de parcare mică, incomodă de accesat.

CONCLUZIE/RECOMANDĂRI

În *concluzie*, analizând sistemele de amenajare, modul de implantare a raioanelor și amplasamentul ambelor unități, revin cu o serie de recomandări în perfecționarea punctelor slabe:

1. *Repartizarea clară a raioanelor* – neajunsul principal unde Kaufland pierde cel mai mult. O separare coincisă a sectorului frigorific de cel nealimentar ar crea o ordine generală.
2. *Utilizarea principiului de familiaritate* – clienții se ghidează mai ușor astfel în unitate și știu ce și unde să găsească, fără să simtă că pierde mult timp. Tot aici se poate include ca Kaufland să amplaseze împreună produsele înrudite: crupele, junk foods, produsele de cofetărie se găsesc dispersate față de de gondola lor principală.
3. *Manipularea spațiului din mijloc* - marginile fiind aglomerate, junk foods pot fi mutate pe gondolele din mijloc, ele fiind populare și ar influența circulația mijlocului sălii.
4. *Împrăștierea produselor de cerere curentă* – pentru o parcurgere mai aprofundată în sala de comerț a clienților, lactatele, pot fi mutate la o distanță mai mare de pâine în cadrul unității Nr 1.
5. *Spațiile mari, neutilizate să fie manipulate* prin amplasarea mobilierului de tip insular, teșghele frigorifice, făcându-se referire la culoarul din fața raionului cu vânzare tradițională din Nr 1.
6. *Mutarea alcoolului din secțiile pentru copii* în Nr1.
7. *Scăderea numărului de case în Nr 1* în vederea lărgirii căilor de circulație de lângă acestea.
8. *Separarea raionului de panificație de cel de fructe și legume* pentru a evita aglomerația din zona dată în Kaufland.

Astfel, un rol major îl joacă spațiul de amenajare în reușita vânzărilor, având în unele cazuri prioritate chiar și în fața prețurilor, sortimentului. Este necesară cunoașterea tendințelor, principiilor și conceptelor de amenajare pentru oferirea celei mai bune experiențe clienței. Un spațiu de vânzare folosit eficient este însăși cheia de dezvoltare a comerțului într-o întreprindere, întrucât un client ce se simte confortabil rezultă într-un client ce se va reîntoarce. Cumpărătorul, indiferent de vârstă sau statut financiar, caută o suprapunere a găsirii produsului de care are nevoie cu lejeritatea cu care îl poate achiziționa. Teoria merchandising-ului și-a demonstrat și continuă să-și demonstreze utilitatea pe plan comercial, aceasta fiind utilizată la tot pasul în cadrul întreprinderilor.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. RISTEA, A.L.; TUDOSE, C. - Tehnologia comercială, Editura Expert, București, 1995, 276 p
2. DAYAN, Armand - Le merchandising, Editura Presses, 138 p
3. FERENȚ, Emil - Economia, Gestiunea și organizarea unităților de comerț și turism, Note de curs, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 1998
4. Valentin NIȚA, Daniela CORODEANU - Merchandising, Teorie, metode și instrumente pentru eficientizarea punctului de vânzare, editura Tehnopress, Iași, 2008, 230 p
5. (sursă online) <https://www.investopedia.com/terms/m/merchandising.asp>

Coordonator științific: NICOLAI Svetlana
Colegiul Național de Comerț al Academiei de Studii Economice din Moldova
Republica Moldova, Chișinău, str. Petru Rareș 18, www.cnc.ase.md
e-mail: nicolai.svetlana.72@mail.ru

SECȚIUNEA 3: CONTABILITATE, AUDIT ȘI ANALIZĂ ECONOMICĂ

ACCOUNTING FOR CHANGES IN SOCIAL CAPITAL

MODUL DE CONTABILIZARE A MODIFICĂRILOR CAPITALULUI SOCIAL

LUNGU Daniela, studentă, Specialitatea: CON

Academia de Studii Economice din Moldova

Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md

e-mail autor: lungu6629@gmail.com

Abstract. *In the accounting regulations, changes were made to the operations related to changes in the social capital, in particular which refers to: cancellation of account 312 „Additional capital”, introduction of the new account 317 „Capital premiums” which is used to account for changes in social capital and concretization of the additional information regarding the own capital, to be presented in the explanatory note of the entities that prepare complete financial statements.*

Keywords: *Social capital, accounting, modification, additional capital, shares, capital premiums.*

JEL CLASSIFICATION: M 41

INTRODUCERE

Baza principală a funcționării activității unității economice este capitalul, iar în lipsa lui, entitatea nu își poate desfășura activitatea. Deci, în viața unei unități economice, indiferent de forma sa, totul începe cu înființarea acesteea prin constituirea unui capital social.

Capitalul social reprezintă valoarea totală a cotelor (în funcție de forma organizatorico-juridică a entității) ale proprietarilor, care acordă acestora drepturi stabilite de statutul entității și de legislația în vigoare [6]. Modul de formare a capitalului social este reglementat de actele legislative ale Republicii Moldova, în particular: Legea privind societățile pe acțiuni nr. 1134-XIII din 02.04.97 [1], Legea privind societățile cu răspundere limitată nr. 135 din 14.06.2007 [2], Legea privind înregistrarea de stat a persoanelor juridice și a întreprinzătorilor individuali nr.220 din 19.10.2007 [3], precum și actele de constituire a întreprinderii (contract sau declarația de constituire, statut, elaborat în conformitate cu legislația).

La 1 ianuarie 2020 au intrat în vigoare anumite modificări operate în SNC „Capital propriu și datorii”. În prezenta lucrare sunt examinate conținutul și modul de aplicare a principalelor modificări operate în acest standard, care se referă la modul de contabilizare a modificărilor capitalului social.

CONȚINUTUL DE BAZĂ

Obiectivul principal al entității este obținerea profitului, pentru realizarea căruia este necesară o utilizare eficientă și contabilizare adecvată a capitalului propriu, deoarece gestiunea corectă a acestuia va duce la majorarea rezultatelor financiare pozitive ale entității.

În vederea atingerii obiectivului propus au fost studiate sursele actelor normative și legislative, precum și literatura de specializată.

Conform legislației în vigoare, în funcție de forma organizatorico-juridică a entității cerințele față de mărimea capitalului social sunt diferite. Astfel, agenții economici care vor să activeze ca societăți cu răspundere limitată (SRL) nu sunt obligați să asigure un capitalul social minim [2]. Pe când, societățile pe acțiuni vor aduce mărimea capitalului social în conformitate cu prevederile art. 40 din Legea nr. 1134/1997 privind societățile pe acțiuni, drept urmare în decurs de 3 ani capitalul social al

societății nu poate fi mai mic de 600000 de lei, în caz contrar vor fi aplicate prevederile art. 981 din Legea nr. 1134/1997 privind societățile pe acțiuni [1].

Conform ultimelor modificări în reglementările contabile, din componența capitalului propriu a fost exclus capitalul suplimentar, contabilizat anterior la contul 312 „Capital suplimentar” și, respectiv, acest cont a fost anulat [5].

Conform SNC „Capital Propriu și Datorii” diferențele pozitive înregistrate în contul 312 „Capital suplimentar” vor fi contabilizate în contul 317 „Prime de capital”, iar cele negative – în contul 332 „Profit nerepartizat (pierdere neacoperită) al anilor precedenți” [4].

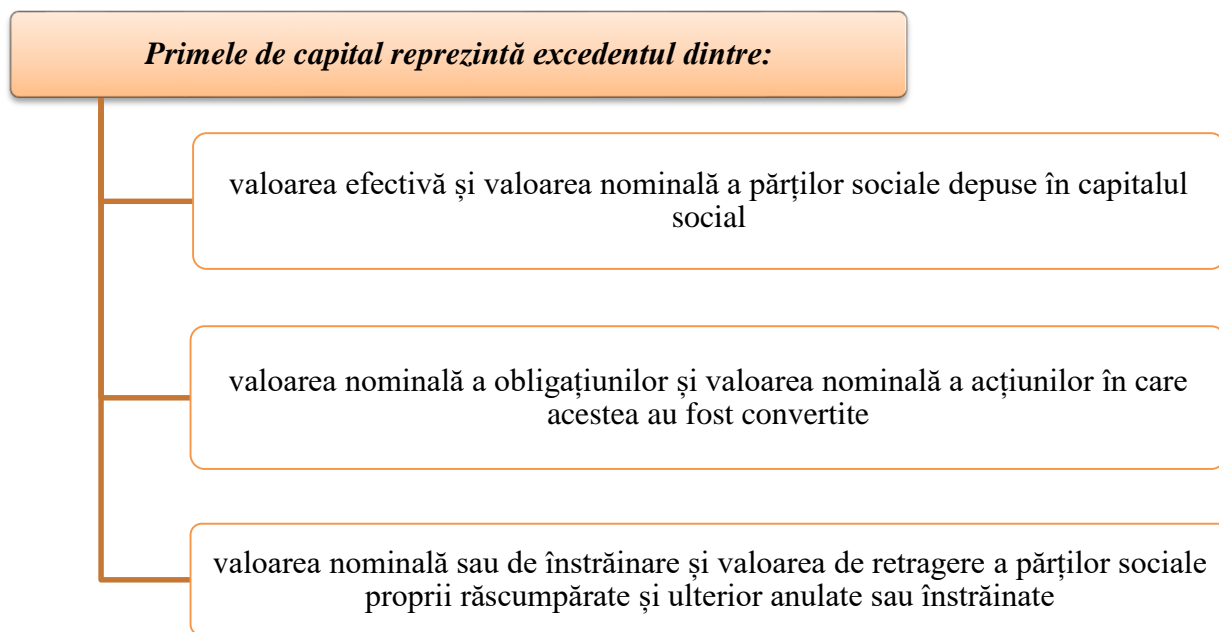

Figura 1. Structura primelor de capital

Sursa: Elaborată de autor în baza prevederilor actelor normative în vigoare

Aceste prime apar în urma operațiunilor de constituire și majorare a capitalului social și de conversie a obligațiunilor în acțiuni și se contabilizează conform prevederilor SNC „Capital Propriu și Datorii” [4].

Pentru ilustrarea practică a modificărilor operate în reglementările contabile aferente înregistrării operațiunilor de majorare a capitalului social, vom examina următorul exemplu.

Exemplu: La adunarea generală a societății pe acțiuni „Gama”, în luna martie 2020, acționarii au decis să majoreze capitalul social prin emisiunea a 1500 de acțiuni suplimentare cu valoarea nominală 140 lei/acțiune. Aceste acțiuni au fost achitate în numerar cu prețul de 150 lei/acțiune. Peste o lună, acțiunile din emisiunea suplimentară au fost înregistrate la Comisia Națională a Pieței Financiare, iar majorarea capitalului social la Agenția Servicii Publice.

În baza datelor exemplului, operațiunile aferente majorării capitalului social trebuie înregistrate prin următoarele formule contabile:

1) Reflectarea valorii nominale a acțiunilor plasate din emisiunea suplimentară (1500 acțiuni*140 lei/acțiune)

Document primar justificativ - decizia adunării generale a acționarilor

Debit contul 313 „Capital nevărsat”	210000
Credit contul 314 „Capital neînregistrat”	210000

2) Reflectarea depunerii numeralului de către acționari în contul achitării acțiunilor suplimentare (1500 acțiuni*150 lei/acțiune)

Document primar justificativ – ordine de plată, extrase de cont

Debit contul 242 „Cont current în monedă națională”	225000
Credit contul 313 „Capital nevărsat”	225000

3) Reflectarea primelor de capital, diferenței dintre prețul de plasare și valoarea nominală a acțiunii (1500acțiuni*(150-140)lei/acțiune)

Document primar justificativ - nota de contabilitate

Debit contul 313 „Capital nevărsat”	15000
Credit contul 317 „Prime de capital”	15000

4) Înregistrarea majorării capitalului social prin emisiunea suplimentară de acțiuni (1500 acțiuni*140 lei/acțiune)

Document primar justificativ – extras de la Agenția Servicii Publice, decizia Comisiei Naționale a Pieței Financiare

Debit contul 314 „Capital neînregistrat”	210000
Credit contul 311 „Capital social”	210000

În cazul decontării primelor de capital la profitul nerepartizat (pierdere neacoperită) al (a) anilor precedenți, în baza deciziei adunării generale a acționarilor, se contabilizează diminuarea primelor de capital în debitul contului 317 „Prime de capital” și majorarea profitului nerepartizat în creditul contului 332 „Profit nerepartizat (pierdere neacoperită) al anilor precedenți [6].

CONCLUZII

În final, observăm, că în SNC „Capital propriu și datorii” au fost operate careva modificări referitoare la contabilitatea capitalului propriu, și anume care se referă la:

- ✓ anularea contului 312 „Capital suplimentar”;
- ✓ introducerea contului nou 317 „Prime de capital” care se utilizează la contabilizarea modificărilor capitalului social;
- ✓ concretizarea informațiilor suplimentare privind capitalul propriu, ce urmează a fi prezentate în nota explicativă a entităților care întocmesc situații financiare complete [4].

Generalizând cele prezentate mai sus, referitor la modificarea capitalului propriu, la caracteristicile generale de contabilizare a capitalului, deducem că aceste schimbări au un impact pozitiv asupra evidenței contabile și anume explică în detaliu fiecare acțiune întreprinsă în cadru capitalului entității. În acest context, trebuie să fie aplicat raționamentul contabil pentru fiecare entitate, modificând capitalul propriu după schimbările care au intrat în vigoare de la 1 ianuarie 2020 și 01 ianuarie 2021. Așadar, putem să concluzionăm că noțiunea investigată poate fi definită în felul următor: capitalul social al entității, în calitate de categorie economică, reprezintă principala sursă de finanțare, constituită prin contribuțiile acționarilor, autofinanțare și din alte surse nerambursabile în scopul asigurării autonomiei financiare, ceea ce trebuie adaptat cerințelor actuale, pentru a rezista pe piața economică.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. Legea privind societățile pe acțiuni nr. 1134-XIII din 02.04.1997, cu modificări ulterioare În: Monitorul Oficial al R. Moldova nr. 1-4 din 01.01.2008;
2. Legea privind societățile cu răspundere limitată nr. 135 din 14.06.2007. În: Monitorul Oficial al R. Moldova nr. 127-130 din 17.08.2007;
3. Legea privind înregistrarea de stat a persoanelor juridice și a întreprinzătorilor individuali nr. 220 din 19.10.2007. În: Monitorul Oficial al R. Moldova nr. 184-187 art nr. 711 din 30.11.2007;
4. Modificările Standardelor Naționale de Contabilitate, aprobate prin Ordinul Ministerului Finanțelor al Republicii Moldova nr.48 din 12.03.2019. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.101-107 din 22.03.2019.
<https://monitorul.fisc.md/NAS/modificarile-la-snc-cheltuieli-in-vigoare-din-1-ianuarie-2020.html>

5. Planul general de conturi contabile, aprobat prin Ordinul Ministerului Finanțelor al Republicii Moldova nr. 119 din 06.08.2013
<https://www.contabilsef.md/ro-planul-general-de-conturi-contabile-md-en-46679/>, modificat prin Ordinul MF nr. 180 din 31 decembrie 2020
 6. Nedeița A. Comentarii privind conținutul și modul de aplicare a modificărilor de bază operate în SNC „Capital propriu și datorii”. În: Contabilitate și audit. 2019, nr.8
-

Coordonator științific: ȚIRIULNICOVA Natalia, dr., conf. univ.
Academia de Studii Economice din Moldova
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md
e-mail: tiriulnicova.natalia@ase.md

POINTS OF VIEW ON RELATED ACCOUNTING POLICIES SHARE CAPITAL

PUNCTE DE VEDERE PRIVIND POLITICILE CONTABILE AFERENTE CAPITALULUI SOCIAL

CIRCO Daniela, studentă, Specialitatea: CIG

Universitatea „Ștefan cel Mare” din Suceava
România, Suceava, str. Universității 13, www.usv.ro
e-mail autor: circodaniela300@yahoo.com

Abstract: *The purpose of this paper was to address both theoretical and applied aspects of social capital accounting in order to obtain a better understanding of notions. The first part of the paper begins with a short theoretical presentation of the particularities of social capital, depending on the nature of the companies adopted by the second part, which includes concrete practical examples. The result obtained in one of these works was the elaboration of examples regarding the importance of capital for an economic entity, starting from accounting records of promise of the shareholder or associate commitment and until its effective registration in the form of contributions in cash or in kind.*

Keywords: *Share capital, accounting policies, AGA's decisions*

JEL CLASSIFICATION: *M41 Accounting*

Introducere: În articolul ”Capitalul social. Comunitatea înțeleasă ca resursă”, Norbert Petrovici oferă noțiunii de capital o definiție aparte ca fiind un ”instrument ieftin și ușor de manevrat, capabil să mărească indicii de performanță a instituțiilor politice și a sistemelor de piață”.

Ca și obiectiv principal, mi-am propus să analizez situațiile de majorare și de diminuare a capitalului social, la care poate recurge Adunarea Generală a Acționarilor sau a Asociaților, la un moment dat în cadrul unei întreprinderi, în funcție de interesele societății.

Astfel, prima parte a lucrării începe cu o scurtă prezentare teoretică a particularităților capitalului social, în funcție de natura societății comerciale adoptate de întreprinzător și continuând cu partea a doua, în cadrul căreia se regăsesc exemplele practice concrete.

Importanța capitalului social pentru o întreprindere constituie elementul de bază, atât în etapa constituirii acesteia, cât și pe parcursul funcționării ei. Acesta ajută la dezvoltarea activității economice a unei întreprinderi, apărând ca o datorie pe termen nedeterminat, ca o obligație a companiei față de asociați sau acționari. Importanța aportului adus, o dată cu înființarea întreprinderii, se va resimți în funcție de profitul realizat de aceasta, astfel încât fiecare asociat sau acționar va primi o cotă parte din profit, sub formă de dividende, în funcție de aportul adus.

1. **Particularități privind contabilitatea capitalului social**

Prin capitalul unei întreprinderi, se înțeleg acele ”surse cu caracter stabil și permanent de formare și finanțare a activului unității patrimoniale, pe o perioadă mai mare de 1 an de zile, care se înscriu în pasivul bilanțului” și se pot constitui atât în momentul în care întreprinderea a fost înființată, cât și pe parcursul desfășurării activității acesteia, prin situații de majorare sau chiar de diminuare a capitalului, acesta lichidându-se doar în cazul desființării întreprinderii.

Conceptul de capital

Se cunoaște faptul că acest ”concept de capital poate echivala noțiunea de avere, bogăție sau chiar sursă investită pentru producție”, elemente care nu urmăresc consumul, ci se axează, în mod special, pe o mobilizare ceva mai durabilă, în vederea obținerii de bunuri, prestării de servicii sau executării lucrărilor.

Având în vedere modul de constituire sub aspect financiar, capitalul se poate regăsi ca fiind structurat în următoarele forme:

1. Capitalul propriu poate fi definit ca fiind ”interesul rezidual al acționarilor sau al asociaților, în activele unei întreprinderi, după deducerea tuturor datoriilor sale”¹ și care reprezintă resursele proprii care pot determina creșterea gradului de sănătate al întreprinderii.
2. Provizioanele sunt acele ”rezerve constituite pe seama cheltuielilor pentru acoperirea unor pierderi viitoare care, la data încheierii exercițiului financiar, sunt posibile”.
3. Datoriile pe termen lung constituie acele resurse externe atrase de la diverse persoane, pe care acestea se angajează să le plătească într-o perioadă ce depășește un an de zile.

Una dintre cele mai importante componente ale capitalurilor proprii o reprezintă capitalul social. Acesta poate fi constituit atât prin aport în numerar, cât și prin aport în natură al acționarilor sau asociaților, la întemeierea întreprinderii, rămânând permanent în proprietatea acestora, sub formă de participație. Ca și particularități, putem vorbi despre divizarea capitalului social în funcție de tipul de societate ales. Astfel, la societățile de persoane se poate diviza în părți sociale, iar la societățile de capitaluri se va diviza în acțiuni, determinându-se prin următoarea formulă:

$$Cs = Nr. A * Vn$$

Dimensiunea capitalului social se regăsește în actele de constituire ale entității, dar, de asemenea, se poate regăsi și în alte documente prevăzute în legislație. Astfel, ca și limită legală pentru societățile pe acțiuni s-a prevăzut ca suma de 90.000 lei, iar pentru societățile de capital valoarea minimă să nu fie mai mică de 1 leu.

Dividendul constă în acea parte primită la sfârșitul fiecărui an, de acționari, corespunzătoare aportului adus la capitalul social.

În contabilitate, capitalul social este reflectat prin intermediul contului 101 ”Capital”, cont ce aparține pasivului bilanțier. Ca funcționalitate, pe creditul contului se va reflecta capitalul subscris de acționari sau de către asociați în bani sau în natură, rezervele, profitul realizat în exercițiul anterior și primele destinate creșterii capitalului. În paralel cu acesta, debitul acestui cont va reflecta capitalul retras de acționari sau asociați, posibilele pierderi constatate din exercițiul anterior, precum și valoarea acțiunilor proprii ce au fost anulate. Prin urmare, în soldul creditor al contului se va reflecta capitalul existent la un moment dat.

În momentul înființării sau al modificării capitalului social, pot apărea două faze și anume: subscrierea capitalului și vărsarea capitalului.

Decalajul în timp, ce apare între momentul subscrierii și cel al depunerii aporturilor la societate, face posibilă dezvoltarea contului de capital, pe conturi sintetice de gradul al doilea:

1011- Capital subscris nevărsat;

1012- Capital subscris vărsat;

1015- Patrimoniul regiei;

1016- Patrimoniul public.

Contabilitatea capitalului subscris nevărsat și a capitalului subscris vărsat

Capitalul subscris nevărsat, reflectat cu ajutorul contului 1011, este un cont de pasiv, ce evidențiază capitalul pe care acționarul sau asociatul se angajează să îl depună.

Capitalul subscris vărsat, reflectat prin intermediul contului 1012, atestă, pe baza actelor de constituire a societății și a documentelor justificative specifice, onorarea promisiunilor de aport făcute. Astfel, aportul în natură prevede depunerea în totalitate a acestuia chiar în momentul înființării întreprinderii, spre deosebire de aportul adus în natură, care poate fi depus în decursul unui an de zile.

• *Aplicație:* Se constituie o societate comercială pe acțiuni cu un capital subscris de 120.000 lei divizat în 120.000 de acțiuni. La înființare s-a depus la bancă contravaloarea a 22.000 de acțiuni și s-au depus aporturi în natură concretizate în utilaje la suma de 14.000 lei, pentru care s-au acordat 14.000 de acțiuni. Restul capitalului social s-a depus la bancă în termen de 12 luni de la înființare.

Tabelul 1. Exemplificarea înregistrării în contabilitate a capitalului subscris

	D	C	SD	SC
1.	456	= 1011	120.000	120.000
	Se înregistrează subscrierea de capital de către asociați			
2.	% = 456 5121 2131		22.000 14.000	36.000
	Se înregistrează vărsarea capitalului în momentul înființării			
3.	1011	= 1012	36.000	36.000
	Se înregistrează transferul capitalului subscris nevărsat în capital subscris vărsat			
4.	5121	= 456	84.000	84.000
	Se înregistrează vărsarea ulterioară a capitalului în contul bancar			
5.	1011	= 1012	84.000	84.000
	Se înregistrează transferul capitalului subscris nevărsat în capital subscris vărsat			

2. Modalități de majorare și de diminuare a capitalului social

Pe parcursul funcționării întreprinderii, Adunarea Generală a Asociaților sau Acționarilor poate decide modificarea capitalului social în sensul diminuării sau al majorării acestuia.

Contabilitatea diminuării capitalului social

Situațiile în care societatea comercială se poate confrunta cu reducerea capitalului pot fi:

1. Acoperirea pierderilor din anii precedenți;
2. Restituirea acțiunilor sau a părților sociale, în cazul în care unii dintre acționari sau asociați s-au retras din cadrul întreprinderii.

• *Aplicație:* Societatea este constituită prin aportul a doi asociați: asociatul A deține 1000 de acțiuni, iar asociatul B deține 5000 de acțiuni. Valoarea nominală a aportului este de 10 lei. Din cauza unor neînțelegeri, asociatul B decide să se retragă. Astfel, este rambursată valoarea părților sociale deținute de asociatul B, diminuându-se capitalul societății.

Cs asociatul A = 1.000 acțiuni x 10 lei/acțiune = 10.000 lei

Cs asociatul B = 5.000 acțiuni x 10 lei/acțiune = 50.000 lei

Tabelul 2. Înregistrarea în contabilitate a diminuării capitalului social prin restituirea acțiunilor

	D	C	SD	SC
1.	1012	= 456	5.000	5.000
	Se înregistrează diminuarea capitalului			
2.	456	= 5121	5.000	5.000
	Se înregistrează rambursarea valorii acțiunilor deținute de asociatul B			

3. Răscumpărarea și anularea acțiunilor proprii

Contabilitatea majorării capitalului social

Capitalul social poate avea drept scop consolidarea situațiilor financiare sau chiar atragerea de resurse noi. În situația în care entitatea dorește să își extindă activitatea, ea poate opta pentru următoarele variante de majorare a capitalului social prin:

1. Atragerea de noi aporturi în natură și în numerar
2. Conversia obligațiunilor în titluri de capital

3. Fuziunea cu alte societăți. Această fuziune poate fi prin ”absorbție, atunci când societatea comercială este preluată de o altă societate sau prin contopire, în cazul în care mai multe societăți dispar, constituindu-se o societate nouă”.

4. Încorporarea la capital a primelor de capital, a rezervelor și a profitului reportat

• *Aplicație:* Adunarea Generală a Asociaților și a Acționarilor hotărăște majorarea capitalului social prin încorporarea primelor de capital în valoare de 3.000 lei, a rezervelor 2.000 lei, precum și a rezultatului reportat.

Tabelul 3. Exemplificarea înregistrării în contabilitate a majorării capitalului social prin încorporare

	D	C	SD	SC
1.	%	=	1012	
	104			10.000
	1061		3.000	
	117		2.000	
			5.000	
	Se înregistrează majorarea capitalului social cu încorporarea primelor, a rezervelor și a rezultatului reportat			

Concluzii

Pe baza celor prezentate în lucrare, putem spune faptul că acest capital social constituie un reper în ceea ce privește suma de bani pe care fiecare acționar sau asociat a investit în respectiva întreprindere, sumă relevantă pentru determinarea cuantumului necesar returnării, sub formă de dividende, a aportului adus de acesta la înființarea firmei.

Înregistrările contabile realizate în cadrul aplicațiilor de mai sus, au constituit un real suport în înțelegerea situațiilor de creștere, respectiv de diminuare a capitalului social, consolidând aspectele de natură teoretică prezentate în prima parte a lucrării.

În concluzie, putem spune faptul că lucrarea a evidențiat importanța capitalului social, astfel încât, fără existența acestuia, societatea comercială nu s-ar putea constitui.

BIBLIOGRAFIE:

1. NORBERT PETROVICI, ”Capitalul social. Comunitatea înțeleasă ca resursă” (<https://web.adatbank.transindex.ro>);
2. VALENTINA CAPOTĂ, *Contabilitate- auxiliar curricular și monografii contabile*, Editura Niculescu, București, 2002, p. 12;
3. VERONICA GROSU, *Curs de contabilitate financiară a activității de exploatare*, p. 26-27;
4. MARIUS DUMITRU PARASCHIVESCU, *Contabilitate financiară- aplicații și studii de caz*, Editura Tehnopress, Iași, 2007, p. 12;
5. https://monitorul.fisc.md/practice_accounts/maria-gancearuc-contabilitatea-capitalului-social-i-suplimentar.html;

Coordonator științific: LAZARI Liliana, dr., conf. univ.

Academia de Studii Economice din Moldova

Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md

email: liliana.lazari@ase.md

ACCOUNTING ASPECTS OF PHILANTHROPIC DONATIONS

ASPECTE CONTABILE PRIVIND DONAȚIILE FILANTROPICE

PATRAȘCU Vlada, studentă, Specialitatea: CON

Academia de Studii Economice din Moldova

Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md

e-mail autor: vlada_patrascu@mail.ru

***Abstract.** In this research I approached the topic of philanthropic donations through the accounting. Philanthropy must be more than just a charitable donation. It is an effort an individual or organization undertakes based on an altruistic desire to improve human welfare. The present article contains complex scientific and methodological materials, using descriptive, transversal and observational research methods. In consequence, I have identified the peculiarities characteristic of charitable activities in the commercial sector as well as in the non-commercial one.*

***Keywords :** accounting, philanthropic donations, philanthropist, contract*

JEL CLASSIFICATION: M-41

INTRODUCERE

Donațiile sunt sângele vieții non-profitului care ajută organizațiile să supraviețuiască și să-și îndeplinească misiunile. Contabilitatea corectă a donațiilor ajută o organizație să înțeleagă de unde vine sprijinul său și valoarea acestuia.

Legea cu privire la filantropie și sponsorizare nr.1420/2002 [4] exemplifică noțiunea de activitate filantropică, prin care se înțelege acordarea de ajutor material benevol, imparțial și necondiționat sau prestarea de servicii gratuite de către persoane fizice sau juridice pentru o persoană (un grup de persoane), fără a cere în schimb vre-o recompensă, plată sau executare a anumitor obligații și fără a obține vreun profit.

Obiectivele cercetării sunt:

- ✓ identificarea particularităților caracteristice activităților caritabile;
- ✓ examinarea modalității de perfectare documentară ale donațiilor;
- ✓ cercetarea particularităților contabilității donațiilor.

CONȚINUTUL DE BAZĂ

Drept bază teoretică și metodologică de cercetare au servit actele normative și legislative ale Republicii Moldova, precum și lucrările științifice ale savanților autohtoni. Modul general de ținere a contabilității donațiilor este reglementat de un șir de acte normative, principalele fiind:

- Legea cu privire la filantropie și sponsorizare nr.1420/2002 (în continuare – Legea nr. 1420/2002) [4];
- Planul general de conturi contabile [6];
- Codul fiscal al Republicii Moldova [2];
- Legea nr.86/2020 cu privire la organizațiile necomerciale [5];
- Indicațiile metodice privind particularitățile contabilității în organizațiile necomerciale [3].

La baza acestei cercetări s-au utilizat mai multe metode dintre care: metoda de analiză și sinteză, documentarea bazată pe studierea surselor bibliografice, observația, metoda comparativă, metoda inductivă și deductivă. La fel, s-a făcut referire la surse de informare cu referință la tema abordată.

La efectuarea acțiunilor de filantropie este necesară cunoașterea și aplicarea anumitor reguli și proceduri specifice cum ar fi [7]:

- Temeiul legal al donațiilor filantropice - care au la bază prevederile actelor legislative și normative naționale. În cazul în care donațiile filantropice se realizează conform unor tratate internaționale la care Republica Moldova este parte și acestea impun alte reguli, decât cele prevăzute în legislația națională, se vor aplica cerințele tratatului internațional;

- Categoriile de filantropi și beneficiari ai acțiunilor filantropice;
- Condițiile, inclusiv formele desfășurării activității filantropice;
- Modul de documentare a donațiilor filantropice;
- Aspecte contabile aferente acțiunilor filantropice.

Filantropii, potrivit Legii nr.1420/2002, sunt persoanele fizice sau juridice care fac donații de binefacere sub formă de [4, art.3]:

a) Transmitere dezinteresată (gratuită sau în condiții avantajoase) a drepturilor de posesiune, de folosință și de dispoziție asupra oricăror bunuri care sunt obiecte ale dreptului de proprietate, inclusiv asupra mijloacelor bănești și/sau obiectelor proprietății intelectuale;

b) Executarea și prestarea dezinteresată a lucrărilor și serviciilor de către filantropi - persoane juridice.

În conformitate cu prevederile art. 36 alin. (2) și (3) din Codul fiscal [2], pot fi deduse, numai donațiile făcute în scopuri filantropice sau de sponsorizare în favoarea autorităților publice și instituțiilor publice specificate la art. 51, a organizațiilor necomerciale specificate la art. 52 alin. (1), precum și în favoarea caselor de copii de tip familial.

Drept bază pentru acordarea donațiilor filantropice sau a sponsorizărilor, o constituie cererea în scris din partea organizației, care dorește să primească astfel de ajutor și care în cadrul Codului fiscal [2] are acest drept. În cazul în care *donațiile sunt efectuate în formă nebănească*, între filantrop/sponsor și beneficiarul ajutorului filantropic/sponsorizării se încheie un contract de donație filantropică / contract de sponsorizare în formă simplă scrisă și se eliberează factura cu introducerea în partea de jos a acesteia, a notei "Donație filantropică"/"Sponsorizare". În cazurile în care *donațiile au fost făcute în formă bănească*, drept document confirmativ servește dispoziția de plată în adresa organizațiilor. Prin urmare, deducerea cheltuielilor în scopuri filantropice sau de sponsorizare se va permite în mărimea stabilită, și cu respectarea modului de confirmare documentară a acestora. Cheltuielile suportate nu vor fi calificate ca donații făcute în scopuri filantropice sau de sponsorizare și, respectiv, nu vor fi admise la deduceri în scopuri fiscale la determinarea obligațiilor privind impozitul pe venit doar în baza scrisorii emise de către autoritatea publică, cu excepția donațiilor făcute sub formă bănească [7].

Ajutorul filantropic se realizează de obicei, printr-un contract de donație filantropică. Un astfel de contract este o formă particulară a contractului de donație, dispozițiile căruia i se aplică, cu excepția cazurilor în care legea prevede altfel. Respectiv, atunci când se documentează asistența caritabilă, în contractual de donație filantropică, se va indica scopul în care a fost oferit ajutorul filantropică [1,7].

Codul Civil al Republicii Moldova nr.1107/2002 definește contractul de donație în general și stabilește raporturile civile care urmează a fi respectate în legătură cu acest contract [1, art. 1198-1212], precum și prevede anumite momente importante care vizează și contractele de donație filantropică, acestea fiind:

➤ forma scrisă a contractului de donație - contractul de donație reprezintă un act juridic și în cazul în care valoarea obiectului depășește 1 000 lei , iar conform legii, indiferent de valoarea obiectului, acesta trebuie încheiat în scris;

➤ forma autentică a contractului de donație (autentificare notarială) - presupune că contractul se încheie în formă autentică în general. Forma autentică a actului juridic este obligatorie dacă contractul are ca obiect donarea bunurilor imobile;

➤ contractul de donație condiționată - donația în acest caz, va conține doar valoarea contractului care depășește cheltuielile de executare a sarcinii sau de atingere a scopului condiționat (art 1204 din Codul Civil [1]);

➤ donație inadmisibilă - sunt cele dintre:

- proprietarii, administratorii sau lucrătorii din instituțiile medicale, educative sau asistență socială și din partea rudelor de până la gradul patru inclusiv;
- persoanele juridice cu scop comercial;
- persoanele juridice cu scop lucrativ în cazul în care obiect al donației îl reprezintă valorile mobiliare.

Atât filantropii/sponsorii, cât și destinatarii ajutorului filantropic și sponsorizării trebuie să țină contabilitatea în conformitate cu articolul 14 "Conturile contabile" al Legii contabilității și raportării financiare [6] și cu capitolul 6 "Reguli de evidență" al Codului fiscal [2]. Organul ce înregistrează

organizațiile care au dreptul de a primi ajutorul filantropic și sponsorizării, trebuie să exercite controlul asupra corespunderii activității acestor organizații scopurilor pentru care sunt fondate.

În exemplul ce urmează voi examina înregistrările contabile a operațiunilor aferente donațiilor filantropice.

Exemplul 1. Pe parcursul perioadei de gestiune, asociația obștească (în continuare AO) "X", a obținut mijloace cu destinație specială pentru derularea proiectului de caritate pentru persoanele cu dizabilități, de la "B" SRL în baza contractului de donație filantropică condiționată în sumă de 200 000 lei, precum și pentru procurarea unui utilaj special pentru persoana fizică Y, în sumă totală de 7000 lei. Din mijloacele cu destinație specială ONC a efectuat donații în numerar în folosul:

- unei persoane fizice "M" cu dizabilități, conform Regulamentului intern, în sumă de 50 000 lei pentru achitarea unor proceduri medicale;
- unei instituții medico-sanitare publice în sumă de 75 000 lei în scopul combaterii infecției COVID-19.

Pentru operațiunile nominalizate în contabilitate AO "X", au fost întocmite următoarele înregistrări contabile (Tabelul 1):

Tabelul 1. Înregistrarea în contabilitate a operațiunilor aferente donațiilor la ONC "X"

Nr. crt.	Operațiune economică	Suma, lei	Dt	Ct
1	Calcularea mijloacelor cu destinație specială în baza contractului de donație filantropică condiționată cu "B" SRL.	200 000	234	537
2	Primirea la contul curent a mijloacelor cu destinație specială de la "B" SRL.	200 000	242	234
3	Calcularea mijloacelor cu destinație specială în baza contractului de donație filantropică condiționată.	7 000	234	537
4	Primirea la contul curent mijloacelor cu destinație specială de la "B" SRL.	7 000	242	234
5	Reflectarea cheltuielilor aferente donației filantropice conform destinației: <ul style="list-style-type: none"> ▪ Achitarea furnizorului pentru utilajul cu destinație specială; ▪ Procurarea utilajului cu destinație specială; ▪ Transmiterea utilajului cu destinație specială persoanei fizice Y în baza actului de donație. 	7 000 7 000 7 000	521 262 716	242 521 262
6	Recunoașterea concomitentă a venitului cu destinație specială aferent donației.	7 000	537	616
7	Reflectarea cheltuielilor cu destinație specială (acordarea ajutorului filantropic persoanei fizice „M”) privind transferul la cardul personal bancar al beneficiarului cu dizabilități – persoană fizică, în baza actului de donație.	50 000	716	242
8	Recunoașterea concomitentă a venitului cu destinație specială aferent donației filantropice utilizate (persoanei fizice „M”) în aceeași sumă.	50 000	537	616
9	Reflectarea cheltuielilor cu destinație specială privind transferul numerarului instituției medico-sanitare publice în scopul combaterii infecției cu COVID-19 în baza contractului de donație filantropică.	75 000	716	242
10	Recunoașterea concomitentă a venitului cu destinație specială aferent donației filantropice utilizate în favoarea instituției medico-sanitare publice.	75 000	537	616

CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI

Reieșind din cele relatate pe parcursul cercetării, putem concluziona următoarele:

1. Filantropia are nevoie de politici și un cadru normativ care să-i permită să își valorifice întregul potențial al ei;

2. Organizațiile care desfășoară activitatea filantropică, în actele sale de constituire vor avea, obligatoriu, enumerate una sau mai multe din activitățile filantropice enumerate în art. 2 alin. (1) din Legea nr. 1420/2002 [4];

3. Pentru categoriile de organizații necomerciale, care nu sunt create ca organizații filantropice și nu au activitate filantropică prevăzută în statut, au dreptul la efectuarea donațiilor filantropice, însă cu alte efecte fiscale. Drept exemplu servesc partidele politice și organizațiile social-politice, publicațiile periodice și agențiile de presă necomercială [3, 5].

Drept recomandări propun: elaborarea unui mecanism de transparență viabil și eficient în cazul donațiilor primite de către organizații non-guvernamentale sau de către persoane fizice, precum și consolidarea capacităților și dezvoltarea unei rețele de persoane specialiști de performanță în domeniul filantropiei și atrageri de fonduri.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. Codul Civil al Republicii Moldova. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=112573&lang=ro
2. Codul fiscal al Republicii Moldova și legile pentru punerea în aplicare a titlurilor acestuia. În: *Contabilitate și audit*, 2021, nr. 1.
3. Indicațiile metodice privind particularitățile contabilității în organizațiile necomerciale, aprobate prin Ordinul nr.188 din 3.12.2014. În: Monitorul Oficial al RM nr. 11-21 din 23.01.2015, modificate prin Ordinul MF nr.135 din 15.10.2019. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=118579&lang=ro
4. Legea cu privire la filantropie și sponsorizare nr. 1420 din 31.10.2002. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=108161&lang=ro
5. Legea nr.86/2020 cu privire la organizațiile necomerciale. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=122391&lang=ro
6. Planul general de conturi contabile, aprobat prin Ordinul Ministerului Finanțelor al Republicii Moldova nr. 119 din 06.08.2013, modificat prin Ordinul MF nr.100 din 28.06.19. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.230-237 din 19.07.2019. Disponibil: <https://mf.gov.md/sites/default/files/legislatie/or>
7. PRISACARU T., ȘPAC G. Aspecte organizaționale și fiscale privind donațiile filantropice. În: *Contabilitate și audit*, nr. 5, 2020. Disponibil: <http://www.contabilitate.md/?mod=mag&id=298>

Coordonator științific: POPOVICI Angela, dr., conf.univ.
Academia de Studii Economice din Moldova
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md
e-mail: popovici.angela.alexandru@ase.md

ACCOUNTING AND CALCULATION OF PRODUCTION COST

CONTABILITATEA ȘI CALCULAȚIA COSTULUI DE PRODUCȚIE

ALEXA Valentina-Mădălina, studentă, Specialitatea: CIG

Universitatea „Ștefan cel Mare” din Suceava
România, Suceava, str. Universității 13, www.usv.ro
e-mail autor: madavale898@gmail.com

Abstract: *The purpose of our work is focused on cost accounting or management accounting which clarifies the concepts of expenditure and costs, but also the use of concepts, theories, paradigms regarding cost calculation, to explain and interpret specific working procedures. I believe that these examples of the application of the cost calculation procedures are useful both to practitioners, but especially to students and masters from economic science programs.*

KEYWORDS: *costs, expenditure, cost calculation, accounting*

JEL CLASSIFICATION: M41

INTRODUCERE

Scopul lucrării este de a aprofunda cunoștințele privind contabilitatea costurilor sau contabilitatea de gestiune prin care se clarifică conceptele de cost și cheltuială, prin utilizarea acestor concepte, dar și parcurgerea etapelor cu privire la calculația costurilor conform Legilor contabile. Contabilitatea costurilor de astăzi este înregistrarea bugetării, analizarea și determinarea costurilor pentru produsele fabricate și este un element important în cadrul unei întreprinderi. Cunoașterea noțiunilor generale privind contabilitatea costurile constituie o bază în condiții bune a activității unei entități.

Tema aleasă pentru lucrare este “Contabilitatea și calculatia costului de producție” și cuprinde două părți. Lucrarea abordează: noțiuni generale, conceptele de cost și cheltuială, clasificări ale costurilor și cheltuielilor și etapele calculației costului de producție cu un exemplu practic.

CONȚINUT

Contabilitatea de gestiune este o contabilitate analitică deoarece dă posibilitatea determinării rezultatelor analitice, este o contabilitate internă întrucât informațiile furnizate sunt utilizate numai în interiorul societății fără a fi permisă furnizarea acestora către terți. Contabilitatea de gestiune are posibilitatea să sprijine efectiv activitatea de conducere la toate nivelele ierarhice și a compartimentelor funcționale prin furnizarea de informații exacte și operative pentru luarea unor decizii, având tehnica determinării costurilor.

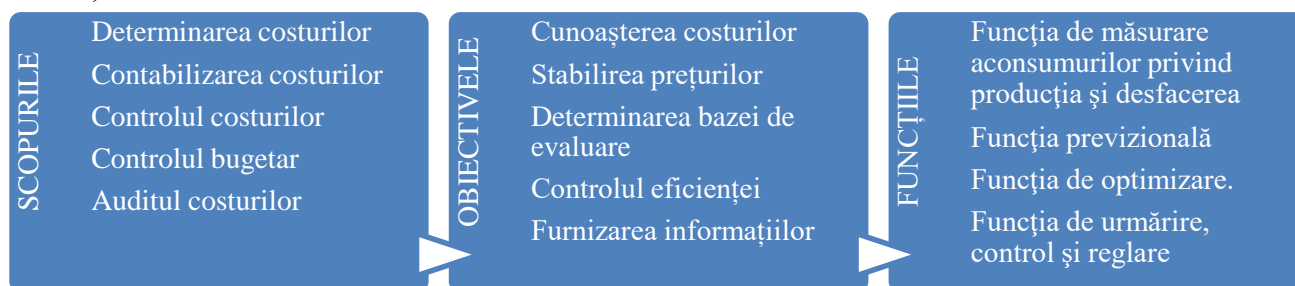

Fig. 1. Scopurile, obiectivele și funcțiile contabilității costurilor

Sursa: Elaborat de autor pe baza informațiilor preluate din Curs ”Contabilitate de gestiune”-Prof. Mihalciuc Camelia

Conceptul de cheltuieți. În literatura de specialitate, acest concept de ”cheltuieli” nu a fost la fel de mult abordat ca și conceptul de cost, însă câțiva specialiști din domeniul economic au reușit să aducă în evidență următoarele concepte:

- ✓ T. Rațiu împreună cu colaboratorii săi, afirmă că aceste cheltuieli sunt “expresia valorică a consumului de mijloace materiale și bănești pentru a satisface necesarul de consum productiv ale procesului de producție”
- ✓ O altă perspectivă, care trebuie amintită, aparține lui G. Bucșa care afirmă faptul că aceste cheltuieli sunt “consumuri de mijloace economice care se efectuează la exploatarea, întreținerea și administrarea de la o zi la alta în vederea menținerii activelor angajate în organizarea unei activități economice”.

Conceptul de cost. Spre deosebire de conceptul de cheltuială, conceptul de cost a fost mult mai abordat în literatura de specialitate, astfel concepțiile referitoare la acesta au evoluat și s-au dezvoltat de-a lungul timpului.

- ✓ Adam Smith punea “semnul egalității între valoare și costul producției, incluzând profitul și renta între elementele costului”. Acesta vedea costul ca prețul real al bunului material.
- ✓ În concepția lui K. Marx, costul de producție apare ca o componentă a valorii mărfii. Acesta este stabilit prin costul mărfii, cost care “reprezintă valoarea intrinsecă a mărfii, întrucât el este condiția sine qua non a reproducției simple, a continuității producției”
- ✓ Gh. Bistriceanu definește costul de producție drept „categorie economică a producției de mărfuri care reflectă relațiile ce apar în mod obiectiv în legătură cu comensurarea, în expresie bănească, a unei părți din valoarea mărfurilor, respectiv a cheltuielilor cu mijloacele de producție și cu salariile, efectuate de o unitate economică pentru fabricarea unui anumit produs sau pentru prestarea unui serviciu”

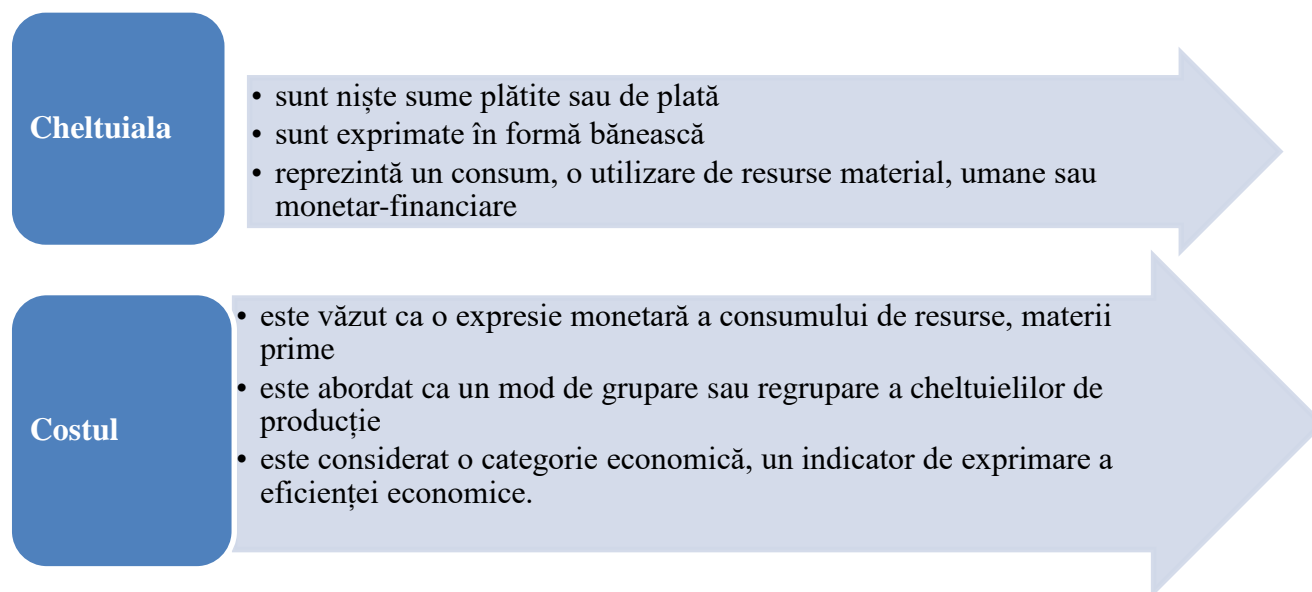

Fig. 2. Caracteristicile principale ale conceptelor de cost și cheltuială

Sursa: Elaborat de autor pe baza informațiilor de mai sus

Clasificarea cheltuielilor. Pentru calcularea costurilor de producție, cheltuielile, după natura lor, înregistrate în contabilitatea financiară, pot fi grupate astfel:

- **cheltuieli directe de producție**= reprezintă cheltuielile care pot fi individualizate și atribuite fără ambiguitate unui produs sau unei activități consumatoare de resurse și producătoare de rezultate.
- **cheltuieli indirecte de producție**= sunt acele cheltuieli generate de procesul de producție din momentul demarării și până la obținerea produselor
- **cheltuieli de desfacere**= acoperă aria cheltuielilor legate de formarea loturilor de vânzare, ambalare, transport, publicitate, expunere, servicii după vânzare etc.

- **cheltuieli generale de administrație**= cuprind acele cheltuieli care au fost angajate pentru formularea politicilor conducerii, organizarea și controlul operațiilor efectuate de o entitate și care nu au o legătură directă cu cercetarea-dezvoltarea, producția și desfacerea. ²

Clasificarea costurilor. Costurile producției, ca unul dintre indicatorii sintetici cei mai importanți folosiți în contabilitatea de gestiune pentru caracterizarea activității economice a unităților economice, pot fi clasificate după mai multe criterii:

1. După stadiile ciclului de exploatare ale unei entități economice pot fi:
 - **costurile de achiziție**- constituit din elemente generate de procurarea bunurilor
 - **costurile de prelucrare**- compus din totalul elementelor generate de producerea, construirea sau fabricarea unei unități de produs
2. După influența lor asupra procesului decizional pot fi:
 - **costurile pertinente**- se referă la costurile viitoare asupra cărora se poate acționa
 - **costurile indiferente**- sunt costuri trecute, istorice, asupra cărora nu se mai poate acționa
3. După momentul și scopul calculării lor, costurile pot fi:
 - **costurile reale**- sunt cele calculate pe baza cheltuielilor reale, ulterior efectuării lor.
 - **costurile prestabilite, numite și antecalulate** se calculează pe baza unor cheltuieli estimative ce ar urma să se efectueze într-o perioadă viitoare.
4. După stadiile de fabricație și comercializare costurile pot fi:
 - **costurile indirecte**- costul efectuat în beneficiul unui număr de centre de cost sau de obiecte de calculație
 - **costurile directe**- costul ce se poate identifica la un obiect de calculație sau centru de cost – exemple: costul materiei prime, manoperei directe etc.
 - **costurile de întreprindere** sunt formate din cheltuielile directe, cheltuielile comune ale secției de fabricație și cheltuielile generale de administrație ale unității
 - **costurile complete** sunt formate din totalitatea costurilor de întreprindere la care se adaugă cheltuielile de desfacere.
5. După conținutul și natura economică a tipului de cost calculat pot fi:
 - **costurile integrale**; • **costurile parțiale sau proporționale**.
6. După producție și cheltuielile de producție putem distinge:
 - **costul pe produs** este format din totalitatea cheltuielilor de producție ce revin pe unitatea de produs fabricat.
 - **costul întregii producții** este format din cheltuielile de producție
7. După comportamentul lor costurile se clasifică în:
 - **costul variabil** este costul care variază în mod direct proporțional în sumă totală în funcție de modificările unei măsuri de activitate
 - **costul fix** un cost a cărui mărime totală nu este afectată de modificarea unui parametru

Calculația costului desemnează o anumită succesiune de consemnări și calcule desfășurate după procedee și tehnici adecvate îmbinate între ele după o logică economico – contabilă prin care cheltuielile de producție sunt identificate ca fiind costuri ale purtătorilor de valoare.

Lucrările de contabilitate de gestiune și calculație a costului efectiv se desfășoară într-o anumită succesiune logică, strict determinată, ale cărei etape se prezintă în continuare.

- I. Prima etapă o reprezintă colectarea cheltuielilor de producție.
- II. Calculația costului efectiv cu decontarea livrărilor reciproce de produse.
- III. Calculul costului efectiv al producției auxiliare și repartizarea cheltuielilor aferente producției respective consumată pentru nevoile activității de bază.
- IV. Repartizarea cheltuielilor generale de administrație asupra produselor fabricate, lucrărilor executate și serviciilor prestate de întreprindere.

² <https://www.ceccarbusinessmagazine.ro/tipuri-de-costuri-si-comportamentul-acestora-i-a3525/> -17:41,14 aprilie 2021

- V. Repartizarea cheltuielilor de desfacere asupra produselor.
VI. Determinarea cantitativă și valorică a producției în curs de execuție.
VII. Etapele de calculație a costului efectiv se încheie cu stabilirea acestuia pe unitatea de produs.

Aplicație: Societatea comercială ”Betty Ice,, comercializează înghețată, costurile totale ale perioadei au fost 42.000 lei, după cum urmează:

- ❖ Materii prime consumate 14.000 lei
- ❖ Salariile personalului au fost în valoare de 16.000 lei, dintre care: 7.000 lei pentru personalul de producție, 4.000 lei pentru personalul din distribuție și 5.000 lei pentru personalul administrativ
- ❖ Amortizarea activelor imobilizate a fost de 9.000 de lei din care 5.000 pentru utilajele folosite și 4.000 de lei pentru activele folosite în scopuri administrative.

Tabel 1. Identificarea costurilor de producție

Elemente cheltuieli	TOTAL	Funcția de producție		Funcția de administrație	Funcția de desfacere
		Directe	Indirecte		
Materii prime	14.000	14.000	-	-	-
Salariile	16.000	-	7.000	5.000	4.000
Amortizarea	9.000	-	5.000	4.000	-
TOTAL	39.000	14.000	12.000	9.000	4.000

REZULTATE ȘI CONCLUZII.

În concluzie, având în vedere informațiile preluate din contabilitatea de gestiune rezultă că analizate din acest aspect costurile sunt identice cu cheltuielile, apărând totodată și asemănarea între contabilitatea costurilor și contabilitatea de gestiune. Calculația costurilor este o sursă importantă și indispensabilă de furnizare a informațiilor din domeniul costurilor, având rol major pentru asigurarea unei conduceri cât mai moderne a unei întreprinderii. Problemele costurilor trebuie să fie prezente peste tot, în toate compartimentele întreprinderii, iar calculația costurilor să ocupe un loc central.

BIBLIOGRAFIE:

1. Curs ”Contabilitate de gestiune”-conf. univ. dr. MIHALCIUC Camelia, pag. 57-86
2. BISTRICEANU, G., (2001), Lexicon de Finanțe, Bănci, Asigurări, vol. I, Ed. Economică, București, pag. 461
3. BUSE, G., (1994), Dicționarul complet al economiei de piață, Ed. Societatea Informația, București, pag. 74
4. CEECAR, Ghid practic de aplicare a Reglementărilor contabile privind situațiile financiare anuale individuale și situațiile financiare anuale consolidate, aprobate prin OMFP 1802/2014, Editura CECCAR, București, 2015
5. <https://www.ceccarbusinessmagazine.ro/tipuri-de-costuri-si-comportamentul-acestora-i-a3525/>-17:41,14 aprilie 2021
6. POPESCU, Gh., (2002), Evoluția gândirii economice, ediția a-II-a, Ed. George Barițiu, Cluj-Napoca, pag. 226
7. POPESCU, Gh.,(2002), Evoluția gândirii economice, ediția a II-a, Ed. George Barițiu, Cluj Napuca, pag. 611
8. RATIU, T., (1995), Cartea contabilului autodidact, Ed. Gestiunea, București, pag. 86

Coordonator științific: LAZARI Liliana, dr., conf. univ.
Academia de Studii Economice din Moldova
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md
e-mail: liliana.lazari@ase.md

ACCOUNTING AND TAX ASPECTS OF SOFTWARE

ASPECTE CONTABILE ȘI FISCALE ALE SOFTURILOR

GORGOS Nicoleta, studentă, Specialitatea: CON

Academia de Studii Economice din Moldova

Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md

e-mail autor: nikoletagorgos@gmail.com

***Abstract.** In this article are examined the problems of the accounting and tax issues of software created by residents of information technology parks. In this article would like to respond to the various questions about how to account the productions costs of software and what document are need for this. As methodological support of the investigation will serve the universal method of research of matter, phenomena, processes - the dialectical method of knowledge with its components: analysis, synthesis, induction and deduction, as well as methods inherent in economic disciplines: observation, comparison, selection, grouping and scientific abstraction. The implementation of IT parks in the Republic of Moldova stimulates the creation of organizational platforms with a set of innovative mechanisms*

***Keywords:** information technology park, software, tax issues, accounting problems*

JEL CLASSIFICATION: M41

INTRODUCERE

Pe parcursul ultimilor ani observăm că, odată cu dezvoltarea tehnologiilor informaționale, crește necesitatea utilizării produselor software, care nu doar ușurează munca zilnică, dar și aduc beneficii considerabile consumatorilor. Astfel, au apărut și s-au promovat intens diversele parcuri pentru tehnologia informației care practică o diversitate vastă de activități. Fapt ce provoacă diverse întrebări privind modul de contabilizare a costurilor privind crearea, implementarea și gestionarea tehnologiilor informaționale, precum și prezentarea informațiilor aferente în situațiile financiare. Astfel, scopul prezentei lucrări constă în cercetarea componentei și clasificării costurilor de producție, modului de contabilizarea a acestora, precum și calculul costului softurilor elaborate de către rezidenții parcurilor pentru tehnologia informației (IT).

CONȚINUTUL DE BAZĂ

Analiza surselor bibliografice. Drept bază teoretică și metodologică de cercetare au servit Codul fiscal al Republicii Moldova (RM) [1], Legea nr. 77 din 21.04.2016 cu privire la parcurile pentru tehnologia informației [2] și Hotărârea de guvern 1144 din 20.12.2017 cu privire la crearea parcului pentru tehnologia informației „Moldova IT park” [3], Indicațiilor metodice privind contabilitatea costurilor de producție și calculația costului produselor și serviciilor (în continuare - Indicații metodice) [5], Standardelor Naționale de Contabilitate (SNC) [4], Planul general de conturi contabile [6], precum și lucrările științifice ale savanților autohtoni [9]

Descrierea metodelor de cercetare utilizate. În procesul cercetării s-au aplicat metodele de analiza, sinteza, inducere și deducere, precum și metodele inerente disciplinelor economice: observare, calculare, comparație, selecție, grupare și abstractizare științifică

Rezultatele obținute. Lucrărilor de elaborare a softului se execută de către entitățile IT la comanda beneficiarului (rezident sau nerezident). Elaborarea softurilor la comanda beneficiarului necesită aplicarea *metodei de evidență a costurilor și calculare a costului pe comenzi*. Conform acestei metode fiecărei comenzi i se atribuie un număr separat, care este menționat în toate documentele aferente costurilor comenzii IT respective. Contabilitatea costurilor se ține pe fiecare comandă, iar în cadrul comenzii pe fiecare articol de costuri cu total cumulativ de la începutul executării lucrărilor. O problemă inerentă elaborării produselor software o reprezintă faptul, că procesul de elaborare poate să dureze de la câteva luni până la doi ani și mai mult. În unele cazuri termenul inițial prevăzut de contract poate fi prelungit. În acest context, este necesară determinarea și prezentarea informațiilor privind costurile acumulate la data raportării pe etape. Potrivit pct. 12 din Indicațiile metodice [5],

nomenclatorul articolelor de costuri cuprinde: costuri materiale directe și repartizabile; costuri cu personalul directe și repartizabile (retribuții de salarii); costuri indirecte de producție.

Potrivit art. 370 alin. (1) din Codul fiscal [1], rezidenții parcurilor privind tehnologia informației achită lunar impozitul unic. Drept obiect al impunerii cu impozitul unic îl reprezintă venitul din vânzarea produselor (mărfurilor), prestarea serviciilor, executarea lucrărilor, înregistrat lunar în contabilitate. Mărimea venitului respectiv se determină în conformitate cu prevederile SNC sau, după caz, ale Standarde Internaționale de Raportare Financiară (IFRS), în condițiile legislației în vigoare. Din acest motiv, entitățile din domeniul dat nu sunt plătitori de impozite și de contribuții salariale la plățile salariale ce țin de activitatea IT. Astfel, ele nu constituie elemente componente ale costurilor produselor software elaborate. Entitățile IT elaborează mai multe tipuri de produse software sau prestează mai multe tipuri de servicii. În acest context, cele mai reprezentative *costuri directe repartizabile* sunt salariile fiecărui angajat implicat în mai multe contracte de elaborare a produselor/prestare a serviciilor IT în una și aceeași perioadă gestionară. Acest fapt necesită determinarea unei baze rezonabile de repartizare a salariului personalului implicat la elaborarea mai multor produse software, drept bază de repartizare în acest caz poate servi manopera determinată în funcție de gradul de implicare a fiecărui salariat în contract sau coeficientul de participare a fiecărui salariat în contractul respectiv în parte.

Mai jos se prezintă un exemplu de contabilizare a costurilor legate de elaborarea softurilor la comandă în baza diferitor contracte încheiate cu beneficiari-rezidenți ai RM.

Exemplul 2. Entitatea „Z”, rezident al parcului pentru tehnologia informației „Moldova – IT Park”, elaborează două softuri „A” și „B”. Conform contractelor încheiate cu beneficiarii venitul din elaborarea softului „A” va constitui — 420 000 lei, iar a softului „B” — 95 000 lei, fără TVA. La începutul lunii decembrie 2020 costul producției în curs de execuție pentru softul „A” constituia 125 700 lei. În decembrie 2020 entitatea a înregistrat costuri în sumă totală de 56 190 lei, din care: amortizarea mijloacelor fixe — 27 900 lei; servicii comunale — 11 650 lei, chiria spațiului — 7500 lei, alte costuri — 9140 lei. Costurile cu personalul implicat în elaborarea softurilor în decembrie 2020 au constituit în total 112 300 lei, din care: salariatul X — 33 800 lei, salariatul Y — 45 600 lei, salariatul Z — 32 900 lei. Potrivit politicilor contabile ale entității contabilitatea costurilor de producție se ține prin intermediul conturilor contabilității de gestiune. La 15.12.2020 lucrările de elaborare a softului „B” au fost finalizate și predate beneficiarului. Coeficienții de participare a fiecărui salariat în elaborarea a două softuri „A” și „B” este prezentat în Tabelul 1:

Tabelul 1. Repartizarea salariilor calculate între softurile ce se elaborează conform coeficienților de participare în luna decembrie 2020

Indicatori	Salariile calculate, lei	Tipurile de softuri			
		Softul A		Softul B	
		Cota de participare	Suma, lei	Cota de participare	Suma, lei
Salariatul X	33 800	0,45	15 210	0,55	18 590
Salariatul Y	45 600	0,30	13 680	0,70	31 920
Salariatul Z	32 900	0,60	19 740	0,40	13 160
Total pe obiecte	112 300		48 630		63 670

Baza de repartizare a costurilor indirecte de producție a fost stabilită reiesind din venitul din vânzări pentru fiecare contract în parte. În baza datelor prezentate este necesar să se efectueze următoarele calcule (Tabelul 2):

Tabelul 2. Calculul repartizării costurilor indirecte de producție pe tipuri de softuri în luna decembrie 2020

Tipurile de contracte	Venitul din vânzări	Amortizarea mijloacelor fixe		Servicii comunale		Chiria spațiului		Alte costuri		Total costuri
		k	suma	k	suma	k	suma	k	suma	
Softul A	420 000	0,05417	22 753	0,22621	9 501	0,01456	6 117	0,01774	7 454	45 825
Softul B	95 000	(27 900/ 515 000)	5 147	(11 650/ 515 000)	2 149	(7 500/ 515 000)	1 383	(9140/ 515 000)	1 686	10 365
Total	515 000		27 900		11 650		7 500		9 140	56 190

În baza calculelor de mai sus în contabilitatea companiei IT se întocmesc următoarele formule contabile:

Tabelul 3. Înregistrările contabile privind costurile de producție pentru softuri

Nr.	Documentul justificativ	Conținutul operațiunilor economice	Suma, lei	Correspondența conturilor	
				Dt	Ct
1.	Nota contabilă	Reflectarea producției în curs de execuție la începutul lunii aferente softului "A"	125 700	811/A	215
2.	Fișa de pontaj, Borderou de calcul al salariului	Înregistrarea salariilor calculate pentru elaborarea softurilor (Tabelul 1) -A -B	48 630 63670	811/A 811/B	531/X,Y, Z 531/X,Y, Z
3.	Calculul amortizării mijloacelor fixe, factura fiscală	Reflectarea costurilor indirecte de producție de producție: -amortizarea mijloacelor fixe -servicii comunale -chiria spațiului - alte costuri	27 900 11 650 7 500 9 140	821 821 821 821	124 521 544 211,213, 214
4.	Calculul repartizării costurilor indirecte	Repartizarea costurilor indirecte de producție (Tabelul 2) fiind atribuite la: -softul A -softul B	45 825 10 365	811/A 811/B	821 821
5.	Nota contabilă	Reflectarea costurilor softului A în curs de execuție (125 700 lei + 48 630 lei +45 825 lei)	220 155	215	811/A
6.	Proces-verbal de primire-predare, factura fiscală	Înregistrarea venitului din vânzarea softului B elaborat și transmis beneficiarului : -la suma fără TVA - la suma TVA	95 000 19 000	221 221	611 5344
7.	Notă contabilă	Decontarea costului efectiv a softului B transmis beneficiarului (63 670 lei +10 365 lei)	74 035	711	811/B
8.	Ordin de plată	Încasarea numerarului privind stingerea creanțelor beneficiarului	114 000	242	221

Marea majoritate a produselor software elaborate de către rezidenții parcurilor IT se efectuează în baza contractelor încheiate cu beneficiari nerezidenți. Regimul fiscal privind TVA, în cazul serviciilor prestate de către un rezident al RM unui nerezident, se stabilește în funcție de locul prestării serviciilor, determinat conform regulilor stabilite la art.111 din Codul fiscal [1]. Pentru atribuirea serviciilor IT contractate de părți la cele nominalizate la art. 111 alin. (1) – (3) din Codul fiscal [1], urmează a se conduce de Clasificatorul activităților din economia Moldovei (CAEM-2), aprobat prin Ordinul nr.28 din 07 mai 2019 a Biroului Național de Statistică al Republicii Moldova [7], pus în aplicare de la 7 mai 2019. Astfel, în cazul serviciilor IT prestate de către un rezident al RM unui nerezident pentru care locul prestării nu este RM, în conformitate cu art. 93 pct. 11) din Codul fiscal [1], acestea reprezintă export și, potrivit art. 104 lit. a) din Codul fiscal [1], se scutesc de TVA cu drept de deducere. După finalizarea lucrărilor legate de elaborarea produselor software la export,

entitatea IT întocmește invoice-ul și procesul-verbal de primire-predare a lucrărilor executate. Achitarea lucrărilor, de regulă, se efectuează prin aplicarea unui avans în prealabil sau achitarea integrală după finalizarea lucrărilor de elaborare a produselor software. Modul de contabilizare a costurilor legate de elaborarea unui soft la comanda beneficiarului nerezident cu aplicarea avansului se prezintă în exemplul de mai jos.

CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI

În urma studiului efectuat s-a constatat că softurile create de rezidenții parcurilor IT necesită o contabilizare riguroasă a costurilor de producție, și au mai multe aspecte fiscale importante, cum ar fi instituirea impozitului unic, contabilitatea salariilor personalului IT etc. În același timp, un aspect negativ acestui regim fiscal este că au de suferit angajații companiilor respective, care vor beneficia de prestații de asigurări sociale într-o mărime mult mai mică, deoarece nu se efectuează careva rețineri. Cu referire la contabilizarea costurilor de producție și calcularea costului softurilor elaborate de către rezidenții parcurilor IT, s-a constatat unele probleme ce țin de momentul recunoașterii acestora în funcție de tipul produsului software elaborat și s-a găsit unele soluții. Considerăm, că implementarea sistemului IT în Republica Moldova în perspectivă va aduce beneficii dezvoltării economiei naționale, prin creșterea puterii de elaborare și comercializare de către rezidenții parcurilor IT a produselor informaționale, ceea ce, în timp va stimula creșterea economică.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. Codul fiscal nr. 1163 – XIII din 24.04.1997 Disponibil : <http://www.lex.md/fisc/codfiscaltxtro.htm>
2. Legea cu privire la parcurile pentru tehnologia informației nr. 77 din 21.04.2016 Disponibil : [LP77/2016 \(legis.md\)](http://legis.md/LP77/2016)
3. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova cu privire la crearea parcului pentru tehnologia informației „Moldova IT park”: nr. 1144 din 20.12.2017. Disponibil : [HG1144/2017 \(legis.md\)](http://legis.md/HG1144/2017)
4. Modificările Standardelor Naționale de Contabilitate, aprobate prin Ordinul Ministerului Finanțelor al Republicii Moldova nr.48 din 12.03.2019. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova.nr.101-107 din 22.03.2019. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=43855&lang=ro
5. Indicațiile metodice privind contabilitatea costurilor de producție și calculația costului produselor și serviciilor, Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=117793&lang=ro
6. Planul general de conturi contabile, aprobat prin Ordinul Ministerului Finanțelor al Republicii Moldova nr. 119 din 06.08.2013 modificat prin Ordinul MF nr.100 din 28.06.19 În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.230-237 din 19.07.2019. Disponibil : <https://www.mf.gov.md/sites/default/files/legislatie/Planul%20general%20de%20conturi%20contabile.pdf>
7. Ordinul nr.28 din 07 mai 2019 a Biroului Național de Statistică al Republicii Moldova Disponibil : <https://statistica.gov.md/pageview.php?l=ro&idc=385>
8. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova cu privire la cuantumul salariului mediu lunar pe economie, pentru anul 2021 nr. 923 din 22.12.2020 Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=124659&lang=ro
9. BUCUR V., ȚUGULSCHI I. “Contabilitatea costurilor de producție și calcularea costului softurilor elaborate de către rezidenții parcurilor IT” *Monitorul Fiscal FISC.md*, nr. 3 (58) pag. 57-75, 2020.

Coordonator științific: POPOVICI Angela, dr., conf. univ.
Academia de Studii Economice din Moldova
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md
e-mail: popovici.angela.alexandru@ase.md

FINANCIAL INVESTMENT ACCOUNTING

CONTABILITATEA INVESTIȚIILOR FINANCIARE

MIHĂESCU Ionela Mihaela, studentă, Specialitatea: CON

Universitatea “Ștefan cel Mare” din Suceava

România, Suceava, str. Universității 13, www.usv.ro

e-mail autor: mihaescuioana2000@gmail.com

Abstract: *Investments have the role of generating element in any economic activity, which makes a company to be born, to carry out its activity or to modernize and develop the production capacity. Investments are the main factor in the strategy of developing the national economy, of all branches and fields of activity, of increasing incomes, condition of increasing the standard of living. This paper presents the concept of investments, investment classification, initial evaluation of investments, subsequent evaluation of investments, exit of investments and transfer of investments.*

Keywords: *investment, investment classification, shareholding, share of the holding, the investment property, the related parties, the return of investments, the transfer of investments.*

JEL CLASSIFICATION: G24

INTRODUCERE

"Esența și rațiunea de a fi a unei întreprinderi este obținerea unor beneficii cât mai ridicate, beneficii ce nu pot rezulta decât întrebuițând capitaluri într-o anumită direcțiune de activitate economică după un plan dinainte stabilit" VICTOR STĂNESCU

Investițiile reprezintă un stimul în generarea noilor activități și un element decisiv al creșterii economice, al promovării factorilor intensivi, calitativi și de eficiență, având ca finalitate obținerea profitului. Investiția este un criteriu de fundamentare decizională, de selecție a proiectelor în cadrul unui portofoliu.

Scopul lucrării este pentru a reflecta motivul pentru care putem opta pentru a investi și pentru a evalua impactul investițiilor în economie.

Actualitatea studiului constă în importanța investițiilor financiare pentru creșterea rentabilității întreprinderilor în viitor.

Metodologia de cercetare are la bază: documentația, observația, comparația, metoda inducției și metoda deducției, studiul de caz, analiza literaturii de specialitate, a bazei legislative contabile și a surselor web.

CONȚINUT DE BAZĂ

Noțiunea de investiție (investissement – franceză, investment – engleză; inversion – spaniolă; investion – germană) este sinonimă, din punct de vedere lingvistic cu alocare, plasare, dotare și prin extensie ajungem la eforturi făcute acum în speranța unor recompense viitoare.[1]

Conceptul de investiție financiară în literatura de specialitate implică sensuri și abordări diferite ale specialiștilor. Prin investiție putem înțelege: „orice utilizare a unui activ în calitate de capital în scopul realizării de eficiență economică și deci de profit”[2] sau „o acțiune prin care se cheltuiesc bani sau alte resurse în speranța ca în viitor se vor încasa sume mai mari de bani sau se vor obține alte beneficii”[3].

Noțiunea de investiție cuprinde totalitatea cheltuielilor sau alocărilor de fonduri de la care se anticipează că se vor obține venituri viitoare. Într-o astfel de abordare, investiția reprezintă o plasare de fonduri bănești într-o acțiune, într-un proiect sau operație pentru a crea un spor de avuție atât la nivelul individului, al firmei cât și al societății în general[4].

Sub aspect financiar, investițiile reprezintă cheltuieli de resurse care vor genera venituri și/sau economii pe o perioadă îndelungată și care, în consecință, vor permite astfel recuperarea cheltuielilor inițiale[5].

Investiția reprezintă un activ deținut de întreprinderea-investitor în scopul ameliorării situației sale financiare prin obținerea veniturilor (dobânzilor, dividendelor, redevențelor etc.), majorarea capitalului propriu și obținerea altor profituri (în special, ca rezultat al operațiilor comerciale)[6].

Abordarea contabilă consideră investițiile ca fiind asemănătoare cu imobilizările, luate drept bunuri mobile sau imobile, corporale sau necorporale, achiziționate sau create pentru o întreprindere, destinate să rămână durabile, să se materializeze în întreprindere. Pot fi împărțite în:

- Imobilizări legate de exploatare;
- Imobilizări în afara exploatării sau care nu sunt direct productive.

Noțiunea de investiții permite suprapunerea unei viziuni contabile asupra investițiilor pentru că sunt reținute doar elementele patrimoniale și poate fi aplicată cu ușurință (în momentul analizei bilanțului) deoarece prezintă un caracter indiscutabil, atestat de evidența contabilă.

Un astfel de sens a noțiunii de investiții reprezintă caracterul restrictiv pentru că nu permite luarea în calcul a investițiilor care nu au repercusiune asupra activului întreprinderii sau care nu se pretează la o contabilizare bănească clară. Această reprezentare patrimonială a investițiilor exclude toate cheltuielile care cresc potențialul viitor al întreprinderii fără să afecteze valoarea unui activ. Din această perspectivă contabilă, orice cheltuială care nu are influență patrimonială directă nu este apreciată ca investiție, chiar dacă aceasta sporește în timp potențialul și succesul întreprinderii.[7]

Clasificarea investițiilor se face după următoarele criterii:

a) pe tipuri:

- titluri de valoare (acțiuni, obligațiuni, cambii etc.);
- cota de participație în capitalul statutar al altei întreprinderi;
- proprietatea investițională;
- alte investiții financiare (depozite etc.);

b) pe direcții de investire:

- în părțile legate (în întreprinderi asociate, filiere, mixte, în alte părți legate);
- în părțile nelegate (investiții până la 20% în capitalul statutar al altor întreprinderi etc.);

c) pe termene de deținere:

- investiții pe termen scurt;
- investiții pe termen lung; [8]

Titlurile de valoare sunt documente bănești care atestă dreptul patrimonial al proprietarului sau dreptul împrumutătorului față de emitentul acestora.

În componența titlurilor de valoare se disting: *titluri de valoare materializate* și *dematerializate*, *titluri de valoare recuperabile* și *nerecuperabile*. Titlurile de valoare materializate reprezintă blanchetele documentelor (acțiunile, obligațiunile). Titlurile de valoare dematerializate sunt prezentate sub formă de înregistrări pe conturi. Titlurile de valoare recuperabile reprezintă dreptul de a obține valori nominale a acestora și a dobânzilor aferente, fără dreptul de proprietate (obligațiuni, cambii, etc.) Titlurile de valoare nerecuperabile reprezintă dreptul de proprietate și de obținere a unei cote de profit net al întreprinderii (acțiuni). [S.N.C 25 „Contabilitatea investițiilor”, paragraf 11]

Cota de participație semnifică cota patrimoniului agentului economic, care se cuvine participantului. Ea se stabilește în baza contractului de constituire a întreprinderii și a statutului acesteia.

Proprietatea investițională reprezintă o investiție pe termen lung în active nemateriale, terenuri, clădiri care nu utilizează și nu se exploatează la întreprinderea investitoare.

Părțile legate sunt întreprinderile asociate, fiice și sub control mixt, cota investitorului în capitalul statutar al acestor întreprinderi constituind peste 20%.

Părțile nelegate se consideră acele întreprinderi, cota investitorului în capitalul statutar al cărora este până la 20%.

Investițiile pe termen lung sunt acele investiții, pe care întreprinderea are intenția să le dețină mai mult de un an.

Investițiile pe termen scurt cuprind investițiile, pe care întreprinderea are intenția să le dețină, să le vândă sau să le achite în curs de un an.[9]

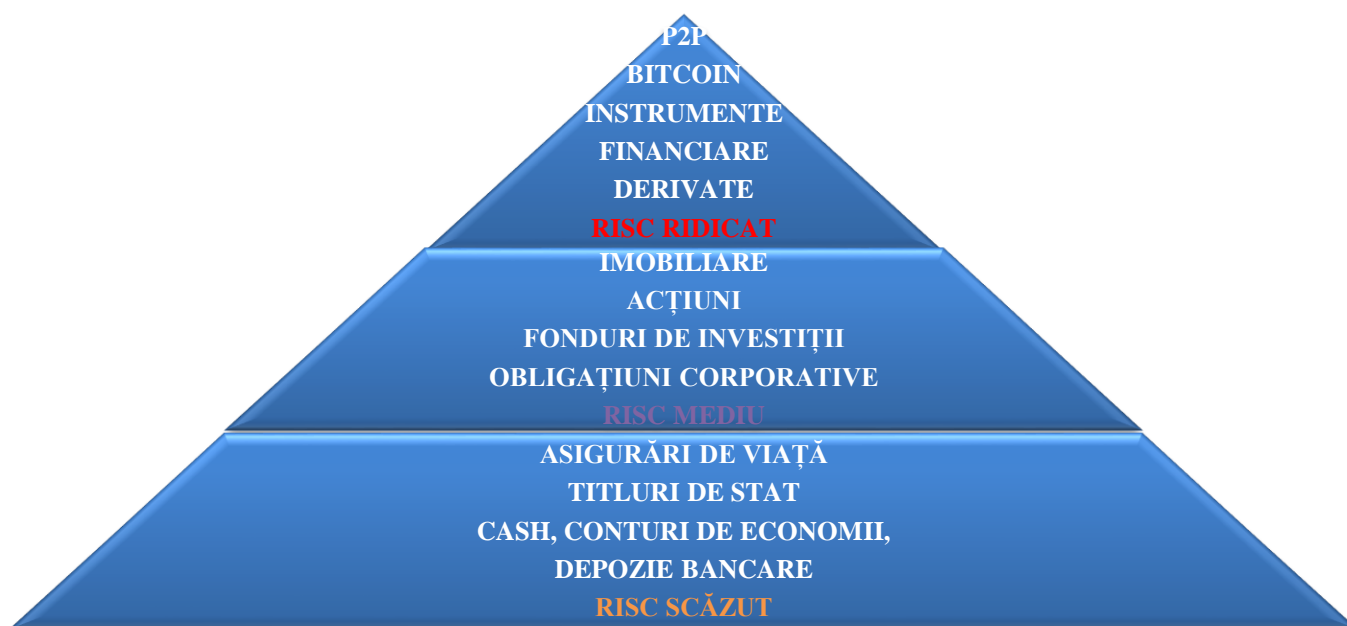

Figura 1. Clasificarea investițiilor după risc

Sursa: Elaborat de autor în baza [10]

În activitatea de investiții se pot deosebi două tendințe: *a investi pentru a produce mai bine și a investi pentru a supraviețui.*

Evaluarea inițială a investițiilor. La achiziționare investițiile se evaluează la valoarea de intrare care este egală cu:

- suma mijloacelor bănești achitate sau a echivalentelor acestora;
- valoarea venală a titlurilor de valoare emise;
- valoarea venală a activului predat pe calea schimbului;
- valoarea venală a activului obținut pe calea schimbului.[10]

Evaluarea ulterioară se efectuează la întocmirea bilanțului contabil. Metodele de evaluare ulterioară sunt examinate mai jos. Investițiile pe termen lung se reflectă în bilanț la una din următoarele metode:

- la valoarea de intrare;
- la valoarea reevaluată
- la valoarea cea mai mică dintre valoarea de intrare și valoarea de piață.

Metoda preponderentă de evaluare a investițiilor pe termen lung constituie evaluarea lor la valoarea de intrare. Aceasta rămâne constantă (invariabilă) pe toată durata de deținere a investițiilor, cu excepția următoarelor cazuri:

- scăderea permanentă a cursului la bursele de valori publicat în edițiile financiare;
- reducerea bruscă a valorii activelor întreprinderii investite;
- restricțiile ce țin de vânzarea titlurilor de valoare ale întreprinderii investite;
- survenirea unui anumit risc de deținerea titlurilor de valoare;
- decizia consiliului directorilor întreprinderii, bazată pe avizele specialiștilor în domeniul pieței de valori;
- aducerea valorii de intrare la valoarea nominală. [11]

La ieșirea investițiilor pe termen lung sumele reducerii sau majorării valorii acestora se raportează corespunzător la cheltuieli sau venituri din activitatea de investiții. [12]

Transferarea investițiilor pe termen lung în investiții pe termen scurt se efectuează în cazul când în cursul anului curent se prevede ieșirea investițiilor. Investițiile pe termen lung transferate în investiții pe termen scurt sunt evaluate la valoarea cea mai mică dintre valoarea de intrare și valoarea de bilanț a investițiilor pe termen lung [13].

Transferul investițiilor pe termen scurt în investiții pe termen lung se efectuează în cazurile în care întreprinderea are intenția să dețină aceste investiții mai mult de un an. Fiecare investiție pe termen

scurt distinct transferată în categoria investițiilor pe termen lung este evaluată la valoarea cea mai mică dintre valoarea de intrare și valoarea de piață [14], [18].

Un exemplu de investiție pot fi proprietățile imobiliare. Investițiile în imobiliare au reputația de a fi unele dintre cele mai bune investiții pe termen lung, generând randamente bune și foarte bune pe termen lung. Investițiile imobiliare sunt o categorie amplă care include proprietăți rezidențiale, spații comerciale, terenuri, spații de birouri, etc. De-a lungul timpului s-a demonstrat că valoarea proprietății crește în timp, chiar dacă piața imobiliară are o evoluție ciclică în acord cu ciclurile economice.

Investind în proprietăți imobiliare pentru închiriere puteți face bani în două feluri:

1. Prin veniturile încasate din chirii;
2. Prin aprecierea valorii proprietății și deci aprecierea capitalului investit.

Dar evoluția pieței imobiliare este ciclică, iar investițiile pe această piață trebuie efectuate cu maximă atenție, în funcție de ciclul economic, cumpărați proprietăți în recesiune și vindeți în jurul maximelor din faza de expansiune. Piața imobiliară este predispusă la prăbușire. Prin urmare, faceți-vă bine cercetarea înainte de a face această investiție.[15]

CONCLUZII

Din cele prezentate în această lucrare reiese că investițiile reprezintă renunțarea la resurse bănești lichide actuale contra speranțelor în obținerea unor resurse viitoare mai mari. Putem susține că investițiile reprezintă o cheltuială sau un plasament de sume bănești. În momentul luării deciziei de investire întreprinzătorul utilizează acumulările de capital, dar nu întotdeauna acestea sunt suficiente realizării obiectivului propus.

Persoanele investesc pentru că își doresc mai mulți bani în vederea asigurării unui grad mai înalt de securitate, libertate și posibilitatea de a beneficia de bunuri și servicii mai multe și de o calitate mai ridicată.[16]

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. <https://biblioteca.regielive.ro/proiecte/contabilitate/contabilizarea-investitiilor-financiare-finante-181337.html>
2. VASILESCU I., LUBAN F. Investițiile în sistemul afacerilor, Editura EfiCon Press, București 2003, –1018 p. p.134
3. STAIUCU F., DIMITRIU M, PARVU D. – Eficiența economică a investițiilor, Editura Albatros, București 1994, – 363 p., p.6
4. BUHOCIU F., NEGOESCU Gh – Investițiile în economia de tranziție, Editura Evrica, Brăila 1998, -185 p., p.12, 77, p.8
5. CISTELICAN L. – Economia, eficiența și finanțarea investițiilor, Editura Economica, București 2002, – 536 p., p.14
6. S.N.C 25 „Contabilitatea investițiilor”, paragraf 8
7. https://www.academia.edu/5788268/UNIVERSITATEA_%C5%99ETEFAN_CEL_MARE_SUCEAVA
8. S.N.C 25 „Contabilitatea investițiilor”, paragraf 10
9. <https://conspecte.com/contabilitate-financiara/componenta-caracteristica-clasificarea-recunoasterea-si-evaluarea-investitiilor.html>
10. <https://milenialulroman.eu/investitiile-in-4-pasi-simpli-2/>
11. S.N.C 25 „Contabilitatea investițiilor”, paragraf 12
12. S.N.C 25 „Contabilitatea investițiilor”, paragraf 18
13. S.N.C 25 „Contabilitatea investițiilor”, paragraf 22
14. S.N.C 25 „Contabilitatea investițiilor”, paragraf 27
15. S.N.C 25 „Contabilitatea investițiilor”, paragraf 28
16. [Cele Mai Bune Investiții 2021 \[Ghid actualizat\] - Admirals \(admiralmarkets.com\)](#)
17. <https://www.tradeville.eu/tradepedia/investitii>
18. IACOBAN, C., MIHAILA, S., & HLACIUC, E. (2020). The Need To Improve Performance Indicators Used In The Global Evaluation Of The Company. *LUMEN Proceedings, 13*, 130-138.

Coordonator științific: MIHĂILĂ Svetlana, dr., conf. univ.
Academia de Studii Economice din Moldova
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md
e-mail: svetlana.mihaila@ase.md

REPORTING OF THE FINANCIAL POSITION BY BALANCE SHEET: ITS EVOLUTION AND CONTENT IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA

RAPORTAREA POZIȚIEI FINANCIARE PRIN BILANȚ: EVOLUȚIA ȘI CONȚINUTUL ACESTUIA ÎN REPUBLICA MOLDOVA

PLATON Inga, student, Specialitatea: CON

Academia de Studii Economice din Moldova

Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md

e-mail autor: ingaplanton99@gmail.com

Abstract. *The balance sheet is a methodical procedure specific only to accounting, drawn up on the basis of the principle of double representation of the patrimony, which systematizes and generalizes the accounting information. It is an extensive work of synthesis, in fact a mirror of the heritage that existed at one time. Due to the fact that it is a work that requires a large volume of work, the balance cannot be drawn up too often. The balance sheet is the object of concerns over time, a fact determined by the changes that occur periodically in the accounting regulatory legislation but also by the balance sheet theories.*

Key words: *balance sheet, double registration, financial situations, legislation, National Accounting Standards.*

JEL CLASSIFICATION: M41

INTRODUCERE

Contabilitatea este singura formă a evidenței economice care reflectă întreaga activitate economică a unităților patrimoniale, pentru a asigura informațiile necesare fundamentării deciziilor de conducere economică, pentru a asigura gestiunea patrimonială și pentru a se cunoaște rezultatele activității economice.

Creșterea cantității și diversității acestora pe parcursul timpului, legată de progresul economic mondial, a îngreunat folosirea ei în conducerea activităților economice. Acum, numeroasă și diversificată, nu putea fi folosită cu ușurință de conducători. În aceste condiții s-a simțit nevoia unor măsuri de sistematizare și generalizare a informației contabile. A fost necesar ca sinteza și rezultatul operațiunilor economice desfășurate în cadrul unei entități economice să fie o reprezentare financiară structurată pentru a ușura utilizarea informației contabile și a furniza informații riguroase și exacte. Această reprezentare financiară se concretizează în *situațiile financiare*, sursa principală de informații financiare și contabile pentru mediul intern și extern entității.

În prezentul articol este examinată evoluția și conținutul bilanțului în Republica Moldova pe baza metodelor specifice disciplinelor economice precum: observarea, compararea, selectarea, dar și a altor metode precum analiza, sinteza, componența.

CONȚINUTUL

Termenul de definire a bilanțului a evoluat în timp cu unele schimbări. Dacă, din 1998 până în 2019 a fost utilizată noțiunea de *bilanț contabil*, atunci din 2019 conform Legii contabilității și raportării financiare este deja utilizată noțiunea de *bilanț*. Condiția principală a bilanțului este egalitatea activului cu pasivul. Această egalitate se datorează faptului că în bilanț este prezentată aceeași masă de mijloace, dar privită sub două aspecte, adică este întocmit pe baza principiului dublei reprezentări a patrimoniului, care sistematizează și generalizează informația contabilă. Pe de o parte, este privit din punct de vedere al formei sale concrete și astfel patrimoniul îmbracă forma de active imobilizate și active circulante. Pe de altă parte, același patrimoniu este privit în bilanț din punct de vedere al provenienței și astfel patrimoniul îmbracă forma de surse patrimoniale.

În urma unei analize ample a legislației Republicii Moldova, se constată prima versiune a legii contabilității sub denumirea *Legea contabilității Nr. 426 din 04-04-1995*, adoptată în anul 1995.

Aceasta a fost etapa inițială a reformei contabilității în Republica Moldova. Această lege a fost abrogată în anul 2007 prin *Legea contabilității Nr.113 din 27-04-2007*, în vigoare de la 01.01.2008. Din 01.01.2019 a fost instituită noua lege: *Legea contabilității și raportării financiare Nr.287 din 15.12.2017* cu noi modificări conform Directivei 2013/34/UE. Pe baza acestei directive au fost instituite modificări și pentru Standarde Naționale de Contabilitate. În prezent această lege stabilește cadrul normativ de bază, principiile și cerințele generale și mecanismul de reglementare în domeniul contabilității și raportării financiare în Republica Moldova.

Potrivit *Legea contabilității și raportării financiare Nr.287 din 15.12.2017*, elementele componente ale situațiilor financiare sunt bilanțul, situația de profit și pierdere, situația modificărilor capitalului propriu, situația fluxurilor de numerar, notele la situațiile financiare.

În rezultatul analizei reglementărilor contabile din Republica Moldova, în ceea ce privește conținutul bilanțului putem observa că se dezvoltă și se adaptează demersului internațional (european și IFRS), deoarece pentru anii 2013 - 2018 raportarea bilanțului s-a efectuat conform unui formular unic, pentru anul 2019 - formulare pentru bilanț prescurtat și formatul complet, iar pentru anul 2020 s-a modificat conținutul formularului bilanțului atât pentru cel prescurtat cât și pentru cel complet.

În continuare sunt prezentate aceste modificări ale bilanțului prin compararea conținutului acestuia în timp diferit în tabelul 4:

Tabelul 1. Modificările în formularul bilanțului complet

Bilanțul din 1998-2013	Bilanțul din 2013-2019	Bilanțul în 2020
Numerotarea capitolelor cu cifre	Numerotarea capitolelor cu cifre	Numerotarea capitolelor cu litere
Conține 5 capitole (1-5) și 98 rânduri	Conține 5 capitole (1-5) și 59 rânduri	Conține 6 capitole (A-F) și 88 rânduri
Capitolul 1 “Active pe termen lung” conține 18 rânduri inclusiv totalul de capitol. Conține 4 subcapitole.	Capitolul 1 “Active imobilizate” conține 13 rânduri inclusiv totalul de capitol.	Capitolul A “Active imobilizate” conține 23 rânduri inclusiv totalul. Conține 4 subcapitole: ➤ Imobilizări necorporale, ➤ Imobilizări corporale, ➤ Investiții financiare pe termen lung; ➤ Creanțe pe termen lung și alte active imobilizate Elementele activelor imobilizate fiind prezentate detaliat în rânduri, și chiar detaliate pe componente următoarele rânduri: ➤ Imobilizări necorporale în exploatare; ➤ Mijloace fixe; ➤ Investițiile financiare pe termen lung în părți neafiliate; ➤ Creanțe ale părților afiliate pe termen lung. În subcapitolul I și II apare rândul de Avansuri acordate pentru imobilizări necorporale și corespunzător cele corporale.
Capitolul 2 “Active curente” conține 29 rânduri inclusiv totalul de capitol. Conține 5 subcapitole.	Capitolul 2 “Active circulante” conține 17 rânduri inclusiv totalul de capitol.	Capitolul B “Active circulante” conține 20 rânduri inclusiv totalul de capitol. Conține 4 subcapitole: ➤ Stocuri, ➤ Creanțe curente și alte active circulante, ➤ Investiții financiare curente; ➤ Numerar și documente bănești. În stocuri: se prezintă pe un rând Materialele și OMVSD; se prezintă separate producția în curs de execuție, se prezintă împreună Produse și mărfuri, apare elementul Avansuri acordate pentru stocuri; În creanțe curente și alte active circulante: dispune Avansuri acordate curente, se include pe rând separat Cheltuielile anticipate curente; În investiții financiare curente: sunt prezentate pe elemente Investițiile financiare în părți afiliate; În numerar și documente bănești: nu se conține nici un rând în funcție de amplasarea numerarului
Capitolul 3 “Capital Propriu” conține 18 rânduri inclusiv totalul de capitol. Conține 4 subcapitole.	Capitolul 3 “Capital Propriu” conține 8 rânduri inclusiv totalul de capitol.	Capitolul C “Capital Propriu” conține 19 rânduri inclusiv totalul de capitol. Conține 6 subcapitole: ➤ Capital social și neînregistrat, ➤ Prime de capital, ➤ Rezerve, ➤ Profit (pierdere), ➤ Rezerve din reevaluare,

		<ul style="list-style-type: none"> ➤ Alte elemente de capital propriu. <p>Capitolul Capital social și neînregistrat este dezvoltat pe elemente: capital social, capital nevărsat, capital neînregistrat, capital retras, <i>apare rând nou Patrimoniu primit de la stat cu drept de proprietate;</i></p> <p>Capitol nou Prime de capital;</p> <p>Capitolul rezerve, se prezintă pe tipuri de rezerve: capital de rezervă, rezerve statutare, alte rezerve;</p> <p>Capitolul profit (pierdere): conține aceleași informații;</p> <p>Capitol nou Rezerve din reevaluare.</p>
Capitolul 4 “Datorii pe termen lung” conține 12 rânduri inclusiv totalul de capitol. Conține 2 subcapitole.	Capitolul 4 “Datorii pe termen lung” conține 5 rânduri inclusiv totalul de capitol	<p>Capitolul D “Datorii pe termen lung” conține 8 rânduri inclusive totalul de capitol.</p> <p>Nu dispune de subcapitole. Sunt dezvăluite pe elemente împrumuturile pe termen lung.</p> <p>Rânduri separate pentru:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Datorii comerciale pe termen lung, ➤ Datorii față de părțile afiliate pe termen lung, ➤ Avansuri primite pe termen lung, ➤ Venituri anticipate pe termen lung.
Capitolul 5 “Datorii pe termen scurt” conține 21 rânduri inclusiv totalul de capitol. Conține 3 subcapitole.	Capitolul 5 “Datorii curente” conține 14 rânduri inclusiv totalul de capitol.	<p>Capitolul E “Datorii curente” conține 12 rânduri inclusiv totalul de capitol.</p> <p>Nu dispune de subcapitole. Sunt dezvăluite pe elemente împrumuturile pe termen scurt.</p> <p>Sunt excluse rândurile cu privire la Provizioanele curente și Finanțările și încasările cu destinație special curente.</p>
	<p>Au fost modificate:</p> <ul style="list-style-type: none"> - denumirea noțiunilor conform SNC; -structura bilanțului (nu mai conține subcapitole, reducerea rândurilor, etc.) <p>Însă, 2013 a fost trecerea benevolă de la un formular la altul, de aceea unele entități au aplicat prevederea veche, altele cea nouă.</p>	<p>Includerea capitolului F “Provizioane” Dezvăluirea informației pe rânduri:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Provizioane pentru beneficiile angajaților, ➤ Provizioane pentru garanții acordate cumpărătorilor/clientilor, ➤ Provizioane pentru impozite, ➤ Alte provizioane.

Sursa: elaborat în baza SNC “Prezentarea situațiilor financiare” din 2013, din 2019 și din 2020

De asemenea se prezintă compararea dintre bilanțul prescurtat în tabelul 5:

Tabelul 2. Modificările în formularul bilanțului prescurtat 2019-2020

Bilanțul prescurtat 2019	Bilanțul prescurtat 2020
Numerotarea capitolelor cu cifre	Numerotarea capitolelor cu litere
Conține 5 capitole (1-5) și 22 rânduri	Conține 6 capitole (A-F) și 23 rânduri
Capitolul 1 “Active imobilizate” conține 6 rânduri inclusiv totalul de capitol	Capitolul A “Active imobilizate” conține 5 rânduri inclusiv totalul, fiind exclus rândul Investiții imobiliare
Capitolul 2 “Active circulante” conține 5 rânduri inclusiv totalul de capitol	Capitolul B “Active circulante” conține 5 rânduri inclusive totalul de capitol, doar că a fost modificat cu locul rândurile Investiții financiare curente cu Numerar și documente bănești
Capitolul 3 “Capital Propriu” conține 6 rânduri inclusiv totalul de capitol	Capitolul C “Capital Propriu” conține 7 rânduri inclusive totalul de capitol Rânduri noi: Prime de capital, Rezerve din reevaluare Excluderea rândului Corecții ale rezultatelor anilor precedenți
Capitolul 4 “Datorii pe termen lung”	Capitolul D “Datorii pe termen lung”
Capitolul 5 “Datorii curente”	Capitolul E “Datorii curente”
	Includerea capitolului F “Provizioane”

Sursa: elaborat în baza SNC “Prezentarea situațiilor financiare” din 2019 și din 2020

Modificările incluse în formatul bilanțului ce au fost aplicate în 2020 sunt majore de la numerotarea capitolelor cu litere, până la adăugarea unor noi subcapitole, rânduri care au determinat modificări și în Planul general de conturi contabile. Indiferent de modificările efectuate în conținutul bilanțului, e necesar de reflectat pentru utilizatori plenitudinea informației cu privire la poziția financiară a entității raportoare.

O altă modificare se referă la termenul de prezentare al situațiilor financiare. Până în 2007 termenul concret de prezentare a raportului financiar se stabilea de către organele financiare raionale (municipale), în funcție de mărimea agentului economic. Din 2008 până în anul 2018 a fost, conform Legii contabilității (art.38 alin.3) în termen de 90 de zile următoare anului de gestiune, iar conform prevederilor Legii contabilității și raportării financiare (art.33 alin.3), începând cu anul 2019, în termen de 120 de zile de la ultima zi a perioadei de gestiune.

În prezent, conform Legii contabilității și raportării financiare (art.33 alin.3) modificată la 01.01.2021, “entitatea de interes public este obligată să prezinte situațiile financiare individuale, raportul conducerii și raportul auditorului în termen de 120 de zile de la ultima zi a perioadei de gestiune, iar entitatea, cu excepția entității de interes public, este obligată să prezinte situațiile financiare individuale, raportul conducerii și raportul auditorului, după caz, în termen de 150 de zile de la ultima zi a perioadei de gestiune.

REZULTATE ȘI CONCLUZII

În rezultatul cercetării efectuate putem conchide că bilanțul ca conținut al poziției financiare a entității a evoluat în timp, modificându-și periodic conținutul, forma de prezentare (verticală, orizontală) dar și fiind continuu supus studiului astfel încât să ofere cele mai utile informații utilizatorilor pentru luarea deciziilor economice.

Conceput, bilanțul este sursa principală de informație pentru utilizatorii interni și externi ai întreprinderii. În baza bilanțului se apreciază valoarea și structura patrimoniului întreprinderii, gradul de îndatorare a întreprinderii, capacitatea de plată, coeficienții de lichiditate, rezultatul financiar și mulți alți indicatori necesari pentru luarea de decizii manageriale.

Odată cu instituirea legii contabilității și raportării financiare în Republica Moldova, bilanțul a căpătat o definiție clară și bine structurată care să poată fi interpretată corect la întocmirea situației financiare.

În prezent reglementarea în domeniul contabilității din RM se supune ajustării în scopul transpunerii Directivelor UE, în cadrul primului pas fiind intrarea în vigoare de la 01.01.2019 a *Legii contabilității și raportării financiare*, dar și publicarea modificărilor la SNC, unde SNC “Prezentarea situațiilor financiare” se expune în redacție completată, ajustat la actuala Lege și care presupune modificări și în conținutul situațiilor financiare în general dar și al bilanțului în particular.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. Legea contabilității și raportării financiare nr. 287 din 15.12.2017. Monitorul Oficial al Republicii Moldova Nr. 1-6, din 05.01.2018. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=105653&lang=ro#
2. Legea contabilității nr. 426 din 04-04-1995 https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=65068&lang=ro#
3. Legea contabilității nr. 113 din 27-04-2007 https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=98782&lang=ro#
4. ȚURCANU V., GOLOCIALOVA I. Contabilitatea în Republica Moldova între IFRS și Directivele UE https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/200-206.pdf
5. Standardul Național de Contabilitate “Prezentarea situațiilor financiare”, ordinal Ministerului Finanțelor nr.118 din 06.08.2013. Monitorul Oficial al Republicii Moldova Nr. 177-181 din 16.08.2013. Ordinul Ministerului Finanțelor Nr. 194 din 30.11.2018 cu privire la aprobarea modificărilor la Standardul Național de Contabilitate ”Prezentarea situațiilor financiare”, Monitorul Oficial Nr. 467-479 din 14.12.2018 https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=117850&lang=ro
6. A. FRECĂUȚEANU Sistemul contabil din republica moldova: realizări, probleme și perspective de dezvoltare https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Sistemul%20contabil%20din%20RM_0.pdf
7. Formulare/Rapoarte financiare/Raport financiar Standardul Național de Contabilitate 5 “Prezentarea situațiilor financiare” https://statistica.gov.md/public/files/Formulare_rapoarte_financiare/Raport_fin_SNC5.pdf

Coordonator științific: LAZARI Liliana, dr., conf. univ.
Academia de Studii Economice din Moldova
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md
e-mail: liliana.lazari@ase.md

ACCOUNTING TREATMENTS FOR STOCK RECOGNITION AND VALUATION

TRATAMENTE CONTABILE PRIVIND RECUNOAȘTEREA ȘI EVALUAREA SOCURILOR

¹**GUZUN Iraida, studentă, Specialitatea: CON**
e-mail autor: iraida_guzun@mail.ru

²**PECA Mihaela, studentă, Specialitatea: CON**
e-mail autor: mihaelapeca3@gmail.com

^{1,2} Academia de Studii Economice din Moldova
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md

Abstract. *The stocks are considered objects that imply considerable capital investments, that is why they represent one of the factors determining the decisional process in the company. The bookkeeping of stocks accounts not only for the correct accounting records and control of material assets but also for providing the information necessary for cost calculation by management accounting.*

In current assets, stocks play a decisive role in achieving the business and manufacturing business. At the enterprise level, stocks are allocated to objects that require large capital investments, so it is one of the factors that determine its decision-making process. Not paying attention to this fact and consequently, economic agents can face problems such as the allocation of more money than planned (especially in the context of higher-than-forecast inflation.)

Keywords: *stocks, recognition, evaluation, entrance cost, net realizable value.*

JEL CLASSIFICATION: M41

INTRODUCERE

Studiul cercetării aferente recunoașterii și evaluării a stocurilor reprezintă o provocare. În cadrul elementelor patrimoniale ale unei entități un rol important îl au activele circulante, din care fac parte și stocurile. O firmă care are ca obiect principal de activitate producția trebuie să dețină suficiente stocuri (materii prime, materiale, etc.), astfel încât procesul de producție să aibă continuitate. În același timp mărimea și structura stocurilor trebuie stabilită judicios, astfel încât să nu existe lipsuri dintr-o anumită materie primă sau din contra, să existe supra stocuri din alte materii prime [1].

Scopul cercetării constă în investigarea și cercetarea aspectelor privind recunoașterea și evaluarea stocurilor. Pentru atingerea acestui scop, ne-am propus următoarele *obiective*: studierea reglementării normative a contabilității stocurilor, cercetarea bazei teoretico-metodologică a stocurilor, determinarea costului de intrare al stocurilor recunoscute inițial, aplicarea metodelor de evaluare curentă a stocurilor, precum și stabilirea valorii realizabile nete a stocurilor.

Metodologia cercetării este constituită din *metodele* de analiză și sinteză, documentarea, observația, metoda inductivă.

Baza informațională la care s-a făcut referire în articol este constituită din lucrări științifice din literatura de specialitate autohtonă și străină, acte normative și legislative precum: Codul Fiscal al Republicii Moldova [7], Legea contabilității și raportării financiare [8], Planul general de conturi contabile [9], Standardul Național de Contabilitate (SNC) „Stocuri” [10]. Astfel, la nivel național acest domeniu a fost cercetat de către profesorul Nederița A. [3,4,5,6], Popovici A. [4], din România au abordat acest domeniu savanții: Gheorghe D. [2, p.58], Feleaga N. [1] etc.

REZULTATELE OBȚINUTE

Potrivit SNC ”Stocuri”, *stocurile* reprezintă active circulante care sunt [10, pct. 11]:

- destinate pentru a fi vândute pe parcursul desfășurării normale a activității;
- în curs de execuție în procesul desfășurării normale a activității; sau
- sub formă de materii prime, materiale de bază și alte materiale consumabile, care urmează a fi folosite în procesul de producție, pentru prestarea serviciilor și/sau în alte scopuri gospodărești.

Evaluarea reprezintă procedeul de determinare a mărimii valorice a elementelor contabile, iar *recunoașterea* - înregistrarea în contabilitate și prezentarea în situațiile financiare a unui element contabil care corespunde definiției și care îndeplinește criteriile de recunoaștere stabilite în SNC [8]. Stocurile se recunosc ca active circulante la respectarea simultană a următoarelor condiții:

- 1) sunt controlate de entitate, adică se află în proprietatea acesteia;
- 2) există probabilitatea obținerii de către entitate a beneficiilor economice viitoare din utilizarea stocurilor;
- 3) sunt destinate utilizării în ciclul normal de producție/prestări servicii sau vor fi vândute în termen de 12 luni; și
- 4) costul de intrare poate fi determinat în mod credibil [10, pct. 11].

În cazul nerespectării acestor condiții entitatea va recunoaște activele procurate ca și cheltuieli curente, active imobilizate sau le reflectată în conturi extrabilanțiere. În funcție de momentul efectuării se deosebesc trei forme de evaluare a stocurilor: *evaluare inițială*, *evaluare curentă* și *evaluare ulterioară*.

✓ *Evaluarea inițială* - se efectuează la data intrării inițiale a stocurilor, în urma cărora se stabilește costul de intrare care se determină în funcție de sursa de proveniență a stocurilor cum ar fi: achiziționare, fabricare, intrarea ca aport în natură la capitalul social, primirea cu titlu gratuit, înregistrarea deșeurilor recuperabile.

Costul de intrare al stocurilor reprezintă totalitatea costurilor aferente achiziției, prelucrării (conversiei) și aducerii acestora în forma și în locul utilizării după destinație [10, pct. 5]. Astfel, *costul de intrare în cazul stocurilor achiziționate* se determină prin relația:

Costul de intrare = Valoarea de cumpărare + Costurile directe atribuibile intrării

Costul de intrare a stocurilor fabricate de către entitate (de exemplu, a produselor finite și semifabricatelor) coincide cu costul efectiv al acestora, care include:

- 1) costul materiilor prime și materialelor utilizate nemijlocit în procesul de producție;
- 2) costurile cu personalul încadrat nemijlocit în procesul de producție, contribuțiile de asigurări sociale de stat obligatorii și primele de asigurare obligatorie de asistență medicală ale angajatorului;
- 3) costurile indirecte de producție;
- 4) costurile îndatorării capitalizate conform SNC „Costurile îndatorării”.

Producția în curs de execuție se determină prin inventarierea producției neterminată la finele perioadei, prin metode tehnice de constatare a gradului de finalizare sau a stadiului de efectuare a operațiilor tehnologice și evaluarea acesteia la costul efectiv [10, pct.20].

Stocurile intrate ca aport în natură la capitalul social se evaluează la valoarea aprobată prin decizia organului împuternicit al entității cu includerea costurilor direct atribuibile intrării [10, pct.23].

Stocurile primite cu titlu gratuit sau în urma ieșirii/reparației activelor imobilizate și obiectelor de mică valoare și scurtă durată, precum și deșeurile recuperabile de către entitate se evaluează la valoarea justă [10, pct.24].

Evaluarea stocurilor importate se efectuează în lei moldovenești prin recalcularea valutei străine la cursul de schimb al Băncii Naționale a Moldovei stabilit la data întocmirii declarației vamale (dacă contractul nu prevede o altă dată de trecere către entitate a dreptului de proprietate asupra stocurilor procurate) [10, pct 26]. Diferențele de curs valutar, aferente stocurilor importate se contabilizează conform SNC „Diferențe de curs valutar și de sumă”. De menționat, că stocurile în valută străină nu se supun recalculării la data raportării și se înregistrează în situațiile financiare conform cursului oficial al leului moldovenesc la data recunoașterii inițiale a acestora [11, pct 12].

✓ *Evaluarea curentă* a stocurilor se petrece la ieșirea acestora în urma consumului în cadrul entității, vânzării, transmiterii terților, transferului în componența activelor imobilizate etc.

Stocurile ieșite se evaluează la valoarea contabilă care se determină prin aplicarea uneia din următoarele metode de evaluare curentă [10, pct.32]:

- 1) metoda FIFO (primul intrat – primul ieșit);
- 2) metoda LIFO (ultimul intrat – primul ieșit);
- 3) metoda costului mediu ponderat;
- 4) metoda identificării specifice.

În tabelul 1 prezentăm avantajele și dezavantajele metodelor de evaluare curentă.

Tabelul 1. Avantajele și dezavantajele metodelor de evaluare curentă

Metoda	Avantaje	Dezavantaje
Metoda FIFO	<ul style="list-style-type: none"> • Culegerea și reflectarea informației are un caracter simplificat; • Indicatorii de profit ridicați ce pot atrage investitori; • Este o metodă de evidentă mai precisă; • Stocurile finale sunt evaluate la valorile cele mai recente, respectiv sunt mai apropiate de realitatea economică. 	<ul style="list-style-type: none"> • Deteriorarea managementului întreprinderii • Ieșirile din stoc sunt subevaluate în perioada de inflație ceea ce conduce la o minimizare a cheltuielilor și la o supraevaluare a rezultatului final; • Invers, ieșirile din stoc sunt supraevaluate într-o perioadă de scădere a prețurilor, deci, costurile se corelează cu întârziere față de variațiile de preț.
Metoda LIFO	<ul style="list-style-type: none"> • Permite stabilirea costului stocurilor vândute cât mai aproape de nivelul prețului în momentul vânzării acestor stocuri; • Reducerea costurilor impozitelor duce la creșterea fluxurilor de numerar ale întreprinderii, ceea ce crește stabilitatea financiară și eliberează resurse suplimentare pentru creșterea valorii sale; • În perioadele inflaționiste, metoda tinde să stabilească o valoare mai mică a veniturii în comparație cu celelalte metode de evaluare. 	<ul style="list-style-type: none"> • Utilizarea metodei LIFO nu va asigura comparabilitatea informațiilor din rapoartele financiare ale entităților nominalizate; • Incapacitatea de a reflecta mișcarea reală a stocurilor în producție; • În perioadele de inflație, consumurile sunt supraevaluate, în comparație cu metoda FIFO, ceea ce conduce la o majorare a cheltuielilor și la o diminuarea a rezultatului exercițiului, deci, în final la o micșorare a impozitului pe profit.
Metoda Costului Mediu Ponderat (CMP) – global	<ul style="list-style-type: none"> • Conduce la obținerea unui profit situat între profitul realizat prin aplicarea metodei FIFO și cel realizat prin aplicarea metodei LIFO; • Nivelează variațiile de cost (preț) în cazul fluctuațiilor de curs; • Simplifică calculele de evaluare a stocurilor; 	<ul style="list-style-type: none"> • Nu permite evaluarea fiecărei ieșiri din stoc, ci numai evaluarea lor globală la sfârșitul perioadei de gestiune, ceea ce este în contradicție cu principiul de bază al inventarului permanent: posibilitatea de a determina în orice moment valoarea stocului final;
Metoda Costului Mediu Ponderat (CMP), calculat după fiecare intrare	<ul style="list-style-type: none"> • Valoarea stocului și a ieșirilor din stoc sunt cunoscute în permanență; • Valoarea ieșirilor calculate astfel sunt mai apropiate realității economice din acel moment. 	<ul style="list-style-type: none"> • Datorită complexității sale, utilizarea acestei variante de calcul a costului mediu unitar ponderat este dificilă mai ales pentru ciclurile de exploatare în care mișcările de stocuri sunt foarte numeroase.
Metoda identificării specifice	<ul style="list-style-type: none"> • Poate fi folosită atât pentru entitățile ce achiziționează stocurile, cât și pentru cele ce le fabrică; • Se folosește pentru determinarea costurilor individuale ale elementelor de stocuri. 	<ul style="list-style-type: none"> • Nu poate fi aplicată în cazurile în care stocurile cu un număr mare de elemente; • Necesită o analiză minuțioasă a factorilor de influență înainte de a fi selectată drept metodă de evaluare a stocurilor în cadrul unei entități.

Sursa: elaborate de autor [2]

Metoda de evaluare curentă a stocurilor este stabilită de către entitate de sine stătător și este specificată în politicile contabile. Conform acestora, în funcție de specificul activității, pentru evaluarea stocurilor în cursul perioadei de gestiune entitatea poate utiliza metoda costului standard sau metoda prețului cu amănuntul [4].

Costul standard se stabilește în baza normelor de consum a materialelor, normativelor privind retribuirea muncii etc. Diferențele de preț față de costul de producție se reflectă distinct în contabilitate și se includ în costurile de producție.

Metoda prețului cu amănuntul se aplică pentru determinarea costului stocurilor numeroase și cu mișcare rapidă, care au marje similare. Costul stocurilor vândute se calculează prin deducerea valorii marjei brute din prețul de vânzare a stocurilor.

✓ **Evaluarea ulterioară** se efectuează la data raportării (la 31.12.). Stocurile se evaluează la data raportării la suma cea mai mică dintre costul de intrare și valoarea realizabilă netă. *Stocurile se evaluează la valoarea realizabilă netă* dacă aceasta este mai mică decât valoarea contabilă a lor, adică în cazul [3]:

- 1) deteriorării sau degradării parțiale a stocurilor;
- 2) învechirii morale parțiale sau totale a stocurilor;
- 3) reducerii prețului de vânzare a stocurilor;
- 4) majorării eventualelor cheltuieli aferente finalizării și vânzării stocurilor etc.

Valoarea realizabilă netă a soldurilor de stocuri la data raportării se determină în baza [6]:

- *prețurilor contractuale*, în cazul în care stocurile sînt destinate vânzării conform contractelor încheiate;
- *prețurilor de piață curente* cînd nu sînt încheiate contracte de vânzare a stocurilor, dar acestea sunt destinate vânzării;
- *altor informații* credibile deținute de către entitate.

CONCLUZII/RECOMANDĂRI. În funcție de momentul efectuării, se deosebesc trei forme de evaluare a stocurilor: inițială, curentă și ulterioară. În cazul evaluării inițiale, se determină costul de intrare al stocurilor care cuprinde valoarea de cumpărare (contractuală) și costurile direct atribuibile achiziționării stocurilor și pregătirii acestora pentru utilizarea prestabilită. În practică, la determinarea costului de intrare al stocurilor pot apărea anumite probleme - social importante, precum și la contabilizarea diferențelor de curs valutar și de sumă. Din aceste considerente, cea mai sigură metodă la realizarea acestor procese în cadrul stocurilor, costul lor trebuie să fie determinat conform SNC „Stocuri” și să includă toate elementele prevăzute de acest standard, fără devieri. Diferențele de curs valutar și de sumă, care apar la primirea/procurarea stocurilor de la terți, nu trebuie să afecteze costul de intrare al acestora, ci să fie recunoscute ca venituri sau cheltuieli financiare. Potrivit SNC „Stocuri”, pentru evaluarea curentă a stocurilor, se recomandă următoarele metode: identificarea specifică, FIFO, LIFO și costul mediu ponderat. Fiecare din metodele nominalizate prezintă anumite avantaje și dezavantaje din punctul de vedere al rezultatului preconizat și a infuienței generale asupra companiei. Cu toate acestea la selectarea metodei de evaluare curentă, entitatea trebuie să țină cont de anumite particularități ale activității sale, precum - cererea de stocuri pe piață, nivelul inflației, gradul de influență a metodei acceptate asupra rezultatului financiar, dar, de asemenea, și costurile aplicării metodei respective și posibilitatea entității de a le acoperi.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. FELEAGA N., IONASCU I. *Tratat de contabilitate financiara. vol. I-II*, Ed. Economica, Bucuresti, 1998. 504 p.
2. GHEORGHE D. *Evaluarea stocurilor*. Tribuna Economică, 2005, v.16, nr.7, pp. 58
3. NEDERIȚA A. *Recomandări practice privind aplicarea SNC „Stocuri”*. Rev. „Contabilitate și audit”, 2014, nr. 9.
4. NEDERIȚA, A., POPOVICI, A. *Probleme aferente evaluării inițiale și ulterioare a stocurilor*. În: Conferință Științifică Internațională consacrată celei de-a XXV-a aniversare a ASEM ”25 de ani de reformă economic în Republica Moldova: prin inovare și completivitate spre progres economic”, 23-24 septembrie 2016. Chișinău, ASEM, 2016, Volumul IV, pp. 6-11.
5. NEDERIȚA A. *Corespondența conturilor privind contabilitatea stocurilor*. În: Contabilitate și audit, 2016, nr.12; 2017, nr.3. p.45
6. NEDERIȚA A. *Comentarii privind conținutul și modul de aplicare a modificărilor de bază operate în SNC „Stocuri”*. În: Contabilitate și audit, 2019, nr.12.
7. Codul Fiscal al Republicii Moldova nr. 1163 – XIII din 24.04.1997. Disponibil: <https://sfs.md/CodulfiscalalRM.aspx>
8. Legea contabilității și raportării financiare nr. 287 din 15.12.2017. Disponibil: <http://lex.justice.md/md/373601/>
9. Planul general de conturi contabile, aprobat prin Ordinul Ministerului Finanțelor al Republicii Moldova nr. 119 din 06.08.2013, modificat prin Ordinul MF nr.100 din 28.06.19 În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.230-237 din 19.07.2019. Disponibil: <https://www.mf.gov.md/sites/default/files/legislatie/Planul%20general%20de%20conturi%20contabile.pdf>
10. Standardul Național de Contabilitate „Stocuri”, aprobate prin Ordinul Ministerului Finanțelor al Republicii Moldova nr. 118 din 06.08.2013 cu modificările ulterioare. Disponibil: <http://mf.gov.md/ro/content/standardele-na%C8%9Bionale-de-contabilitate-aprobate-prin-ordinul-nr118-0>
11. Standardul Național de Contabilitate „Diferențe de curs valutar și de sumă”, aprobate prin Ordinul Ministerului Finanțelor al Republicii Moldova nr. 118 din 06.08.2013 cu modificările ulterioare.. Disponibil: <http://mf.gov.md/ro/content/standardele-na%C8%9Bionale-de-contabilitate-aprobate-prin-ordinul-nr118-0>

Coordonator științific: POPOVICI Angela, dr., conf.univ.
Academia de Studii Economice din Moldova
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md
e-mail: popovici.angela.alexandru@ase.md

THE IMPACT OF THE CHANGES MADE IN SNC ON THE REZENTATION OF THE INFORMATION RELATED TO THE RECEIVABLES IN THE FINACIAL STATEMENTS

IMPACTUL MODIFICARILOR OPERATE ÎN SNC-URI ASUPRA PREZENTĂRII INFORMAȚIILOR AFERENTE CREAŢELOR ÎN SITUAȚIILE FINACIARE

RUSU Gabriela, studentă, Specialitatea: CON
Academia de Studii Economice din Moldova
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md
e-mail autor: grusu3837@gmail.com

Abstract: *In this research we studied how receivables are classified and how they are registered in receivable dependence. The correct registration of receivables and the correct placement in the financial situation is important, because the error of these data significantly influences the situation of the entity. The presentation of information in the financial situation is regulated by the National Accounting Standard, in parallel with the development of the entire field there are changes in these standards being adapted to the current situation. And, the description of the material was due to the use of methods of analysis and synthesis of relevant specialized papers, research studies, the provisions of the Accounting and Financial Reporting Law, Orders of the Ministry of Finance on current changes, and the application of comparison, induction and deduction.*

Keywords: *receivables, payment deadline, receivables classification, balance sheet, financial situation, informative notes*

JEL CLASSIFICATION: M41

INTRODUCERE

Conform ultimelor evoluții ale realităților economice internaționale și naționale, responsabilitatea atribuită situațiilor financiare devine o premisă pentru asigurarea unor informații financiar-contabile corecte, fidele, transparente, și mai ales, comparabile, pe baza cărora să poată fi luată cea mai bună decizie economică posibilă.

Scopul acestei cercetări constă în prezentarea celor mai relevante modificări în legislația națională cu referire la creanțe, dar și de a releva impactul acestora asupra informațiilor prezentate în situațiile financiare.

Ca *obiective*, ce urmează a fi realizate pe parcursul cercetării, am formulat următoarele: investigarea modificărilor aferente componenței și structurii creanțelor și influența lor asupra raportării financiare. Investigațiile au fost efectuate în baza prevederilor Legii contabilității și raportării financiare, SNC-urilor, Ordinului Ministerului Finanțelor privind modificările actuale și surselor bibliografice de specialitate.

Cu ajutorul metodelor de analiză, sinteză, comparație și deducție a fost posibilă înregistrarea și evidențierea principalelor informații ce țin de domeniul de cercetare.

CONȚINUTUL DE BAZĂ

Potrivit prevederilor SNC „Creanțe și investiții financiare”, *creanțele reprezintă drepturi ale entității ce decurg din tranzacții sau evenimente trecute și din stingerea cărora se așteaptă intrări (majorări) de resurse care încorporează beneficii economice* [5]. Creanțele se înregistrează în urma tranzacțiilor sau evenimentelor anterioare, care rezultă din contractele comerciale, contractele de societate civilă, respectiv facturi fiscale emise, ordin de acordare a avansurilor spre decontare, angajamente de plată, decizia de plată a dividendelor etc. sau din cerințele legislației în vigoare.

La contabilizarea creanțelor apar două probleme principale: *recunoașterea și evaluarea* lor. *Recunoașterea* reprezintă procesul înregistrării în contabilitate și de includere în situațiile financiare a elementelor contabile, inclusiv a creanțelor. De fapt, recunoașterea creanțelor se bazează pe principiul contabilității de angajamente, dar totodată, menționăm că în conformitate cu prevederile Legii contabilității și raportării financiare, pentru unele entități este prevăzută contabilitatea de casă,

potrivit căreia elementele contabile sunt recunoscute pe măsura încasării/plății mijloacelor bănești [2]. Astfel, în cazul aplicării contabilității de casă creanțele nu se vor recunoaște și nu va exista necesitatea reflectării lor în contabilitate.

Recunoașterea creanțelor este nemijlocit corelată cu evaluarea acestora, care constituie o problemă majoră pentru orice compartiment al contabilității.

Evaluarea creanțelor este procedeul de determinare a sumelor creanțelor, care vor fi reflectate în contabilitate și-n situațiile financiare în perioada de gestiune curentă. În dependență de momentul efectuării pot fi evidențiate două forme de evaluare a creanțelor: *evaluarea inițială și evaluarea ulterioară*.

La recunoașterea inițială, creanțele se evaluează la valoarea nominală, inclusiv impozitele și taxele calculate în conformitate cu legislația în vigoare (*de exemplu, taxa pe valoarea adăugată, accize, alte impozite și taxe*) [5, pct. 12].

În procesul de contabilizare a creanțelor o importanță deosebită o are și moneda în care se exprimă acestea: creanțe în monedă națională și creanțe în valută străină.

Creanțele în valută străină se reflectă în contabilitate la suma echivalentă în monedă națională calculată în baza ratei de schimb a Băncii Naționale a Moldovei la data recunoașterii creanței. Aceste creanțe se recalculează la momentul stingerii parțiale sau totale a creanței, precum și la data raportării [2].

La întocmirea situațiilor financiare elementele monetare în valută străină (numerarul, creanțele, datoriile, cu excepția avansurilor acordate și primite pentru procurări/livrări de active și servicii, investițiile financiare, cu excepția acțiunilor și cotelor-părți etc.) se recalculează prin aplicarea cursului oficial al leului moldovenesc la data raportării. Diferențele de curs valutar și de sumă aferente creanțelor se contabilizează în conformitate cu prevederile SNC „Diferențe de curs valutar și de sumă” și se recunosc ca venituri sau cheltuieli financiare [6].

Potrivit modificările operate în SNC „Creanțe și investiții financiare” în componența creanțelor părților afiliate apare exigența de a evidenția creanțele aferente intereselor de participare [5, pct. 9]. Conform art. 3 din Legea 287/2017, interes de participare reprezintă drepturile unei entități în cadrul altei entități ce depășesc 20% din capitalul social al ultimei, drepturi care, prin crearea unei legături strategice de lungă durată cu aceasta, sunt destinate să contribuie la activitatea entității care le deține [2].

În vederea asigurării cu informații aferente creanțelor în noile formate de situații financiare au fost operate modificări și în Planul general de conturi contabile [3]. Așadar, în comparație cu redacția precedentă (până la 31.12.2019) a planului, s-au introdus noi conturi sintetice și subconturi suplimentare:

1621 „Creanțe aferente intereselor de participare”

1622 „Alte creanțe ale părților afiliate”

2231 „Creanțe aferente intereselor de participare”

2232 „Alte creanțe ale părților afiliate”

La conturile de gradul II: 1621 și 2231 se reflectă creanțele entităților asociate care reprezintă entitățile în care entitatea deține un interes de participare și are influență semnificativă asupra politicilor financiare și operaționale, dar care nu sunt entități-fiice, nici participanți într-un angajament comun [2, art. 3 alin. (1)]. La conturile 1622 și 2232 se reflectă creanțele părților afiliate, cu excepția celor asociate care direct sau indirect controlează alte entități, entități-fiice etc. și participă la gestionarea politicilor financiare și operaționale [8, pct. 5].

În conformitate cu noua redacție a pct. 24 din SNC „Creanțe și investiții financiare”, în cadrul avansurilor acordate pe termen lung și curente trebuie să fie evidențiate avansurile acordate pentru imobilizările necorporale și corporale și pentru stocurile care se prezintă în situațiile financiare, respectiv, în componența activelor imobilizate și circulante, indiferent de termenul de achitare a avansurilor [5].

La aplicarea noilor prevederi privind clasificarea avansurilor acordate, este necesar să se ia în considerare faptul că, sub aspect general, modul de contabilizare a acestora nu s-a modificat. Pentru evidența avansurilor acordate sunt destinate conturile 163 „Avansuri acordate pe termen lung” și 224 „Avansuri acordate curente” [3]. Modul de prezentare în situațiile financiare a informațiilor privind avansurile acordate este reglementat de SNC „Prezentarea situațiilor financiare” și depinde de setul

de situații financiare întocmită de către entitate. Astfel, se vor prezenta în componența activelor în funcție de destinația acordării, fapt prezentat în figura 1.

163	Avansuri acordate pe termen lung	224	Avansuri acordate curente
1631	Avansuri acordate pentru imobilizări necorporale	←→	2241 Avansuri acordate pentru imobilizări necorporale
1632	Avansuri acordate pentru imobilizări corporale	←→	2242 Avansuri acordate pentru imobilizări corporale
1633	Avansuri acordate pentru stocuri	←→	2243 Avansuri acordate pentru stocuri
1634	Alte avansuri acordate pe termen lung	←→	2244 Alte avansuri acordate curente

Fig. 1. Nomenclatorul și componența avansurilor conform prevederilor naționale

Sursă: elaborat de autori în baza modificărilor operate [3]

Totodată, menționăm că în conformitate cu noua redacție a SNC „Diferențe de curs valutar și de sumă”, avansurile acordate în valută străină pentru procurări de active și servicii sunt considerate drept elemente nemonetare și nu se supun recalculării la data raportării [6, pct. 12]. Astfel, avansurile acordate se înregistrează în situațiile financiare conform cursului oficial al leului moldovenesc la data recunoașterii inițiale (acordării) a acestora. În acest context, începând cu 01.01.2020, operațiunile aferente avansurilor acordate în valută străină nu vor genera diferențe de curs valutar atât la data raportării, cât și pe parcursul perioadei de gestiune. Paralel, avansurile acordate în valută străină pentru procurări de active și servicii nu se recalculează la cursul oficial al leului moldovenesc valabil pentru ultima zi a perioadei fiscale [1, art. 21 alin. (3) pct. 2)].

Informațiile privind creanțele se prezintă în nota explicativă la situațiile financiare în conformitate cu prevederile Legii nr. 287/2017 [2] și SNC „Creanțe și investiții financiare” [5]. Astfel, nota explicativă a entităților care întocmesc situații financiare complete conține, pe lângă informațiile prevăzute în Legea contabilității și raportării financiare, cel puțin următoarele informații privind:

- ✓ valoarea contabilă a fiecărei grupe de creanțe la începutul și sfârșitul perioadei de gestiune;
- ✓ cota curentă a creanțelor pe termen lung;
- ✓ mărimea creanțelor compromise înregistrate și decontate în perioada de gestiune;
- ✓ mărimea provizioanelor (corecțiilor) privind creanțele compromise la începutul și sfârșitul perioadei de gestiune.

CONCLUZII

Pentru aplicarea corectă a prevederilor Legii contabilității și raportării financiare, precum și a modificărilor SNC-urilor și a Planului general de conturi contabile, entitățile sunt obligate, după necesitate, să opereze unele modificări în softurile contabilitate, să țină cont de obligațiile și drepturile entităților privind ținerea contabilității și raportarea financiară, să elaboreze politici contabile bazate pe noile prevederi, să ia în considerare noile reguli de întocmire și de prezentare a situațiilor financiare, precum și cerințele de dezvăluire a informațiilor în notele explicative.

Modificările operate în SNC-uri vor afecta cu precădere entitățile care vor întocmi situații financiare complete sau simplificate. Pentru entitățile care vor selecta setul de situații financiare prescurtate, prevederile modificate ale SNC-urilor nu vor avea un impact semnificativ. De asemenea, modificările la SNC-uri trebuie să fie luate în considerare de către entitățile care efectuează tranzacții cu părțile afiliate.

În acest context, menționăm cele mai semnificative modificări operate în SNC „Creanțe și investiții financiare” intrate în vigoare de la 01.01.2020:

- ✓ Evidențierea în componența creanțelor a părților afiliate a creanțelor aferente intereselor de participație;
- ✓ Clasificarea avansurilor acordate;
- ✓ Exigența prezentării informațiilor privind creanțele în situațiile financiare.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. *Codul fiscal al Republicii Moldova nr. 1163 din 24.07.1997 cu modificările ulterioare*. Disponibil pe: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=120061&lang=ro#
 2. *Legea contabilității și raportării financiare nr. 287 din 15.12.2017*. În Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 1-6 din 05.01.2018. art. 22.
 3. *Modificările de bază operate în Planul general de conturi contabile prin ordinul Ministerului Finanțelor nr. 100 din 28.06.2019*. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova. Nr. 230-237, 2019, publicat 19.07.2019.
 4. NEDERIȚA, A. *Comentarii privind conținutul și modul de implementare a modificărilor de bază operate în SNC*. În: Contabilitate și audit, nr. 8, 2019. P. 20-25. ISSN 1813-4408.
 5. *SNC „Creanțe și investiții financiare”* aprobat prin ordinul Ministerului Finanțelor nr. 48 din 12.03.2019. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 101-107, art. 58, publicat 22.03.2019.
 6. *SNC „Diferențe de curs valutar și de sumă”* aprobat prin ordinul Ministerului Finanțelor nr. 48 din 12.03.2019. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 101-107, art. 58, publicat 22.03.2019.
 7. *SNC „Prezentarea situațiilor financiare”* aprobat prin Ordinul Ministerului Finanțelor nr.48 din 12.03.2019. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova. 2019, nr. 101-107 art. 528, publicat 22.03.2019.
 8. *SNC „Părți afiliate și contracte de societate civilă”* aprobat prin Ordinul Ministerului Finanțelor nr.48 din 12.03.2019. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova. 2019, nr. 101-107 art. 528, publicat 22.03.2019.
-

Coordonator științific: BĂDICU Galina, dr., conf. univ.
Academia de Studii Economice din Moldova
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md
e-mail: badicu.galina@ase.md

SOME INCURSIONS OF THE GREEN ACCOUNTING CONCEPT

UNELE INCURSIUNI ALE CONCEPTULUI DE CONTABILITATE VERDE

CODREAN Violeta, studentă, Specialitatea: CON

Academia de Studii Economice din Moldova

Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md

e-mail autor: codrean2013@mail.ru

Abstract: *The population and the host of humanity itself face unprecedented challenges in terms of environment and climate, threatening its well-being. In order to reduce their own impact on the planet, the entities demonstrate a collective spirit of tolerance and support for verification possibilities. The article visits both the position and the importance of professional accounting in the application of ecological accounting, as well as the behavior of entities in response to environmental difficulties, its purpose being to help alternate both traditional economic objectives and environmental objectives. increasing ubiquity and ecological thinking. A relatively new branch of accounting, the green record demonstrates primitive in calculation methods and techniques, also due to its immaturity, there are limited programs at university level that focus directly on this category of accounting. At the national level, the concept of green accounting is in a stage of acceptance and gradual implementation, demonstrating the concern of both individuals and legal entities and the state.*

Keywords: *green accounting, green costs, ecological debt, environmental legislation, sustainable development*

JEL CLASSIFICATION: M41, M42

INTRODUCERE. Creșterea economică nu poate fi măsurată în termeni exclusiv economici, în acest sens, apare necesitatea implementării criteriilor suplimentare de evaluare, cum ar fi creșterea ecologică și potențialul verde al țării.

Creșterea ecologică vine din cercetarea și dezvoltarea ecologică, fiind necesare sancțiuni adecvate (*plata pentru poluare*), dar și stimulente (*scutiri de impozite pentru investiții în cercetare și dezvoltare ecologică*) [1], drept urmare, măsurarea creșterii ecologice va avea nevoie de criterii suplimentare precum durabilitatea sau bunăstarea.

Performanța de mediu este unul dintre cei mai importanți factori în evaluarea succesului unei entități, în contextul contabilității verzi, cele din urmă sunt provocate să conlucreze cu echipe de proiectanți de sisteme, chimiști, ingineri, manageri de producție, operatori, angajați și contabili, specialiști care anterior nici nu s-ar fi confruntat în subiecte comune.

Scopul lucrării vine din imperativul sondării stadiului primitiv la care se află metodele și tehnicile pentru contabilizarea mediului și a resurselor naturale, fiind necesară dezvoltarea și îmbunătățirea permanentă a acestora într-o dezvoltarea unui sistem practic și eficient în culegerea și prezentarea informației privind activitatea ecologică și sustenabilă a entității economice, dar și rezultate sale în urma implementării acestor principii de activitate.

Actualitatea cercetării se transpune prin plurivalența problemelor de mediu cu care se confruntă majoritatea entităților într-o identificarea modalităților adecvate de raportare a informațiilor utilizatorilor externi. Spre exemplu, problema poluării mediului se numără printre cele mai importante probleme ale societății umane actuale, ceea ce stimulează producătorul contemporan să utilizeze contabilitatea verde, ca o încercare de a proteja mediul [2].

Metodologia de cercetare are la baza metoda documentar normativă, metoda comparației, metoda inducției, metoda deducției, analiza literaturii de specialitate, a bazei legislative ecologice și a surselor web, în egală măsură, s-au studiat și sursele web internaționale cu privire la situația mediului la nivel global, cu precădere, situația la nivel european.

CONȚINUT DE BAZĂ. Etimologia termenului „*contabilitate verde*” datează din anii 1980, fiind adus pentru prima dată în uz comun de economistul și profesorul Peter Wood [2], de asemenea pentru prima dată, în anul 1993, Organizația Națiunilor Unite a publicat manualul privind sistemul integrat de

contabilitate economică și de mediu (SEEA), care introduce activele ecologice și economice ale naturii și „costul de mediu” al degradării și epuizării acestora în Sistemul de Conturi Naționale (SNA) [3].

Contabilitatea verde, numită și *de mediu* sau *ecologică*, se referă la modificarea SNA pentru a încorpora utilizarea sau epuizarea resurselor naturale, instrument vital pentru a ajuta la gestionarea costurilor de mediu și operaționale ale resurselor naturale [4] sau altfel spus, *contabilitatea ecologică* este un tip de contabilitate care încearcă să includă factorii costurilor de mediu în rezultatele financiare ale operațiunilor [5].

Scopul principal al contabilității verzi este de a ajuta entitățile să înțeleagă și să gestioneze potențialul „*quid pro quo*”³ dintre obiectivele economice tradiționale și obiectivele de mediu [7]. Contabilitatea verde devine din ce în ce mai importantă nu numai pentru managementul mediului, dar și pentru alte activități decizionale ale entității, și anume: procesul de aprovizionare, proiectarea proceselor și produselor, alocarea și controlul costurilor, bugetarea capitalului, politicile de preț și nu în ultimul rând evaluarea performanțelor [8].

Din punct de vedere al cadrului legal privind gestiunea deșeurilor, identificăm o serie de cele mai importante legi care impun obligativitatea respectării prevederilor ecologice de către entități:

- Legea nr.1515 – XII din 16.06.1993 *privind protecția mediului înconjurător* [9];
- Legea nr.10 din 03.02.2009 *privind supravegherea de stat a sănătății publice* [10];
- Legea nr.1347 din 09.10.1997 *privind deșeurile de producție și menajere* [11];
- Legea nr.1540 – XIII din 25.02.1998 *privind plata pentru poluarea mediului* [12].

În egală măsură, se observă din ce în ce mai accentuat, interesul țării într-o ecologizare, făcând schimb de experiențe la nivel transfrontalier, ceea ce denotă deschiderea către creșterea verde și către integrarea aspectelor economiei verzi și altor aspecte ale durabilității în procesele de planificare, de exemplu, curentul a avut loc „Masa Rotundă Națională de nivel înalt „*Economia verde – Fabricat în Moldova*” în cadrul EU4Environment pentru a promova conceptul economiei verzi în toate sectoarele de dezvoltare socio-economică în Republica Moldova și Parteneriatul Estic, astfel contribuind la atragerea sectorului privat, partenerilor de dezvoltare, asociațiilor obștești, a mass-mediei și a publicului larg” [13].

În practica contabilă, contabilitatea verde întrușchipează sistemul de colectare, sintetizare, analiză și generalizare a informațiilor privind costurile ecologice și datoriile ecologice (figura 1):

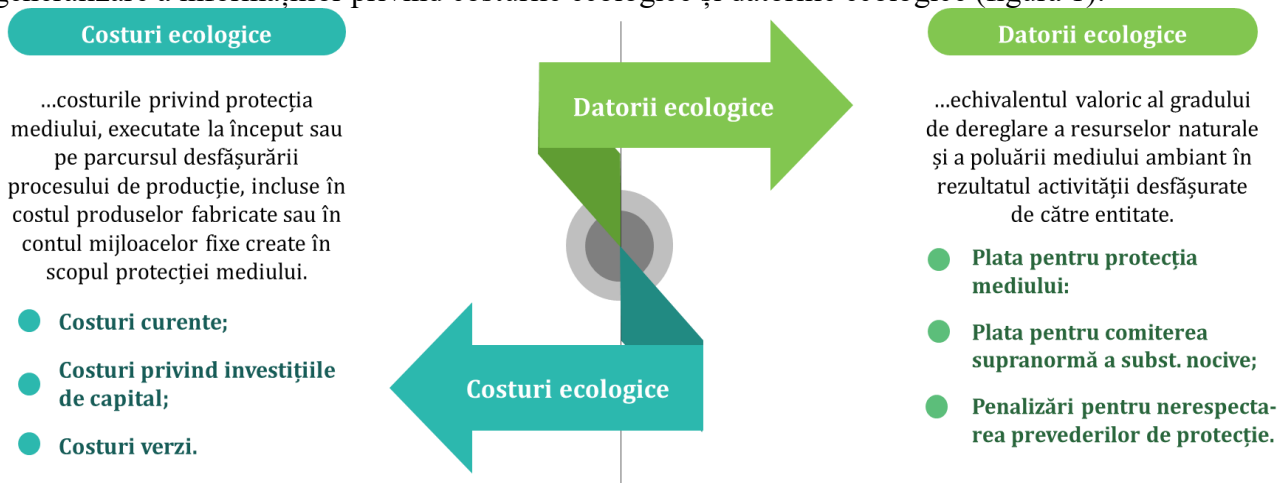

Figura 1. Componenta costurilor și datoriilor ecologice

Sursa: Elaborat de autor în baza [8]

Potrivit figurii 1, costurile ecologice încorporează o serie de costuri componente: costuri curente, costuri privind investițiile capitale și costurile verzi (figura 2):

³ în limba latină - „ceva pentru ceva” sau „o favoare pentru o favoare” [6]

Figura 2. Componenta costurilor ecologice

Sursa: Elaborat de autor în baza [8]

Datorită omniprezenței și influenței contabilității verzi, informațiile privind costurile verzi tind spre implementarea microeconomică, condiționând unitățile economice o serie de beneficii: suport informațional spre îmbunătățirea procesului decizional, asistență în procesul de raportare a datelor, îmbunătățirea imaginii entității, atragerea și motivarea personalului etc.

Calcularea și raportarea datoriilor ecologice se află în responsabilitatea contabilului șef sau a inginerul ecologic (dacă se regăsește în personalul entității), în obligația cărora intră calculul datoriilor conform normelor stabilite de legislația ecologică în vigoare și prezentarea rapoartelor în termenii stabiliți de Inspectoratul Ecologic de Stat [14]. Metodologia de calcul presupune transpunerea cantității de substanțe chimice eliminate în atmosferă sau vărsate în sistemele de canalizare cu normele maxime admisibile conform legislației ecologice, nerespectarea sau depășirea acestora conducând la achitarea conform normelor duble. La încheierea fiecărei perioade de gestiune, entitatea este obligată să prezinte o serie de rapoarte statistice prevăzute de Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova [15].

În egală măsură, sursa informațională pentru obținerea datelor privind emisiile substanțelor poluante în aerul atmosferic de la sursele staționare sunt datele de evidență primară, organizată la entitate conform formularelor tipizate „Registrul de evidență a surselor staționare de poluare și caracteristicilor lor”, „Registrul de evidență a funcționării instalațiilor de purificare a aerului și de captare a prafului” și „Registrul de evidență a executării acțiunilor privind protecția aerului atmosferic” [16].

Controlul ecologic asupra agenților economici se realizează în conformitate cu legislația ecologică în vigoare, pe sectorul aplicativ, unde se realizează toate activitățile economice poluatoare de mediu sau utilizatoare de resurse naturale, rolul dominant revine Inspectoratului Ecologic de Stat. În acest sens, Inspectoratul a publicat lista entităților care dispun de autorizații pentru desfășurarea activităților de gestionare a deșeurilor conform normelor în vigoare:

- Î.I. „Ursachi-Trans” (colectarea și prelucrarea deșeurilor de polietilenă);
- SRL „MAXIPET – LUX” (colectare și prelucrare a deșeurilor și resturilor de cauciuc);
- SRL „VANIS-PRIM” (colectarea substanțelor chimice cu termen expirat, etc).

Conceptul relativ tânăr studiat contribuie la adoptarea și promovarea unui viitor durabil pentru entități [17], responsabilitatea față de mediu reprezentând o problemă puternică în rândul entităților contemporane, devenind imperativ ca entitatea să formuleze metode de promovare și protecție pentru prezent și viitor [18], concomitent, deșeurile de tot soiul, emisiile, eliminările nu reprezintă doar o problemă de mediu, ci și o pierdere economică la nivel național și internațional.

CONCLUZII

Contabilitatea verde poate fi aplicată entităților mari, mici și mijlocii din diverse industrii, precum și în sectoarele de producție sau de servicii, la scară mare sau mai mică într-un mod sistematic pentru bazele solicitate.

În Republica Moldova, conceptul de contabilitate verde reprezintă un teren mai puțin explorat în antiteză cu metodologia standard de evidență și raportare. Atât în standardele internaționale, cât și în standardele naționale de contabilitate, nu se impune prezentarea separată și detaliată a costurilor și datoriilor ecologice, ne fiind reflectate separat de celelalte costuri de producție sau de cheltuieli administrative suportate de către agenții economici, în consecință, atât autoritățile, cât și utilizatorii informațiilor sunt lipsiți de informații detaliate privind costurile verzi ale entității dezvăluite în situații financiare și rapoarte statistice, devenind astfel ineficiente în ceea ce privește transparența riscurilor financiare determinate de mediu.

În concluzie, aplicarea sistemului de conturi ale mediului și resurselor naturale ar trebui privită ca un proces de evoluție în evidențierea efectivă a relației dintre economie și mediu, fiind necesară substituirea sistemului actual de contabilizare și cuantificare economică, deoarece acesta se bazează pe considerarea mediului ambiant și a resurselor sale ca fiind daruri ale naturii, și oferă indicatori ai creșterii economice care ignoră supraexploatarea capitalului natural și pierderea durabilității mediului natural.[19]

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. https://ec.europa.eu/environment/ecoap/about-eco-innovation/policies-matters/eu/703_en;
2. <https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/IJOES-03-2019-0056/full/html>;
3. <http://www.ejolt.org/2013/05/green-accounting/>;
4. <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/B9780128119891000075>;
5. Sjak Smulders (2008). „Contabilitate națională ecologică”, The New Palgrave Dictionary of Economics, 2nd Edition;
6. <https://dexonline.ro/definitie/quiproquo>;
7. Rout, Himanshu Sekhar (august 2010). „Contabilitate ecologică: probleme și provocări”. IUP Journal of Managerial Economics;
8. <https://prezi.com/ubdu8ys9-alj/contabilitatea-verde-ts/>;
9. Legea nr.1515 din 16.06.1993 privind protecția mediului înconjurător. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* nr.10, art.283 din 30.10.1993. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=88192&lang=ro;
10. Legea nr.10 din 03.02.2009 privind supravegherea de stat a sănătății publice. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* nr.67, art.183 din 03.04.2009. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=125959&lang=ro;
11. Legea nr.1347 din 09.10.1997 privind deșeurile de producție și menajere. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* nr.16-17, art.101 din 05.03.1998. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=97262&lang=ro;
12. Legea nr.1540 din 25.02.1998 privind plata pentru poluarea mediului. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* nr.16-17, art.101 din 05.03.1998. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=125113&lang=ro#;
13. <https://eucoopnews.md/masa-rotunda-nationala-de-nivel-inalt-editia-a-vi-a-economia-verde-fabricat-in-moldova-de-la-economia-verde-la-pactul-verde-european/>;
14. <http://ies.gov.md/servicii-prestate-taxe-si-tarife/>;
15. <https://statistica.gov.md/pageview.php?l=ro&id=6173&idc=554>;
16. https://statistica.gov.md/public/files/Metadate/Mediul_inconjurator.pdf;
17. Comisia, The European. „Contabilitatea ecologică ca cale către un viitor durabil”; <http://www.greenbizgroup.com/>;
18. Cont, administrator. „Firmele de contabilitate conduc schimbările ecologice”. ContabilitateWEB;
19. https://www.utgjiu.ro/revista/ec/pdf/2008-01/7_BUSAN_GABRIELA_Prel.pdf.

Coordonator științific: MIHAILA Svetlana, dr., conf.univ.
Academia de Studii Economice din Moldova
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md
e-mail: svetlana.mihaila@ase.md

ACCOUNTING ASPECTS IN THE CONTEXT OF THE PANDEMIC

ASPECTE CONTABILE ÎN CONTEXTUL PANDEMIEI

BORDEA Olga, studentă, Specialitatea: CON

Academia de Studii Economice din Moldova

Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md

e-mail autor: bordeaolga01@gmail.com

***Abstract:** The pandemic came with many changes and challenges for all employees, especially for those that work in the financial-accounting field. To cope with the problems caused by the virus, they had to adapt to the new changes promptly, showing their professionalism through critical thinking, rapid adaptation to new conditions, such as the transition to online working, development of new ideas and visions on the future, taking into account the effects of the pandemic. That was a long and hard road, but the accountants did not give up, continuing to be involved in keeping the accounting records of the entities to ensure their continuous development, stability and evolution.*

***Key words:** Accounting, adaptability, analysis, digitalisation, online working, professionalism, skills.*

JEL CLASSIFICATION: M41, M49

INTRODUCERE

Pandemia COVID-19 a afectat un număr imens de domenii, precum: turismul, transporturile, domeniul HORECA, care sunt doar printre primele sectoare lovite dur de criza provocată de noul coronavirus, drept urmare economia a avut de suferit un șir enorm de schimbări, din păcate de ordin negativ.

Unda de șoc nu a trecut nici pe lângă angajați. Aceștia au trebuit să se adapteze rapid la noile schimbări, implementând atât măsuri tradiționale, cât și aplicarea de tehnici inovate, spre exemplu trecerea totală sau parțială a lucrului în mediul online, pentru asigurarea unei dezvoltări continue și durabile. Un caz concret în acest sens ar putea servi unul dintre sondajele realizate în 7 state europene, în urma cărora s-a constatat că 100 de milioane de persoane au trecut la regim de lucru la distanță, 45 de milioane dintre acestea având pentru prima dată o asemenea experiență.

În Republica Moldova situația este asemănătoare, prin trecerea la lucrul online se propune adaptarea la noile provocări, dar înregistrându-se anumite dificultăți, cum ar fi oboseala provocată de noul regim de lucru, obstacolele în comunicarea cu echipa, distribuirea neechitabilă a sarcinilor de muncă.

Totuși, chiar dacă la început situația era bulversată, angajatorii au căutat prin diverse metode de instruire gratuită a angajaților prin organizarea diferitor training-uri, masterclass-uri, ajutorul și suportul oferit acestora.

CONȚINUTUL DE BAZĂ

Cu probleme generate de pandemie s-au confruntat și departamentul financiar-contabil. În plus, pe lângă crizele de personal, lipsa clienților, veniturile mici, societățile au înregistrat pierderi și mai mari, cauzate de lipsa experților în acest departament, care ar trebui să asigure:

1. managerii cu informațiile necesare luării unor decizii rapide, precum cele care vizează analiza impactului COVID-19 asupra societății;
2. realizarea rapoartelor operaționale detaliate cu analize pe liniile de produse sau servicii;
3. monitorizarea adecvată a capitalului de lucru și a fluxurilor de numerar;
4. pregătirea de scenarii pentru a face față crizei pandemice;
5. elaborarea și prezentarea la termen a raportării/dărilor de seamă lunare către autoritățile statului.

În consecință, pe timpul crizei pandemice, scopul contabililor trebuie să aibă drept repere punctele enumerate mai sus, în vederea unei bune gestionări a situației financiare a entității.

Atât în situațiile obișnuite, cât și odată cu venirea valului COVID, contabilii s-au aflat într-o continuă mișcare, caracterizată prin dobândirea de noi cunoștințe și adaptarea la modificări inevitabile. Ca

urmărire, în lupta constantă pentru adaptare, contabilii trebuie să găsească soluții eficiente pentru accea cele mai bune condiții care să permită luarea celor mai eficiente decizii pentru activitatea entității. La realizarea acestor obiective se optează pentru o viziune pe termen lung care să se concentreze pe educația contabilă, prin dezvoltarea de noi abilități contabile care să depășească cele tradiționale și bazate pe tranziția de la privirea retrospectivă spre prognoză, prin renunțarea de la viziunile trecute în scopul stabilirii de idei noi și soluții de viitor, sau ajustarea acestora ținându-se cont de evenimentele care vor urma.

Abilitățile necesare pe care contabilii au trebuit să le dezvolte, în special, în perioada pandemică sunt:

- măsurarea valorii dincolo de situațiile financiare pentru a identifica așteptările entității;
- valorificarea puterii unor cantități mari de date pentru a lua decizii eficiente și stabilirea de noi modele de guvernare și adoptare a rezoluțiilor;
- dezvoltarea de noi abilități și competențe profesionale;
- protejarea integrității, încrederii și eticii.

Chiar dacă pandemia a luat prin surprindere atât pe angajatorii, cât și angajații, conform art.18 din Legea contabilității și raportării financiare, indiferent de motivele care stau la bază, entitatea este obligată, să mențină înregistrările contabile și să asigure un control intern care să-i permită colectarea de informații corecte, exhaustive și la timp. Astfel pe timp de pandemie, ei au în continuare au dus contabilitatea entității, adaptându-se la noile cerințe create de această criză. Pe lângă faptul că au trebuit să asigure continuitatea prin colectarea și procesarea datelor, o presiune suplimentară a venit și din contextul de criză, fiind necesară întocmirea de rapoarte suplimentare în vederea luării de deciziilor de dezvoltare „forțată” a entității.

Criza COVID-19, venind cu noi provocări legate de cercetare continuă a schimbărilor și adaptare la condițiile create, le-a adus contabililor și unele probleme-dezbateri care au fost pe larg analizate în vederea luării de decizii eficiente. La numeroase entități în contabilitatea au fost analizate cel puțin două aspecte de supraviețuire în contextul crizei, și anume: activele trecute în conservare și provizioanele pentru clienți incerti.

1. activele trecute-n conservare. În situația de criză numeroase entități și-au întrerupt sau și-au redus activitatea, lăsând activele neutilizate. Din punct de vedere al reglementărilor contabile și fiscale, entitățile pot decide să treacă în conservare activele, caz în care, pot înregistra în contabilitate două situații – fie o cheltuieți legate de amortizare, fie o cheltuieți corespunzătoare ajustării pentru deprecierea constatată. În cazul în care mijloacele fixe amortizabile sunt trecute în regim de conservare, în funcție de politicile contabile adoptate în cadrul entității, valoarea fiscală rămasă neamortizată la momentul trecerii în conservare se recuperează pe durata normală de utilizare rămasă, începând cu luna următoare ieșirii din conservare a acestora, metoda fiind – recalcularea cotei de amortizare fiscală. Rezumând cele expuse, se lasă practic posibilitatea opririi amortizării fiscale. Acest fapt prezintă și efecte pozitive, prin reducerea riscului ca amortizarea să fie considerată cheltuieli nedeductibile la un eventual control, pe perioada în care nu sunt utilizate.

2. provizioanele pentru clienții incerti. În contabilitate, provizioanele au rolul de a acoperi datoriile a căror natură este clar definită și care la data întocmirii bilanțului este probabil să existe sau este cert că vor exista provizioane, dar care sunt incerte din punct de vedere al valorii sau datei la care vor apărea. În momentul de criză, entitățile s-au pomenit în situația de a acorda o importanță deosebită pentru provizioanele clienților incerti, care se vor materializa în pierderi certe în anumite situații, acest lucru fiind cauzat de realitatea instabilă sub aspect economic, social etc.

Pe lângă problemele apărute la care contabilii au încercat singuri să le găsească soluții au apărut și unele probleme care necesită o atenție mai detaliată. Astfel, careva aspecte din domeniul contabil au fost pe larg analizate și la nivel de instituții cu funcții decizionale. Un exemplu în acest sens o constituie ședința din 08.09.2020, atunci când Prim-ministrul RM s-a întâlnit în regim online pentru a discuta cu reprezentanții Asociația Contabililor Profesioniști din Republica Moldova. În cadrul ședinței au fost abordate și dezvăluite impedimentele esențiale confruntate de contabilii în perioada pandemiei legate de:

- problema controalelor fiscale la entități;

- carențele în serviciile electronice, precum și necesitatea eficientizării și transparentizării acestora;
- sugestii de măsuri bugetar-fiscale care urmează a fi examinate pentru a fi incluse în planificarea anului viitor;
- propuneri la modificarea Codului Muncii și aplicarea unor prevederi specifice pentru diferite categorii de angajați în condiții de criză.

Prim-ministrul a salutat cooperarea și propunerile constructive aduse de contabili și a sugerat menținerea în continuare a dialogului dintre autorități și reprezentanții acestui mediu.

Vorbind despre aspectul practic al profesiei contabile pe timpul pandemiei, acesta a fost un moment oportun pentru lucrătorii din acest domeniu, care au încercat să demonstreze că lucrul la distanță, este o soluție bună. De exemplu, în Rusia, acest fenomen fiind numit „домашняя бухгалтерия” și văzut ca o optimizare de succes.

La început s-a recurs la regimul de testare, pentru a înțelege cum se va reflecta acest lucru asupra raportărilor financiare. Atât în Republica Moldova, cât și în alte țări, procesul a decurs cu succes, la entitățile în care contabilii au dat dovadă de profesionalism prin: o nouă viziune asupra riscurilor, căutarea de noi oportunități, redirecționarea fluxurilor de numerar, o prognozare exactă, revizuirea structurii cheltuielilor, flexibilitatea la noi schimbări, utilizarea la maxim a tehnologiilor informaționale.

Unul dintre aspectele contabile care a trecut printr-o consolidare masivă mai ales odată cu începerea perioadei de carantină și a lucrului la distanță îl reprezintă procesul de digitalizare. Astfel, printre programele care i-au ajutat pe contabilii din RM să se descurce în pandemie se enumeră: Programa 1C, Elemento, WizCount, Universal Accounting, care au reprezentat un bun suport pentru contabili, datorită cărora și-au putut continua activitatea cu ușurință, demonstrând ca este posibil și lucrul de la distanță. În plus, pentru externalizarea raportării operaționale, contabilii au recurs la instrumente de business intelligence, prin utilizarea: Power BI, Tableau, QlickSense, care reprezintă niște servicii de analiză a afacerilor, de vizualizare a datelor interactive. Toate cele menționate fiind drept programe de evidență contabilă, nu cuprind toate instrumentele necesare de raportare a datelor contabile, de aceea contabilii au apelat și la alte instrumente utile precum:

1. modulul *Contul unic*, lansat de Serviciul Fiscal de Stat la 15.01.2020, care reprezintă o soluție de achitare a tuturor obligațiilor fiscale printr-o singură plată;
2. sistemul informațional *e-Factura*, care este unul dintre serviciile electronice ale Serviciului Fiscal de Stat care are drept obiectiv primordial informatizarea procesului de circulație a documentelor între furnizorii și beneficiarii facturilor fiscale;
3. Serviciul Guvernamental de Plăți Electronice – *Мpay*, în calitate de mecanism unic de achitare a serviciilor publice, colectare a impozitelor, taxelor, amenzilor, majorărilor de întârziere (penalităților) și altor plăți la bugetul public național cu ajutorul instrumentelor de plată disponibile conform legislației.

CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI

După cum s-a putut observa, în perioada de pandemie profesioniștilor contabili nu le-a fost ușor, fiind deseori puși la încercare de situații neprevăzute, care necesitau implicarea și dedicarea totală a acestora.

În plus, au trebuit să studieze noi cazuri, să analizeze noi aspecte, să facă previziuni pentru menținerea unei bune activități a entităților sau chiar pentru supraviețuirea acestora. Acest lucru poate fi realizat datorită abilităților, competențelor și profesionalismului de care dispun contabilii, dar totodată și prin ajutorul extern adus de autorități prin diverse instituții responsabile de domeniul financiar-contabil, sau datorită programelor electronice, instrumentelor de control a situațiilor în regim online.

Această criză ne-a făcut să privim provocările momentului în care ne aflăm și prin efecte pozitive ce țin de: a ne descoperi, de a ne re poziționa și, de ce nu, de a ne reinventa ca profesioniști contabili, nu doar pentru moment, ci mai ales pentru viitor.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. Prim-ministrul a avut o ședință cu reprezentanții Grupului Contabililor. S-a abordat problema controalelor fiscale și a curenților în serviciile electronice. Disponibil: https://www.contabilsef.md/prim-ministrul-a-avut-o-sedinta-cu-reprezentantii-grupului-contabililor-s-a-abordat-problema-controalelor-fiscale-si-a-curenților-in-serviciile-electronice/?fbclid=IwAR3gZhhd5A0RhNfbNIpg7jDjAjqu88bO9A1_oTBvYhANhUwWGgEx-IDk1Io
2. Potențialele provocări din cadrul departamentelor financiar-contabile în contextul COVID-19. Disponibil: <https://www2.deloitte.com/ro/en/pages/business-continuity/articles/potențialele-provocari-din-cadrul-departamentelor-financiar-contabile-in-contextul-COVID-19.html>
3. Legea contabilității și raportării financiare nr. 287 din 15.12.2017. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=110399&lang=ro
4. Trei aspecte contabile în contextul crizei COVID-19 - ajustarea situațiilor financiare la 2019, active trecute în conservare și provizioane pentru clienți incerti. Disponibil: <https://www.orange.ro/info/news/zf/article/515104>
5. Impactul socio-economic al pandemiei de COVID-19 asupra IMM-urilor și măsurile de suport pentru acest sector au fost abordate într-un eveniment de dialog public. Disponibil: <https://www.contabilsef.md/impactul-socio-economic-al-pandemiei-de-covid-19-asupra-imm-urilor-si-masurile-de-suport-pentru-acest-sector-au-fost-abordate-intr-un-eveniment-de-dialog-public/>

Coordonator științific: BAJAN Maia, dr., conf.univ.

Academia de Studii Economice din Moldova

Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md

e-mail: bajan.maia@ase.md

DIGITALIZAREA PROFESIEI CONTABILE

DIGITALIZATION OF THE ACCOUNTING PROFESSION

BOCAN Mihaela, studentă, Specialitatea: CON

Academia de Studii Economice din Moldova

Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md

e-mail autor: bocan.mihaela23@gmail.com

Abstract: *This research aims to provide an overview of the evolution of accounting and the inclusion of this profession in the digital age. Technology is advancing very fast, and of course it has also entered the field of accounting, and this is a challenge, because the accountant has to adapt to changes. Digitization is a very important thing, given that the need for accountants to become more skilled and familiar with the data has been identified as one of the important ways that can help the accounting profession continue to thrive in the midst of digital transformation. Digitization has many advantages in the field of accounting, in terms of speed of data processing, presentation of reports and fulfillment of the complete and correct task.*

Key words: *Accounting, adaptability, digitization, online work, technologies, accounting programs.*

JEL CLASSIFICATION: M41, M49

INTRODUCERE

Schimbările tehnologice din societate evoluează zilnic, într-un ritm foarte rapid, implicit cele din cadrul profesiei contabile și viitoarele urmări, pozitive sau negative, din cadrul acestei meserii. Lumea este într-o cotinună dezvoltare, respectiv orice domeniu suferă careva modificări. La rândul său, profesia contabilă evoluează rapid datorită inovațiilor tehnologice, iar în următorii ani IT-ul va transforma semnificativ chiar și această profesie contabilă, care necesită raționament profesional.

Programele de studii de contabilitate includ experiențe de învățare care dezvoltă abilități și cunoștințe legate de integrarea IT-ului în contabilitate și afaceri. Aceste experiențe includ dezvoltarea abilităților și cunoștințelor contabililor legate de înregistrarea și partajarea datelor contabile, precum și de analiza, raportarea și stocarea informațiilor necesare raportării.

Prin urmare, nu este greu să ne imaginăm că profesia contabilă se află sub impactul revoluției digitale, în sensul că multe din activitățile actuale desfășurate de către contabili sunt și vor fi preluate de către computere și roboți ce țin de preluarea datelor pe diferite suporturi; și de întocmirea situațiilor și rapoartelor contabile

Etapele de dezvoltare ale contabilității.

Contabilitatea este considerată o știință, care se datează din cele mai vechi timpuri, apărută din necesitatea de a cunoaște și de a ține evidența avuției unei persoane, a unui popor și care s-a dezvoltat odată cu apariția și evoluția comerțului. Contabilitatea nu are hotare. Limitele ei teoretice, științifice și practice sunt fără sfârșit atât în ceea ce privește cuprinderea fenomenelor economice cât și al modului în care ele sunt sistematizate, prelucrate și prezentate, astfel că despre această știință niciodată nu poți să pretinzi că știi totul.

Evoluția tehnologică a dus la schimbarea contabilității, venind în ajutorul contabililor în principal prin eficientizarea timpului de muncă. Până la etapa de digitalizare, contabilitatea la fel ca alte științe a trecut prin mai multe etape, prezentate în figura 1.

Figura 1. Etapele de dezvoltare ale contabilității

Sursa: elaborat de autor în baza literaturii de specialitate

Etapa a I-a se datează din cele mai vechi timpuri până în anul 1495. Originea contabilității nu poate fi stabilită cu exactitate, totuși, din cercetările istorice s-a remarcat apariția și aplicarea ei chiar în Epoca Antică. Se consideră că cea mai veche contabilitate a fost ținută, prin anul 1211, folosind termenii *dare* și *avere*, care mai târziu au fost transferați în *debit* și *credit*. S-au găsit probe precum că socotelile în antichitate se țineau cu ajutorul funiilor înnodate, a mărgelilor înșirate, a creștăturilor făcute în lemn.

Cea de a **II-a etapă** se cuprinde în perioada anilor 1494 - 1800, care se caracterizează prin durabilitatea și răspândirea contabilității prin înregistrarea dublă, fiind menită să îndeplinească rolul administrativ și economic. Pe de o parte avea sarcina să reflecte în mod clar, corect și eficient afacerile și operațiile comercianților și bancherilor, dar și să permită controlul agenților.

A **III-a etapă** cuprinsă în perioada anilor 1800 - 1989, este accentuată prin faptul că rolul contabilului a crescut enorm în raporturile dintre asociați-acționari și conducerea entității, s-a dedicat mai multă atenție bilanțului și conturilor de rezultate. S-a dezvoltat activitatea analitică prin divizarea contabilității generale de cea analitică.

Etapa a IV-a cuprinde perioada începând cu anul 1989 până în prezent și se diferențiază prin faptul că au avansat foarte mult cercetările științifice în domeniul contabilității și s-a ajuns la concluzia că în majoritatea țărilor contabilitatea entităților se sprijină pe un vocabular și pe reguli comune și realizează documente de sinteză a cărui conținut este foarte asemănător. Această etapă mai este numită și perioada de maturizare a contabilității. În această perioadă contabilitatea deja și-a făcut amprenta în toate țările unde se conturează diferit, dar având drept principii, funcții și metode comune.

Conceptul de digitalizare.

Digitalizarea presupune transformarea oricărei informații din forma analogică în forma digitală. Motivul pentru care digitalizarea joacă un rol atât de important în lumea afacerilor este faptul că face munca mult mai rapidă, mai ușoară și mai eficientă.

Digitalizarea proceselor contabile nu doar sporește nivelul de eficiență a departamentelor contabile, dar reduce și nivelul de stres al contabililor. Astfel, dacă până nu demult, aplicarea tehnologiilor în contabilitate era mai mult o opțiune, acum acest lucru devine, treptat, un must have. Mediul actual nu permite departamentelor contabile să-și desfășoare activitatea fără aplicarea tehnologiilor contemporane și fără acces la informații de la distanță. În acest sens digitalizarea contabilității oferă un șir de avantaje și soluții care contribuie la buna funcționare a celorlalte procese din cadrul companiei, precum:

- comunicarea este mai eficientă;
- acces oricând și oriunde la documente;
- procesarea datelor este mai rapidă;
- serviciu complet;
- platforme ușor de folosit, etc.

Ținând de contextul Pandemiei, programele contabile și cele ce țin de raportarea datelor au fost folosite la maxim, iar în aceste condiții decisive nivelul de digitalizare a contabilității devine o necesitate primordială. În Republica Moldova sunt utilizate diverse programele tehnologice, printre cele mai solicitate se enumeră :

- **Msign** – privind aplicarea semnăturii electronice, acest serviciu permite semnarea actelor la distanță prin utilizarea unui sistem informațional securizat;
- **E-factura** – sistem informațional care asigură circulația electronică a facturilor între furnizori și beneficiari.

Avantajul principal al *e-Facturii* constă în faptul că, eventual fiecare agent economic poate emite și livra singur facturile fiscale, fără a le comanda preventiv de la Serviciul Fiscal de Stat. În acest mod, orice agent economic odată înregistrat în sistemul *e-Factura* are acces și folosește în exclusivitate factura electronică. Acest serviciu sporește operativitatea circulației documentelor de la furnizor la cumpărător, diminuează nivelul corupției și contrafacerii sau pierderii facturilor eliberate.

- **1C:Enterprise 8. Contabilitate** permite soluționarea tuturor sarcinilor, ce apar în fața serviciului contabil, inclusiv perfectarea documentelor primare, evidența vânzărilor. În

afară de aceasta, informația despre genurile de activitate separate, operațiunile comerciale și de producere pot fi introduse de către alți salariați ai serviciilor adiacente ale întreprinderii, care nu sunt contabili.

În acest caz, serviciul contabil este responsabil de gestiunea și controlul setărilor bazei informaționale, care asigură reflectarea în mod automat a documentelor în evidența contabilă și fiscal. *IC:Enterprise 8. Contabilitate* oferă posibilitatea ținerii evidenței contabile pentru mai multe entități într-o bază informațională comună. Acest lucru este comod în situația în care, activitățile economice ale întreprinderilor sunt strâns legate între ele și în activitatea curentă se operează cu listele comune de mărfuri, contractanți (parteneri de afaceri), salariați, depozite proprii, etc., iar dările de seamă obligatorii se perfectează separat.

Datorită posibilității de ținere a evidenței pentru câteva entități într-o singură bază informațională, *soft-ul IC* oferă utilizatorului un set de rapoarte standard, care permit analizarea datelor pe stocuri, rulajele conturilor și pe formule contabile sub cele mai diferite aspecte. Printre ele se numără bilanța de verificare, bilanța de verificare pe cont, rulajele contului, fișa contului, analiza contului. *Programul IC* include dări de seamă obligatorii, destinate pentru prezentarea proprietarilor entității și organelor de control de stat, inclusiv formulare de rapoarte contabile, declarații fiscale, rapoarte pentru Biroul de statistică etc.

- *Soft-ul de contabilitate WizCount* a fost creat pentru managerii de IMM-uri care au nevoie de informații financiar-contabile sigure și corecte fără a investi în numeroase soluții software costisitoare.

Acest soft pentru contabilitate este însă mai mult decât un software financiar contabil, ci o platforma integrată pentru:

- managementul fluxurilor financiare ale companiei;
 - analiza bugetelor și optimizarea costurilor;
 - crearea și gestionare de centre de cost;
 - generarea de rapoarte conforme cu legislația națională și standardele internaționale;
 - lucrul cu diferite valute și calculul automat al câștigurilor și pierderilor din diferențele de curs de schimb.
- În contabilitatea financiară **SAP** asigură accesul la informații necesare, în timp real, crescând eficiența departamentului financiar la entitate.

Principalele funcționalități oferite pentru procesele contabile sunt următoarele: Balanța contabilă, Bilanțul, Situațiile de profit și pierdere, Credite și debite, Contabilitate clienți, Contabilitate furnizori, Contabilitate mijloace fixe, Monedă străină. Contabilitatea menține un set complet, corect și auditat de registre pentru raportarea legală, informarea managementului și ca sursă de informații pentru aplicațiile analitice, permițând entității să aibă un control strict asupra profitabilității.

- **SAGA C.** este o soluție care permite informatizarea activității contabile pentru entități mici și mijlocii, cabinete de contabilitate sau contabili independenți.

Programul este gratuit și nu conține nici un tip de limitări. *SAGA C.P.* este un program de contabilitate integrat pentru principalele elemente patrimoniale ale firmei (imobilizări, stocuri, salarii, furnizori, clienți, trezorerie). Pe lângă acoperirea necesităților de contabilitate financiară printr-un mecanism extrem de simplu, programul permite și o urmărire eficientă a cheltuielilor, veniturilor și respectiv a profitului atât pe centre de profit configurabile de către utilizator cât și pe sursele de venit concrete ale activității. Acest program cuprinde un șir de avantaje, precum:

- actualizare rapidă la modificările legislative;
- accesare simultană a aceluiași opțiuni de program, prin rețea;
- ușurință în asimilare și utilizare;
- extrem de manevrabil.

- **Smartis** este un sistem informatic complex de gestiune a afacerii de tip ERP.

Sistemul integrat *Smartis* cuprinde mai multe module, integrate unitar, ce rezolvă problemele legate de activitatea financiar-contabilă, cea comercială și de producție, precum și de gestionarea resurselor unei entități. În modulul Contabilitate se prezintă:

- evidența contabilă operativă, situația clienților și furnizorilor neîncasați;
- integrează date din toate celelalte module operaționale ale sistemului *Smartis*;
- planurile de conturi standard pot fi detaliate pe mai multe niveluri analitice;
- se poate lucra în orice perioadă (cu excepția celor închise) simultan, primind notificări în cazul în care documentul nu face parte din perioada curentă.

Facilitățile enumerate au fost puse la dispoziția antreprenorilor și până la apariția situației pandemice. Totodată, importanța și necesitatea lor s-a evidențiat într-un mod special în circumstanțele actuale. Datorită sistemelor de semnare acte, circulație acte și raportare online, entitățile au reușit să facă față măsurilor impuse de pandemie. Circulația și semnarea actelor nu s-a stagnat odată cu distanțarea socială, iar aceasta este o condiție vitală pentru desfășurarea neîntreruptă a activităților economice.

CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI

Domeniul contabilității se desfășoară într-o zonă în care 97% dintre activități sunt pretabile digitalizării, iar într-o economie bazată pe digitalizare, informația înseamnă putere, iar tot mai multe companii sunt interesate să eficientizeze acest segment în speranța că vor atinge nivelul dorit pe piața competitivă. Astfel, digitalizarea contabilității aduce beneficii atât pentru entitățile mai mici, cât și pentru marile corporații.

Digitalizarea reprezintă astfel un aspect pozitiv în cadrul acestui domeniu, care va aduce cu sine numeroase schimbări în cadrul acestuia, schimbări ce vor trebui folosite în avantajul profesioniștilor contabili.

Profesia contabilă este de la o zi la alta din ce în ce mai digitalizată, programele informatice sunt din ce în ce mai performante și pot face mai multe lucruri, iar metoda depășită de a ține contabilitatea se schimbă treptat. Rolul contabilului crește de la o zi la alta, iar tehnologiile și-au pus amprenta în domeniu contabilității.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. GRIGOROI L., LAZARI L. Digitalizarea – mijloc sau scop al educației universitare contabile? În: Conferința Științifică Internațională „Contabilitatea și educația contabilă în societatea digitală” din 4-5 aprilie 2019, ASEM. Disponibil: http://www.ase.md/files/catedre/cae/conf/conf_con_05.04.19.pdf
2. Profesia contabilă într-o economie bazată pe globalizare și digitalizare (I) / CECCAR Business Magazine <https://www.ceccarbusinessmagazine.ro/profesia-contabila-intr-o-economie-bazata-pe-globalizare-si-digitalizare-i-a5481/>
3. Viitorul contabilitatii in era digitala - Haptic <https://www.haptic.ro/ro/the-future-of-accountancy-in-digital-era/>
4. <http://www.lcmd.md/index.php/ro/v8-md/buh-md>

Coordonator științific: BAJAN Maia, dr., conf.univ.
Academia de Studii Economice din Moldova
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md
e-mail: bajan.maia@ase.md

THE EVOLUTION OF THE BALANCE SHEET IN THE LAST DECADE

EVOLUȚIA BILANȚULUI ÎN ULTIMUL DECENIU

BRIGHIDIN Irina, studentă, Specialitatea: CON

Academia de Studii Economice din Moldova

Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md

e-mail autor: irinabrighidin12@gmail.com

Abstract. The balance sheet is the main source of information for the internal and external users of the enterprise. The balance sheet assesses the value and structure of the company's assets, the degree of indebtedness of the company, the ability to pay, the liquidity coefficients, the financial result and many other indicators necessary for making managerial decisions. The balance sheet as a content of the financial position of the entity has evolved over time, changing its content and being continuously subject to study so as to provide the most useful information to users for making economic decisions. The changes included in the format of the balance sheet in the last decade are major from the numbering of the chapters with letters, to the addition of new subchapters, lines that will determine inevitable changes in the General Chart of Accounts. Regardless of the changes made to the content of the balance sheet, it is necessary to reflect for users the fullness of the information on the financial position of the reporting entity.

Key words: balance sheet, trends, changes, balance sheet functions.

JEL CLASSIFICATION: M41

INTRODUCERE. Dezvoltarea continuă și favorabilă a unei entități depinde de numeroși factori economici, iar unul dintre cei mai importanți se bazează pe informația financiar-contabilă, care este furnizată de contabilitate pentru diferiți utilizatori de informație prin anumite rapoarte financiare. Pentru realizarea obiectivelor propuse au fost utilizate diferite metode de cercetare precum: documentarea care s-a bazat pe studierea formelor de rapoarte financiare și surselor bibliografice aferente temei cercetate, analiza logică și sinteza materialului expus, precum și studierea evoluției structurii bilanțului în ultimul deceniu.

CONȚINUTUL DE BAZĂ. Bilanțul reprezintă un procedeu al metodei contabilității care constă în dubla reprezentare a stării și mișcării patrimoniului entității, reprezentând expresia valorică la un moment dat deținută de entitate și elucidează echilibrul dintre bunurile economice și sursele lor de finanțare. Structura bilanțului se prezintă în figura 1.

Bilanțul

Activ	Pasiv
Resurse economice identificabile și controlabile de către entitate	Sursele de finanțare ale activelor
Prezentate în funcție de gradul lichidității	Nu-și schimbă independent structura și volumul
Provin din fapte economice trecute, în urma cărora se așteaptă obținerea unor beneficii economice	Sunt reflectate în funcție de gradul lor de exigibilitate
Activ=Pasiv	

Figura 1. Structura bilanțului

Sursa: elaborat de autor în baza SNC „Prezentarea Situațiilor Financiare”

Bilanțul este considerat principala sursă de informație pentru utilizatorii interni și externi ai entității. În baza acestuia se apreciază valoarea și structura patrimoniului întreprinderii, gradul de îndatorare a societății, capacitatea de plată, coeficienții de lichiditate, rezultatul financiar și mulți alți indicatori necesari pentru luarea de decizii manageriale. Reieșind din cele enumerate, bilanțul deține trei funcții de bază:

1. **Funcția de generalizare a informațiilor contabile** – se manifestă prin faptul că bilanțul grupează și sistematizează informațiile despre elementele patrimoniale după o structură bine determinată impusă de legislație și obligatorie pentru toate entitățile;

2. **Funcția de informare** - se datorează importanței pe care o are informația inclusă în bilanț care, prin prelucrarea informației date, se transformă într-un instrument de gestionare eficientă și de conducere a întreprinderii;
3. **Funcția de analiză**- constă în faptul că în baza informației din bilanț se calculează o serie de indicatori care caracterizează situația economico-financiară a entității.

În baza Legii contabilității și raportării financiare nr. 287 din 15.12.2017, conform articolului 5 apare divizarea entităților pe categorii, de care depinde și tipurile de situații financiare care trebuie prezentat de fiecare categorie de entități. Setul de situații financiare care trebuie prezentat de fiecare categorie de entități este prezentat în tabelul 1.

Tabelul 1. Setul de situații financiare prezentate de categoriile de entități

Situații financiare Prescurtate (micro)	Situații financiare Simplificate (mici)	Situații financiare Complete (mijlocii , mari)
Bilanțul prescurtat	Bilanțul	Bilanțul
Situația de profit și pierdere prescurtată	Situația de profit și pierdere	Situația de profit și pierdere
Nota explicativă	Nota explicativă	Situația modificărilor capitalului propriu
		Situația fluxurilor de numerar
		Nota explicativă

Sursa: elaborat de autor în baza Legii contabilității și raportării financiare

În baza categoriilor de entități, la întocmirea situațiilor financiare trebuie de ținut cont de o serie de particularități, precum pentru:

- ❖ **Entitățile micro, persoanele fizice după înregistrarea ca plătitor de TVA:**
 - țin contabilitatea în partidă dublă;
 - întocmesc situații financiare prescurtate conform SNC;
 - pot întocmi situații financiare simplificate sau complete;
 - au dreptul de a ține contabilitatea și întocmi situații financiare în baza IFRS.
- ❖ **Entitățile mici:**
 - țin contabilitatea în partidă dublă;
 - întocmesc situații financiare simplificate conform SNC;
 - pot întocmi situații financiare complete;
 - au dreptul de a ține contabilitatea și întocmi situații financiare în baza IFRS.
- ❖ **Entitățile mijlocii și mari:**
 - țin contabilitatea în partidă dublă;
 - întocmesc situații financiare complete conform SNC;
 - pot ține contabilitatea și întocmi situații financiare în baza IFRS.
- ❖ **Entitățile de interes public:**
 - țin contabilitatea în partidă dublă;
 - întocmesc situații conform IFRS.
- ❖ **Persoanele fizice ce desfășoară activitate de întreprinzător până la înregistrarea ca contribuabil de TVA:**
 - țin contabilitatea în partidă simplă;
 - nu întocmesc situații financiare ci doar prezintă rapoarte fiscale.

În perioada de 10 ani luat ca bază de cercetare s-a modificat și termenul de prezentare a situațiilor financiare. Dacă în anul 2018 conform Legii contabilității nr. 113 din 27.04.2007, situațiile financiare se prezentau în termen de 90 de zile următoare a anului de gestiune, atunci începând cu anul 2019, conform Legii contabilității și raportării financiare nr. 287 din 15.12.2017, termenul de raportare este de 120 de zile de la ultima zi a perioadei de gestiune.

O altă schimbare depistată în această perioadă se bazează pe conținutul bilanțului, unde pentru entitățile ce țin contabilitatea conform SNC se prezintă bilanțul conform categoriei în care se încadrează entitatea.

În ultimul deceniu Bilanțul prescurtat actual a cunoscut o serie de modificări, cele mai esențiale sunt prezentate în tabelul 2.

Tabelul 2. Evoluția bilanțului prescurtat

Indicatori	2013-2019	2020
Numerotarea capitolelor	Capitole numerotate cu cifre 1-5	Capitole numerotate cu litere A-F
Numărul de capitole	5	6
Capitolul Active immobilizate	Capitolul 1. Active immobilizate conținea rândul Investiții imobiliare	Din capitolul A. Active immobilizate a fost exclus rândul Investiții imobiliare
Capitolul Active circulante	Capitolul 2. Active circulante	În capitolul B. Active circulante au fost modificate locurile rândurilor pentru Investiții financiare curente cu Numerar și documente bănești
Capitolul Capital propriu	Capitolul 3. Capital propriu	În capitolul C. Capital propriu apar posturi de bilanț: Prime de capital, Rezerve din reevaluare și sunt excluse Corecții ale rezultatelor anilor precedenți
Capitolul Provizioane	-	Se include capitolul F. Provizioane

Sursa: elaborat de autor în baza SNC „Prezentarea situațiilor financiare”

În perioada 2013-2015 au avut loc modificări ale conturilor contabile care au modificat rândul de reflectarea a anumitor elemente în bilanț. Spre exemplu: unele conturi contabile vechi se divizează în mai multe conturi actuale, care, în mod automat, în unele cazuri, nu este posibil să fie realizat. Transpunerea acestor conturi este prezentată în tabelul 3.

Tabelul 3. Transpunerea conturilor contabile

Conturi contabile vechi	Conturi contabile actuale
229 „Alte creanțe pe termen scurt”	231 „Creanțe privind veniturile din utilizarea de către terți a activelor entității” 233 „Creanțe curente privind asigurările” 234 „Alte creanțe curente”
datoriilor față de companiile de asigurări: 521 „Datorii pe termen scurt privind facturile comerciale” 539 „Alte datorii pe termen scurt”	542 „Datorii privind asigurarea bunurilor și a persoanelor!”

Sursa: elaborat de autor în baza Planului general de conturi contabile

La trecerea de la un Plan general de conturi contabile la altul, a fost necesar de urmat foarte atent verificarea rezultatelor trecerii automatizate a soldurilor conturilor, iar în unele cazuri – a fost necesară chiar și recalcularea rezultatelor tranziției efectuate în posturile din bilanț, astfel încât și bilanțul a suferit o serie de modificări.

Modificările înregistrate în Bilanț sunt prezentate în tabelul 4.

Tabelul 4. Evoluția bilanțului

Indicatori	2013-2019	2020
Denumirea	Bilanț contabil	Bilanț
Numerotarea capitolelor	Capitole numerotate cu cifre 1-5	Capitole numerotate cu litere A-F
Numărul de capitole	5	6
Capitolul Active immobilizate	Capitolul 1. Active immobilizate conține 13 rânduri	Capitolul A. Active immobilizate conține 4 subcapitole (1.Imobilizări necorporale, 2.Imobilizări corporale, 3.Investiții financiare pe termen lung, 4.Creanțe pe termen lung și alte active immobilizate). La subcapitolul 1 și 2 apare rândul Avansuri acordate pentru immobilizări necorporale și respectiv pentru cele corporale
Capitolul Active circulante	Capitolul 2. Active circulante conține 17 rânduri	Capitolul B. Active circulante conține 4 subcapitole (1. Stocuri, 2.Creanțe curente și alte active circulante, 3. Investiții financiare curente, 4.Numerar și documente bănești).

		În subcapitolul 1 apare postura de bilanț Avansuri acordate pentru stocuri, în subcapitolul 2 dispare rândul Avansuri acordate curente și se include postura de bilanț pentru Cheltuieli anticipate curente.
Capitolul Capital propriu	Capitolul 3. Capital propriu conține 8 rânduri	Capitolul C “Capital Propriu” conține 6 subcapitole: (1.Capital social și neînregistrat, 2.Prime de capital, 3.Rezerve, 4.Profit (pierdere), 5.Rezerve din reevaluare, 6.Alte elemente de capital propriu). Se includ 2 subcapitole: Prime de capital și Rezerve din reevaluare.
Capitolul Datorii pe termen lung	Capitolul 4. Datorii pe termen lung” cu 5 rânduri	Capitolul D. Datorii pe termen lung. Nu sunt incluse subcapitole. Sunt reprezentate detaliat împrumuturile pe termen lung. Sunt incluse rânduri separate pentru: Datorii comerciale pe termen lung, Datorii față de părțile afiliate pe termen lung, Avansuri primite pe termen lung, Venituri anticipate pe termen lung.
Capitolul Datorii curente	Capitolul 5. Datorii curente cu 14 rânduri	Capitolul E. Datorii curente. Nu sunt incluse subcapitole. Au fost excluse rândurile cu privire la Provizioanele curente și Finanțările și încasările cu destinație specială curente.
Capitolul Provizioane	-	Capitolul F. Provizioane cuprinde rândurile: Provizioane pentru beneficiile angajaților, Provizioane pentru garanții acordate cumpărătorilor/ clienților, Provizioane pentru impozite, Alte provizioane.

Sursa: elaborat de autor în baza SNC „Prezentarea situațiilor financiare”

CONCLUZII. Ca rezultat al cercetării efectuate se conturează faptul că situațiile financiare trebuie să ofere o imagine fidelă a poziției financiare și a performanțelor entității. Bilanțul ca conținut al poziției financiare a entității a evoluat în timp, modificându-și conținutul și fiind continuu supus studiului astfel încât să ofere cele mai utile informații utilizatorilor de informații pentru luarea deciziilor economice relevante. La întocmirea Bilanțului trebuie de respectat cu strictețe cerințele Legii contabilității și raportării financiare, a SNC sau IFRS și să corespundă principiilor de bază ale contabilității și cerințelor calitative ale informațiilor oferite de contabilitate.

BIBLIOGRAFIE:

1. Legea contabilității și raportării financiare nr 287 din 15.12.2017. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=120938&lang=ro
2. Standardele Naționale de Contabilitate. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=117850&lang=ro
3. Standardele Naționale de Contabilitate (2013), SNC 5 „Prezentarea rapoartelor financiare”. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=43853&lang=ro
4. Legea contabilității nr 113 din 27.04.2007. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=61992&lang=ro#
5. Cadrul general conceptual de raportare financiară. Disponibil: https://mf.gov.md/sites/default/files/documente%20relevante/cadrul_general_conceptual_de_raportare_financiara.pdf
6. GRIGOROI, L. ș. a. *Contabilitatea întreprinderii*. Chișinău, Editura CARTIER, 2021. 800 p.

Coordonator științific: BAJAN Maia, dr., conf.univ.
Academia de Studii Economice din Moldova
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md
e-mail: bajan.maia@ase.md

POINTS OF VIEW ON ACCOUNTING TREATMENTS REGARDING INTANGIBLE FIXED ASSETS

PUNCTE DE VEDERE PRIVIND TRATAMENTELE CONTABILE AFERENTE IMOBILIZĂRILOR NECORPORALE

CIOBAN Alexandra, studentă, Specialitatea: CIG
Universitatea „Ștefan cel Mare” din Suceava
România, Suceava, str. Universității 13, www.usv.ro
e-mail autor: alexandracioban62@yahoo.com

Abstract: *The aim of our work is focused on the analysis of the possible treatment related to intangible assets, especially on the development of an example of application of these treatments on certain categories of intangible assets, given the particularities and unique situations that arise with the recognition, measurement and presentation in financial statement of these resources. We consider that these examples of application of accounting policies are useful both for practitioners, but especially for students and masters of economics programs.*

Cuvinte cheie: *intangible assets; accounting treatments; national and European accounting regulations*

JEL CLASSIFICATION: M41

INTRODUCERE

Scopul lucrării este de a aprofunda cunoștințele privind de contabilitatea immobilizărilor necorporale prin exemplificarea lor, înregistrarea în contabilitate și de asemenea identificarea, recunoașterea și evaluarea lor potrivit Standardelor Internaționale de Contabilitate.

Tratamentul contabil al activelor necorporale este un subiect important pentru economia de azi. Pentru companii, aceste active devin inductorii de bază pentru succes și obținerea avantajului competitiv. Cunoașterea noțiunilor generale ale contabilității immobilizărilor necorporale constituie baza tehnoco-materială utilizată în desfășurarea în condiții optime a activității unei întreprinderi.

Tema aleasă pentru lucrare este “Contabilitatea immobilizărilor necorporale” și cuprinde două părți. *Primul parte* al lucrării abordează partea teoretică: noțiuni generale, conturi utilizate și contabilitatea principalelor immobilizări necorporale privind “Contabilitatea immobilizărilor necorporale”, dar și exemple practice. În *parte a doua* este prezentat tratamentul contabil al immobilizărilor necorporale conform Standardelor Internaționale de Contabilitate.

Abordări teoretice privind definirea și clasificarea immobilizărilor necorporale

Standardele Internaționale de Contabilitate Financiară (IAS 38-Active necorporale) definesc activele necorporale ca fiind active identificabile nemonetar și fără substanță fizică.

Conform OMFP 1802/2014, principalele immobilizări necorporale sunt clasificate în figura nr.1:

Imobilizări necorporale	Cheltuieli de constituire
	Cheltuieli de dezvoltare
	Concesiuni, brevete, licențe mărci comerciale etc.
	Fond comercial
	Alte immobilizări necorporale
	Imobilizări necorporale în curs de execuție
	Avansuri acordate pentru immobilizări necorporale

Figura 1. Clasificarea immobilizărilor necorporale

Principalele conturile care reflectă existența, mișcarea immobilizărilor corporale sunt cuprinse în grupele: 20 “Imobilizări necorporale”, 28 “Amortizări privind immobilizările” și 23 “Imobilizări în curs de execuție și avansuri pentru immobilizări” (Iacob Petru Pântea, p. 39)

*Contabilitatea principalelor immobilizări necorporale
Contabilitatea cheltuielilor de constituire*

Cheltuielile de constituire sunt “cheltuieli ocazionate de înființare sau dezvoltarea unei entități (taxe și alte cheltuieli de înscriere și înmatriculare, cheltuieli privind emisiunea și vânzarea de acțiuni și obligațiuni precum și alte cheltuieli de această natură, legate de înființarea și extinderea activității entității)” (Marius Dumitru Paraschivescu, p. 116)

Exemplu 1

Se efectuează cheltuieli cu constituirea unei entități, reprezentate de plăți în numerar 3.000 lei și obligații către furnizori de 3.400 lei. Cheltuielile de constituire se amortizează în 4 ani după care se scot din gestiunea entității.

Tabelul 1. Exemplificarea înregistrării în contabilitate a cheltuielilor de constituire

	D	C	SD	SC	
1	201	= % 5311 404	6.400	3.000 3.400	201, A +, D 5311, A, -, C 404, A, -, C
Se înregistrează cheltuielile de constituire					
2	6811	= 2801	133,33	133,33	6811, A, +, D 2801, P, +, C
Se înregistrează amortizarea lunară a cheltuielilor de constituire Notă: această înregistrare se repetă în fiecare lună timp de 4 ani 6.400 : 4 ani : 12 luni= 133,33					
3	2081	= 201	6.400	6.400	2081, P, -, D 201, A, -, C
Se înregistrează scoaterea din evidența contabilă a drepturilor de constituire complet amortizate					

Sursă: Curs “Contabilitatea financiară a activității de finanțare și investiții”- Prof. univ. dr.Veronica GROȘU

Contabilitatea cheltuielilor de dezvoltare

Cheltuielile de dezvoltare sunt „cheltuieli generate de aplicarea rezultatelor cercetării sau a altor cunoștințe, în scopul realizării de produse sau servicii noi sau îmbunătățite substanțial, înaintea stabilirii producției de serie sau utilizării.” (Marius Dumitru Paraschivescu, p. 118)

Contabilitatea cheltuielilor de dezvoltare se conduce cu ajutorul contului 203 ” Cheltuieli de dezvoltare”, cont cu funcție contabilă de activ.

Exemplu 2

Se recepționează un procedeu tehnologic nou de fabricație a unor produse, obținut prin cercetare proprie în valoare de 20.000 lei, amortizabil în 4 ani. După doi ani, imobilizarea necorporală se scoate din gestiune în urma vânzării către un terț, preț de vânzare 23.000 lei, plus T.V.A

Tabelul 2. Exemplificarea înregistrării în contabilitate a cheltuielilor de dezvoltare

	D	C	SD	SC	
1	203	= 421	20.000	20.000	203, A, +, D 421, P, +, C
Se înregistrează recepționarea unui procedeu tehnologic obținut prin cercetare proprie					
2	6811	= 2803	416,66	416,66	6811, A, +, D 2803, P, +, C
Se înregistrează amortizarea lunară a cheltuielilor de dezvoltare Notă: se înregistrează pe fiecare lună timp de 4 ani 20.000:4:12=416,66					
3	461	= % 7583 4427	26.180	22.000 4.180	461, A, +, D 7583, P, +, C 4427, P, +, C
Se înregistrează vânzarea investiției					
4	% 2803 6583	= 203	10.000 10.000	20.000	2803, P, -, D 6583, A, +, D 203, A, -, C
Se înregistrează descărcarea gestiunii de investiție parțial amortizată					

Sursă: Curs “Contabilitatea financiară a activității de finanțare și investiții”- Prof. univ. dr.Veronica GROȘU

Contabilitatea concesiunilor, brevetelor, licențelor, mărcilor comerciale și altor drepturi și active similare

Concesiunile, brevetele, licențele, mărcile comerciale și alte drepturi și active similare sunt “cheltuieli ocazionate de achiziționarea sau realizarea pe cont propriu a brevetelor, licențelor, mărcilor de fabricație, know-how-urilor și a altor drepturi similare pe proprietate industrială și intelectuală, inclusiv valoarea acestora aduse ca aport de către acționari sau primite gratuit ” (Marius Dumitru Paraschivescu, p. 122)

Observație:

Concesiunile primite se reflectă ca imobilizări necorporale atunci când contactul de concesiune stabilește o durată și o valoare determinate pentru concesiune. Amortizarea concesiunii urmează a fi înregistrată pe durata de folosire a acesteia, stabilită potrivit contractului

Contabilitatea fondului comercial

Fondul comercial reprezintă “partea din fondul de comerț care nu figurează în cadrul celorlalte elemente patrimoniale, dar care concură la menținerea sau dezvoltarea potențialului firmei” (Marius Dumitru Paraschivescu, p. 126)

Contabilitatea fondului comercial se conduce cu ajutorul contului 207 “Fond comercial”.

Contabilitatea altor imobilizări necorporale

Alte imobilizări necorporale sunt reprezentate de “ programele informatice create de entitate sau achiziționate de la terț, pentru necesitățile proprii de utilizare, precum și alte imobilizări necorporale” (Marius Dumitru Paraschivescu, p. 128). Contabilitatea altor imobilizări necorporale se conduce cu ajutorul contului 208”Alte imobilizări necorporale”.

Contabilitatea imobilizărilor necorporale în curs de execuție

Imobilizările necorporale în curs de execuție reprezintă “imobilizările necorporale neterminat până la sfârșitul perioadei, evaluate la costul de producție sau costul de achiziție, după caz” (Marius Dumitru Paraschivescu, p. 130). Contabilitatea acestora se conduce cu ajutorul contului 233 ” Imobilizări necorporale în curs de execuție”.

Contabilitatea avansurilor acordate pentru imobilizările necorporale

Avansurile acordate pentru imobilizările necorporale reprezintă “ sume bănești achitate furnizorilor înaintea termenului de achiziție și derulării cheltuielilor reprezentând imobilizările necorporale”. (Marius Dumitru Paraschivescu, p. 131). Contabilitatea lor se conduce cu ajutorul contului 234 “Avansuri acordate pentru imobilizările necorporale”.

Repere în identificarea și evaluarea activelor necorporale

Un activ necorporal este “un activ identificabil nemonetar, fara support material și deținut pentru utilizare în procesul de producție sau furnizare de bunuri sau servicii, pentru a fi închiriat terților sau pentru scopuri administrative” (Anon., p. 37).

Recunoașterea inițială a activelor necorporale

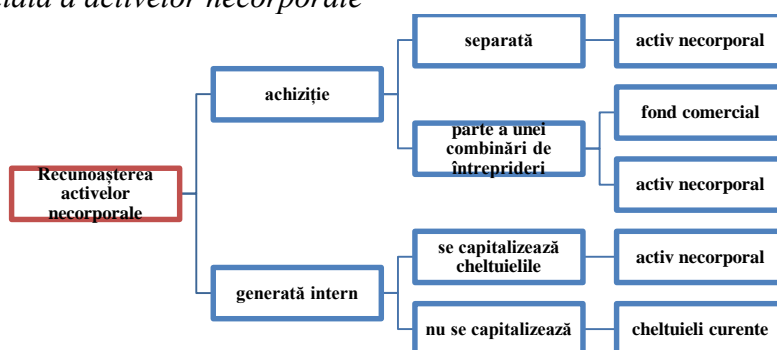
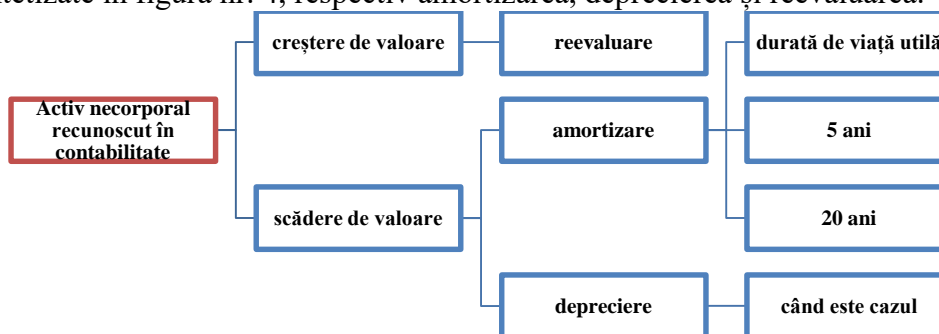

Figura 2. Posibilități de recunoaștere a activelor necorporale

Recunoașterea activelor necorporale este rezultatul unui compromis între relevanță și fiabilitate sau conservatorism și prudență.

Evaluarea ulterioară recunoașterii inițiale

Există trei posibilități privind raportarea modificărilor care intervin în valoarea activelor nemateriale, acestea fiind sintetizate în figura nr. 4, respectiv amortizarea, deprecierea și reevaluarea.

Figură 3. Raportarea modificărilor care intervin în valoarea activelor nemateriale

CONCLUZII

În această lucrare am încercat să prezint tratamentele contabile asupra imobilizărilor necorporale. Activele necorporale se caracterizează prin aspecte delicate privind evaluarea și recunoașterea în situațiile financiare. Ca urmare a fost imposibilă dezvoltarea unui standard contabil atotcuprinzător. IAS 38 reprezintă o încercare de a impune un set uniform de reguli în ceea ce privește activele nemateriale.

BIBLIOGRAFIE:

1. Curs “*Contabilitatea financiară a activității de finanțare și investiții*”- Prof. univ. dr. Veronica GROSU
2. Dorel Mateș, Delia David, Ionel Bostan, Veronica Grosu, Ștefana Dima, Mihaela Șteț, Luminița Păiușan, Marian Socoliuc, Adriana Pușcaș- *Contabilitate financiară conformă cu Directiva a IV-a a Comunităților Economice Europene*, Arad: Gutenberg Univers, 2010
3. ECOSTUDENT-Revistă de cercetare științifică a studenților economiști-Ancuța Alina Gheorghe “*Tratatul contabil al activelor necorporale în economia bazată pe cunoaștere.*” pag 69-71
4. Iacob Petru Pântea, Gheorghe Bodea-*Contabilitatea financiară românească conformă cu Directivele Europene*, DEVA: Intelcredo, 2006
5. *Ghid practic de aplicare a Standardelor Internaționale de Contabilitate*, București: ECONOMICA, 2001
6. IAS 38 <http://contabilitate-primara.blogspot.com/2011/02/ias-38-imobilizari-necorporale.html>
7. Matîș D., Pop A. *Colaboratori, contabilitatea financiară*, Editura ALMA MATER, Cluj-Napoca, 2007
8. OMFP 1802/2014 Partea I pentru aprobarea Reglementărilor contabile privind situațiile financiare anuale individuale și situațiile financiare anuale consolidate Publicat în Monitorul Oficial al României nr 963 din 30 decembrie 2014
9. Marius Dumitru Paraschivescu, Willi Păvăloaia, Florin Radu, Gabriela Daniela Olaru- *Contabilitate financiară- Aplicații și studii de caz*, Iași: Tehnopress, 2007
10. Ghid privind aplicarea reglementărilor contabile privind situațiile financiare anuale individuale și situațiile financiare anuale consolidate, aprobate prin ordinul ministrului finanțelor publice nr. 1.802/2014, cu modificările și completările ulterioare
Link accesare: <https://www.mfinante.gov.ro/documents/35673/218917/GHIDVAR11aprilie2016.pdf>
11. IFRS 38- Imobilizări necorporale
Link accesare: https://www.academia.edu/5731916/IFRS_38_Imobilizari_necorporale
12. Norma 14/2015 Imobilizări necorporale
Link accesare: <https://lege5.ro/Gratuit/g43tkojtgq/imobilizari-necorporale-norma-14-2015?dp=hazdonbqgeztn>

Coordonator științific: LAZARI Liliana, dr., conf. univ.
Academia de Studii Economice din Moldova
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md
e-mail: liliana.lazari@ase.md

LA COMPTABILITÉ DES IMMOBILISATIONS CORPORELLES

CONTABILITATEA MIJLOACELOR FIXE

HRECENIUC Briana, studentă, Specialitatea: CIG
Universitatea „Ștefan cel Mare” din Suceava
România, Suceava, strada Universității 13, www.usv.ro
e-mail autor: briana.hreceniuc@student.usv.ro

Abstract. Le but de l'élaboration de ce travail est centré sur l'analyse de la manière d'organisation de la comptabilité des immobilisations corporelles qui présente une ample sphère d'applicabilité. Afin d'atteindre le but proposé j'ai établi les objectifs suivants: l'identification des politiques de gestion des mouvements des immobilisations, entrées et sorties, la comptabilité des amortissements et la comptabilisation des immobilisations détenues en régime de leasing. Je considère que les exemples illustrés dans ce travail, peuvent devenir un point de repère pour les comptables professionnels, en particulier pour ceux qui se trouvent au début de leur carrière, surtout lorsqu'ils se confrontent à de certains dilemmes dans l'application des traitements comptables adéquats aux immobilisations.

Mots clés: immobilisations, amortissement, valeur amortissable, documents comptables, leasing, production

JEL CLASSIFICATION: M4

INTRODUCERE

Un rol decisiv în realizarea procesului de producere îl ocupă mijloacele fixe, întrucât acestea asigură concordanța dintre forța de muncă și resursele materiale. Mijloacele fixe joacă acest rol important în procesul de producție, fiindcă formează baza de producție, baza tehnică și totodată determină capacitatea de producție a entității.

În lucrare s-a dat noțiunea de mijloace fixe, dar și clasificarea acestora. În același timp, s-a abordat recunoașterea mijloacelor fixe în contabilitate. Totodată, în lucrare s-a examinat modul de amortizare a mijloacelor fixe, deoarece, contabilitatea amortismentelor afectează rezultatul exercițiului financiar.

CONȚINUTUL ȘI STRUCTURA MIJLOACELOR FIXE

Mijloacele fixe sunt, active nemonetare cu substanță materială identificabile distinct, aflate durabil într-o entitate, care participă la mai multe procese și perioade de activitate, deținute și controlate pentru producția de bunuri, prestarea de servicii, activități administrative sau închiriate la terți. [1, pag. 104].

Mijloacele fixe se clasifică pe grupe (figura 1) în concordanță cu IAS16 totodată ținând cont și de specificul de activitate al fiecăreia.

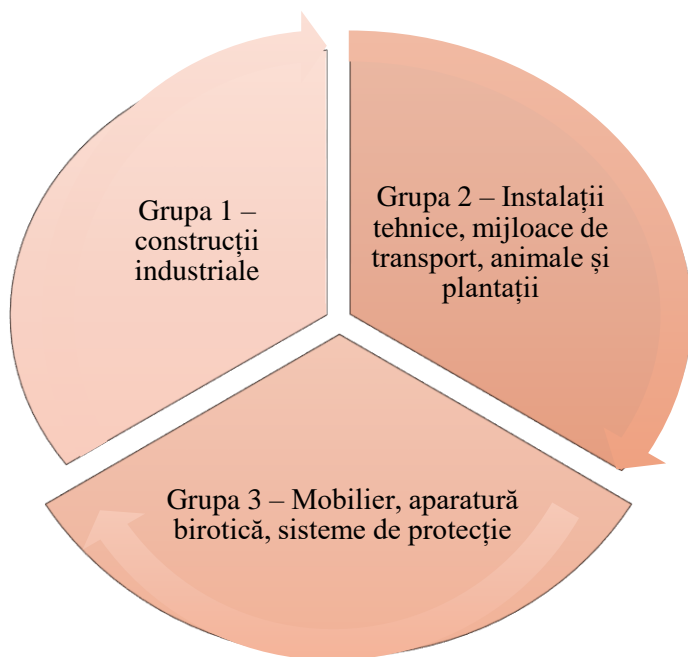

Figura 1. Clasificarea mijloacelor fixe

Sursa: elaborat de autor în baza IAS 16

După conținutul economic (figura 2), mijloacele fixe sunt reprezentate de conturile din clasa de active imobilizate corporale, iar după funcția contabilă sunt conturi de activ.

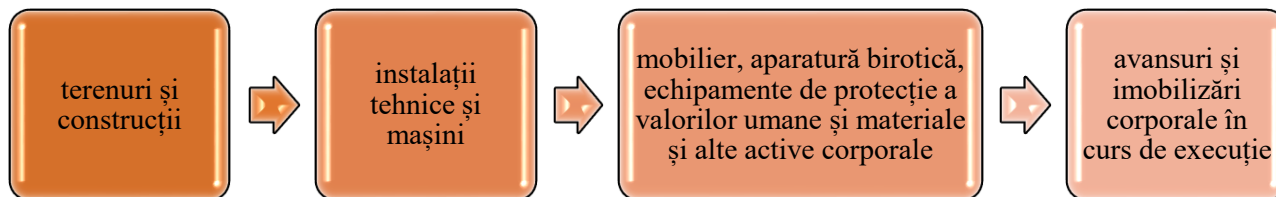

Figura 2. Clasificarea imobilizărilor corporale după conținutul economic

Sursa: elaborat de autor în baza IAS 16

Recunoașterea mijloacelor fixe în contabilitate poate fi din punct de vedere contabil și fiscal.

Din punct de vedere contabil pentru a fi recunoscute în contabilitate mijloacele fixe trebuie să îndeplinească cumulativ două condiții:

1. să fie deținute de o entitate pentru a fi utilizate în producția de bunuri sau prestarea de servicii, pentru a putea fi închiriate terților sau să fie folosite în scopuri administrative,
2. să fie utilizate pe parcursul unei perioade mai mari de un an.

Din punct de vedere fiscal întreprinderile sunt obligate să amortizeze pe o durată stabilită prin lege toate activele ce corespund celor două condiții specificate, dar și să aibă o valoare de intrare cel puțin egală cu plafonul de 2.500 lei Ro în România, iar în Republica Moldova cel puțin egală cu 6.000 lei MD.

Evidența mijloacelor fixe. Evidența mijloacelor fixe are la bază Legea nr.15/1994 cu normele metodologice de aplicare, atât și modificările ce au avut loc ulterior și au fost aprobate prin hotărâri de guvern, dar și prevederile art.24 din Codul Fiscal din România.

Documentele cu ajutorul cărora se ține evidența contabilă a mijloacelor fixe în România sunt:

- *Registrul Numerelor de Inventar* – conform OMF nr.1850/2004 (acesta se atribuie fiecărui mijloc fix un număr de inventar la data intrării în patrimoniu fie că este prin achiziție, construcție proprie, transfer, etc);
- *Fișa mijlocului fix* - pentru evidența analitică a mijloacelor fixe (aceasta conține toate informațiile referitoare la mijlocul fix intrat în patrimoniu, numărul de inventar, documentul cu care a fost achiziționat, valoarea de intrare, grupa din care face parte, codul de clasificare, data dării spre folosință, durata normală de funcționare, cota de amortizare și data la care se efectuează amortizarea completă);
- *Proces verbal de recepție al mijlocului fix* - acesta se va întocmi în trei exemplare la data în care se va pune în funcțiune mijlocul fix: procesul verbal de recepție se va întocmi pentru acele mijloace fixe independente care nu necesită montaj și nici probe tehnologice, procesul verbal de recepție provizorie se va întocmi pentru utilajele care necesită montaj, dar care nu necesită probă tehnologică, iar procesul verbal de punere în funcțiune se va întocmi pentru acele utilaje ce necesită atât montaj cât și probă tehnologică;
- *Bon de mișcare a mijlocului fix* – este un document justificativ de predare-primire a mijloacelor fixe între două locuri de folosință ale unității, document de însoțire a mijloacelor fixe pe timpul transportului de la secția sau subunitatea predătoare la cea primitoare.
- *Proces verbal de scoatere din funcțiune* servește ca document de:
 - constatare a îndeplinirii condițiilor necesare scoaterii din funcțiune a mijloacelor fixe;
 - consemnare a scoaterii efective din funcțiune a mijloacelor fixe;
 - predare la magazie a ansamblelor, subansamblelor, pieselor component și materialelor rezultate din scoaterea efectivă din funcțiune a mijloacelor fixe, precum și din scoaterea din uz a bunurilor materiale propuse pentru declasare;
 - justificare a înregistrării în evidența magaziiilor, dar și în contabilitate.

Amortizarea mijloacelor fixe. Un mijloc fix participă la mai multe cicluri de exploatare, astfel pierzând din valoare treptat ca urmare a folosirii lor în procesul de producție, a acțiunii agenților naturali, a progresului tehnic și astfel valoarea pierdută se transferă treptat asupra bunului la realizarea

căruia a contribuit. Această pierdere din valoarea de intrare poartă numele de amortizare. Tipurile de amortizare sunt prezentate în figura 3.

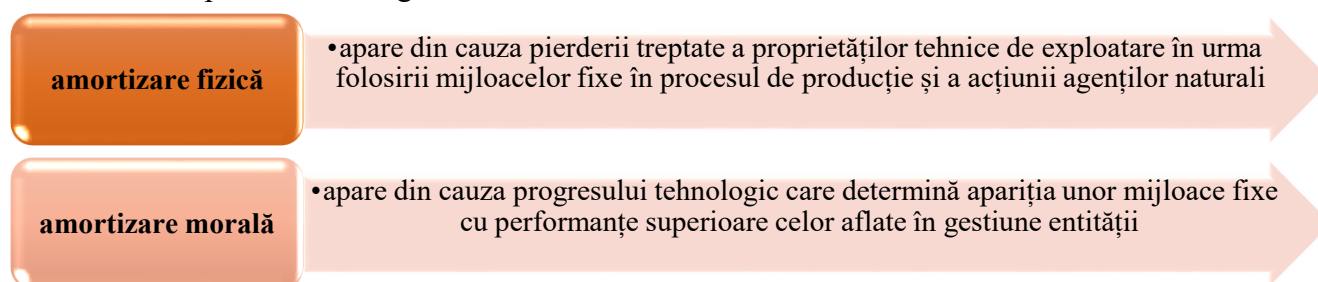

Figura 3. Formele de amortizare a bunului în funcție de factorii ce o produc

Sursa: elaborat de autor

Prin amortizare se înțelege procesul prin care se recuperează valoarea consumată prin includerea acesteia în valoarea bunului realizat. Ea se stabilește prin aplicarea cotelor de amortizare asupra valorii de intrare a imobilizărilor corporale. Cu ajutorul amortizării se constituie surse de autofinanțare a entității, astfel pe seama acestora entitatea va putea achiziționa noi imobilizări corporale.

În același timp, amortizarea reprezintă constatarea și consemnarea pierderii definitive a beneficiilor economice asociate activelor imobilizate. Există și deprecieri temporare ale activelor imobilizate, pentru care se constituie provizioane privind deprecierea, conform principiului prudenței. Amortizarea mijloacelor fixe se va calcula și se va include în planul anual de amortizare, începând cu luna următoare recepționării și până la recuperarea integrală a valorii de intrare. Totodată, amortizarea se va detalia pe subconturi pentru fiecare categorie de mijloace fixe.

Durata normală de funcționare, durata minimă și durata maximă sunt evidențiate pentru calculul amortizării. Informațiile cu privire la durata maximă și minimă de funcționare se regăsesc în HG 2139/2004 Catalogul privind clasificarea și duratele normale de funcționare a mijloacelor fixe, care se modifică în fiecare an.

Aplicație: O entitate economică achiziționează de la un furnizor aparatură birotică la un cost de achiziție, fără TVA, de 4.200 lei (TVA 19%). Durata de viață utilă este de 5 ani, iar entitatea folosește sistemul liniar de amortizare. După 5 ani, aparatura birotică este amortizată integral și este scos din folosință și dat spre vânzare unei firme cu suma de 10.000 lei, plus TVA (19%).

În contabilitatea entității se vor înregistra următoarele tratamente contabile:

1. Achiziția mijlocului fix:

- ✓ creșterea valorii activelor ca urmare a creșterii contului de imobilizări corporale "214" cu 4.200 lei;
- ✓ creșterea datoriilor față de furnizorii de imobilizări "404" cu suma de 4.998 lei ($4.200 + 4.200 \cdot 19\%$);
- ✓ creșterea valorii activelor ca urmare a creșterii creanței față de stat "4426" cu suma de 798 ($4.200 \cdot 19\%$).

2. Înregistrarea amortizării liniare:

- ✓ scăderea valorii activelor ca urmare a amortizării acestora ce vor avea drept consecință creșterea amortismentului cumulat al aparaturii birotice evidențiat în contul "2814" cu suma de 840 lei/an;
- ✓ scăderea rezultatului exercițiului ca urmare a creșterii cheltuielilor cu amortizarea "6811" cu suma de 840 lei/an și 70 lei/lunar. ($\text{Amortizarea/an} = \frac{4.200}{5 \text{ ani}} = 840 \text{ lei/an}$; $\text{Amortizarea/an} = \frac{840}{12 \text{ luni}} = 70 \text{ lei/lună}$).

Formula contabilă (această operațiune se va înregistra în contabilitate lunar, timp de 5 ani de zile, până când mijlocul fix este amortizat integral):

3. Scoaterea din gestiune:

- ✓ scăderea valorii activelor ca urmare a scoaterii din folosință a aparaturii birotice "214" cu suma de 4.200 lei;
- ✓ creșterea valorii activelor ca urmare a scăderii amortizării aparaturii birotice "214" cu suma de 4.200 lei.

4. Vânzarea mijlocului fix:

- ✓ creșterea valorii activelor ca urmare a creșterii creanțelor față de clienți "461" cu suma de 11.900 lei (10.000+10.000*19%);
- ✓ creșterea datoriei față de stat privind TVA colectat "4427" cu suma de 1.900 lei;
- ✓ creșterea rezultatului exercițiului ca urmare a creșterii veniturilor din vânzări cu suma de 10.000 lei.

Formulele contabile înregistrate conform operațiilor enumerate:

Nr operației	Debit contul	Credit contul	Suma Debit	Suma Credit
1	%	404		4.998
	214		4.200	
	4426		798	
2	6811	2814	70	70
3	2814	214	4.200	4.200
4	461	%	11.900	
		7583		10.000
		4427		1.900

Constatăm că mijloacele fixe reprezintă investiții importante pentru orice entitate economică, lipsa acestora putând afecta grav continuitatea activității operaționale și administrative. Indiferent de domeniul activității de exploatare, considerăm că operatorii economici trebuie să acorde o atenție specială politicilor de investiții pe termen lung, în special în mijloace fixe și în același timp să cunoască și să gestioneze politicile contabile aplicabile acestor tipuri de active imobilizate, într-o manieră cât mai optimă.

CONCLUZII

În această lucrare am analizat modul de organizare a contabilității mijloacelor fixe, care după cum am observat joacă un rol foarte important în procesul de producție al entității, deoarece, acestea ne asigură concordanța dintre forța de muncă și resursele materiale. Totodată, am remarcat faptul că mijloacele fixe determină într-o entitate volumul de producție și chiar dacă acestea se devalorizează în timp, valoarea de intrare a acestuia se va transmite în valoarea bunului produs.

BIBLIOGRAFIE:

1. Anda Gheorghiu, Angela Vidrascu, Bazele contabilității, Universitatea Hyperion București. Disponibil: https://www.academia.edu/38148216/Bazele_contabilitatii_Universitatea_Hyperion_pdf
2. Mihai Ristea, Corina-Graziella Dumitru, Bazele contabilității, Editura Universitară, 2009;
3. OMFP 1802/2014; https://static.anaf.ro/static/10/Anaf/legislatie/OMFP_1802_2014.pdf
4. IAS 16 Imobilizări corporale;
5. Problems of accounting and audit of fixed assets. Disponibil: <http://www.t-science.org/arxivDOI/2020/05-85/PDF/05-85-131.pdf>

Coordonator științific: BAJAN Maia, dr., conf.univ.
Academia de Studii Economice din Moldova
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md
e-mail: bajan.maia@ase.md

SECȚIUNEA 4: SUPTOR INFORMATIC ȘI METODE CANTITATIVE ÎN ECONOMIE

THE IMPACT OF THE GENERATION GAP ON BUSSINESS

IMPACTUL DECALAJULUI GENERAȚIONAL ASUPRA BUSSINESS-ULUI

BOLDURESCU Mihaela, studentă, Specialitatea: D

Academia de Studii Economice din Moldova

Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md

e-mail autor: mihaela.boldurescu@gmail.com

Abstract. *Whether, it is health, political, social or cultural issues, it seems the older generation always forgets they were disobedient and rebellious too, in their youth. Generation gap would not be that serious a problem if families learn to sit over dinner and amicably settle things by ironing out differences and sharing experiences. Family outings, vacations, tours, picnic-outings could be effective ways to initiate intimacy between parents and children. Watching movies and discussing them, putting forth different viewpoints can be a beginning to inculcate the habit of a healthy dialogue between members of the family. Such small things and steps can do wonders in initiating a healthy family atmosphere and reducing friction between two generations that are both right from their perspectives. Their only folly is that they are viewing the same thing from opposite directions. Age, time and experience or the lack of it, forces them to do so. The purpose of this article is to identify the existing types of generations, the major differences in opinions of various generations and where do these differences come from, and how they affect the business area.*

Keywords: *generation, society, gap, differences, relationships, young people.*

JEL CLASSIFICATION: J62, J1

INTRODUCERE. Conflictul dintre generații este o constantă a vieții sociale. Mentalitățile diferite, schimbarea sistemului de valori și lipsa de comunicare, sunt cauzele principale care duc la apariția conflictelor între copii și părinți. Decalajul dintre generații nu ar fi o problemă atât de gravă dacă familiile ar învăța să discute, să își rezolve problemele pe cale amiabilă, eliminând diferențele și împărtășind experiențe [1].

Decalajul dintre generații reprezintă diferența de valori și atitudini ale generațiilor, în special între tineri și părinții lor. Acest decalaj provine din faptul că persoanele în vârstă și tinerii nu se înțeleg unii pe alții din cauza diferențelor lor în experiențe, opinii, obiceiuri și comportament.

Primele cercetări ale conflictului dintre generații au fost realizate de către sociologul german Karl Mannheim. Acesta a observat diferențele dintre generații în momentul trecerii de la adolescență la maturitate, a cercetat modurile în care generațiile se îndepărtează una de alta în diferite domenii ale vieții.

În prezent, literatura de specialitate face distincție între 6 grupuri majore de generații:

- Generația Tăcută (Silent Generation) – din această generație fac parte persoanele născute între anii 1928-1945;
- Baby boomers – generația născută între anii 1946-1964;
- Generația X (Generation X) – cei născuți între anii 1965-1980;
- Generația Y / Milenialii (Generation Y / Millenials) – persoanele născute în perioada 1981-1990;
- Generația Z (Generation Z) – generația anilor 1990-2010;
- Generația Alfa (Generation Alpha) – prima generație născută integral în secolul XXI, începând cu anul 2010 până în prezent.

Obiective. Identificarea tipurilor existente de generații, depistarea diferențelor de bază între generații, relevarea motivelor apariției acestor diferențe și a impactului acestora asupra business-ului.

CONȚINUTUL DE BAZĂ. Analiza surselor bibliografice. Înțelegerea diferitelor generații este esențială pentru ca întreprinderile să știe cui și ce să comercializeze. Primul pas constă în înțelegerea produsului sau serviciului oferit de către întreprindere și care este publicul țintă.

Generația Y și Baby boomers sunt generațiile cele mai numeroase. De asemenea, Baby boomers sunt generația cea mai înstărită, pe când Generația Y, care se apropie de vârsta medie, vor avea o avere mai mare pe care o vor putea cheltui. Înțelegerea caracteristicilor date va fi de folos în marketingul companiei. La fel, cunoașterea necesităților acestor generații într-un anumit moment al vieții lor poate fi de folos întreprinderilor. De exemplu, generația Baby boomers se apropie de pensionare sau deja sunt la pensie, astfel produsele legate de pensionare îi pot atrage. Cei din Generația Y sunt încă relativ tineri, cu vârsta de până la și 40 de ani, deci aceștia pot fi atrași de oferte ca procurarea unei locuințe, sau achiziționarea unei mașini.

De asemenea, o întreprindere trebuie să cunoască unde să vândă. Generația Baby boomers a crescut într-o perioadă fără telefoane și internet. Deși majoritatea sunt pricepuți în ale tehnologiei, mulți încă mai citesc ziare și privesc televiziune prin cablu. În cazul în care comercializați pentru generația Baby boomers, acestea sunt locuri strategice pentru a plasa publicitate. Pe de altă parte, Generația Z a crescut cu telefoanele și tabletele în mână, astfel marketingul digital ar fi cea mai bună alegere [3].

Descrierea metodei de cercetare utilizate. Majoritatea organizațiilor au 3 generații de angajați: Baby boomers, Generația X și Generația Y. Din punct de vedere demografic se acoperă o bună parte a unui secol, astfel fiecare generație are valori și experiențe diferite, atât în legătură cu munca, cât și în afara acesteia. Cu toții pot aduce ceva nou și util la locul de muncă, iar când lucrează împreună, pot produce rezultate minunate. Însă, deseori, fiecare generație are o percepție greșită despre cealaltă, ceea ce ar putea să le împiedice colaborarea fructuoasă.

Comaniile din ziua de azi sunt compuse predominant din colective multigeneraționale. Tinerii și vârstnicii muncesc cot la cot. În astfel de colective diverse, managerii trebuie să asigure o atmosferă prietenească între diferitele generații, trebuie să le înțeleagă nevoile ca grupe de vârstă diferite și să lucreze asupra menținerii colaborării între ei [4].

Rezultatele obținute. Există câteva moduri în care conducerea companiilor ar putea micșora decalajul generațional la locul de muncă:

- *Să pună accentul pe similitudini* – este mult mai important de a se pune accentul pe similitudinile, ci nu diferențele, dintre generații. Valorile de bază în majoritatea cazurilor sunt aceleași la toate generațiile, iar concentrarea asupra acestor valori poate crea deschidere și flexibilitate în cadrul companiei.
- *Să mențină comunicarea deschisă* – comunicarea este esențială în reducerea decalajului generațional la locul de muncă. Exerciții de team building, evenimente sociale și diferite activități sunt câteva dintre modalitățile de a aduce împreună un colectiv multigenerațional.
- *Să încurajeze mentoratul* – o platformă puternică de mentorat pentru toți angajații, mentoratul trans generațional sau mentoratul reversibil permite tuturor angajaților să cunoască oameni noi și să învețe din experiența acestora.
- *Să aprecieze seniorii* – angajații în vârstă au un bagaj bogat de înțelepciune și experiență, care poate fi utilă atunci când e împărtășită cu tinerele generații.
- *Să expună așteptări clare* – expunerea clară a cine și ce rol are poate asigura un mediu complet funcțional, deoarece toate generațiile pot învăța să își pună scopuri înalte, astfel asigurând o continuă creștere și învățare.

Gestionarea decalajului generațional necesită înțelegerea diferențelor dintre generații, precum și implementarea strategiilor care ar reduce diferențele dintre generații. Generațiile mai în vârstă des se plâng de faptul că Generația Y are așteptări mari în ceea ce privește avansarea rapidă pe scara profesională, cât și dorința de a avea o balanță între muncă și viața personală. Pe de altă parte, această generație posedă atribute cheie care ar putea crea noi oportunități la locul de muncă, ducând la transformarea performanței muncii, în special într-un mediu tehnologic avansat.

Generația Y este, de departe, cea mai învățată generație în istorie. Ei au o dorință puternică pentru dezvoltare și învățare continuă. Satisfacere nevoilor lor pentru învățare continuă poate duce la îmbunătățirea transferului de cunoștințe de la o generație la alta.

Deși fiecare generație este formată în baza experiențelor sale unice, atât generațiile mai tinere cât și cele mai în vârstă pot să găsească limbă comună. Mediul de lucru este într-o continuă schimbare. Implementarea programelor interne valorificate de ambele generații, cu imbold către colaborare și parteneriat, poate duce la stabilirea relațiilor sănătoase la locul de muncă între diferite generații.

CONCLUZII. Toate generațiile își doresc un viitor mai bun, fără a compromite prezentul. Acest lucru este posibil dacă vom deveni mai solidari și mai atenți la nevoile tuturor generațiilor. Conform constatării experților internaționali, problema solidarității între generații este o provocare majoră, de aceea este foarte important să se unească forțele pentru a construi atitudini pozitive față de îmbătrânire prin crearea unui mediu de viață prietenos vârstnicilor. Promovarea înțelegerii între tineri și persoanele în vârstă prin asigurarea unei oportunități pentru cele două grupuri de a se reuni și a-și împărtăși ideile și experiențele cu privire la ceea ce contează cu adevărat pentru ei în viață și de a începe o dezbatere mai largă cu privire la valorile societății actuale este extrem de importantă pentru Republica Moldova.

Toate generațiile își doresc un viitor mai bun, fără a compromite prezentul. Acest lucru este posibil dacă vom deveni mai solidari și mai atenți la nevoile tuturor generațiilor. Conform constatării experților internaționali, problema solidarității între generații este provocare majoră, de aceea este foarte important să se unească forțele pentru a construi atitudini pozitive față de îmbătrânire prin crearea unui mediu de viață prietenos vârstnicilor.

Deși prăpastia dintre generații este din ce în ce mai analizată, aceasta nu dispare. Soluția ar consta în comunicare. În cadrul conflictelor între părinți și copii, aceștia se acuză și se învinovătesc reciproc. Însă adevărul se află mereu undeva la mijloc, iar fiecare tabără are de învățat ceva de la cealaltă. Fiecare generație își dorește să fie tratată cu respect, și pentru a obține respectul fiecare tabără duce o bătălie crâncenă. Psihologii susțin că pentru a construi o punte peste așa zisa prăpastie dintre generații, este necesar ca părinții să conștientizeze de la bun început că aceștia trebuie să fie deschiși față de copiii lor. Totodată, copiii trebuie să fie înțelegători și recunoscători față de părinții lor. Dacă, ajungând la adolescență copiii văd în părinți prieteni, conflictul între generații e ca și rezolvat.

Este foarte important să înțelegem că generațiile se schimbă o dată la fiecare circa 30 de ani și, respectiv, oamenii nu mai sunt așa cum obișnuiau să fie. Astfel, doar o comunicare mai bună între părinți și copii poate minimaliza divergențele dintre generații.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. „Conflictul dintre generații, o problemă mereu actuală”, disponibil pe internet la: <https://www.mama.md/news/deti/conflictul-dintre-genera%C5%A3ii-o-problem%C4%83-mereu-actual%C4%83-r11029/>
2. MENDEZ N. (2008) Generation Gap. In: Loue S.J., Sajatovic M. (eds) Encyclopedia of Aging and Public Health. Springer, Boston, MA. https://doi.org/10.1007/978-0-387-33754-8_195
3. Bridging the generation gap, disponibil online la: <http://www.justlibra.com/bridging-the-generation-gap/>
4. Five ways to approach generation gap in the workplace, disponibil pe internet la: <https://economictimes.indiatimes.com/jobs/five-ways-to-approach-generation-gap-in-the-workplace/articleshow/64746664.cms>

Coordonator științific: CAPAȚINA Valentina, dr., conf. univ.
Academia de Studii Economice din Moldova
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md
e-mail: valentina@ase.md

ELDERLY PEOPLE IN THE DIGITAL ERA

ÎNCADRAREA SENIORILOR ÎN MEDIUL DIGITAL

VARZARI Marcela, studentă, Specialitatea: D

Academia de Studii Economice din Moldova

Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md

e-mail autor: marchiela@mail.ru

Abstract. *As we can see, "digitalization" is a very common concept in contemporary society, a phenomenon almost indispensable in the daily work of all people. The beneficial effects of digitization can be felt especially on the elderly, as digitization opens up new avenues of access to a large volume of information and opportunities to improve their daily lives. The help of the authorities can take place in a digital way, being an easy and fast way to find out various information or to get answers to the questions they have. Also, both activities and services from the state are currently based on the use of the Internet not only for information. Through an internet connection, the elderly can pay their taxes and submit returns to avoid queues at the counters. Digitization also offers the opportunity for older people to enjoy innovative travel equipment (useful for other disabilities as well) or other mechanisms (clocks with special hazard warning alarms and other products useful for people diagnosed with Alzheimer's disease) that can improve quality of life.*

Key words: *Digitalization, elder, mechanisms, internet.*

JEL CLASSIFICATION: O33, O52, O20

INTRODUCERE

Fenomenul digitalizării implică recurgerea la diverse metode de informatizare a instrumentelor acestei ramuri în ceea ce privește persoanele vârstnice. În lucrarea raportată am luat în calcul atât fenomenul de îmbătrânire demografică, cât și conștientizarea sănătății mintale. Astfel, este necesar ca în procesul de informatizare a seniorilor să fie pus accent pe metode practice de a utiliza un calculator, telefon mobil, tabletă, dar și importanța metodelor rapide de comunicare (rețelele de socializare: Messenger, Telegram, WhatsApp, etc.). Documentarea și incluziunea seniorilor în mediul digital are la bază furnizarea de educație informatică. Actualmente utilizarea internetului și gadgeturilor constituie un element ilustru în zilele de zi cu zi a vârstnicilor, acestea oferind posibilitatea de a afla noutăți cu privire la situația epidemiologică din țară, noutăți cu privire la subiecte de sănătate, oportunități de comunicare atât cu rude cât și cu diverse instituții.

Tehnologiile informaționale progresează mai repede decât îndemânarea unor vârstnici de a dobândi abilitățile de a lucra în mod digital la nivel. De aceea echipele care doresc să îi ajute pe aceștia trebuie să își pregătească în prealabil un algoritm de predare foarte bine structurat. La etapa comunicării cu persoanele vârstnice pe tema tehnologiei, este necesar să ne asigurăm că utilizăm un limbaj simplificat. Aceasta ajută la perceperea mai rapidă și mai eficientă a importanței aplicațiilor comunicative vizuale sau verbale în cadrul cărora utilizatorii își pot vedea persoanele apropiate pe o platformă video sau să își remită mesaje reciproc din orice parte a lumii, cu condiția să aibă o conexiune stabilă la internet.

Obiectivele acestui studiu constau în demonstrarea necesității încadrării seniorilor în mediul digital. Persoanele vârstnice trebuie să profite de beneficiile digitalizării, pentru a-i aduce mai aproape de rudele lor și pentru a-i conecta mai ușor la viața comunității.

CONȚINUTUL DE BAZĂ

Analiza surselor bibliografice. Studiul prezentat este însoțit de informații veridice, reale și practice care reflectă procesul de informatizare și comunicare cu seniorii. Ciclul de culegere, înregistrare și prelucrare a datelor a fost realizat în conformitate cu reglementările normative din Republica Moldova.

Descrierea metodei de cercetare utilizată. *Este firească aspirația constantă a omului spre cercetare, invenții, inovații și descoperiri. Această aspirație spre tot ce-i nou se explică prin*

curiozitatea minții umane și provine din necesitatea pragmatică de a îmbunătăți condițiile existenței umane și a calității vieții [1]. Nu sunt o excepție în acest sens nici cercetările în domeniul socio – uman. În cadrul lucrării raportate am utilizat metoda de studiu transversal, deoarece este o cercetare în care am analizat un anumit context, un grup de oameni pentru o perioadă mai scurtă de timp. *Metode utilizate: observația, ancheta* [2].

Rezultatele obținute. În Studiul demarat de către cercetătorul Gary Small din Los Angeles (SUA), expert în domeniul sănătății mintale și al îmbătrânirii sănătoase a demonstrat că utilizarea calculatorului la persoanele în vârstă îmbunătățește activitatea creierului. “Rezultatele studiului sunt încurajatoare, tehnologiile computerizate de ultimă oră având efecte psihologice și potențiale beneficii asupra adulților de vârstă medie sau în vârstă”, a declarat cercetătorul Gary Small. “Efectuarea de căutări pe internet declanșează procese complicate în creier, acestea putând contribui la îmbunătățirea funcționării acestuia”, a adăugat cercetătorul [3].

Utilizarea internetului marchează un factor indispensabil în viața de zi cu zi a seniorilor, chiar și unul biologic, fiind notată o perspectivă de folos actualmente. Problemele de sănătate, în special în prezent când riscul de infectare și acutizare a stării de sănătății a sporit considerabil, pot pune viața în pericol și atunci fiecare minut în salvarea acestuia poate fi vital. Ceasurile inovative, aparatele pentru ajutor locomotor, gadgeturile ce transmit informația denotă importanța majoră pentru existența persoanei.

CONCLUZII

În urma cercetării realizate am concluzionat că digitalizarea reprezintă un fenomen indispensabil în perioada actuală. Progresul impresionant al tehnologiei informaționale creează noi metode de ajutor a vârstnicilor, cum ar fi: persoane cu dezabilități locomotorii, inclusiv persoane cu deficiențe de vedere. De asemenea, cunoștințele de navigare pe spațiile internetului acordă posibilitatea de a primi răspunsuri rapide la rezultatele medicale sau chiar pot fi consultați de către un medic, fiind practică tot mai des telemedicina și teleasistența. Ulterior consider că acest subiect nu trebuie omis, dar este necesar de implementat în diverse proiecte, care ar ajuta la instruirea vârstnicilor de a utiliza tehnologiile informaționale, cum ar fi: organizarea diverselor traininguri de învățare a persoanelor vârstnice asupra utilizării calculatorului, tabletei, telefonului performant. Familiarizarea persoanelor vârstnice cu aplicațiile destinate comunicării online pentru a-i ajuta să socializeze cu rudele, copiii și prietenii aflați departe sau chiar în străinătate. Implicarea tinerilor în acțiuni de voluntariat pentru a mări numărul persoanelor vârstnice care au acces la internet și tot o dată va contribui la identificarea oportunităților în privința legăturilor între generații.

Digitalizarea acționează ca un amplificator a abilităților umane și încurajează persoanele vârstnice să rămână activi din punct de vedere economic și social, ceea ce reprezintă un avantaj marcant chiar și pentru starea de sănătate fizică și mentală, ce poate fi perturbată din cauza izolării sociale și singurătății în rândul persoanelor vârstnice. Tehnologia poate fi soluția, ajutând persoanele vârstnice să dezvolte contactele sociale și să implice activ în propria comunitate.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. RĂBOACĂ G., CIUCUR D., *Metodologia Cercetării Științifice Economice*. Ediția a III-a, București, Ed. România De Măine, 2004.
2. <http://analize-statistice.eu/metode-de-cercetare/>.
3. http://cnpv.ro/wp-content/uploads/2020/04/Persoanele_varstnice_in_era_digitalizarii_martie_2010.pdf.

Coordonator științific: CAPAȚINA Valentina, dr., conf. univ.
Academia de Studii Economice din Moldova
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md
e-mail: valentina@ase.md

SECURITY OF PERSONAL DATA IN THE VIRTUAL ENVIRONMENT

SECURITATEA DATELOR CU CARACTER PERSONAL ÎN MEDIUL VIRTUAL

NEGOIȚA Ioan, student, specialitatea: FB

Academia de Studii Economice din Moldova

Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md

e-mail autor: negoita.ioan@ase.md

Abstract. *The research reflect the importance of personal data security of users of electronic platforms, because with the development of information technologies beneficial to the population have developed various methods of scams, cyber attacks, espionage and others that produce leaks of personal information, the elderly community being a more vulnerable component in this regard.*

Based on the analysis, it was found that there are currently an extremely large number of people who have been affected by hackers who seek to collect personal data and use them for financial gain.

The results obtained from this research will contribute to highlighting the problem of identity theft for illicit purposes in the online environment, globally, highlighting the causes of personal data leakage, exemplifying methods to prevent attacks by hackers and data protection for all categories of users of contemporary electronic platforms and services.

Key words: *Personal data, cyber security, electronic platforms.*

JEL CLASSIFICATION: L86, K24

INTRODUCERE. Evoluția pe scară largă a tehnologiilor informaționale și pătrunderea acestora practic în toate domeniile de activitate ale umanității a contribuit esențial la dezvoltarea societății globale, dar totodată acest sector rămâne vulnerabil față de riscurile existente și anume față de riscul furtului de date personale din sistemele informatice ale companiilor, dar și din bazele de date guvernamentale și personale ale utilizatorilor, ca rezultat al apariției unui număr mare de metode escrocherii, atacuri cibernetice, spionaj electronic și alte tipuri de scurgeri de date.

Securitatea datelor cu caracter personal în mediul virtual devine prioritară în activitatea umană, care are ca scop prevenirea oricărui tip de atac cibernetic și menținerea stabilității în procesele utilizării informațiilor utilizatorilor.

CONȚINUTUL DE BAZĂ

Analiza surselor bibliografice. Cercetarea efectuată se bazează pe analiza literaturii de specialitate, diverse surse electronice, cât și regulamente interne de securitate cibernetică ale unor companii care utilizează în activitate date personale ale utilizatorilor.

Descrierea metodei de cercetare utilizată. Informația, reflectată în acest studiu, se bazează pe sursele de specialitate din domeniul tehnologiilor informaționale, care permit crearea unor viziuni clare despre noțiunea de securitate cibernetică, una dintre cele mai importante părți componente ale unei economii contemporane, care are ca scop protecția datelor confidențiale și creșterea vitezei de prelucrare a datelor și ca rezultat dezvoltarea economiei per ansamblu. La baza cercetării a stat metoda documentar-normativă, metoda comparației și metoda inducției.

Rezultatele obținute. Multitudinea de surse bibliografice definesc în același mod datele personale ale utilizatorilor sistemelor informatice. Conform informațiilor oferite de Centrul Național pentru Protecția Datelor cu Caracter Personal al Republicii Moldova, datele personale reprezintă: prenumele, numele, adresa, numărul de telefon, adresa electronică, datele de localizare, adresa IP, starea civilă, fotografia feței, obiceiurile și preferințele, identificadorii online și orice alte date ce țin de identitatea fizică, fiziologică, economică, culturală sau socială care pot fi utilizate pentru identificarea directă sau indirectă a unei persoane fizice [1].

Datele cu caracter personal, prelucrate de procesorii de date, sunt tratate în conformitate cu prevederile legislației în vigoare și normelor internaționale aplicabile, care reglementează protecția datelor cu caracter personal.

Unii dintre cei mai mari procesori de date personale atât ale clienților, cât și ale angajaților sunt băncile comerciale care se conduc după regulamentele interne stricte de prelucrare a acestora.

- Prelucrarea datelor cu caracter personal în cadrul băncii este bazată pe următoarele principii:
legalitate, echitate și transparență – datele cu caracter personal sunt prelucrate cu bună-credință și în conformitate cu dispozițiile legale în vigoare, în mod echitabil și transparent față de persoana vizată;
- *limitarea scopului* – datele cu caracter personal sunt colectate în scopuri determinate, explicite și legitime și nu sunt prelucrate ulterior într-un mod incompatibil cu aceste scopuri;
- *minimizarea datelor* – datele cu caracter personal sunt adecvate, relevante și limitate la ceea ce este necesar în raport cu scopurile în care sunt prelucrate;
- *exactitate* – datele cu caracter personal sunt exacte și, în cazul în care este necesar, să fie actualizate; se asigură că datele cu caracter personal care sunt inexacte, având în vedere scopurile pentru care sunt prelucrate, sunt șterse sau rectificate fără întârziere;
- *limitări legate de stocare* – datele cu caracter personal nu trebuie păstrate decât în măsura necesară scopurilor pentru care sunt prelucrate; datele pot fi stocate pe perioade mai lungi în scopuri de arhivare în interes public, în scopuri de cercetare științifică sau istorică ori în scopuri statistice, cu aplicarea măsurilor de ordin tehnic și organizatoric adecvate, în vederea garantării drepturilor și libertăților persoanei vizate;
- *integritate și confidențialitate* – se aplică măsuri tehnice sau organizatorice corespunzătoare, care asigură securitatea adecvată a datelor cu caracter personal, inclusiv protecția împotriva prelucrării neautorizate sau ilegale și împotriva pierderii, a distrugerii sau a deteriorării accidentale.

Banca prelucrează datele cu caracter personal având la bază următoarele temeuri legale:

- obligația legală care îi revine Băncii conform legislației cu privire la activitatea băncilor;
- obligația de executare a prevederilor contractuale la care Banca este parte;
- interesul legitim al Băncii;
- consimțământul persoanei vizate (în cazurile prevăzute de lege).

Cu excepția cazurilor în care datele cu caracter personal sunt prelucrate în temeiul consimțământului persoanelor vizate, refuzul persoanelor de a fi prelucrate datele de către Bancă va face imposibilă prestarea serviciilor solicitate sau soluționarea cererilor acestora.

Banca prelucrează datele pe care le furnizează în mod direct subiecții datelor cu caracter personal, precum și datele care sunt generate ulterior, pe baza acestora, prin completarea cererilor și formularelor, în dependență de serviciul solicitat. În vederea asigurării unor servicii financiar-bancare calitative și conformării la prevederile legale, în special din domeniul prevenirii spălării banilor și finanțării terorismului, Banca poate să consulte baze de date publice/private și alte surse sigure și independente, în limitele legislației în vigoare. Datele cu caracter personal sunt prelucrate manual, automatizat sau mixt.

În dependență de scopul prelucrării datelor și/sau derularea relației contractuale cu Banca (angajat, client, partener), dar și având în vedere specificul activităților desfășurate de către Bancă, pot fi prelucrate următoarele categorii de date cu caracter personal:

- *date generale de identificare*: nume, prenume, patronimic și pseudonim (după caz), data și locul nașterii, cetățenia;
- *date de contact*: domiciliul și reședința (dacă este cazul), numărul de telefon/fax, adresa de poștă electronică;
- *date atribuite de autorități publice*: codul numeric personal, seria și numărul actului de identitate (după caz, copia actului de identitate);

- *date profesionale*: profesia, ocupația, numele angajatorului ori natura activității proprii, funcția publică deținută (dacă este cazul);
- *date privind situația familială*: stare civilă, număr copii, persoane aflate în întreținere;
- *date privind situația financiară*: venituri, tranzacții bancare și istoricul acestora, bunurile deținute;
- *date bancare*: coduri de identificare, coduri IBAN atașate conturilor bancare, numerele cardurilor de plată, data expirării cardurilor;
- *semnătura electronică, semnătura olografă*;
- *imaginea*: foto (din actul de identitate furnizat) și video (înregistrată de camere de supraveghere video instalate în sediile Băncii);
- *vocea*: înregistrată în cadrul convorbirilor telefonice cu reprezentanții Băncii (de ex.: serviciile call center și suport carduri);
- *date necesare pentru evitarea fraudelor*: informații publice despre acuzații și condamnări legate de infracțiuni precum fraude, spălare de bani și finanțarea actelor de terorism;
- *date tehnice la utilizarea serviciilor prestate online sau la vizitarea site-ului Băncii*: parola de unică folosință (One Time Password); adresa IP (Internet Protocol), tipul și versiunea de browser, sistemul și platforma de operare, tipul dispozitivului și marca dispozitivului mobil și alte informații incluse în fișierele de tip cookie.

Banca evită să prelucreze date din categoria specială a datelor cu caracter personal (originea rasială sau etnică, convingerile politice, religioase, privind starea de sănătate sau viața intimă, precum și cele privind condamnările penale) [2].

Chiar dacă în trecut securitatea cibernetică reprezenta o preocupare doar pentru departamentele de IT, în prezent, cu toții suntem vizați de aceste atacuri. Iată câteva exemple de atacuri cibernetice și cum le putem recunoaște:

- *Phishing-ul* - unul dintre cele mai întâlnite atacuri cibernetice. Scopul este colectarea de informații confidențiale, acum ar fi IDNP-ul, numere de card sau de cont, coduri PIN și folosirea acestora pentru a sustrage bani. Acest lucru se face prin trimiterea de mail-uri sau SMS-uri care par trimise din partea unei companii cunoscute. Infractorul poate ridica problema unor defecțiuni sau erori tehnice, care necesită reintroducerea datelor personale sau poate trimite mesaje care promit un premiu în schimbul datelor.
- *Scam-ul* - un exemplu de atac este fraudă „Mesaj de la șef”. Aceasta vizează angajații care sunt autorizați să efectueze plăți. Infractorul sună sau trimite un mail, spunând că este unul dintre managerii companiei. Acesta este bine informat cu privire la organizație și solicită efectuarea urgentă a unei plăți. De asemenea, folosește expresii precum „avem încredere în tine” și „rămâne între noi”. În plus, angajatului i se cere să nu respecte procedura obișnuită de autorizare a plăților.
- *Spam-ul* reprezintă corespondența electronică pe care nu am “comandat-o”. Acesta poate fi atât comercială, cât și necomercială sau poate fi spam de tip politic, de caritate, de promovare. În cazul în care primim un e-mail dintr-o sursă anonimă, cel mai sigur pas este să îl ștergem imediat. De multe ori, mesajele spam nu fac niciun rău, dar ideal ar fi ca acestea să nu fie citite, pentru a evita orice probleme.
- *Cryptojacking-ul* este periculos deoarece nu vedem că s-a instalat și nu suntem conștienți de prezența lui pe dispozitivul utilizat. Nu se întâmplă nimic și în continuare avem acces la datele noastre, iar hackerii nu extrag date personale, nu compromit fișiere, nu solicită recompense și nu blochează calculatoarele. Scopul cryptojacking-ului este de a folosi resursele calculatorului pentru a crea monede virtuale. Singurul lucru care poate ridica un semn de întrebare este consumul de energie mai ridicat al calculatorului [3].

Companiile care utilizează date personale permanent întreprind acțiuni de implementare și îmbunătățire a măsurilor de protecție a datelor cu caracter personal, prin:

- ajustarea controalelor de securitate în cadrul băncii la cerințele legislației în vigoare;

- menținerea și îmbunătățirea continuă a Sistemului de Management al Securității Informației (SMSI), implementat în bănci și conformarea cu cerințele standardului internațional ISO 27001;
- în cadrul băncilor sunt utilizate metode și tehnologii de securitate avansate, împreună cu politici stricte aplicate angajaților și procedurilor de lucru. Toate sistemele operaționale și de procesare a datelor rulează în medii securizate, astfel ca informația să fie protejată de acces neautorizat;
- angajații băncilor asigură confidențialitatea și securitatea prelucrării datelor cu caracter personal, respectarea și executarea prevederilor actelor normative în domeniul prelucrării și asigurării securității datelor cu caracter personal, inclusiv a procedurilor aprobate în ordinea stabilită în băncile comerciale.

CONCLUZII. Primul lucru pe care trebuie să îl avem în vedere când apare subiectul de protecție a datelor personale este găsirea unor soluții de securitate eficiente. De asemenea, în anumite condiții se impune o abordare specială a acestui aspect. În acest sens au fost create companii specializate în combaterea atacurilor cibernetice și a orice tip de escrocherii prin elaborarea programelor antivirus, aplicațiilor de securitate utilizate pe orice dispozitiv electronic, respectiv este necesar de a urma recomandările specialiștilor:

- menținerea sistemului de operare actualizat la zi;
- folosirea unui program antivirus;
- folosirea unui *firewall* - sistem de securitate a rețelei care monitorizează și controlează traficul de rețea de intrare și de ieșire pe baza regulilor de securitate prestabilite;
- efectuarea copiilor de rezervă pentru fișierele importante;
- descărcarea aplicațiilor doar din sursele autorizate;
- folosirea parolelor de acces mai puternice;
- configurarea autentificării cu doi factori în conturile financiare și de e-mail;
- evitarea postării unor informații personale ca adresa și numărul de telefon;
- evitarea folosirii unor parole care pot fi identificate ușor, chiar și de cei apropiați;
- utilizarea unei adrese de email specială, diferită de cea strict personală sau profesională.

Respectarea recomandărilor menționate permite creșterea gradului de siguranță a datelor personale ale utilizatorilor în mediul virtual, precum și derularea proceselor care presupun folosirea datelor personale fără perturbări.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. *Protecția datelor pentru persoane fizice* [online]. [citată 28 martie 2021]. Disponibil: <https://datepersonale.md/data-protection-for-individuals/>
2. *Politica de securitate a datelor cu caracter personal în cadrul BC „MOLDOVA-AGROINDBANK” S.A.* [online]. [citată 28 martie 2021]. Disponibil: https://www.maib.md/files/2020/Info%20util/Extras_Politica_date_personale_MAIB_public.pdf.
3. *Cum recunoști o tentativă de Phishing, Scam, Spam sau Cryptojacking?* [online]. [citată 28 martie 2021]. Disponibil: <https://www.orange.ro/newsroom/stire/cum-recunosti-o-tentativa-de-phishing-scam-spam-sau-cryptojacking-1125>.

Coordonator științific: CAPAȚINA Valentina, dr., conf. univ.
Academia de Studii Economice din Moldova
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md
e-mail: valentina@ase.md

EFFICIENCY OF DESIGN PATTERNS IN SOFTWARE ENGINEERING

ЭФФЕКТИВНОСТЬ ШАБЛОНОВ ПРОЕКТИРОВАНИЯ В ПРОГРАММНОЙ ИНЖЕНЕРИИ

STATNIK Aurel, student, Specialitatea: TI

Academia de Studii Economice din Moldova

Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md

e-mail autor: aurel.statnyk@gmail.com

Abstract. *Design patterns are always a useful concept that can be used when designing and developing a software application. Performance plays an important role in the quality attribute of an enterprise application. The purpose of this work is to show how important it is to know and be able to apply design patterns in real projects. How can these design patterns affect product performance and quality. This work will also show how the lack of design patterns and other aspects of programming affects the quality of employees' work and their productivity. This study also talks about Brooks's Law, which states that adding people to an ongoing software project will be delayed, not hastily. We will understand how the strategy design pattern works and analyze the real problem and how to solve it using this design pattern.*

Key words: *Design patterns, productivity, efficiency, performance, application quality, strategy pattern.*

JEL CLASSIFICATION: C60, C61, M11

ВВЕДЕНИЕ

Шаблоны проектирования — это типичные решения проблем, которые часто возникают при разработке программного обеспечения. Они похожи на готовые планы, которые мы можем настроить для решения повторяющейся проблемы проектирования в нашем коде. Мы не можем просто найти шаблон и скопировать его в программу, как мы можем, с доступными функциями или библиотеками. Модель — это не конкретный фрагмент кода, а общая концепция решения определенной проблемы. Мы можем проследить детали модели и реализовать решение, соответствующее реалиям нашей собственной программы.

Целью данного исследования - познакомиться с паттернами проектирования, понять важность применения их в реальных проектах и изучить влияние шаблонов проектирования на качество приложений, особенно на эффективность их работы.

ОСНОВНОЕ СОДЕРЖАНИЕ

Чтобы ответить более подробно на этот вопрос, нужно хорошо изучить данную проблему. Узнать какие виды паттернов существует на данный момент, как они классифицируются, как мы можем их применить в проектах и как мы можем увидеть результат.

Анализ литературных источников

Мы можем вполне успешно работать, не зная ни одного паттерна. Более того, мы могли уже не раз реализовать какой-то из паттернов, даже не подозревая об этом. Важным аспектом является то, что нужно очень глубоко понимать все принципы и концепции объектно-ориентированного программирования для того, чтобы правильно применять шаблоны проектирования. Без данных знаний, мы лишь усложним работу и сильно повлияем на производительность и архитектуру проекта в целом.

В источнике [1] приведены три пункта почему важно знать шаблоны проектирования:

- Проверенные решения. Мы тратим меньше времени, используя готовые решения, вместо повторного изобретения велосипеда. До некоторых решений мы могли бы додуматься и сами, но многие могут быть для нас открытием.
- Стандартизация кода. Мы делаем меньше просчётов при проектировании, используя типовые унифицированные решения, так как все скрытые проблемы в них уже давно найдены.

- **Общий программистский словарь.** Мы произносим название паттерна, вместо того, чтобы час объяснять другим программистам, какой хороший дизайн мы придумали и какие классы для этого нужны.

Из-за того, что наш код становится стандартизированным, он автоматически становится и намного “чище” – чем “чище” наш код, тем продуктивность работников на проекте сильно увеличивается, качество продукта на высоком уровне и проект может продолжать свое существование на многие годы вперед, потому что архитектура проекта была качественно спроектирована.

В своей книге [2] “Чистый код”, Роберт Мартин говорит, что: “ По мере нарастания плохого кода продуктивность команды продолжает снижаться, асимптотически приближаясь к нулю. По мере снижения производительности руководство делает единственное, что может; добавляет в проект больше сотрудников в надежде на повышение производительности. Но новый персонал не разбирается в системном дизайне.

В своей книге Фредерик Брукс [3] говорит, что добавление рабочей силы к позднему проекту программного обеспечения делает его позже. Во-первых, требуется время пока коллеги начнут понимать, как работает проект, чтоб стать более продуктивными. Во-вторых, рост команды затрудняет общение между коллегами. В-третьих, некоторые действия являются последовательными, их нельзя выполнять параллельно, отсюда делаем вывод, что очень важно изначально сделать правильную архитектуру проекта и соблюдать чистоту в коде.

В источнике «Приёмы объектно-ориентированного проектирования, паттерны проектирования» [4] говорится о том, что шаблоны проектирования упрощают разработку программного обеспечения, упрощают повторное использование успешных проектов и архитектур. Выражение проверенных методов в виде шаблонов проектирования делает их более доступными для разработчиков новых систем. Шаблоны проектирования помогают нам выбрать альтернативы дизайна, которые делают систему многозадачной, и избегать альтернатив, которые ставят под угрозу возможность повторного использования. Шаблоны проектирования могут даже улучшить документацию и обслуживание существующих систем, предоставляя явную спецификацию взаимодействий классов и объектов и их основного предназначения. Проще говоря, шаблоны проектирования помогают дизайнеру быстрее получить «правильный» дизайн.

Описание использованного метода исследования.

На данный момент я работаю над проектом, который включает в себя очень сложную логику сканирования продуктов в супермаркетах, о которой я буду говорить более подробно ниже. Методология, использованная в исследовании, является «прикладным научным исследованием», которое представляет собой оригинальную исследовательскую деятельность для накопления новых знаний, но ориентированную, прежде всего, к конкретной практической цели.

Результаты. Я провел исследование исходя из читаемой литературы и собственного и разобрался как работает паттерн проектирования Стратегия.

Существует 3 классификации шаблонов – порождающие, структурные и поведенческие.

Шаблон “Стратегия” является поведенческим паттерном проектирования – это означает, что данный шаблон проектирования определяет алгоритмы и способы реализации взаимодействия различных объектов и классов.

По определению в книге [4] Стратегия – это поведенческий паттерн проектирования, который определяет семейство схожих алгоритмов и инкапсулирует каждый из них в собственный класс, после чего алгоритмы можно взаимозаменять прямо во время исполнения программы.

Проблема, с которой я столкнулся заключается в том, что в логике мы имели очень много условных утверждений со схожей системой проверки, которые указывают нам, что нужно применять данный паттерн проектирования. Как и говорилось ранее, мы работаем над технологией самостоятельного сканирования продуктов в магазинах пользователем.

Она включает в себе режим офлайн и онлайн сканирования продуктов в магазинах. К этому каждый раз когда пользователь будет заходить в приложении начнутся реализовывать процессы проверки:

1. Если пользователь имеет доступ к интернету или нет.
2. Если пользователь включил свою геолокацию.
3. Если пользователь имеет карту магазина, ассоциированную с его профилем.
4. Если пользователь находится в магазине.
5. Если магазин, в котором находится пользователь имеет возможность для самостоятельного сканирования продуктов покупателем.
6. Если пользователь проверил все согласия пользования.

И много еще разных проверок. А что, если в будущем понадобится поменять их местами? Или понадобится добавить новые проверки? Или поменять некоторые проверки местами?

Чтобы в будущем решать данные проблемы за короткое время и без больших затрат, мы решили, что лучше всего в нашем случае будет использовать паттерн проектирования “Стратегия”. В качестве контекста мы создали конкретный класс “SelfScanningCheckContext”, который хранит ссылку на объект конкретной стратегии, работая с ним через общий интерфейс стратегий. В качестве Стратегии мы создали интерфейс, который называется “SelfScanningCheckStrategy”, он определяет интерфейс, общий для всех вариаций алгоритма. Контекст использует этот интерфейс для вызова алгоритма. Для контекста неважно, какая именно вариация алгоритма будет выбрана, так как все они имеют одинаковый интерфейс. Конкретные стратегии для каждой задачи имеют названия: `CheckIfInternetConnectionIsOn`, `CheckGeolocation`, `CheckIfUserIsInStore`, `CheckIfUserHasACard`, `CheckIfStoreAllowSelfScanning`, `CheckIfConsentHasBeenGiven` и так далее. Данные стратегии реализуют различные вариации алгоритма.

Во время выполнения программы контекст получает вызовы от клиента и делегирует их объекту конкретной стратегии. Клиент должен создать объект конкретной стратегии и передать его в конструктор контекста. Кроме этого, контекст должен иметь возможность заменить стратегию на лету, используя сеттер. Благодаря этому, контекст не будет знать о том, какая именно стратегия сейчас выбрана. В результате мы получили гибкую архитектуру в данной части целой архитектуры, которая с легкостью в будущем может быть изменена без дополнительных затрат как денежных, так и временных.

ВЫВОДЫ

Вот, собственно, и весь смысл использования паттернов проектирования. Как мы видим, имеется схожесть паттернов проектирования с ситуациями из реальной жизни. Они существенно упрощают разработку программного обеспечения, делая ее более гибкой для изменения и добавления нового функционала, дает возможность эффективно решать часто встречающиеся проблемы.

Основная польза от использования шаблонов состоит в снижении сложности разработки за счёт готовых абстракций для решения целого класса проблем. Шаблон даёт решению своё имя, что облегчает коммуникацию между разработчиками, позволяя ссылаться на известные шаблоны. Таким образом, за счёт шаблонов производится унификация деталей решений: модулей, элементов проекта, — снижается количество ошибок. Применение шаблонов концептуально сродни использованию готовых библиотек кода. Правильно сформулированный шаблон проектирования позволяет, отыскав удачное решение, пользоваться им снова и снова. Набор шаблонов помогает разработчику выбрать возможный, наиболее подходящий вариант проектирования [5].

БИБЛИОГРАФИЯ:

1. <https://refactoring.guru/ru/design-patterns/why-learn-patterns>
2. Martin, Robert C. *Clean Code: A Handbook of Agile Software Craftsmanship*. Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall, 2009.

3. Brooks, Frederick P., Jr., 1931-. *The Mythical Man-Month: Essays on Software Engineering*. Reading, Mass.: Addison-Wesley Pub. Co., 1982.
 4. *Design Patterns, Elements of Reusable Object-Oriented Software*. Erich Gamma, Richard Helm, Ralph Johnson, John Vlissides. Published October 1994.
 5. https://ru.wikipedia.org/wiki/Шаблон_проектирования#Плюсы.
-

Coordonator științific: CAPAȚINA Valentina, dr., conf. univ.
Academia de Studii Economice din Moldova
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md
e-mail: valentina@ase.md

SECȚIUNEA 5: JURISPRUDENȚĂ NAȚIONALĂ ȘI EUROPEANĂ

REFLECTIONS ON RESPECT FOR HOME, PRIVACY AND FAMILY LIFE

REFLECȚII PRIVIND RESPECTAREA DOMICILIULUI, VIEȚII PRIVATE ȘI DE FAMILIE

SÎRBU Loredana, studentă, Specialitatea: D

Academia de Studii Economice din Moldova

Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md

e-mail autor: s.loredana2000@gmail.com

Abstract: *This article aims to highlight the need to comply with the rule of law in an imposing society on the elements that make up privacy as a whole, as protected by international regulations, but also the practical role it played in national legislation to provide the protection of an extremely important social value for each person. Thus, the right to privacy, as a fundamental human right, cannot be treated independently of a number of other related rights, inextricably linked to the privacy of the person - such as: the right to privacy and family and the inviolability of the home, etc., on which the European Court of Human Rights ruled and established benchmarks, in application of art. 8 of the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms (hereinafter Convention).*

Key words: *privat life; family life; home; European Convention on Human Rights decision.*

JEL CLASIFICATION: K14

INTRODUCERE

Potrivit art.8 alin. (1) al Convenției orice persoană „are dreptul la respectarea vieții sale private și de familie, a domiciliului său și a corespondenței sale”, iar potrivit alin. (2) „Nu este admis amestecul unei autorități publice în exercitarea acestui drept decât în măsura în care acesta este prevăzut de lege și constituie, într-o societate democratică, o măsură necesară pentru securitatea națională, siguranța publică, bunăstarea economică a țării, apărarea ordnii și prevenirea faptelor penale, protecția sănătății, a moralei, a drepturilor și a libertăților altora”[1].

Articolul 8 impune, în primul rând, o *obligație negativă* în sarcina autorităților statale de a nu aduce atingere exercițiului acestui drept de către titularii săi, fie ei persoane fizice sau persoane juridice de drept privat. Interpretarea pe care o dă Curtea acestor patru noțiuni este una extensivă și care depășește cadrul legal intern, acest lucru dând posibilitatea de a se expune pe un spectru larg asupra imixtiunilor aduse unei persoane [2].

Drepturile, libertățile și îndatoririle fundamentale ale ființei umane ocupă un loc deosebit de important în complexul de realități, probleme și dorințe ce preocupă omenirea. Astfel articolul 8 din Convenție este primul care consfințește respectul social fiecărui individ. Persoana este privită ca parte componentă a societății în ansamblu, îi este garantat un privilegiu ce-i oferă posibilitatea de apărare a vieții private și de familie, a domiciliului și corespondenței. Cele din urmă reprezintă drepturile fundamentale ale omului, fiind stabilite în cadrul drepturilor inviolabile, bucurându-se de o serie de mijloace de protecție stipulate expres în cadrul convențiilor internaționale, îndeosebi prin Declarația Universală a Drepturilor Omului și Convenția pentru apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale. Acestea influențează în mod decisiv reglementările interne în materia dreptului constituțional, penal, civil și a familiei.

Obiectivul principal al cercetării este de a stabili necesitatea adoptării unei norme juridice

cum ar fi „*Dreptul la viața privată și de familie*”, pentru ca încălcările drepturilor fundamentale ale oamenilor să-și găsească soluția în cadrul legislației naționale, iar necesitatea de a apela la Curtea Europeană a Drepturilor Omului, să survină doar în cazuri excepționale. Astfel ne-am propus să analizăm acest aspect prin prisma a doua cazuri de rezonanță care și-ar fi găsit rezolvarea în cadrul legislației naționale, dacă autoritățile ar fi acționat corespunzător.

CONȚINUTUL DE BAZĂ

Noțiunea de domiciliu, din punct de vedere al Convenției, este înțeleasă în sens larg și în general include reședința unei persoane. Ceea ce ține de reglementările naționale, termenul de *domiciliu* este pe larg desfășurat în Codul civil: „domiciliul persoanei fizice este locul unde aceasta își are reședința obișnuită”[3]. Iar dacă vorbim de inviolabilitatea domiciliului, Constituția Republicii Moldova se expune pe larg. Putem concretiza faptul că protecția intimității spațiilor în care are loc desfășurarea vieții private este absolut necesară. Desigur acest spațiu trebuie ocrotit împotriva oricăror imixțiuni externe, căci doar în acest mod poate fi garantată siguranța fizică și psihică a persoanelor. În accepțiunea sa clasică, „*domiciliul*” vizează locul unde o persoană trăiește în mod permanent, respectiv, locul unde persoana obișnuiește să locuiască în mod exclusiv, cum și este reglementat de legile interne ale statului, având ca scop acordarea unei protecții maxime beneficiarilor acestui drept, asupra căruia se expune pe larg majoritatea acordurilor internaționale la care Republica Moldova este parte.

Viața de familie - acest drept este expres prevăzut de Convenție. În aceste condiții textul Convenției nu oferă o definiție concretă acestui drept, în textul ei observăm sintagma „...orice persoană”, deci acest drept este recunoscut fiecărei persoane, fără nici o excepție. Totuși instituția familiei nu este un element fix nici pe plan istoric, nici pe plan sociologic. Astfel, s-a constatat că intră sub protecția art. 8 relațiile tradiționale de familie, adică cele dintre soți dintr-o căsătorie încheiată conform legii naționale, relația de filiație naturală sau din adopție, raporturile de afinitate, concubinajul heterosexual, mai ales când se naște un copil, dar și relațiile de familie de facto între persoane care nu au oficializat relația. Iar Codul Familiei al Republicii Moldova oferă o protecție acestui drept - „familia și relațiile familiale în Republica Moldova sînt ocrotite de stat” [4].

Viața privată este un drept garantat atât de reglementările internaționale, cât și de cele naționale. Curtea Europeană a dat, însă, o interpretare extrem de largă acestei noțiuni și a inclus în această categorie o sferă foarte extinsă de relații personale. Astfel, în noțiunea de viață privată se includ: relațiile cu privire la viața sexuală a persoanei, la integritatea fizică sau morală, la protecția datelor personale, la starea civilă sau la nume. Tot în această categorie sunt atribuite și relațiile cu caracter social, cum ar fi dreptul de a locui într-un mediu înconjurător sănătos [2, p.18].

CEDO nu garantează expres dreptul la un mediu înconjurător sănătos, de aceea, după cum am evidențiat mai sus, el este încadrat în cadrul art. 8 din Convenție, dându-i un spectru mai larg de utilizare a acestui articol în cadrul litigiilor.

Astfel, Jurisprudența Curții, în concordanță cu art.8 alin. (1) din Convenție, recunoaște dreptul individului la respectul vieții sale private, familiale și a domiciliului său și ale art.6 alin. (1), care garantează dreptul la un proces echitabil. A determinat un veritabil drept privit sub trei aspecte esențiale:

- apartenența sa la conținutul dreptului garantat de art.8 alin. (1) din Convenție;
- dreptul la informare privind pericolele pentru mediul înconjurător;
- procesul echitabil care ar consacra aceste garanții.

În cele ce urmează, ne propunem să analizăm rezumativ două cazuri ce au fost examinate de Curtea Europeană a Drepturilor Omului, pentru a exemplifica mai amănunțit necesitatea respectării acestui drept, dar totodată și sfera largă de aplicare a acestuia.

Așadar, în *cauza Lopez Ostra c. Spaniei* (cererea nr. 16798/90) din 9 decembrie 1994, reclamantul se plângea că viața sa privată și de familie este afectată de funcționarea unei stații de epurare care era amplasată în apropiere de caza lor, prin urmare aceasta produce un miros neplăcut, gaze toxice și zgomot.

Curtea a statuat că López Ostra a suportat un anumit prejudiciu în rezultatul încălcării art. 8 din Convenție. Valoarea apartamentului ei vechi s-a depreciat și obligațiunea de a se muta impunea și anumite cheltuieli și inconveniențe. Mai mult decât atât, reclamanta a suferit un prejudiciu moral incontestabil. Suplimentar la inconveniențele provocate de emanațiile de gaz, zgomot și mirosuri, ea a suportat un sentiment de neputință și anxietate, văzând că situația în litigiu persistă și sănătatea fiicei sale se deteriorează. Curtea a acceptat argumentele reclamantei că amplasarea stației de epurare a avut consecințe negative asupra vieții private și de familie a reclamantei [5]. Astfel, într-o manieră generală, judecătorii europeni resping orice viziune restrictivă privitoare la viața privată și de familie, în favoarea unei concepții care integrează dimensiunea ei comunitară și socială.

În contextul celor exprimate și legătura fixă stabilită în concordanță cu articolul 8 al Convenției, vom face trimitere și la cazul doamnei Valentina Roman, unde au fost încălcate aceleași drepturi ca și în cazul exemplificat anterior.

Așadar, în cauza *Roman Valentina c. Republica Moldova* (cererea nr. 13274/07) din 3 decembrie 2019 [6], în fața Curții, reclamanta s-a plâns în baza articolelor 6, 8 și 13 din Convenție, invocând că deciziile instanțelor naționale de judecată nu fuseseră motivate suficient. La fel a invocat că autoritățile naționale nu au întreprins măsurile necesare în vederea contracarării incidentelor de tulburare a liniștii pe timp de noapte în urma activității restaurantului din vecinătatea reclamantei, a prejudiciului adus apartamentului acesteia în urma reparațiilor care au avut loc în timpul renovării clădirii închiriate de restaurant, dar și a tulburărilor de sănătate pe care le-a suportat din cauza zgomotelor produse de restaurant. Cu referire la plângerea reclamantei în baza art. 8 din Convenție, Curtea a constatat că inconveniențele suferite de către reclamantă cu privire la activitatea restaurantului au fost suficient de serioase, impunând autorităților naționale obligația de a adopta măsuri pentru respectarea dreptului acesteia la viața privată și de familie. Prin urmare, Curtea a conchis că autoritățile naționale nu și-au îndeplinit obligațiile pozitive, în consecință având loc o încălcare a art.8 din Convenție, acordându-i reclamantei 4500 de euro pentru prejudiciul moral și 1685 euro pentru costuri și cheltuieli.

Totuși există o serie largă de cazuri de acest gen, atestându-se necesitatea instituirii unei atare norme juridice cum ar fi „dreptul la viața privată și de familie”. Acest fapt este unul primordial, autoritățile trebuie să ia măsuri necesare pentru a asigura o protecție efectivă a drepturilor reclamantilor la respectarea vieții private și de familie, concluzionând că diverși factori precum: gazele toxice, mirosurile neplăcute, dar și poluarea fonică pot constitui o violare a dreptului la domiciliu, viață privată și de familie. Ceea ce este comun cauzelor analizate mai sus este însăși ”pasivitatea” autorităților de a-și îndeplini obligațiile, de a garanta cetățenilor respectarea drepturilor fundamentale și de a asigura un mediu sănătos vieții private și de familie. Făcând comparație dintre aceste două state, pe de o parte Spania, membră a Ununii Europene, un stat dezvoltat din Europa și, pe de altă parte, Republica Moldova, o țară mică cu o dezvoltare medie - aceste state ai căror poli se resping au totuși ceva comun. Să fie vorba oare de incapacitatea autorităților de a face față unor astfel de tipuri de conflicte?

CONCLUZII

Reiterăm, în rezultatul celor analizate mai sus, că dreptul la viață și de familie este reglementat la nivel național de fiecare stat semnatar al Convenției Europene a Drepturilor Omului, însă art.8 din Convenție, garantează supra-protecția acestuia. Curtea veghează constant aspectele sociale care intră în contradicție cu viața privată a persoanei și, ținând cont de obligațiile pozitive și negative ale înaltelor părți semnatare, direcționează aceste aspecte spre o protecție cât mai echitabilă a vieții private și de familie, dar și asupra domiciliului fiecărei persoane (după cum observăm și din esența hotărârilor luate asupra acestor două cauze).

Anterior problemele ecologice nu aveau o importanță globală, iar ”înaltele părți” nu au prevăzut necesitatea încadrării acestora în vreun protocol adițional. Astăzi, aceste probleme sunt foarte actuale, ele putând afecta viața privată și de familie a fiecărei persoane în parte.

Referindu-ne exclusiv la cazul împotriva Moldovei, am sesizat că, de nenumărate ori, reclamanta s-a plâns autorităților naționale precum că restaurantul era o sursă de discomfort zilnic, dar și că, din

cauza nivelului de zgomot la care au fost expuși (ea împreună cu membrii familiei), era imposibil de a locui în mod normal în propria casă. Reclamanta a adus dovezi clare precum că poluarea fonică a avut un impact grav asupra sănătății sale și că a fost internată cu probleme cardiace. În cauza împotriva Spaniei, reclamantei la fel i-a fost adus un prejudiciu considerabil, starea sănătății fiicei acesteia agravându-se, din cauza gazelor și zgomotului cauzat de stația de epurare. În ambele cazuri este vorba nu atât de amestecul autorităților publice în exercitarea de către o persoană a dreptului la respectarea domiciliului vieții private și de familie, ci mai mult despre atestarea inactivității, indiferenței autorităților naționale la problemele sesizate.

În acest sens, Curtea a stabilit că statele nu-și respectă obligațiile pozitive și nu oferă acele garanții necesare care ar fortifica supremația dreptului la viață privată și de familie.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. Convenția Europeană a Drepturilor Omului (disponibilă pe: https://www.echr.coe.int/documents/convention_ron.pdf).
2. Manualul Drepturilor Omului (disponibil pe: <http://apador.org/publicatii/manual-DO-proof.pdf>, p.17-18).
3. Codul civil al Republicii Moldova Nr. 1107 din 06.06.2002. Publicat : 22.06.2002 în Monitorul Oficial Nr. 82-86 art. 661.
4. Codul familiei al Republicii Moldova Nr. 1316 din 26.10.2000. Publicat : 26.04.2001 în Monitorul Oficial Nr. 47-48 art. 210.
5. Cauza López Ostra c. Spaniei, hotărârea din 9 decembrie 1994.
6. www.csj.md - jurisprudența Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova.

Coordonator științific: CODREANU Alina, asist. univ.
Academia de Studii Economice din Moldova
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md
e-mail: codreanu.alina@ase.md

LEGAL ANALYSIS ON THE ACCEPTANCE AND WAIVER OF INHERITANCE

ANALIZA JURIDICĂ PRIVITOR LA ACCEPTAREA ȘI RENUNȚAREA LA MOȘTENIRE

SIMONOV Alina, studentă, Specialitatea: D

Academia de Studii Economice din Moldova

Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md

e-mail autor: lina.simonov28@gmail.com

Abstract: *The fundamental pillar of transmission patrimoniale mortis causa constitutes it the right of succession option. It depends on his exercise who will become the heir of the deceased, how the wealth will be divided succession, the part that will belong to each heir, who will be responsible for the debts of the deceased, etc.*

A general rule of acquiring the succession consists in the fact that, in order to acquire it, the heir, either testamentary or legal, must accept it. Acceptance of the succession is a unilateral legal act by which the heir expresses his own will to receive the inheritance and, respectively, to become in the future the owner of the inherited property. But the acceptance of the inheritance is not obligatory, it is the right of the person to accept or not, by renunciation, the legislator leaves it to the holder to manifest his legal interest.

Key words: *legacy, option inheritance, legal effect, term of successoral option.*

JEL CLASSIFICATION: K14

INTRODUCERE

Dacă ar fi să definim printr-un singur cuvânt "acceptare" și "renunțarea" la moștenire, atunci cu siguranță că cel mai potrivit termen ar fi "opțiunea" la moștenire. Or, termenul *opțiune* definește clar faptul că, persoana odată ce are vocație succesorală, este pus în situația de a accepta succesiune or de a renunța la ea. Studiind legislația Republicii Moldova, putem observa că legiuitorul moldav nu a oferit o definiție legală dreptului de *opțiune succesorală*, sarcina aceasta revenindu-le cu precădere doctrinarilor. Legiuitorul moldav a reflectat "opțiunea succesorală" în Cartea a IV din Codul Civil (1) al Republicii Moldova, "Statutul juridic al moștenitorului", capitolul I "Acceptarea și Renunțarea la moștenire".

Doctrinarii, vorbind despre dreptul de *opțiune* ca despre un drept de a alege, defineau preponderent numai formele acestuia – respectiv acceptarea moștenirii, renunțarea la moștenire.

Doctrinarii au definit opțiunea succesorală ca fiind *dreptul subiectiv care se execută printr-un act juridic într-un anumit termen prevăzut de lege. În concret, autorul îl definește ca fiind un drept al succesibililor, născut la data deschiderii moștenirii, de a alege între a accepta și a renunța la moștenire* [3, p.17].

Astfel, rezultă că, actul juridic de opțiune succesorală, are următoarele caractere juridice:

Caracterele actului de opțiune succesorală: [5, p. 64]

1. Act juridic unilateral. În acest sens, opțiunea succesorală este un act ce reprezintă voința unilaterală a persoanei, prin care, în cazul unor mai mulți susceptibili, nu poate fi realizată opțiunea "colectivă", ci numai fiecare în parte, neadmițându-se afectarea reciprocă a acestora;

2. Act juridic voluntar. În primul rând, nimeni nu este obligat să accepte moștenirea ce i se cuvine - *nemo invitus heres*. În al doilea rând, succesibilul nu poate fi obligat să justifice motivele pentru care a acceptat sau a renunțat la moștenire și să nu răspundă pentru consecințele alegerii făcute. În al treilea rând, dacă există o pluralitate de succesibili, fiecare este liber să opteze în sensul dorit, indiferent de alegerea tăcută de ceilalți. Este, deci, posibil ca unii să accepte moștenirea, iar alții să renunțe la ea;

3. Act juridic irevocabil. Moștenitorul care a exercitat dreptul de opțiune nu mai poate reveni asupra alegerii făcute. Acest principiu operează cu caracter absolut în cazul acceptării pure și simple a moștenirii;

4. Act juridic indivizibil. Exercițând dreptul de opțiune, succesibilul trebuie să se pronunțe unitar cu privire la dreptul său succesoral, nefiind posibilă acceptarea în parte a moștenirii (a unor bunuri din moștenire) și renunțarea la rest - *nemo pro parte heres*, ori pură și simplă pentru parte și acceptarea sub beneficiul de inventar pentru cealaltă parte.

5. Act juridic declarativ de drepturi. Opțiunea succesibilului produce efecte retroactive de la data deschiderii moștenirii, deci este declarativă de drepturi [1, art. 2400];

6. Act juridic nesusceptibil de modalități. Opțiunea succesorală nu poate fi afectată de termen sau condiție, deci trebuie să fie un act juridic pur și simplu (neafectat de modalități). Soarta juridică a moștenirii nu poate să depindă de un eveniment viitor și incert sau de un termen, fie și cert.

CONȚINUTUL DE BAZĂ

Conform vechii legislații [1], dreptul de *opțiune succesorală* trebuia exercitat într-un termen de 6 luni de la data deschiderii moștenirii. Aceasta era o condiție imperativă, înăuntrul căreia succesorul își exprima sau nu acordul în privința acceptării sau nu a moștenirii. După expirarea termenului de 6 luni, succesorul nu mai are dreptul, în virtutea legii, să-și exprime voința cu privire la acceptarea sau nu a succesiunii. Astfel, dacă succesorul nu accepta moștenirea în termen de 6 luni, se considera că refuzat. După modificarea Codului Civil din anul 2019 [2], lucrurile au căpătat o schimbare radicală, astfel, este important de menționat că noile reglementări în materie de opțiune succesorală prevede un termenul de 3 luni acordat de lege, de renunțare la moștenire, și nu de acceptare cum era anterior. În acest sens, alin.(2) art. 2390 CC RM dispune că la expirarea termenului de renunțare, moștenirea se consideră acceptată de către moștenitor. Astfel, legiuitorul instituie prezumția acceptării succesiunii de către toți moștenitorii cu vocație succesorală utilă, chiar din momentul deschiderii succesiunii.

Astfel, alin.(2) art. 2391 CC RM, prevede că termenul începe să curgă de la data în care moștenitorul a aflat despre devoluțiune și despre temeiul chemării sale la moștenire, fiind informat conform dispozițiilor alin. (2) art. 2547 CC RM sau pe oricare altă cale [2]

Termenul de opțiune succesorală, fiind un termen de prescripție, poate fi prelungit. În acest sens, alin.(3) art. 2391 CC RM, în baza cererii moștenitorului notarul care desfășoară procedura succesorală poate prelungi termenul renunțare sau poate stabili un nou termen de renunțare, dacă moștenitorul a omis termenul din motive întemeiate, iar ceilalți moștenitori nu obiectează. În cazul în care măcar unul din ceilalți moștenitori are obiecții, termenul de renunțare la moștenire poate fi prelungit, conform alin.(4) art. 2391 CC RM, de către instanța de judecată

Acceptarea succesiunii reprezintă actul sau faptul juridic unilateral prin care succesibilul își consolidează definitiv calitatea de moștenitor al defunctului. Noile reglementări din materie succesorală renunță la prezumția renunțării la moștenire și instituie prezumția acceptării moștenirii dacă în termen de 3 luni moștenitorul nu a renunțat expres. [7, p. 214]

Conform art. 2390 alin. (3), acceptarea moștenirii are loc prin două metode:

- în mod vădit, adică moștenitorul poate depune o declarație de acceptare a moștenirii în formă autentică la notarul care desfășoară procedura succesorală înainte de expirarea termenului de renunțare, și ,
- în mod tacit, art. 2390 alin. (2), adică după expirarea termenului de renunțare, moștenirea se consideră acceptată de către moștenitor.

Acceptarea tacită a succesiunii este o formă a moștenirii cu tîltu de noutate legislativă. Or, pînă la modificările Codului Civil din anul 2019, acceptarea moștenirii era prevăzută prin posibilitatea acceptării tacite a succesiunii prin intrarea în posesie a patrimoniului succesoral. [1]

Studiind legislația altor țări privind opțiunea succesorală, identificăm faptul că, formele de acceptare a moștenirii sunt:

● Acceptarea *pură și simplă*, care presupune că, la deschiderea moștenirii, succesorul nu va fi obligat să răspundă pentru datoriile și sarcinile succesiunii, chiar dacă acestea vor depăși ca valoare activul moștenit; și,

● Acceptarea sub beneficiu de inventar, care presupune consolidarea titlului de moștenitor prin limitarea răspunderii sale pentru pasivul moștenirii în limita activului succesoral, în acest fel punându-și la adăpost bunurile sale personale. [8]

Cea de-a doua formă a opțiunii succesorală reglementată de legiuitorul moldav este renunțarea la moștenire.

Renunțarea la moștenire reprezintă actul de opțiune succesorală, expres și solemn, prin care succesorul refuză moștenirea, în termenul de opțiune succesorală, desființând astfel, cu efect retroactiv, vocația sa succesorală.

Noul Cod Civil al RM, prevede că renunțarea la moștenire se face prin declarație autentică depusă la notarul care desfășoară procedura succesorală. Iar după renunțare, moștenirea nu mai poate fi acceptată.

În astfel de circumstanțe, identificăm anumite consecințe juridice atât pentru renunțător, precum și i pentru comoștenitori și creditorii lui. Din conținutul prevederilor noului Cod civil putea deduce următoarele consecințe: [2]

- Persoana care a renunțat la moștenire se consideră că nu a dobândit niciodată calitatea de moștenitor;
- Dreptul la moștenire trece la persoana care ar fi moștenit în cazul în care cel care a renunțat nu ar fi fost în viață la momentul deschiderii moștenirii. Se consideră că devoluțiunea a avut loc la data deschiderii moștenirii;
- Notarul care desfășoară procedura succesorală este obligat să comunice despre renunțare persoanei care dobândește moștenirea în rezultatul renunțării. Notarul este obligat să permită oricărei persoane care are un interes legitim să ia cunoștință de renunțare.

Persoana care îl înlocuiește pe cel care a renunțat are dreptul să accepte sau să renunțe la moștenire în termenul de 3 luni. Indiferent de forma opțiunii succesorală pentru care pledăm, în momentul încheierii actului juridic de opțiune succesorală, moștenitorul va trebui să îndeplinească următoarele condiții [6, p. 24]:

- *Capacitatea cerută pentru exercitarea dreptului de opțiune succesorală trebuie să fie deplină;*
- *Consimțământul neviciat;*
- *Obiectul actului de opțiune succesorală;*
- *Cauza actului de opțiune succesorală;*
- *Forma actului de opțiune succesorală;*

Efectuând un studiu comparativ, privind reglementarea juridică a opțiunii succesorală în alte state, putea identifica dozebirile în domeniul succesiunii, de exemplu, legiuitorul francez, reglementează două forme de acceptare a succesiunii și anume: acceptarea *pură și simplă*, care poate fi expresă sau tacită (articolul 782 din Codul Civil Francez) și acceptarea succesiunii până la *concurența activelor nete*, care implică o declarație adresată greșii Tribunalului de Grande Instance sesizat cu deschiderea succesiunii (articolul 787 din Codul Civil Francez și articolul 788 din Codul Civil Francez). Renunțarea la succesiune nu se prezumă, ci trebuie să fie expres formulată. Termenul pentru exercitarea opțiunii succesorală este de 10 ani, iar după această perioadă moștenitorul este prezumat a fi renunțat la moștenire.[8]

În *Italia*, acceptarea unei moșteniri nu poate fi parțială și poate fi expresă (printr-o declarație corespunzătoare) sau tacită (în cazul în care moștenitorul săvârșește o faptă care nu ar fi putut fi săvârșită decât în cazul în care respectiva persoană ar fi avut calitatea de moștenitor, cum ar fi vânzarea unui bun succesoral). Declarația de acceptare sau de renunțare se realizează printr-un act notarial sau printr-un proces-verbal al unui greșier al instanței competente în a cărei rază teritorială este deschisă succesiunea. [9]

Efectuând o analiză la cele relatate mai sus, observăm că în fiecare stat instituția opțiunii succesorală produce efecte juridice în dependență de circumstanțele legale expres prevăzute de legea acelu stat, aici ne referim la termenul de acceptare/renunțare, formele opțiunii succesorală și altele.

CONCLUZII/RECOMANDĂRI

Toate acestea fiind spuse, subliniem faptul că, deși instituția opțiunii succesoriale nu este direct și expres reglementată în Codul Civil al Republicii Moldova, ea se deduce din însăși acceptarea or renunțarea la succesiune.

Totuși, odată cu decesul persoanei fizice, asistăm la o transmisiune patrimonială care operează *mortis causa*, de la defunct către succesibilii săi.

Cu toate că, legiuitorul prevede expres faptul că, dacă nu ai refuzat moștenirea în termen de 3 luni, atunci în mod tacit accepți succesiune, iar acest fapt ne pune în gardă și lasă marjă mare de interpretare faptul că, în mod vădit se încală principiul ”Nimeni nu e obligat să accepte o moștenire care i se cuvine” (nemo invictus heres), care de altfel este un principiu fundamental în materie succesorală.

Luând în calcul noile reglementări, și anume mă refer la termenul de 3 luni prevăzut pentru refuzul succesiunii, iar în cazul în care nu ai refuzat, accepți automat moștenirea, în mod silit, consider a fi necesar de a fi adăugat un nou art. 2390¹ cu denumirea opțiunii succesoriale în cazul acceptării tacite a moștenirii:

- 1) Acceptarea pură și simplă, la deschiderea moștenirii, succesorul nu va fi obligat să răspundă pentru datoriile și sarcinile succesiunii, chiar dacă acestea vor depăși ca valoare activul moștenit;
- 2) Acceptarea sub beneficiu de inventar, presupune limitarea răspunderii moștenitorului pentru pasivul moștenirii în limita activului succesoral, în acest fel punându-și la adăpost bunurile sale personale.

Astfel, chiar dacă moștenitorul a acceptat în mod tacit succesiune, indiferent de voința sa, acesta va avea posibilitatea să aleagă una din formele indicate mai sus, care ar fi mai convinabile pentru el și care i-ar aduce avantaje mai mari.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. Codul civil al Republicii Moldova, adoptat prin Legea nr. 1107-XV din 06.06.2002. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 82-86/661 din 22.06.2002
2. Codul Civil al Republicii Moldova Nr. 1107 din 06.06.2002, Publicat: 22.06.2002 în Monitorul Oficial Nr. 82-86, art Nr: 661, republicat în MO 66-75 din 01.03.2019 Art. 123
3. V. Gîscă, Cadrul normativ privind actul juridic de opțiune succesorală, publicat în: Legea și Viața, 2016
4. G. Chibac, S. Brumă; N. Chibac, O. Robu, Drept civil contracte și succesiuni, Ediția a IV, Chișinău 2019 OSCE, CDC, Violența în familie în Republica Moldova, Chișinău, 2014
5. I. Șeremet, Aspecte conflictuale privind partajul și transmiterea averii succesoriale, publicat în: "Revista Națională de Drept", 2010, nr.1
6. I. Genoiu, Considerații în legătură cu dispozițiile generale ale Codului civil (Legea nr.287/2009) în materia opțiunii succesoriale, publicat în: "Dreptul" (România), 2012, nr.4
7. D. Potînga, Analiza reglementărilor privitoare la acceptarea și renunțarea moștenirii, publicat în: "Conferința tehnico-științifică a studenților, masteranzilor și doctoranzilor, 1-3 aprilie 2020", Chișinău
8. Rețeaua juridică europeană, în materie civilă și comercială, Frnața, sursă (online) vizat la 19.04.2021, disponibil la: https://e-justice.europa.eu/content_succession-166-fr-ro.do
9. Rețeaua juridică europeană, în materie civilă și comercială, Italia, sursă (online) vizat la 19.04.2021, disponibil la: https://e-justice.europa.eu/content_general_information-166-it-ro.do?member=1

Coordonator științific: GÎSCĂ Veronica, dr., conf. univ.
Academia de Studii Economice din Moldova
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md
e-mail: gisca.veronica@ase.md

GENERAL ASPECTS REGARDING THE PREVENTION AND COMBATING GENOCIDE

ASPECTE GENERALE PRIVIND PREVENIREA ȘI COMBATEREA GENOCIDULUI

GUȚU Cătălina, studentă, Specialitatea: D

Academia de Studii Economice din Moldova

Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md

e-mail autor: catalinagutu99@gmail.com

Abstract: *Genocide is an international crime in which acts are committed with the intention of destroying, in whole or in part, a national, ethnic, racial, or religious group. The facts are: killing all or part of the group members, causing serious bodily or mental harm to members, mutilation of the reproductive organs as well as the transfer of children from one group to another causing suffering to family members. The victims of the crime of genocide are members of the group, but not the individual. The national group represents people who have the same citizenship and who have the same rights and obligations. Ethnic groups are people who speak the same language and share the same culture. The racial group is people who are characterized by physical traits, but the religious group is members who have the same religion. Due to the unique features of the groups, they can be distinguished from other groups. The crime of genocide is a major problem that seriously violates human rights.*

Key words: *genocide, crime, members, rights*

JEL CLASSIFICATION: K14

INTRODUCERE

Genocidul este o infracțiune contra securității omenirii, prin care se neagă dreptul la existență a unui grup de oameni. Fiind o crimă internațională, aceasta constă în intenția de a distruge un grup etnic, rasial, național, prin omorul membrilor acestor grupe, supunerea membrilor grupului la condiții de existență care duc la distrugerea fizică a acestora, transferul copiilor dintr-un grup în altul, mutilarea organelor pentru a împiedica nașterile. Fenomenul dat este foarte important pentru a analiza în detaliu care sunt cauzele ce au dus la apariția genocidului.

Obiectivul principal al cercetării este de a identifica cauza principală și metoda pentru prevenirea și combaterea infracțiunii de genocid. La cercetarea infracțiunii m-am axat pe cazurile: genocidul împotriva armenilor, Holocaustul și genocidul din Cambodgia.

CONȚINUTUL DE BAZĂ

În anul 1948, pe data de 9 decembrie, Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite a adoptat Convenția pentru prevenirea și combaterea crimei de genocid. Acesta a fost unul dintre primele demersuri pe care comunitatea internațională le-a inițiat pentru a împiedica repetarea Holocaustului. Convenția pentru prevenirea și reprimarea crimelor de genocid, a prevăzut încă de la momentul adoptării ei, posibilitatea înființării unei instanțe internaționale care să aibă competență în judecarea persoanelor acuzate de comiterea crimei de genocid [1, art. 6].

Ca exemple de genocide pot servi exterminarea armenilor de către Imperiul Otoman în timpul Primului Război Mondial, din 1915 până în anul 1916, când armata otomană organizează execuții în masă împotriva minorităților armenice. Sute de mii de armeni erau escortați în tabere, aveau loc violuri și convertiri forțate la islam. Se observă că atât etnia, cât și religia au jucat rolul semnificativ în motivația înfăptuitorilor. Genocidul armean are și o dimensiune culturală care s-a accentuat, datorită numărului mare de convertiri forțate la islam.

Un alt exemplu poate fi exterminarea evreilor de către naziști în cel de Al Doilea Război Mondial (Holocaustul), care iese în evidență, prin numărul mare de victime (peste șase milioane), fiind strict coordonat și supravegheat, nefiind unul spontan. Naziștii au creat o întreagă mașinărie a uciderii, de dimensiuni mari, motivația ideologică fiind una dintre cauzele principale. Cele mai mari lagăre din

Moldova se aflau în satele Vertiujeni – 23 000 de oameni, în Securenii - 20 000 de oameni, în Edineț – 13 000 de oameni și în Chișinău, lagărul se afla nu departe de sediul actual al Băncii Naționale a Moldovei [2].

Exterminarea milioane de evrei și a altor membri ai unor grupuri naționale, etnice și religioase în timpul Holocaustului nazist a determinat să fie adoptată Convenția pentru prevenirea și reprimarea genocidului, care scoate această crimă în afara legii.

Genocidul din Cambodgia este un alt exemplu ce a fost desfășurat între anii 1975-1979. În cadrul programului ce era coordonat de Khmerii Roșii, un partid comunist aflat la putere în acea perioadă, ar fi murit un milion și jumătate de cambodgieni. Se individualizează acest genocid față de altele prin aceea că el reprezintă un „autogenocid”, de multe ori, sub presiunea propagandei oficiale, oamenii își denunțau chiar membrii familiei. Prin execuții în masă, lagăre de concentrare, deportări în masă și violuri, au decedat familii întregi. Istoria a înregistrat și în continuare înregistrează numeroase acțiuni de exterminare, culturală, fizică, biologică, întreprinse împotriva unor colectivități umane, pe întreaga hartă a lumii.

Combaterea crimei de genocid poate duce la conflicte între suveranitatea statului și protecția drepturilor omului. Aceste violări pot să fie, în unele state, de esența sistemului politic, a structurii lui, a ideologiei sau poate fi esențială pentru menținerea autorității [3, p. 771].

Termenul „genocid” era introdus în limbajul juridic de către Raphael Lemkin, prin cuvintele : *genos* (din greacă – rasă sau trib) și *cide* (din latină – omor) [4, p. 145].

Noțiunea „crimă de război” a apărut pentru prima dată în 1907 în Convenția de la Haga, dar crima de genocid avea nevoie de o altă definiție pentru că era nu numai o crimă împotriva regulilor unui război, dar și o crimă împotriva umanității. afectând nu numai individul sau națiunea, dar și umanitatea ca întreg.

Cuvântul „*genocid*” a fost deseori folosit pentru a face comparații cu masacrele din întreaga lume, evocând imagini ale lagărelor de concentrare și ale victimelor lor. Genocidul descrie orice acțiune în totalitate criminală, care a fost efectuată de un dușman, aceasta fiind un strigăt de disperare al grupurilor minoritare care caută să-și afirme identitatea.

În legislația R. Moldova, infracțiunea de genocid este prezentă în art. 135 Cod Penal, în care sunt implementate recomandările Convenției pentru prevenirea și reprimarea crimei de genocid adoptată la 9.12.1948, la New York. Ca obiect juridic special al infracțiunii de genocid sunt relațiile sociale cu privire la starea de siguranță a grupului național, etnic, rasial sau religios. Obiectul material îl constituie corpul persoanelor, membrilor grupului vizat, contra cărora este îndreptată infracțiunea [9, p. 43].

Prin *grup național* înțelegem totalitatea oamenilor ce au aceeași cetățenie și au aceleași drepturi și obligații. *Grupul etnic* reprezintă colectivitatea de oameni care vorbesc aceeași limbă și au aceeași cultură. *Grupul rasial* se caracterizează prin aspectele fizice ereditare care diferă de la o zonă geografică la alta, dar cel religios este constituit din membri care împărtășesc aceeași limbă. Toate aceste grupuri se aseamănă prin faptul că membrii lor nu pot abandona grupul, ceea ce prin naștere este transmis tuturor oamenilor acestor grupuri.

Latura obiectivă se exprimă prin fapta prejudiciabilă caracterizată prin distrugerea grupului. Prima formă a laturii obiective constă în omorârea membrilor unui grup, care are drept urmare prejudiciabilă decesul a unui număr mare. Omorârea membrilor unui grup poate avea loc atât prin acțiune, cât și prin inacțiune. Prin inacțiune se înțelege omiterea în mod intenționat de a-și îndeplini obligațiile de a păstra viața, ceea ce duce la moartea victimei. O altă formă a laturii obiective este atingerea gravă a integrității fizice sau mintale a membrilor grupului, manifestându-se prin vătămări grave ale integrității corporale sau sănătății, acte de tortură fizică sau psihică care duc la consecințe grave cum ar fi: pierderea vederii, auzului, graiului, organelor, dereglări, desfigurarea iremediabilă a feței etc.

Primul document oficial în care se incriminează genocidul este Statutul Tribunalului Militar de la Nürnberg, care a încadrat, în categoria crimelor contra umanității, persecuțiile pe motive rasiale, religioase, politice, constituind fapte de natura genocidului. În cadrul ședințelor Tribunalului Militar de la Nürnberg, s-a susținut că inculpații au recurs la acte de genocid, având scopul de a distruge

grupuri de oameni, făcându-se referință la exterminarea poporului evreu și a țiganilor, condamnând inculpații pentru crime contra păcii și crime de război.

Jurisprudența tribunalelor internaționale arată că și prin acte de viol, alt tip de violență sexuală, sau prin persecuție se poate aduce atingere gravă integrității fizice sau mintale [5, paragr. 156]. Violul și violența sexuală sunt analizate ca fiind cele mai grave forme de atingere, fiindcă se atentează atât la integritatea fizică, cât și mintală a victimei.

Persoanele acuzate de genocid vor fi trimise în fața tribunalelor competente ale statului pe teritoriul căruia a fost comis actul sau în fața Curții Internaționale de Justiție, care va fi competentă numai față de statele care au recunoscut competența sa.

Politica de conviețuire pașnică, între diferitele popoare, constituie în prezent un deziderat al tuturor oamenilor cinstiți care păstrează în amintire ceea ce nazismul și fascismul au însemnat pentru omenire. Pentru înfăptuirea acestuia Moldova desfășoară o activitate multilaterală și complexă, în cadrul căreia dreptul penal contribuie substanțial. Legislația noastră penală incriminează acele fapte care sunt de natură să aducă atingere relațiilor de înțelegere și respect care trebuie să existe între state, grupuri sau colectivități umane.

Luarea de măsuri pentru scăderea natalității în grupuri presupunea mutilarea organelor sexuale, controlul forțat al nașterilor, sterilizarea, separarea forțată a sexelor, interzicerea căsătoriilor și altele. Violurile în masă erau, în timpul conflictului armat din fosta Iugoslavie, asupra femeilor musulmane, care, în urma actului sexual, nu mai erau apte de căsătorie.

Prin traficul copiilor se înțelege transferul forțat dintr-un grup în altul, precum și traumatizarea copiilor, fiind o consecință a transferului. Transferul forțat al copiilor cauzează și o atingere gravă părinților și apropiaților, faptele infractorului pot fi încadrate sub rubrica “atingerea gravă a integrității fizice sau mintale a membrilor grupului” [6, p.82].

Supunerea intenționată a grupului la condiții de existență care conduc la exterminarea lui fizică totală sau parțială presupun practici care nu provoacă imediat moartea membrilor grupului, dar treptat. Scopul final urmărit de făptuitor este distrugerea fizică. Aceasta are loc prin privarea de hrană, medicamente necesare, supunerea la muncă excesivă, lipsirea de îmbrăcăminte.

Latura subiectivă se caracterizează prin vinovăție cu intenție directă. Scopul urmărit de făptuitor este unul calificat de a nimici în totalitate sau în parte grupul național, etnic, rasial sau religios. Făptuitorul își dă seama că, prin faptele sale, duce la distrugerea grupului și dorește săvârșirea acestor acțiuni, dorind survenirea consecințelor (decesul sau vătămarea gravă integrității sau sănătății). Lipsa scopului menționat specific infracțiunii de genocid exclude calificarea faptei în baza art. 135 din CP al RM. Motivele infracțiunii analizate se exprimă în: răzbunare, ură socială, națională, rasială sau religioasă, interesul material [8, p.62]. Ca subiect al infracțiunii de genocid poate fi persoana fizică responsabilă, care, la momentul săvârșirii infracțiunii, a atins vârsta de 16 ani. Nu are importanță dacă persoana acționează la îndemnul altei persoane sau în nume propriu. La calificarea faptei nu interesează dacă subiectul acestei infracțiuni este cetățean al Republicii Moldova, persoana care nu are cetățenie sau cetățean străin.

Pentru a preveni crima de genocid este necesar ca statele să coopereze în extrădarea persoanelor suspecte sau vinovate care vor putea fi judecate de către instanțele naționale sau de o instanță internațională. Datorită Convenției pentru prevenirea și pedepsirea crimelor de genocid, statele părți sunt obligate de a lua măsuri legislative necesare pentru pedepsirea persoanelor care se fac vinovate de comiterea crimei de genocid. Organul care previne și poartă răspunderea principală pentru menținerea păcii și securității este Consiliul de Securitate, acesta fiind urmat și de Consiliul Drepturilor Omului, construit pentru a preveni și combate crimele de genocid, datorită dimensiunilor care s-ar putea dezvolta tot mai mult, odată cu evoluția studiilor sociologice, juridice și psihologice asupra contextului genocidului precum și cauzele acestei crime internaționale. Un alt mod de a preveni genocidul ar fi și ”interzicerea”, ”diminuarea” prejudecăților, dar promovarea acțiunilor de a nu discrimina și persecuta grupuri din societate, de a nu împărți ființele umane în mai multe rase și de a nu considera o rasă mai superioară decât alta. Pentru aceasta este necesar ca să dezvoltăm o societate pacifistă, aducând la cunoștința fiecăruia despre importanța conceptelor de egalitate, pace, înțelegere, respect. Ca urmare nu va exista ură și discriminare în întreaga lume.

CONCLUZII

Crima de genocid este una dintre cele mai grave încălcări aduse drepturilor omului. Fiecărui om trebuie să-i apară în conștiință că toți sunt egali în drepturi și nimeni nu poate fi lipsit de cel mai important drept - dreptul la viață. Metoda principală de prevenire a oricărui genocid stă în eliminarea uneia dintre cauzele principale: ideologia.

Așadar, trebuie promovate idei care să susțină pacea și cooperarea, dar prin intermediul organismelor naționale și internaționale, să fie întreprins un dialog, dar nu violență. Comiterea de crime în masă și genocide va rămâne doar în istorie, dacă comunitățile internaționale și locale vor contribui în ansamblu la prevenirea repetării unor astfel de fenomene.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. Convenția pentru prevenirea și reprimarea crimelor de genocid adoptată la 9 decembrie 1948 de Adunarea generală a Națiunilor Unite.
2. Holocaustul din Moldova (disponibil: <https://www.dw.com/ro/holocaustul-din-moldova-o-istorie-tabu/a-19006644>).
3. Henry J. Steiner, International Protection of Human Rights in Malcolm D. Evans, International Law.
4. Dezvoltarea conceptului sub aspect istoric a se vedea: R. Lemkin, *genocide as a crime under international law*// American journal of International Law, 1947, nr. 41, p.145.
5. Cazul Akayesu, paragr. 504; Musema, paragr.15 (disponibil: <http://www.ictr.org>).
6. Kriangsak Kittichaisaree, International criminal law, Oxford, university Press, 2002, p.82.
7. Cauzele și trăsăturile genocidului (disponibil: <https://www.historia.ro/sectiune/general/articol/cauzele-si-trasaturile-genocidului>).
8. Holocaustul - realitatea ignorată (disponibil: <https://www.eurozine.com/holocaustul-realitatea-ignorata/>).
9. Alexandru Mariș, Djulieta Vasilo, Ion Cauș. Îndrumător metodic la disciplina Drept Penal, partea specială. Chișinău, 2009, Editura ASEM, 449 p.
10. Prevenirea și combaterea crimei de genocid (disponibil: https://drept.unibuc.ro/dyn_doc/publicatii/revista-stiintifica/Teodora-Stanca%20Jugrin.pdf).
11. Prevenirea și reprimarea crimelor de război, crimelor împotriva umanității și genocidului în conflictele armate (disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/16.Prevenirea%20si%20reprimarea%20crimelor%20de%20razboi.pdf).

Coordonator științific: CODREANU Alina, asist. univ.
Academia de Studii Economice din Moldova
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md
e-mail: codreanu.alina@ase.md

CUSTOMS BROKER – PART OF THE CUSTOMS SYSTEM

BROKERUL VAMAL – PARTE A SISTEMULUI VAMAL

LIPAI Victoria, studentă, Specialitatea: D

Academia de Studii Economice din Moldova

Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md

e-mail autor: victoria_lipai@mail.ru

Abstract. *The market economy is based on international cooperation - ensured by the customs system of the Republic of Moldova. In order to modernize and adapt the customs clearance techniques, the customs broker's institution replaces the process of passing the customs border and simplifies the procedure of performing formal and legal formalities. So, for exporters and importers, the customs broker is a key figure that facilitates integration into the global customs policy - a link to the efficiency and development of customs activity.*

Key words: *customs broker, customs system, customs declarant, contract, clearance, import, export.*

JEL CLASSIFICATION: K00, K19, K34

INTRODUCERE

Economia de piață se bazează pe colaborarea internațională – asigurată de către sistemul vamal al Republicii Moldova. În scopul modernizării și adaptării tehnicilor de vămuire, datorită instituției brokerului vamal, este comutat procesul de trecere peste frontiera vamală, astfel simplificându-se procedura de îndeplinire a formalităților cu caracter material și juridic. Prin urmare, pentru exportatori și importatori, brokerul vamal este o figură-cheie care va facilita integrarea în circuitul mondial a politicii vamale – ceea ce constituie o verigă de eficientizare, extindere și dezvoltare a activității vamale.

CONȚINUTUL DE BAZĂ

Cadrul legislativ ce reglementează instituția brokerului vamal constituie Codul Vamal al Republicii Moldova secțiunea 25, art.162-168 și Regulamentul cu privire la activitatea brokerului vamal și a specialistului în domeniul vămuirii (aprobat prin Hotărârea Guvernului RM nr. 1290 din 09.12.2005). Dicționarul explicativ al limbii române definește generalizat și abstractizat noțiunea de *broker*, ca fiind o persoană fizică sau juridică autorizată, care se ocupă, în numele clienților, cu tranzacționarea valorilor mobiliare, a unor mărfuri și servicii, în schimbul unui comision [1].

Conform Regulamentului cu privire la activitatea brokerului vamal, acest concept este definit ca: „persoana juridică, înregistrată în conformitate cu legislația Republicii Moldova, care deține autorizație pentru activitate de broker vamal, eliberată de Serviciul Vamal, și care efectuează, în numele și pentru terțe persoane, declararea mărfurilor, prezentarea lor pentru vămuire, garantarea achitării și achitarea drepturilor de import/export convenite, precum și alte operațiuni de mediere în domeniul vamal” [2].

Codul vamal al Republicii Moldova [3] prevede că *brokerul vamal* este: „persoana juridică, înregistrată în conformitate cu legislația, care deține licență pentru activitatea de broker vamal, eliberată de organul de licențiere, și care, pe principiile reprezentării directe sau indirecte, declară mărfurile, le prezintă pentru vămuire, efectuează și alte operațiuni vamale”. Pentru obligația vamală apărută, brokerul vamal răspunde solidar cu plătitorul vamal. În conformitate cu prevederile art. 1 din Codul vamal, prin *reprezentare directă* se înțelege raportul în care brokerul vamal acționează în numele și pe contul unei alte persoane, iar prin *reprezentare indirectă* – raportul în care brokerul vamal acționează în nume propriu, dar pe contul unei alte persoane. Conform doctrinei dreptului vamal, termenul de *reprezentant vamal, declarant și broker vamal* sunt similare, diferențiindu-se doar după sfera atribuțiilor exercitate. Astfel, noțiunea de declarant este relevantă de legislația vamală, ca fiind persoana care întocmește o declarație sumară sau o notificare vamală de export în nume propriu sau numele unei terțe persoane [4, p. 87].

Deci, obiectul de activitate al brokerului vamal constă în efectuarea în numele și din contul unor terțe persoane a operațiunilor de vămuire a mărfurilor și mijloacelor de transport, achitarea drepturilor de import/export convenite și în exercitarea altor funcții de mediere în domeniul vamal, la solicitarea persoanei pe care o reprezintă [5]. Așadar, putem observa că brokerul vamal întrunește funcția de agent intermediar care mijlocește eficient operațiunile vamale dintre declarant și Serviciul Vamal.

Raporturile dintre brokerul vamal și persoana pe care o reprezintă se stabilesc în baza unui contract, încheiat cu respectarea cerințelor legislației în vigoare, care urmează să prevadă, în mod obligatoriu, tipul de reprezentare. Contractul menționat se prezintă organelor vamale la cererea acestora și justifică împuternicirile brokerului vamal de a reprezenta declarantul.

Pentru a primi licența pentru activitatea de broker vamal, persoana juridică trebuie:

- ✓ să dispună de o bază tehnico-materială care să permită desfășurarea activității de broker vamal;
- ✓ să dispună de echipamente informaționale și de comunicație adecvate utilizării sistemului informațional vamal;
- ✓ să nu săvârșească încălcări sistematice ale reglementărilor vamale și/sau fiscale care aduc prejudiciu bugetului de stat;
- ✓ să dispună, pentru asigurarea responsabilității pentru plățile vamale calculate, de două milioane lei moldovenești sub formă de depozit depus pe contul organului vamal sau sub formă de garanție bancară eliberată pe numele organului vamal;
- ✓ să corespundă altor cerințe prevăzute de lege.

Licențierea activității de broker vamal se efectuează în conformitate cu Codul vamal art. 163, Regulamentului cu privire la activitatea brokerului vamal cap. III-V pct. 15-39 și Legii privind reglementarea prin licențiere a activității de întreprinzător. Deci, procedura de solicitare a autorizației vizează adresarea agentului economic la Serviciul Vamal cu o cerere la care se anexează rechizitele juridice ale persoanei juridice, informații referitoare la specialiștii angajați, precum și coordonatele amplasării depozitului provizoriu. Serviciul Vamal verifică autenticitatea datelor prezentate în vederea stabilirii corespunderii lor cu cerințele legislației Republicii Moldova și Regulamentului. Eliberarea autorizației se efectuează în baza ordinului Serviciului Vamal. Termenul de valabilitate a autorizației este de 2 ani din data eliberării. Potrivit Regulamentului, autorizația eliberată de către Serviciul Vamal se notează în Registrul de stat al brokerilor vamali.

Brokerul vamal este în drept să efectueze orice operațiuni de mediere în domeniul vamal. Drepturile, obligațiile și responsabilitatea brokerului vamal prevăzute de lege nu pot fi limitate de contractul încheiat între broker și persoana pe care o reprezintă. Brokerul vamal răspunde în fața organelor vamale pentru acțiunile proprii și, în funcție de tipul reprezentării, pentru acțiunile persoanei pe care o reprezintă. Brokerul vamal poartă răspundere pentru încălcarea legislației în vigoare, în cazul în care nu va demonstra că încălcarea se datorează culpei persoanei pe care o reprezintă. Totodată legislația prevede că brokerul vamal nu este responsabil pentru: nerespectarea condițiilor destinației vamale alese de către persoana care trece mărfuri și/sau mijloace de transport, nerespectarea regulilor de marcarea a mărfurilor cu timbru de acciz, efectuarea operațiunilor valutare legate de trecerea mărfurilor și/sau mijloacelor de transport peste frontiera vamală a Republicii Moldova și alte acțiuni care nu pot fi puse în culpa lui. Angajatul, care efectuează operațiuni vamale în numele brokerului vamal, în cazul în care a comis o contravenție vamală, poate fi tras la răspundere contravențională potrivit Codului contravențional al Republicii Moldova, iar brokerul vamal, în al cărui nume angajatul a efectuat operațiuni de vămuire, este sancționat material conform prevederilor art. 231, 232 Cod Vamal [6].

Brokerul vamal, în exercitarea atribuțiilor sale, are ca principală obligație asigurarea respectării legislației vamale și fiscale pentru operațiunile efectuate în numele agenților economici. O altă particularitate specială în acest domeniu este că, potrivit pct. 47 din Regulament, el răspunde solidar cu agentul economic, în condițiile prevăzute de Codul vamal al Republicii Moldova, de obligațiile privind achitarea drepturilor de import sau de export și altor plăți aferente prelungării termenului de achitare.

Principala formă a tranzacțiilor de comerț o reprezintă exportul-importul de mărfuri, care se pot realiza cu ușurință prin intermediul instituției brokerului vamal, care furnizează un șir de avantaje eficiente pentru client [7, p. 62]:

- ✓ va prezenta documentele necesare, va asista la vămuirea și controlul marfurilor și va plăti taxele vamale de intrare și ieșire în locul clientului său;
- ✓ va acționa în calitate de expert al agentului economic în relațiile internaționale, pentru ca marfa să fie destinată fără complicații sau întâzieri de frontieră;
- ✓ prin informarea promptă, fluentizarea operațiunilor vamale – va fi înlesnit considerabil procesul de vămuire a mărfurilor și unităților de transport;
- ✓ sunt îmbunătățite considerabil operațiunile vamale care se derulează, în sensul reducerii cheltuielilor legate de efectuarea formalităților vamale, a riscului efectuării incorecte a unor operațiuni vamale, a numărului de plângeri și contestații din partea angajatorilor din Sistemul vamal [8];
- ✓ prin intermediul raportului dintre brokerul vamal, ca entitate specializată în domeniul vamal și Serviciul Vamal – se sporește gradul de credibilitate între părți;
- ✓ sunt garantate realizarea principiilor de drept vamal, ca: principiul legalității, principiul profesionalismului, principiul confidențialității și principiul calității serviciilor – atât de către brokerul vamal, cât și de colaboratorii vamali.

CONCLUZII

În lumina celor expuse în această cercetare, considerăm că, pentru exportator sau importator, este fundamental de a apela la serviciile unui broker vamal, în scopul eficientizării, modernizării și simplificării tranzacțiilor comerciale și economice. Vitalitatea raporturilor sociale va impune stabilizarea calității de broker vamal și dezvoltarea acestuia, atât sub aspect legal, cât și tehnic. Pe când înființarea noilor întreprinderi ce vor desfășura acest gen de activitate, va crea concurență pe piața economică și, prin urmare, se vor micșora considerabil prețurile.

Odată cu trecerea la relațiile de piață internă și cu dezvoltarea dreptului de import, export, dezvoltarea politicii externe și interne, dar și perfecționarea ei este, fără îndoială, mult mai necesară. În concluzie, luând în considerare faptul că politica economică a Republicii Moldova este îndreptată spre politicile Uniunii Europene, există posibilitatea progresului tranzacțiilor cu statele europene, iar aceasta ar tinde spre apariția unui contingent mai mare de agenți economici care vor solicita serviciile brokerilor vamali. Respectiv aceștia vor oferi servicii mai largi, dar și calitative clienților săi, această prognoză urmând să contribuie la ridicarea nivelului de încasări în bugetul de stat.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. Dicționar explicativ al limbii române - <https://dexonline.ro/definitie/broker> (accesat: 05.04.2021).
2. Regulamentul cu privire la activitatea brokerului vamal și a specialistului în domeniul vămuirii, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 1 290 din 9 decembrie 2005, Monitorul Oficial al RM Nr. 8-10 din 15.01.2008.
3. Codul Vamal al Republicii Moldova nr. 1149 din 20.07.2000 // Monitorul Oficial al Republicii Moldova din 01.01.2007.
4. ERHAN I., CÎRNAȚ T. *Drept vamal comunitar*. Editura Chișinău 2010.
5. MÎȚU Gh. *Unele considerațiuni teoretice și practice privind intermedierea în domeniul activității vamale*. În: Revista Națională de Drept, 2008, nr. 9.
6. Plenul Curții Supreme de Justiție HOTĂRÎRE cu privire la practica examinării în contencios administrativ a litigiilor legate de aplicarea legislației vamale nr. 4 din 24 decembrie 2010.
7. Lucrare de licență: *Rolul firmelor de brokeraj în activitatea de export-import în baza ÎS „Moldvama Grup”* – <https://ru.scribd.com/doc/91187093/teza-de-licenta> (accesat: 05.04.2021).
8. BATCU V. *Aplicarea regimului vamal de tranzit – poziția brokerilor vamali*. În: publicația periodică a Serviciului Vamal, 2011, Nr. 3 (21).

Coordonator științific: CODREANU Alina, asist. univ., doctorandă,
Academia de Studii Economice din Moldova
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md
e-mail: codreanu.alina@ase.md

CRIMINAL IDENTIFICATION OF THE PERSON THROUGH GRAPHOSCOPIC EXAMINATION

IDENTIFICAREA CRIMINALISTICĂ A PERSOANEI PRIN INTERMEDIUL EXAMINĂRII GRAFOSCOPICE

ILOVAN Ana, studentă, Specialitatea: D

Academia de Studii Economice din Moldova

Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md

e-mail autor: ilovanana8@gmail.com

Abstract. *From ancient times the falsification of documents and documents has been a major problem, because it was quite complicated to identify a person by his writing, which apparently does not say anything about the person, but with the development of technology and humanity there are more and more solutions of these problems. One of the solutions is to perform the graphoscopic examination with the help of which the author can easily and safely be determined after his writing or signature. This study is devoted to the tasks of forensic graphoscopic expertise and the problems that can be solved based on these analyzes performed in support of criminal prosecution and judicial bodies.*

Keywords: *written, signature, graphoscopic expertise, author, scriptor.*

JEL CLASSIFICATION: K14

INTRODUCERE

Înscrisurile au o importanță deosebită în toate domeniile de activitate, deoarece ele servesc la stabilirea apariției, modificării sau stingerii raporturilor juridice. Ele dovedesc fapte și evenimente de mare importanță pentru activitatea unei societăți atât publice, cât și private, precum și pentru apararea drepturilor legale ale persoanelor (testamente, succesiuni, acte și dovezi sub semnătură). Frecvența cu care se apelează la analiza scrisului se datorează faptului că actualele relații social-economice implică circulația extrem de intensă a înscrisurilor de tot felul [1]. Dezvoltarea continuă a tehnologiilor, a infractorilor și a metodelor de falsificare a actelor dictează necesitatea precizării și perfecționării fundamentelor științifice și metodologice ale expertizei grafoscopice, precum și a modalităților de identificarea a autorilor acestor înscrisuri.

Grafoscopia este acel domeniu al expertizei criminalistice prin intermediul căruia se poate identifica autorul unui scris. În opinia cercetătorului Mihail Chirilă, grafoscopia (expertiza grafoscopică) analizează latura grafică a scrisului (maniera de realizare a semnelor grafice), fără a lua în calcul analiza suportului pe care s-a scris (de exemplu, compoziția hârtiei) sau instrumentul scriptural folosit. În cadrul expertizei grafice de regulă se compară două sau mai multe înscrisuri, evaluându-se asemănările și deosebirile dintre acestea, adesea fiind vorba de scrisuri intenționat modificate sau contrafăcute (copiate sau imitate) [7].

Un alt doctrinar, Mihail Costea, afirmă: „prin „grafoscopie” se înțelege studiul scrisului în scopul determinării autenticității unor acte, unor iscălituri etc., respectiv studiul scrisului în scopul identificării scriptorului, scris a cărui specificitate justifică existența unui gen autonom de expertiză: expertiza criminalistică a scrisului, denumită corect și „grafoscopie judiciară” sau „expertiza grafică” ”[2].

Obiectele cercetării criminalistice a scrisului și probele necesare pentru efectuarea examinării grafoscopice sunt: textele dactilografice (scrisori, agende etc.), înscrisurile scurte, semnăturile, cifrele, simbolurile, în care s-au relevat caracteristicile stabile și individuale ale scrisului. După acestea pot fi stabilite autorul, executorul manuscrisului sau orientativ asemănările lui; sexul, vârsta, particularitățile fizice și profesionale [2]. Prin urmare, sarcina unui expert în grafoscopie este de a determina dacă două texte au fost scrise de aceeași persoană sau de către persoane diferite. Dificultatea constă în a determina dacă diferențele dintre aceste două texte se datorează variațiilor naturale ale scrierii sau, dimpotrivă, este o falsificare.

În cadrul examinării grafoscopice pot fi soluționate următoarele aspecte:

- determinarea faptului dacă un text sau o semnătură sunt executate de scriitorul/semnatarul nominalizat în act;
- identificarea persoanei care a scris un text sau a executat o semnătură ce s-a dovedit că nu aparține titularului respectiv ori provine de la un titular necunoscut (scrieri anonime, acte pe nume fictive etc.);
- identificarea persoanei care a executat unele modificări sau adăugări grafice;
- stabilirea situației în care scrisul de pe un document a fost executat de una sau mai multe persoane;
- determinarea modului de contrafacere a scrisului și a semnăturilor;
- determinarea mâinii (stînga sau dreapta) cu care a fost executat scrisul;
- determinarea stării psihoemoționale sau patologice, sau de intoxicație a scriitorului/semnatarului;
- determinarea conducerii mâinii de către o altă persoană etc. [3];

Identificarea persoanei după scris are loc prin examinare comparativă, folosindu-se mai multe procedee de comparație: procedeul confruntării, cel al juxtapunerii și cel al suprapunerii. Importanța modelelor de comparație a scrisului și semnăturii pentru concluziile expertizei judiciare grafoscopice este atât de mare, încât cerințele față de ele necesită o examinare specială. Acestea urmează a fi colectate, astfel încât să se obțină o imagine deplină despre scrisul persoanei respective: caracteristicile scrisului și variațiile lor, modificările apărute ca urmare a influenței unor cauze temporare, stabile sau de altă natură etc.

Metodica obținerii modelelor de comparație a semnăturilor cu privire la expertiza grafoscopică, tradițional, se clasifică în trei grupe: libere (preconstituite), convențional-libere și experimentale (scrise la cerere). Prin piese preconstituite trebuie să se înțeleagă cele executate incontestabil de anumite persoane anterior expertizei, înainte de pornirea procesului în cauză și neavând legătură cu circumstanțele acestuia. La categoria celor convențional-libere se referă documentele executate de persoana dată până la pornirea acestui proces, dar legat de el sau după apariția litigiului, însă ne având legătură cu circumstanțele acestui caz. Piese de scris și semnătură experimentale sunt considerate cele executate special de anumite persoane în scopul realizării unei expertize [5].

Prin urmare, este important ca măsurile operative de căutare și acțiunile de urmărire penală legate de obținerea scriptelor de comparație să se desfășoare cu luarea în calcul a problemelor actuale, pentru că atunci când este vorba de mostrele de comparație ale bănușilor și învinușilor, colectarea lor s-a transformat într-o măsură destul de complicată. Aceasta datorită faptului că, sursele tradiționale de colectare a modelelor libere de scris, s-au consumat, și anume obținerea pieselor scripturale din secțiunile de resurse umane ale organizațiilor statale, care astăzi a devenit o raritate, fie pentru că persoanele ce comit infracțiuni nu activează în unitățile oficiale ale statului fie, lucrează în firme cu alte forme de proprietate, în care actele inițiale de angajare, de multe ori, lipsesc. Prezentarea benevolă a scriptelor libere de către bănuși sau învinuși în săvârșirea infracțiunilor, se atestă prea rar, de unde și necesitatea de a „dobândi“ uneori mostrele necesare, pe calea realizării unor acțiuni procesuale, precum percheziții, ridicări de obiecte și documente etc. Modalitățile cele mai corecte de colectare a mostrelor sunt cele din documente, care se prezumă a fi incontestabile:

- 1) actele personale (pașaport, buletin de identitate, permis de conducere, livret militar etc.);
- 2) documente autentificate de notar ce cuprind inscripții, semnături ale persoanei verificate;
- 3) acte oficiale cu semnături și înscrisuri ale bănușilor din circuitul documentar anterior sau curent, veridicitatea cărora nu suscită îndoieli (emanate de la organele de interne, secțiunile resurse umane, contabilitate, organele fiscale, financiare, de stare civilă etc.);
- 4) corespondența personală și de serviciu, autobiografia, diverse cereri, conspecte de la facultate, inscripții din bloknot-uri, răspunsuri la examene, date în scris ș.a [5].

În cadrul procesului de identificare a persoanei după mostrele colectate se trece la direct la identificarea propriu-zisă a scriitorului. În cadrul expertizei grafoscopice sunt soluționate următoarele întrebări:

- În cazul examinării scrisului:

1. Scrisul manuscris existent pe actul (tipul documentului, numărul, data emitentă ...), a fost executat de cet. X sau de o altă persoană?

2. Scrisul manuscris pe actul (tipul documentului, numărul, data emitentă) și scrisul existent pe actul (tipul documentului, numărul, data emitentă) au fost executate de una și aceeași persoană sau persoane diferite ?

3. Scrisul manuscris pe actul (tipul documentului, numărul, data emitentă) au fost executate de vreuna din următoarele persoane: X, Y, Z ?

➤ *În cazul examinării semnăturilor:*

1. Semnătura din numele cet.X existentă la rubrica (denumirea) pe actul (tipul documentului, numărul, data emitentă ...), a fost executat de însuși cet. X sau de o altă persoană?

2. Semnătura din numele cet. X existentă la rubrica(denumirea) pe actul (tipul documentului, numărul, data emitentă ...) și semnătura din numele cet. Y plasată la rubrica (denumirea) pe actul (tipul documentului, numărul, data emitentă ...), au fost executate de una și aceeași persoană sau diferite?

➤ *Formularea întrebărilor de diagnostic:*

1. Textul manuscris de pe (tipul documentului, numărul, data emitentă ...) a fost executat în condiții neobișnuite ?

2. Textul manuscris de pe a fost executat cu mâna stângă de o persoană care obișnuit scrie cu dreapta?

3. Textul manuscris de pe a fost executat prin deghizarea scrisului obișnuit sau prin imitarea scrisului altei persoane ?

4. Textul manuscris de pe a fost executat de o persoană de gen masculin sau feminin?

5. Adăugirile de text manuscris de pe documentul (tipul documentului, numărul, data emitentă ...) au fost executate de una și aceeași persoană, ce a executat textul manuscris inițial sau persoane diferite?
[3]

Rezultatele cercetării. Identificarea persoanelor, prin intermediul expertizelor grafice, rămâne a fi un subiect actual de continuă cercetare, deoarece, după cum s-a menționat mai devreme, în ultimele decenii, numărul lor crește continuu, acest fapt fiind legat de sporirea infracțiunilor economice cu caracter de profit, asociate cu falsificarea documentelor (furturi și delapidări de bunuri și mijloace bănești, escrocherii etc.). Dincolo de aceasta, a sporit nivelul intelectual și pregătirea juridică a infractorilor ce comit astfel de fapte penale, cunoașterea de către ei a metodelor de lucru cu probele materiale de către organele ocrotirii normelor de drept. Iată de ce, angajații organelor de drept, întâmpinând actualmente opunere de rezistență abilă din punct de vedere juridic, sunt nevoiți să depună eforturi considerabile pentru a depista și ridica probe materiale ce mărturisesc atât comiterea infracțiunii, cât și pentru a obține material de comparație în vederea efectuării expertizelor și constatărilor tehnico-științifice grafoscopice ulterioare.

CONCLUZII

Așadar, conștientizăm utilitatea activității de expertizare a înscrisurilor și semnăturilor, efectuată de specialiștii în domeniu, asupra responsabilității și a dificultăților cu care se confruntă în fiecare caz în parte precum și asupra grijii pe care trebuie să o manifeste aceștia vis-a-vis de probele și materialele cu care lucrează, deosebit de importante pentru a face posibilă identificarea vinovaților de comitere a infracțiunii și emiterea unor concluzii corecte și legale, apte să ajute la soluționarea justă a problemei investigate, acesta fiind și obiectivul acestei activități.

BIBLIOGRAFIE:

1. <http://www.legeasiviata.in.ua/archive/2018/12-1/13.pdf> - despre practica examinării obiectelor grafoscopice în copii în cadrul expertizei judiciare în Republica Moldova
2. <http://legeasiviata.in.ua/archive/2019/7-1/7.pdf> - despre expertiza grafoscopică judiciară: fundamente teoretice și metodologice
3. <http://ctcej.politia.md/ro/content/examinarea-grafoscopica%C4%83> - despre examinarea grafoscopică
4. <https://www.avocato.ro/blog/expertiza-grafoscopica-semnaturii/> - despre expertiza grafoscopică a semnăturii

5. <https://ulim.md/sju/nr-3-4-2019/pregatirea-materialelor-de-comparatie-in-vederea-dispunerii-expertizei-grafice-a-semnaturii/> - despre pregătirea materialelor de comparație în vederea dispunerii expertizei grafice a semnăturii
 6. <https://servicii.gov.md/ServiceDetails.aspx?id=743d4df7-0ab3-47d1-b1e1-03450d979f55> despre examnarea tehnico-criminalistică grafoscopică în R. Moldova
 7. CHIRILĂ Mihail. *Criminalistică*, Note de Curs Chișinău 2014, (disponibil pe: <https://old.criminology.md/suport/sup22.pdf>)
-

Coordonator științific: ARMEANIC Alexandru, dr., conf. univ.
Academia de Studii Economice din Moldova
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md
e-mail: armeanic@ase.md

THE INTERACTION OF VIRTUAL CURRENCY WITH OFFSHORE

INTERACȚIUNEA MONEDEI VIRTUALE CU ZONELE OFFSHORE

MARGARINT Denis, student, Specialitatea: D

Academia de Studii Economice din Moldova

Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md

e-mail autor: denismargarint0309@gmail.com

Abstract. *With the progressive development of informational technologies, the risks to which the users of these new technologies are exposed increased. The appearance of the first virtual currencies triggered an increase in the society's interest to profit from the advantages of cryptocurrency. These seem like a perfect alternative to fiat money issued by central banks, but they can also present certain risks or potential abuses on the part of users. Criminals were the first to understand the enormous potential of cryptocurrency in operations and transactions that could not be traced by state bodies. Another widely known phenomenon is the involvement of companies in facilitating offshore areas. We believe that this topic would be of interest to both those interested in cryptocurrencies, and business administrators.*

Keywords: *cryptocurrency, offshore, transactions, risks, privacy.*

JEL CLASSIFICATION: K00, G21

INTRODUCERE

Odată cu dezvoltarea progresivă a tehnologiilor informaționale se măresc și riscurile la care se expun utilizatorii acestor noi tehnologii. Un astfel de domeniu îl reprezintă, la ora actuală, monedele virtuale sau mai des întâlnite sub denumirea de criptomonede. Astfel ne propunem să studiem ce tip de valută este, cum funcționează și dacă este sau nu reglementată de legislația națională a Republicii Moldova. Alături de conceptul monedelor virtuale vom explica esența zonelor offshore și încercăm să determinăm care sunt potențialele interacțiuni dintre aceste două definiții care aparent nu au multe în comun.

CONȚINUTUL DE BAZĂ

Conform unui proiect de Lege din Federația Rusă, monedele virtuale sunt definite ca fiind “tipul de activ financiar digital, creat și înregistrat într-un registru distribuit de tranzacții digitale de către participanții la acest registru, în conformitate cu regulile de ținere a unui registru de tranzacții digitale”. O altă noțiune o putem găsi în DIRECTIVA (UE) 2018/843 A PARLAMENTULUI EUROPEAN ȘI A CONSILIULUI în care se stipulează că: “monedă virtuală înseamnă o reprezentare digitală a valorii care nu este emisă sau garantată de o bancă centrală sau de o autoritate publică, nu este în mod obligatoriu legată de o monedă instituită legal și nu deține statutul legal de monedă sau de bani, dar este acceptată de către persoane fizice sau juridice ca mijloc de schimb și care poate fi transferată, stocată și tranzacționată în mod electronic”. [1] O reglementare expresă în legislația Republicii Moldova, legiuitorul nu a prevăzut-o, deși autoritățile publice cunosc de existența criptomonedelor și faptul că cetățenii din Republica Moldova tot mai mult prezintă un interes în a investi în ce le mai cunoscute sau rentabile monede virtuale. Mai mult ca atât, Banca Națională a Moldovei a venit cu unele mesaje care au drept scop avertizarea faptului că domeniul dat nu este controlat de autoritatea menționată și că utilizatorii nu vor putea fi ocrotiți juridic în urma unor pierderi suportate „monedele virtuale prezintă potențiale riscuri pentru investitori legate de volatilitatea prețului și lipsa unei securități adecvate, lipsa reglementării și a supravegherii tranzacțiilor, precum și riscul implicărilor în operațiuni de spălare a banilor și finanțării terorismului. Prin urmare, criptovalutele nu sunt potrivite pentru a fi utilizate ca mijloc de plată și prezintă un grad de investiție extrem de speculativ. Investitorii în aceste active sunt expuși unui risc ridicat de pierdere a mijloacelor investite, fără nicio garanție sau protecție a acestora.”

Monedele virtuale nu trebuie confundate cu monedele electronice care reprezintă o variantă digitalizată a banilor fizici (bancnotelor), care sunt pe larg utilizate de către băncile comerciale în

Republica Moldova și își găsesc reglementarea în *Legea cu privire la serviciile de plată și moneda electronică* nr. 114 din 18.05.2012, unde la articolul 3 se dă definiția monedelor electronice - „valoare monetară stocată electronic, inclusiv magnetic, reprezentând o creanță asupra emitentului, care este emisă la primirea fondurilor, în scop de efectuare a unor operațiuni de plată, și care este acceptată de o persoană alta decât emitentul de monedă electronică”. [2]

Funcționarea unei criptovalute și operațiunile cu aceasta are unele caracteristici specifice care se diferențiază de sistemul financiar-bancar pe care îl cunoaștem de sute de ani. În continuare voi explica „regulile jocului” monedelor virtuale pe exemplul a celei mai populare criptomonede în lume-bitcoin. Bitcoin (token) în analogie cu banii pe care îi cunoaștem reprezintă însuși unitatea monetară, contravaloarea care se achită pentru procurarea unor bunuri și servicii. El nu există material, nu este tangibil și de regulă se poate secționa în zecimi de Bitcoin, sutimi, miimi etc. (în dependență de valoarea pe care o persoană dorește să o transmită alteia). Apariția unui Bitcoin se datorează unor operații foarte complexe realizate de algoritmi și programe și include o activitate continuă a mai multor calculatoare, numite și ferme de mineri, din engleză mining farms. Informația despre totalitatea tranzacțiilor se păstrează într-un registru public criptat – blockchain. Anume acest sistem îi oferă, cât nu ar fi de paradoxal/straniu, o securitate excepțională. Trebuie menționat faptul că sunt publice doar informațiile cu privire la tranzacții (de exemplu, prin aceasta se evita posibilitatea furtului de Bitcoin), pentru că informația despre posesorul portofelului electronic (wallet), cantitatea de Bitcoin pe care o are un utilizator sau alte date cu caracter personal despre utilizator sunt criptate și practic imposibil de urmărit, indiferent de efortul depus. O persoană are nevoie doar de un dispozitiv care are conexiune la internet și de parola personală a portofelului pentru a dispune în mod liber de sursele pe care le are. Din cele anunțate anterior desprindem caracteristicile de baza a monedelor virtuale:

- este un cod de programe care rezultă din calcule matematice;
- există un registru distribuit de tranzacții digitale, ținut de participanții la acest registru;
- este un activ financiar digital;
- formează obiectul posesiei;
- reprezintă o măsură descentralizată a valorii adică nu este emis sau controlat de către vreo Banca Centrală/Națională;
- poate fi transferat, stocat, tranzacționat în mod electronic;
- asigură anonimitatea utilizatorilor.

În comparație cu Republica Moldova, unele state vecine nu s-au limitat doar la avertizarea cetățenilor asupra riscurilor ce le poate implica operațiunile cu criptomonede, ci au ținut să reglementeze acest sector. Printre primele din statele CSI a fost chiar Republica Belarus, care este cunoscută pentru puternicul său potențial în sferile IT, aici a fost creat un Hi-Tech Park. Hi-Tech Park este un regim fiscal și juridic special pentru dezvoltarea afacerilor IT în Belarus. Nu este o zonă economică liberă, ci este o jurisdicție care funcționează conform principiului extraterritorialității. Companiile și antreprenorii individuali înregistrați în parc pot utiliza preferințele oferite acestora indiferent de locația biroului lor din Belarus. Revenind la legislația Republicii Belarus identificăm actul normativ *Decretul Președintelui Republicii Belarus nr. 8/2017 cu privire la dezvoltarea economiei digitale* care la art 2.1 prevede:

„Persoanele juridice au dreptul de a deține tokens-uri (se are în vedere monedele virtuale) și să efectueze următoarele acțiuni : să plaseze propriile tokens-uri în Republica Belarus și în străinătate, să le stocheze în portofele virtuale, prin operatori de platforme criptografice, operatori de schimb de criptomonede din Hi-Tech Park, să desfășoare alte activități neinterzise de lege precum înstrăinarea, cumpararea de tokens-uri și alte operațiuni conexe.” [3]

La articolul următor – 2.2 găsim și posibilitățile persoanelor fizice de a interacționa cu monedele virtuale.” Persoanele fizice au dreptul să dețină tokens-uri și, ținând cont de prezentul decret, pot efectua următoarele operațiuni: minerit, depozitare de tokens-uri în portofele virtuale, schimb de tokens-uri cu alte tokens-uri, achiziționarea acestora, înstrăinarea pentru ruble bielorusă, valută străină, monedă electronică, donații și lasarea de moștenire. Tot în acest act normativ se stipulează că activitatea de mining fără implicarea unor persoane juridice nu este recunoscută în calitate de

activitate de întreprinzător, respectiv monedele provenite din aceste activități nu sunt supuse declarației. Din cele menționate mai sus rezultă că statul Belarus a oferit undă verde utilizatorilor și le-a creat un mediu favorabil pentru dezvoltarea acestei noi direcții”. [3]

Un fenomen cunoscut și foarte des întâlnit în economia mondială sunt *zonele offshore*. Într-o epocă dominată de taxe sufocante, controale exigente asupra tranzacțiilor și aspecte legate de confidențialitate, o companie offshore poate fi un instrument valoros pentru protejarea afacerilor și profiturilor acumulate. În egală măsură, ar putea fi o acoperire a unor activități ilicite, infracționale. O *zonă offshore* sau un *paradis fiscal* este orice teritoriu care percepe impozite reduse sau chiar zero impozite pe toate sau pe unele categorii de venituri, are un anumit nivel de secret bancar sau comercial, cerințe minime din partea băncii centrale și nici un fel de restricții asupra schimburilor valutare.[4]

Cu alte cuvinte, este vorba despre întreprinderi care nu desfășoară activități comerciale în țară în care au fost înregistrate și care, din punct de vedere al actelor comerciale, sunt considerate ca fiind firme străine. Deci, zonele offshore sunt niște țări sau teritorii, care atrag afacerile internaționale prin diferite facilități, spre exemplu facilități fiscale. La fel aceste țări asigură o confidențialitate înaltă. O companie offshore nu realizează venituri în țara în care a fost înmatriculată. Zonele offshore se mai numesc și paradisuri fiscale, jurisdicții de offshore sau teritorii de offshore. Uneori se recurge la tranzacționarea banilor prin zone offshore pentru a șterge urmele unor infracțiuni cu conținut economic, iată de ce statele încearcă să supravegheze tendințele de evoluție a afacerilor care interacționează cu aceste paradisuri fiscale.[5]

În acest sens a fost creat Grupul de Acțiune Financiară. Grupul de Acțiune Financiară (GAFI) este o organizație interguvernamentală fondată în 1989 din inițiativa statelor din G7 în scopul creării unui organ polițienesc efectiv care să fie capabil să combată spălarea de bani și finanțarea terorismului. Sediul organizației este situat la Paris, în edificiul Cartierului General al OCDE. Această organizație facilitează cooperarea internațională a statelor în scopul prevenirii dar și a combaterii infracțiunilor economice. Un act important pentru statele membre, dar și restul jurisdicțiilor îl reprezintă așa numitele liste gri și negre. În lista gri sunt nominalizate statele care nu au făcut față celor circa 49 de criterii de transparență și colaborare în atingerea scopurilor sus menționate, actualmente 48 de state și jurisdicții (Cipru, Liechtenstein, Malta, Elveția, Jersey, Insulele Britanice Virgine, insulele Cayman etc.) În lista neagră sunt trecute statele care au refuzat absolut cooperarea și prezentarea datelor solicitate, în prezent doar Iranul și Coreea de Nord fac parte din această listă.

Autoritățile din întreaga lume se tem că monedele virtuale ar putea deveni noile paradisuri fiscale. Doar că acest fenomen se întâmplă deja. Congresul american a organizat chiar audieri în luna martie 2018, iar secretarul Trezoreriei, Steven Mnuchin, a cerut celor mai mari 20 de economii ale lumii să colaboreze pentru a se asigura că monedele virtuale nu devin următorul cont bancar elvețian. [6] Infracții au fost primii care au simțit potențialul monedelor virtuale, iar implicarea lor a crescut constant. De aceea, o mai bună supraveghere a platformelor de tranzacționare ar ajuta la legitimizarea industriei.

Asemenea tranzacțiilor cu numerar, tranzacțiile cu criptomonede sunt anonime, aceasta ar putea duce la apariția unor noi metode de spălare de bani. Problema investigării unei infracțiuni în care s-au utilizat ca surse monedele virtuale îl constituie faptul că registrul public Blockchain nu are un administrator unic, astfel nu avem o entitate care să răspundă civil, contravențional sau penal. Utilizarea banilor virtuali pentru a stoca activele evoluează rapid, prin introducerea așa-numitelor monede de confidențialitate. Informația din blockchain a monedelor de confidențialitate o pot vizualiza doar administratorii. O estimare a companiei Greyscale Investments relatează că aproximativ 10 trilioane de dolari americani sunt deținute offshore.

CONCLUZII

Dacă după natura sa criptomonedele permit gestionarea conturilor în scopuri infracționale, atunci în combinație cu companiile offshore, paradisurile fiscale și practica internațională care sa dezvoltat de-a lungul sutelor de ani, monedele virtuale ar crea pentru beneficiarii finali o dublă protecție, iar pentru state un dublu pericol. Anume aspectul de confidențialitate, atât în cazul monedelor virtuale, cât și în cazul zonelor offshore crează dificultate pentru organele de control statale.

Daca statele lumii, inclusiv Republica Moldova nu vor acționa prin controlul acestui fenomen, reglementarea prin legi și hotărâri ai băncilor centrale, atunci riscăm să creăm, prin inacțiunea autorităților, medii extrem de favorabile pentru spălari de bani, eschivarea de la taxe și impozite, finanțarea terorismului și alte infracțiuni cu caracter economic.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

- [1] Regulament al parlamentului european și al consiliului privind piețele criptoactivelor și de modificare a Directivei (UE) 2019/1937
- [2] *Legea cu privire la serviciile de plată și moneda electronică* nr. 114 din 18.05.2012 // Monitorul Oficial al Republicii Moldova în vigoare din 14.09.2013
- [3] Декрет президента республики беларусь 21 декабря 2017 г. № 8
- [4] BIȘA C., *Utilizarea paradisurilor fiscale între evaziune fiscală legală și fraudă fiscală*, București, BMT Publishing House, 2005, 594p.
- [5] SCRIPLIUC I., Aportul zonelor offshore la dezvoltarea economiei. In: Interuniversitaria. Ediția 08, 12 mai 2012, Bălți. Bălți, Republica Moldova: Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți, 2013, pp. 167-175
- [6] NEACȘU C., *Infracțiuni de evaziune fiscală și spălare a banilor săvârșite prin intermediul companiilor offshore*, București C.H. Beck, 2019, 366p.

Coordonator științific: ARMEANIC Alexandru, dr., conf. univ.
Academia de Studii Economice din Moldova
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md
e-mail: armeanic@ase.md

PREVENTION AND COMBAT OF TRAFFICKING IN HUMAN BEINGS IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA

PREVENIREA ȘI COMBATEREA TRAFICULUI DE FIINȚE UMANE ÎN REPUBLICA MOLDOVA

DANILA Victor, student, Specialitatea: D

Academia de Studii Economice din Moldova

Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md

e-mail autor: victor.danila.99@mail.ru

Abstract. Trafficking in human beings is a flagrant violation of human freedom and dignity, a serious form of crime, a threat to the security and sustainable development of society, but also a transnational danger.

Key words: criminal offence, prevention, freedom, human being, illegal migration, victim, human rights.

JEL CLASSIFICATION: K14, K38

INTRODUCERE

Conceptul de trafic nu este unul nou, pentru prima dată fiind utilizat în secolul XVI, în calitate de sinonim pentru comerț, astfel, acest termen nu avea conotații negative. Totuși, către sec. XVII traficul a început a fi asociat cu vânzarea ilicită și/sau nelocală a mărfurilor, deși, la începuturi, prin trafic se înțelegea, în mare parte, vânzarea de droguri și arme, către sec. XIX această noțiune mai includea și comerțul cu ființe umane tratate ca bunuri și vândute în sclavie. Acest comerț „tradițional” cu sclavi a fost scos în afara legii spre finele sec. XIX. La începutul sec. XX, termenul de trafic se referea, de obicei, la „comerțul de sclavi albi”, care reprezenta circulația peste frontierele internaționale a femeilor și copiilor în scopul practicării prostituției, doar spre finele anilor 90 traficul a fost asociat cu prostituția și exploatarea sexuală a femeilor și copiilor [1, p. 8]. Traficul de ființe umane este un fenomen dezastruos de cunoscut în ultimul deceniu este un fenomen destul de complex, subiect al acestui fenomen poate deveni orice persoană. Astfel traficul de ființe umane prezintă o infracțiune periculoasă, care duce în mod esențial la încălcarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului.

CONȚINUTUL DE BAZĂ

Traficul de ființe umane continuă să rămână pentru Republica Moldova o problemă complexă, a cărei soluționare nu trebuie amânată. Republica Moldova rămâne o țară de origine a traficului de ființe umane. În majoritatea cazurilor, victime ale traficului devin persoane vulnerabile, iar victime ale traficului în scopul exploatarei prin cerșit devin minorii. Una dintre principalele valori ale societății democratice este libertatea umană, iar principala funcția statului este asigurarea libertății persoanei. Anual, milioane de oameni din întreaga lume devin victime ale traficului de ființe umane, majoritatea o constituie femeile, deși nu este exclus să fie traficați și bărbații. În Republica Moldova, în ultimii ani s-au făcut pași concreți în vederea prevenirii, combaterii și sancționării traficului de ființe umane, astfel, a fost creat Comitetul național pentru combaterea traficului de ființe umane, a fost adoptat Planul național de acțiuni pentru combaterea traficului de ființe umane. Totuși, luând în considerație că cele mai vulnerabile în acest context se dovedesc a fi persoanele de vârstă reproductivă, fiind pusă în pericol securitatea demografică a Republicii Moldova, se impune aplicarea mijloacelor de maximă eficiență, a celor juridico-penale, în vederea contracarării proliferării fenomenului traficului [2, p. 140].

„Traficul de persoane” înseamnă recrutarea, transportarea, transferul, adăpostirea sau primirea persoanelor prin amenințare cu forța sau prin folosirea forței sau a altor forme de constrângere, prin răpire, fraudă, înșelăciune, abuz de putere sau situația de vulnerabilitate sau prin oferirea sau acceptarea de plăți sau foloase pentru obținerea consimțământului unei persoane care deține controlul

asupra unei alte persoane în scop de exploatare. Exploatarea va include, cel puțin, exploatarea prostituției altora sau alte forme de exploatare sexuală, munca sau servicii forțate, sclavie sau practici similare sclaviei, servitute sau prelevarea organelor [3, p.12].

Astfel, în conformitate cu Protocolului pentru prevenirea, suprimarea și pedepsirea traficului de persoane, adițional Convenției ONU împotriva criminalității transnaționale organizate (Protocolul de la Palermo, 2000) prevede [4, art.9]:

- Statele Părți stabilesc politici, programe și alte măsuri de ansamblu pentru prevenirea și combaterea traficului de persoane și protecția victimelor traficului de persoane, în special a femeilor și copiilor, împotriva unei noi acțiuni ale cărei victime ar putea fi.
- Statele Părți depun eforturi pentru a lua măsuri, precum cercetări, campanii de informare și campanii prin mass-media, precum și inițiative sociale și economice, în scopul prevenirii și combaterii traficului de persoane.
- Statele Părți întăresc măsurile, pe calea unei cooperări bilaterale sau multilaterale, pentru remedierea factorilor care fac persoanele, în special femeile și copiii, vulnerabile în fața traficului, precum sărăcia, subdezvoltarea și inegalitatea șanselor.
- Statele Părți adoptă sau întăresc măsurile legislative ori altele, precum măsuri de ordin educativ, social sau cultural, pe calea unei cooperări bilaterale ori multilaterale, pentru a descuraja cererea care favorizează orice formă de exploatare a persoanelor, în special a femeilor și a copiilor, care are ca scop traficul.

În conformitate cu Convenției Consiliului Europei privind măsurile contra traficului de ființe umane cooperarea internațională prevede [5, art.17]:

1. Părțile vor coopera, conform prevederilor Convenției privind măsurile contra traficului de ființe umane și potrivit instrumentelor internaționale și regionale aplicabile și acordurilor convenite în temeiul legislației uniforme și reciproce și legislației lor naționale, în cea mai mare măsură posibilă, în scopul desfășurării investigațiilor sau procedurilor privind infracțiunile stabilite în conformitate cu această Convenție, inclusiv sechestrarea și confiscarea.
2. Părțile vor coopera în cea mai mare măsură posibilă potrivit prevederilor tratatelor internaționale, regionale și bilaterale de extrădare și asistență juridică reciprocă în materie penală aplicabile, referitor la infracțiunile stabilite în conformitate cu Convenției privind măsurile contra traficului de ființe umane.
3. Dacă o Parte, care condiționează extrădarea sau asistența juridică reciprocă în materie penală de existența unui tratat, primește o solicitare de extrădare sau de acordare a asistenței juridice în materie penală de la o Parte cu care nu a încheiat un astfel de tratat, aceasta poate considera Convenției privind măsurile contra traficului de ființe umane drept o bază legală pentru extrădare sau asistență legală reciprocă în materie penală în ceea ce privește infracțiunile stabilite în conformitate cu Convenție, acționând pe deplin conform obligațiilor sale potrivit dreptului internațional și conform condițiilor prevăzute de legislația națională a Părții solicitate.

Cod penal al Republicii Moldova prevede infracțiunea de trafic de ființe umane reprezintă: recrutarea, transportarea, transferul, adăpostirea sau primirea unei persoane, cu sau fără consimțământul acesteia, în scop de exploatare sexuală comercială sau necomercială, prin muncă sau servicii forțate, pentru cerșetorie, în sclavie sau în condiții similare sclaviei, de folosire în conflicte armate sau în activități criminale, de prelevare a organelor sau țesuturilor, săvârșită prin: aplicarea violenței nepericuloase pentru viața sau sănătatea persoanei ori cu amenințarea aplicării violenței; răpire; sustragerea, tăinuirea, degradarea sau distrugerea documentelor; ținerea în servitute, în scopul întoarcerii unei datorii; amenințare cu divulgarea informațiilor confidențiale familiei victimei sau altor persoane fizice sau juridice; înșelăciune; abuz de poziție de vulnerabilitate sau abuz de putere, dare ori primire a unor plăți sau beneficii pentru a obține consimțământul unei persoane care deține controlul asupra

altei persoane [6, art.165 alin.1]. Se pedepsește cu închisoare de la 6 la 12 ani, cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 2 la 5 ani, iar persoana juridică se pedepsește cu amendă în mărime de la 200 000 lei la 300 000 lei, cu privarea de dreptul de a desfășura o anumită activitate, sau cu lichidarea persoanei juridice.

Conform reglementărilor cod penal al Republicii Moldova prevede infracțiuni de trafic de copii la art. 206, privind recrutarea, transportarea, transferul, adăpostirea sau primirea unui copil, precum și darea sau primirea unor plăți ori beneficii pentru obținerea consimțământului unei persoane care deține controlul asupra copilului, în scopul: exploatării sexuale comerciale sau necomerciale; exploatării prin muncă sau servicii forțate; practicării cerșetoriei sau în alte scopuri josnice; folosirii ilegale în testări sau experimente medicale ori științifice; exploatării în sclavie sau în condiții similare sclaviei; folosirii în conflicte armate; folosirii în activitate criminală; prelevării organelor, țesuturilor și/sau celulelor umane; adopției ilegale. Se pedepsește cu închisoare de la 10 la 12 ani, cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 2 la 5 ani, iar persoana juridică se pedepsește cu amendă în mărime de la 200 000 lei la 300 000 lei, cu privarea de dreptul de a desfășura o anumită activitate, sau cu lichidarea persoanei juridice.

Conform datelor Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova infracțiuni săvârșite împotriva traficului de copii începând din anul 2017 s-a constatat 58 infracțiuni, în anul 2018 s-a constatat 44 infracțiuni, iar în 2019 s-a constatat 32 infracțiuni. Prezinta informație privind numărul infracțiunilor săvârșite este în descreștere [7].

În conformitate cu Legea privind prevenirea și combaterea traficului de ființe umane, se realizează în baza următoarelor principii: respectarea drepturilor și a libertăților fundamentale ale omului; respectarea interesului superior al copilului; confidențialitatea informației cu privire la viața privată a victimelor și a prezumatelor victime ale traficului de ființe umane; legalitatea; accesul liber la justiție; nediscriminarea; abordarea multidisciplinară și intersectorială; accesul necondiționat la protecție și asistență pentru victimele traficului de ființe umane; abordarea egală a tuturor formelor și tipurilor de trafic național sau transnațional de ființe umane, legat sau nu de crima organizată; cooperarea internațională. atribuțiile autorităților administrației publice în domeniul prevenirii și combaterii traficului de ființe umane [8, art. 4].

Cadrul instituțiilor din Republica Moldova de prevenire și combatere traficului de ființe umane au un rol important prin exercitarea atribuțiilor în conformitate cu legile aceste instituții sunt Comitetul național pentru combaterea traficului de ființe umane, Comisiile teritoriale pentru combaterea traficului de ființe umane, Ministerul Afacerilor Interne, Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene, Serviciul de Informații și Securitate, Agenția Servicii Publice, Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale, Ministerul Educației, Culturii și Cercetării, Ministerul Economiei și Infrastructurii, Ministerul Justiției, Procuratura Generală și organizațiilor necomerciale acestea sunt instituțiile competente de de prevenire și combatere traficului de ființe umane în Republica Moldova. Pincipalele elementele care creează condițiile în care traficul se poate dezvolta prezintă următoarele caracteristici [1, p. 62]:

- mari discrepanțe economice între țările de origine și cele de destinație;
- restricționarea oportunităților de migrare legală în țările de destinație;
- persoane dezavantajate din punct de vedere economic, ce nu pot migra din țara de origine în cea de destinație prin mijloace proprii;
- factori sociali determinativi, cum ar fi presiunea economică la care sunt supuse familiile cu prea mulți copii;
- organizații criminale exploatare, prezente atât în țările de origine, cât și în cele de destinație, care oferă accesul către piețele de muncă din țările de destinație.

Factorii care contribuie la apariția fenomenului traficului de ființe umane pot fi divizați: factori de îndemn (șomajul, discriminarea pe piața muncii, factori sociali, țările în tranziție, discriminare sexuală, violența) și factori de ademenire (cererea de forță de muncă ieftină sau de alte servicii exploatare, realizarea avantajelor pe care le oferă viața în statele vestice bogate).

Probleme identificate:

- 1) Populația nu este informată suficient cu privire la evoluția fenomenului traficului de ființe umane și riscurile existente.
- 2) Nu sunt întreprinse măsuri suficiente de informare a angajatorilor asupra răspunderii juridice, pentru diminuarea cererii în scop de exploatare prin muncă în interiorul țării.
- 3) Angajatorii din sectoarele agricol și zootehnic nu sunt informați suficient în vederea sporirii cunoștințelor asupra angajării legale și evitării exploatarei prin muncă.
- 4) Colaborarea insuficientă a instituțiilor publice cu mass-media în vederea reflectării fenomenului traficului de ființe umane.
- 5) Diaspora este informată insuficient despre fenomenul traficului de ființe umane, consecințele acestuia și instanțele la care ar putea să se adreseze în caz de necesitate.

CONCLUZII/RECOMANDĂRI

Traficul de ființe umane este unul din cele mai îngrijorătoare probleme de ordin social, această problemă se califică ca încălcare gravă a drepturilor omului ce prezintă infracțiuni periculoase, fapt care nu poate fi acceptată.

Statistica din Republica Moldova privind numărul infracțiunilor săvârșite împotriva traficului de copii este în descreștere, astfel putem constata că actele normativ-juridice ale Republicii Moldova au receptat exigențele și standardele internaționale și europene referitor la prevenirea și combaterea traficului de ființe umane. Pentru securitatea statului, este necesar de a intervine până la apariția amenințărilor, deoarece aceasta se asigură prin măsurile de prevenire.

Prevenirea traficului de ființe umane se exercită prin informarea publicului larg, se realizează prin intermediul mijloacelor de informare în masă difuzare video TV, articole în presă, publicarea informațiilor și a publicității sociale pe panourile publicitare, în rețelele de socializare.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. VIDAICU M., DOLEA I. Combaterea traficului de ființe umane (drept material și drept procesual). Chișinău: „Nova Imprim” SRL, 2009, 192 p.
2. BRĂNZĂ S., ULIANOVSKI X., STATI V., ȚURCANU I., GROSU V. Drept Penal. Partea Specială Ediția a II-a, Chișinău: Cartier juridic 2005, 804 p.
3. COSTACHI J., VIRDOGA I., GUȚU D., BALAN E. Prevederi legislative privind combaterea traficului de ființe umane. Chișinău Ed. Trigraf, 2006, p. 175;
4. Protocol Nr. 399 din 15-11-2000, privind prevenirea, reprimarea și pedepsirea traficului de persoane, în special al femeilor și copiilor, adițional la convenția națiunilor unite împotriva criminalității transnaționale organizate, Publicat : 30-12-2006 în Tratatul Internațional Nr. 35 art. 399. În vigoare pentru Republica Moldova din 16 octombrie 2005.
5. Convenția Consiliului Europei împotriva traficului de organe umane, în cadrul celei de a 1205-a reuniuni a Viceministrilor Adoptată de Comitetul de Miniștri la 9 iulie 2014. Încheiată de Republica Moldova la 25 martie 2015.
6. Codul Penal al Republicii Moldova, Publicat : 14-04-2009 în Monitorul Oficial Nr. 72-74 art. 195 Modificat LP257 din 16.12.20, MO353-357/22.12.20 art.288; în vigoare 01.01.2021.
7. Biroul Național de Statistică din Republica Moldova prezintă informația privind numărul infracțiunilor săvârșite traficului de copii:
https://statbank.statistica.md/PxWeb/pxweb/ro/30%20Statistica%20sociala/30%20Statistica%20sociala_12%20JUS_JUS010/JUS010900.px/?rxid=2345d98a-890b-4459-bb1f-9b565f99b3b9 (vizat 01.04.2021)
8. Lege Nr. 241 din 20-10-2005 privind prevenirea și combaterea traficului de ființe umane, Publicat : 09-12-2005 în Monitorul Oficial Nr. 164-167 art. 812, Versiune în vigoare din 20.04.18 în baza modificărilor prin LP32 din 16.03.18, MO126-132/20.04.2018.

Coordonator științific: NASTAS Andrei, dr., conf. univ.

Academia de Studii Economice din Moldova

Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md

e-mail: nastas.andrei@ase.md

JUDICIARY REFORM - FAILURES AND ACHIEVEMENTS

REFORMA PUTERII JUDECĂTOREȘTI – EȘECURI ȘI REALIZĂRI

DANILA Victor, student, Specialitatea: D

Academia de Studii Economice din Moldova

Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md

e-mail autor: victor.danila.99@mail.ru

Abstract. It is indisputable that in recent years, the judiciary, in which we should have independent, impartial and irremovable judges and have authority, as such no longer enjoys authority. The judiciary has not yet become a guarantor of social equity.

Key words: the judiciary, failures, achievements, justice, social equity, integrity.

JEL CLASSIFICATION: K00

INTRODUCERE

În perioada 2011–2016, în Republica Moldova a fost implementată Strategia de reformă a sectorului justiției, al cărei obiectiv a fost edificarea „unui sistem de justiție accesibil, eficient, independent, transparent, profesionist și responsabil față de societate, care să corespundă standardelor europene, să asigure supremația legii și respectarea drepturilor omului” [1]. În prezent, la o distanță de câțiva ani, sistemul judecătoresc a ajuns să fie în dilemă: pe de o parte, presiunea exercitată de societate, care impune reformarea și schimbarea practicilor juridice instituite de ani, ce au dus la criza puterii judecătorești; de pe alta, rezistența și nedorința de schimbare a reprezentanților puterii judecătorești.

CONȚINUTUL DE BAZĂ

În fapt, calitatea actului de justiție în Republica Moldova nu mai are nici o calitate. Profesorul Andrei Negru cu referință la calitatea justiției menționează că aceasta „trebuie privită drept categorie mai complexă în coraport cu calitatea actului de justiție. Calitatea justiției este apreciată prin termenul de justiție consolidată, privită într-un proces dinamic și perpetuu” [2, p.49].

Referință la anumite probleme ale sistemului judecătoresc anunță și profesoara Elena Aramă, care în articolul Interpretarea juridică: de la elemente juridice și politice la bun simț menționează: „În asigurarea drepturilor omului și a triumfului democrației un rol important aparține judecătorului, care nu ar trebui să fie subordonat nimănui, nici parlamentului, nici partidului de guvernământ, nici liderilor politici, să nu fie coruptibili, punând interesele lor patrimoniale mai presus de democrație și demnitatea umană. Anume atașamentul judecătorilor față de valorile fundamentale ale societății a generat în Anglia, SUA o încredere masivă față de puterea judecătorească și a contribuit la menținerea democrației. În paranteze fiind spus, este semnificativă îngrijorarea relativ recentă a unor judecători din Anglia referitor la adresele lor de email ce conțineau „gov.uk”, spunând că ei sunt independenți și nu o parte a guvernului. Detașarea aceasta de puterea politică și preocuparea pentru problemele individului și societății au făcut din judecătorii respectivi instrumentele democrației ... Un element component important al justiției este subiectul care realizează justiția, deci, magistratul. Încrederea în justiție înseamnă mai întâi, încrederea în magistrat, în spiritul său de dreptate și în personalitatea integră a magistratului” [3, pp.42-43].

Începând cu schimbarea guvernării în anul 2009, reforma justiției a figurat în topul priorităților din programele de guvernare. Totuși, Strategia de Reformă a Sectorului Justiției 2011-2016 (SRSJ) a fost adoptată abia la 25 noiembrie 2011 (Legea 231), peste mai mult de doi ani de la schimbarea guvernării. Planul de acțiuni pentru implementarea SRSJ a fost adoptat tocmai la 16 februarie 2012 (Hotărârea nr. 6), iar publicarea acestuia în Monitorul Oficial a avut loc peste alte patru luni, la 5 iunie 2012. Din cauza intrării în vigoare tardive a Planului de Acțiuni pentru implementarea SRSJ, implementarea acesteia a început cu întârziere.

SRSJ a avut ca și obiectiv general edificarea unui sector al justiției accesibil, eficient, independent, transparent, profesionist și responsabil față de societate, care să corespundă standardelor europene, să asigure supremația legii și respectarea drepturilor omului și să contribuie la asigurarea încrederii societății în actul de justiție. SRSJ conținea șapte capitole, care prevedeau activități ce vizează sistemul judecătoresc, justiția penală, accesul la justiție și executarea hotărârilor judecătorești, integritatea actorilor sectorului justiției, rolul justiției în dezvoltarea economică, respectarea drepturilor omului în sectorul justiției și sectorul justiției bine coordonat, bine administrat și responsabil.

Estimările inițiale au arătat că implementarea SRSJ va costa peste EUR 100 mln. În anul 2012, au existat resurse bugetare extrem de limitate pentru implementarea acțiunilor din SRSJ. Aceasta a întârziat implementarea multor activități. Deși Uniunea Europeană a promis în anul 2011 EUR 50 mil, iar ulterior EUR 60 mil pentru a susține implementarea SRSJ, aceste surse au venit cu întârziere. Primul proiect UE de asistență tehnică a venit în Republica Moldova abia în primăvara anului 2013, iar prima tranșă a suportului bugetar a fost primită de Guvern abia în toamna anului 2013, adică peste doi ani de la adoptarea SRSJ. În 2015, mai mulți parteneri de dezvoltare și-au retras suportul bugetar în implementarea SRSJ, iar după anularea rezultatelor alegerilor locale în Chișinău în anul 2018, finanțarea din partea structurilor europene a fost stopată.

În perioada 2015-2020 evoluția puterii judecătorești în Republica Moldova s-a aflat pe o pantă descendentă, situație care se încearcă a fi remediată prin unele propuneri de reformare înaintate de Ministerul de Justiție și adoptate de către Guvern, prin care se propune consolidarea independenței sistemului judecătoresc. Astfel, prin Strategia pentru asigurarea independenței și integrității în sectorul justiției pentru anii 2021-2024 și a Planului de acțiuni pentru implementarea acesteia, adoptată de către Guvernul Republica Moldova în noiembrie 2020 [4], s-a propus o abordare strategică și sistemică într-un nou document de politici a obiectivelor aferente problemelor existente în sistemul judecătoresc, cu stabilirea (definirea) instrumentelor de soluționare și a impactului așteptat, care ar permite stabilirea pe termen mediu a unei viziuni de ansamblu de dezvoltare durabilă a sectorului justiției.

Această Strategie urmează să consolideze și să continue procesele lansate și implementate, care au reprezentat o nouă etapă în edificarea unui sector al justiției modern și care au contribuit la crearea unei noi infrastructuri legislative și instituționale. Consolidarea sectorului judecătoresc determină abordarea mai multor componente ale acestui proces, toate aceste obiective fiind subsumate unui obiectiv general și fundamental, cel al asigurării unui sector al justiției accesibil, transparent, eficient și responsabil. O justiție modernă, în care independența și eficiența să îi fie asigurate, reprezintă mai mult decât un deziderat.

Obiectivul general, direcțiile strategice și obiectivele specifice ale Strategiei țintesc problemele critice și vulnerabilitățile sectorului justiției atestate în rapoartele de evaluare și în discuțiile cu actorii din sector și se concentrează pe asigurarea coerenței și continuității reformelor precedente, pe modernizarea în continuare a sectorului, sporirea eficienței, calității și accesului la sistemul judiciar, precum și se orientează spre noile tendințe moderne abordate în domeniul justiției de mai multe structuri europene.

În rezultatul determinării deficiențelor în sistem pe această direcție se fixează următoarele obiective specifice [5]:

- Facilitarea accesului la justiție a grupurilor vulnerabile și subreprezentate;
- Eficientizarea și simplificarea procedurilor judiciare;
- Îmbunătățirea mecanismelor de executare a hotărârilor judecătorești în materie civilă, contravențională și penală;
- Prezervarea stabilității cadrului normativ și implicarea actorilor din sectorul justiției în evaluarea și formularea propunerilor de amendamente.

Referitor la cea de-a treia direcție strategică - Administrarea eficientă și modernă a sectorului justiției - reforma demarată în anul 2017 cu privire la reorganizarea instanțelor judecătorești prin care numărul judecătorilor a fost redus de la 44 la 15 urmează a fi continuată, anume prin unificarea treptată a

sediilor judecătoriilor, ceea ce va permite crearea premiselor pentru specializarea judecătorilor, repartizarea uniformă a volumului de lucru în instanțele judecătorești, consolidarea capacităților instituționale ale instanțelor judecătorești, asigurarea utilizării cât mai eficiente a fondurilor publice disponibile pentru instanțele judecătorești și reducerea cheltuielilor de întreținere a sistemului judecătoresc.

În același timp, în rezultatul evaluării impactului Legii nr. 76 cu privire la reorganizarea instanțelor judecătorești realizată de Programul pentru Justiție Transparentă au fost identificate o serie de dificultăți cu care se confruntă judecătoriile în urma reformei inițiate fapt care impune întreprinderea mai multor măsuri, inclusiv revizuirea unor circumscripții din perspectiva corespunderii acestora necesităților sistemului și a justițiabilului.

În prezent, o provocare rămâne instituirea echilibrului între numărul judecătorilor și sarcina în continuă creștere a activității acestora. Deși, conform standardelor CEPEJ, media numărului de judecători este comparabilă cu cea a statelor europene, problema deficitului de judecători în unele instanțe continuă să fie un subiect abordat de exponenții sistemului judecătoresc. Nici instituția rezervei judecătorilor nu soluționează problema posturilor temporar vacante de judecători, motiv pentru care urmează a fi analizată din perspectiva deblocării și valorificării fondului de rezervă instituit. Totodată, volumul mare de dosare în unele instanțe și repartizarea inechitabilă a dosarelor între instanțe implică acordarea unui timp minim necesar pentru examinarea acestora de către judecător, deseori în detrimentul calității, dar și creează vulnerabilități de sancționare a judecătorilor, fapt care necesită întreprinderea măsurilor pentru asigurarea unei sarcini de muncă comparabile pentru toți judecătorii din țară.

Un aspect care la fel necesită o atenție sporită îl constituie fortificarea capacităților personalului instanțelor judecătorești. Actul de justiție implică, în realizarea lui, nu numai judecătorii, dar și un spectru larg de personal cu atribuții distincte în cadrul procesului de înfăptuire al justiției. În prezent, în cadrul unor instanțe judecătorești se atestă un deficit acut de personal, fapt semnalat inclusiv de către Consiliul Superior al Magistraturii. Această situație se datorează nivelului mic de salarizare. Având în vedere că, calitatea și finalitatea actului de justiție sunt direct proporționale nu doar cu competențele profesionale ale judecătorului, dar și cu competențele personalului care îl ajută să-și desfășoare activitatea, se impune o investiție și o stimulare proporțională pentru activitatea desfășurată de către personalul instanțelor judecătorești reieșind și din responsabilitățile atribuite prin lege acestora.

Lacunele identificate pe această direcție, au determinat stabilirea următoarelor obiective specifice [5]:

- Continuarea procesului de optimizare a instanțelor judecătorești;
- Asigurarea unei sarcini de muncă comparabile pentru toți judecătorii din țară;
- Creșterea eficienței managementului instituțional în cadrul instanțelor judecătorești.

CONCLUZII/RECOMANDĂRI

Concluzionând, trebuie să subliniem că, odată cu adoptarea Strategiei, actorii-cheie urmează să-și asume rolul de promotori activi ai scopului și obiectivelor acesteia. Este important ca instituțiile-pilon (Parlamentul și Guvernul), potrivit competențelor lor funcționale, să pună presiunea necesară pe autoritățile implementatoare, responsabile de executarea măsurilor din Strategie, astfel încât toate acțiunile programate să fie îndeplinite în volum deplin și în termenele stabilite. Succesul în promovarea și implementarea eficientă a obiectivelor strategiei trebuie să fie susținut de actorii din sectorul justiției interesați în înregistrarea unor progrese calitative și în „purificarea” sistemului de persoane nedemne care îl compromit din lipsa de profesionalism și integritate.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. Legea privind aprobarea Strategiei de reformă a sectorului justiției pentru anii 2011–2016, nr. 231 din 25.11.2011. Publicat : 06-01-2012 în Monitorul Oficial Nr. 1-6 art. 06.
2. NEGRU, A. *Importanța activismului juridic profesional pentru justiția națională*. În: Materialele conferinței științifico-practice: Statul, securitatea și drepturile omului în condițiile societății informaționale. Chișinău: Artpoligraf, 2019. pp. 48-62.
3. ARAMĂ, E. *Interpretarea juridică: de la elemente juridice și politice la bun simț*. În: Materialele conferinței științifico-practice: Statul, securitatea și drepturile omului în condițiile societății informaționale. Chișinău: Artpoligraf, 2019. pp. 41-47.
4. Guvernul a aprobat Strategia pentru asigurarea independenței și integrității în sectorul justiției pentru următorii 4 ani. Disponibil: <https://gov.md/ro/content/guvernul-aprobat-strategia-pentru-asigurarea-independentei-si-integritatii-sectorul> (vizat 01.04.2021).
5. Proiectul pentru aprobarea Strategiei pentru asigurarea independenței și integrității în sectorul justiției pentru anii 2021-2024 și a Planului de acțiuni pentru implementarea acesteia. Disponibil: https://cancelaria.gov.md/sites/default/files/document/attachments/proiectul_617_0.pdf (vizat 02.04.2021).

Coordonator științific: BĂCU Adelina, dr., conf. univ.
Academia de Studii Economice din Moldova
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md
e-mail: bacu.adelina.valentin@ase.md

REFERENCES ON THE IMPACT OF FORENSICS AS AN INTERDISCIPLINARY SCIENCE

REPERE PRIVIND IMPACTUL CRIMINALISTICII CA ȘTIINȚĂ INTERDISCIPLINARĂ

BOLDURESCU Mihaela, studentă, Specialitatea: D

Academia de Studii Economice din Moldova

Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md

e-mail autor: mihaela.boldurescu@gmail.com

Abstract. *Identifying the impact of forensics as an interdisciplinary science, detecting the connection of forensics with other criminal and non-criminal sciences, revealing the importance of forensics in the criminal investigation. The research is focused on presenting the similarities between forensics and other legal sciences like criminal law, criminology, legal medicine etc., and other non-legal sciences like physics, chemistry, mathematics etc., and how these similarities help conduct the criminal investigation and prevent criminal offences.*

Keywords: *forensics, science, criminal law, interdisciplinarity.*

JEL CLASSIFICATION: K14, Y8

INTRODUCERE

Multitudinea problemelor ce trebuie clarificate în cadrul procesului penal necesită utilizarea cunoștințelor din mai multe domenii științifice ca: dreptul penal, dreptul procesual-penal, criminologia, criminalistica, medicina-legală, psihologia, psihiatria, fizica, chimia etc. În cadrul acestor științe, criminalistica ocupă o poziție distinctă, ca oferind anchetei instrumente indispensabile pentru stabilirea realității obiective [1, p. 11]. Criminalistica este știința despre legitățile apariției, acumulării, examinării, aprecierii și folosirii probelor, cât și despre mecanismul infracțiunii, participanții la infracțiune, elaborarea și aplicarea în legătură cu aceasta a metodelor și mijloacelor de descoperire și preîntâmpinare a infracțiunilor [2].

Vorbind despre locul criminalisticii în sistemul științelor naturale și juridice, dar și despre specificul obiectului criminalisticii și al sarcinilor ei, putem determina locul pe care îl ocupă în sistemul științelor actuale, legătura acesteia cu alte științe. Pe de o parte, pe întregul parcurs al evoluției sale, criminalistica a apelat la realizările științelor naturale, fapt care a influențat în mod direct devenirea și dezvoltarea ei, astfel ca în scurt timp să atingă nivelul unei științe moderne. Pe de altă parte, realizările sale sunt destinate combaterii eficiente a actelor sancționate de societate prin norme de drept penal, civil, administrativ etc.

Obiective. Identificarea impactului criminalisticii ca știință interdisciplinară, a conexiunii cu alte științe juridice și nejuridice, și a rolului acesteia în cadrul cercetării penale.

CONȚINUTUL DE BAZĂ

Criminalistica este o știință autonomă, însă împrumută din alte domenii ale științei noțiuni și constatări pe care le adaptează la specificul propriu [3, p. 97]. Cunoștințele criminalistice astăzi pot fi folosite și aplicate nu doar în cadrul urmăririi penale, dar și la probarea oricăror fapte juridice. Prin destinația și sarcinile ce și le asumă, criminalistica este indisolubil legată, în primul rând, de *disciplinele juridice*, în special de dreptul penal, de dreptul procesual penal, criminologie și de alte științe juridice. În al doilea rând, de *științele auxiliare judiciare* — medicina legală, psihologia și psihiatria judiciară și, în al treilea rând, de *științele naturale și tehnice* — fizica, chimia, matematica, biologia, antropologia și altele [4].

Ne propunem să analizăm, în acest articol, câteva repere conceptuale privind corelația criminalisticii cu unele ramuri de drept și științe.

Așadar, distingem o legătură strânsă a *criminalisticii cu dreptul penal*. Atât criminalistica, cât și dreptul penal concură la îndeplinirea politicii penale a statului, specifică unei anumite orânduiri sociale și perioade istorice. Dreptul penal studiază infracțiunile, stabilește elementele constitutive ale acestora, definește și delimitează faptele ce constituie infracțiuni. Criminalistica contribuie, prin mijloace proprii, la descoperirea elementelor constitutive ale infracțiunii prin oferirea probelor obținute prin cercetarea urmelor descoperite la locul săvârșirii infracțiunii, sau prin efectuarea altor acțiuni de urmărire penală. [5]

Conexiunea criminalisticii cu dreptul procesual-penal. Metodele și mijloacele criminalisticii pot fi aplicate doar în limitele permise de normele dreptului procesual-penal. De exemplu, cercetarea la fața locului, constatarea tehnico-științifică, expertiza criminalistică și altele nu pot fi efectuate în afara dispozițiilor Codului de procedură penală. Criminalistica elaborează reguli de efectuare eficientă, pe baze științifice, a activităților de urmărire penală. De exemplu, în cazul audierii învinutului sau inculpatului, în raport cu poziția pe care se situează acesta, se folosesc o serie de procedee tactice de ascultare consacrate de criminalistică, așa cum sunt: prezentarea gradată sau frontală a probelor de vinovăție, tactica complexului de vinovăție, ascultarea încrucișată etc., toate acestea fiind menite să învingă sistemul de apărare al acestuia. Pe de altă parte, dreptul procesual penal preia o serie de reguli consacrate de criminalistică și le conferă valoare de norme juridice, așa cum se întâmplă în cazul ascultării persoanelor în diversele lor calități procesual-penale, al confruntării, reconstituirii ș. a. [6].

Conexiunea criminalisticii cu medicina legală. Legătura criminalisticii cu medicina legală se manifestă pe mai multe planuri. De exemplu, faptele de omor, tâlhărie, sinucidere, viol, etc., sunt cercetate cu participarea obligatorie a specialistului criminalist și a medicului legist. Cercetarea la fața locului a infracțiunilor de omor nu poate fi concepută fără colaborarea dintre specialistul criminalist și medicul legist. Pentru calificarea tuturor stărilor de fapt și împrejurărilor în care s-au săvârșit faptele, pe lângă activitatea de căutare, descoperire, fixare, conservare și interpretare a urmelor, se impune examinarea obligatorie a cadavrului în locul în care a fost descoperit, operațiune care nu poate fi făcută decât de către medicul legist. Criminalistul stabilește împrejurările și modul de săvârșire al faptelor, iar medicul legist determină natura leziunilor, vechimea lor și efectul pe care îl au asupra sănătății, integrității corporale, la cauza și natura morții, fiind indispensabile pentru începerea urmăririi penale și încadrarea juridică a faptei. Expertizele care au ca obiect examinarea urmelor biologice sau identificarea persoanei, după metoda portretului vorbit au de regulă un caracter complex și sunt efectuate deseori de specialiști criminaliști, în colaborare cu medicii legiști.

Conexiunea criminalisticii cu criminologia. Ambele științe studiază fenomenul infracțional prin mijloace specifice, în scopul prevenirii și combaterii acestuia. Criminologia studiază starea, dinamica și cauzele fenomenului infracțional, recomandând măsuri de prevenire corespunzătoare, în timp ce criminalistica se ocupă de cercetarea concretă a infracțiunilor, pe care le studiază în complexitatea lor, evidențiind cauzele și condițiile care le generează sau favorizează, elaborând măsuri specifice de prevenire.

Conexiunea criminalisticii cu psihologia judiciară. În cazul autorilor necunoscuți, cunoștințele de psihologie judiciară sunt indispensabile pentru întocmirea portretului psihologic al făptuitorului cu ajutorul datelor obținute, prin studierea modului de operare folosit la comiterea infracțiunii, a activităților desfășurate de acesta în locul faptei și a urmărilor activității ilicite. În audierea martorului, învinutului sau inculpatului, în efectuarea percheziției, reconstituirii, confruntării etc., sunt necesare cunoștințe temeinice de psihologie judiciară, pentru a stabili atât procedeele tactice care urmează să fie folosite în raport cu conduita învinutului, cât și atitudinea pe care trebuie să o adopte organul de urmărire penală în timpul desfășurării acestor activități. În prezent se conturează o nouă ramură a criminalisticii, denumită *psihocriminalistică*, al cărei obiect de studiu îl constituie adaptarea metodelor specifice psihologiei, la nevoile practice ale activității de cercetare a infracțiunilor.

O legătură strânsă este atestată între știința *criminalisticii cu psihiatria judiciară*. Psihiatria judiciară studiază bolile psihice care reduc sau afectează complet capacitatea de voință sau rațiune a omului, punând la dispoziția justiției date relevante în legătura cu existența sau inexistența responsabilității penale a unei persoane. Totodată, aceasta oferă organului judiciar datele necesare elaborării

metodelor de ascultare a persoanelor cu afecțiuni psihice și luării măsurilor de siguranță care se impun.

Conexiunea criminalisticii cu chimia. Criminalistica folosește descoperirile chimiei în domenii cum sunt cercetarea falsului în acte – când trebuie să cunoaștem rețeta de fabricare a hârtiei și a cernelurilor pentru a putea deosebi între ce este original și ce este fals. Chimia oferă mijloacele necesare pentru descoperirea, relevarea, fixarea și cercetarea urmelor, precum și anumite date referitoare la substanțe toxice, stupefiante, falsuri alimentare, medicamente și alte substanțe de natură organică și anorganică necesare descoperirii și dovedirii activității infracționale.

Conexiunea criminalisticii cu fizica. Criminalistica folosește rezultatele cercetărilor din fizică în domenii cum ar fi fotografia judiciară, efectele laserelor, razelor infraroșii sau radiațiilor atomice folosite în scopuri criminale.

Criminalistica are relații cu științele naturale și cu ramurile lor tehnice, acestea furnizându-i metode, mijloace tehnice și materiale necesare rezolvării sarcinilor preconizate. Cercetările criminalistice, cu precădere cele de laborator, se realizează grație succeselor impresionante ale fizicii contemporane, chimiei, antropologiei, farmacologiei etc. Criminalistica este strâns legată de *științele matematice*. Limbajul matematic este prezent în toate sferile de activitate criminalistică. De exemplu, evidența criminalistică este bazată pe mijloace tehnice moderne de calcul. De asemenea, criminalistica are legături cu știința despre organizarea muncii și cu logica. Legitățile acestora stau la baza recomandărilor criminalistice privind înaintarea și verificarea versiunilor, planificarea activității de cercetare a infracțiunilor, aprecierea rezultatelor examinării comparative a caracteristicilor identificatoare ș.a.

CONCLUZII

Conținând cunoștințe din diferite domenii, criminalistica elaborează și pune în slujba stabilirii adevărului metode și mijloace adecvate situației criminogene. Putem deci afirma că criminalistica este o știință cu caracter pluridisciplinar care, pe bună dreptate, reprezintă „o punte de legătură între științele naturale și științele juridice”, prin intermediul căreia, metodele celor dintâi, în direct sau prin adaptare, își găsesc aplicare în procesul judiciar [7]. Scopul acestei discipline este de a forma o gândire criminalistică combinativă, necesară oricărui om civilizat în epoca modernă. Ritmul cotidian și realitățile criminalității contemporane dictează necesitatea modificării direcțiilor de cercetare științifică, actualizarea manualelor și tratatelor de criminalistică, dar și a procesului de predare a acestei discipline, identificându-se mecanisme de stimulare a motivației studenților față de această știință.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. GHEORGHITĂ M., *Caracteristica și modelul criminalistic al infracțiunilor*. În: Avocatul Poporului, nr. 1-1, 2012, 138 p.
2. *Criminalistica (caiet de seminar)*, USPEE „C. STERE” (FACULTATEA DE DREPT, CATEDRA DREPT PUBLIC), Chișinău, 2017 (disponibil pe: <http://drept.uspee.md/wp-content/uploads/sites/10/2018/12/ghid-metodic-la-cursul-criminalistica.pdf>), 34 p.
3. GOLUBENCO Gh., *Criminalistica națională: probleme și tendințe*. În: Revista SJU, 2015.
4. CHIRILĂ M., *Note de curs – Criminalistică*, IȘPCA (CATEDRA ȘTIINȚE JURIDICE ȘI SECURITATE CRIMINOLOGICĂ), Chișinău, 2014, 64 p. (pdf).
5. *Legătura criminalisticii cu alte științe. Mijloacele tehnice ale criminalisticii*, disponibil pe internet la <https://www.stiucum.com/drept/criminologie/Legatura-criminalisticii-cu-al93679.php>
6. GROSS H., *Gesammelte Kriminalistische Aufsätze*, Leipzig, 1902.
7. DAN E. I., *Criminalistică*, Tîrgu-Mureș, 2015, 111 p.

Coordonator științific: CODREANU Alina, asist. univ.
Academia de Studii Economice din Moldova
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md
e-mail: codreanu.alina@ase.md

YOUTH RIGHTS IN LABOR RELATIONS

ПРАВА МОЛОДЕЖИ В ТРУДОВЫХ ПРАВООТНОШЕНИЯХ

GOTI ȘAN Maria, studentă, Specialitatea: D

Academia de Studii Economice din Moldova

Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu Bodoni, 61, www.ase.md

e-mail autor: gotisangotisan@gmail.com

Abstract. *The issues of the job placement of the underage people affect many participants of this process. The underage people's interest in a job is firstly defined as an opportunity to assert themselves and to acquire some independence from their parents earning some money. Usually the vacancies for teenagers are not required high qualification and are not prestigious. But to find even such positions for the underage people sometimes is quite difficult as the employers are not interested in the teenagers' labour because they face some difficulties in the labour organization for such category of citizens. The most advisable thing to motivate the employers who employ the underage people is for example to set up tax benefits.*

Key words: *youth, employment of minors, employers, labor legislation, ways of employment of minors, employer, motivation.*

JEL CLASSIFICATION: K31 Labor Law

ВВЕДЕНИЕ

Современная социально-экономическая ситуация, заставляет задуматься о поиске работы, не только взрослых людей, но и подростков. Заинтересованность несовершеннолетних в труде заключается в первую очередь в возможности самоутвердиться, приобрести хоть и не значительную, но самостоятельность от родителей или опекунов. Многие школьники, студенты часто задают себе вопрос, как можно совместить учебу с работой? Какие права они имеют в трудовых правоотношениях? Что делать если работодатель нарушает права несовершеннолетнего работника? Как правило, незнания ответов на такие вопросы препятствует не только трудовой деятельности, но и способствует ряду различных проблем. Права молодежи в трудовых отношениях, провозглашены и закреплены в Конституции РМ, в Трудовом Кодексе, а так же в иных нормативных актах, которые содержат нормы трудового права. Согласно общему правилу, трудовой договор заключается, обычно с лицами, которые достигли 16 лет, но при выполнении некоторых условий трудового законодательства, трудовой договор можно заключать, с более юными кандидатами.

СОДЕРЖАНИЕ

В первую очередь хочу отметить, что в рамках трудовых отношений действует принцип равноправия всех работников. Запрещается любая прямая или косвенная дискриминация работника по признаку пола, возраста, расы, цвета кожи, национальности, вероисповедания, политических убеждений, социального происхождения, места жительства, наличия ограничения возможностей, а также по другим критериям, не связанным с профессиональными качествами работника.

Несовершеннолетние в возрасте от 15 до 18 лет, за исключением несовершеннолетних, приобретших гражданскую дееспособность в полном объеме, могут заключать трудовые договоры с работниками с письменного согласия своих законных представителей (родителей, опекунов, попечителей). Можно заключить трудовой договор, и с кандидатами 14 лет, но опять же только с согласия опекунов, родителей, попечителей, и только в том случае, если ребенок будет выполнять работу в свободное от учебы время. Так же важно, что бы, работа не мешала основному процессу обучения и не причиняла вред здоровью ребенка. Заключение трудового договора возможно и до достижения лицом возраста 14 лет. Так, в организациях кинематографии, театрах, театральных и концертных организациях, допускается заключение

трудового договора с лицами, не достигшими возраста 14 с согласия одного из родителей (опекуна, попечителя) и органа опеки и попечительства. Фактически в таком случае трудовой договор заключается не самим малолетним работником, а его родителями. Замечу, в данном случае, нарушается один из главных принципов трудового права - личное заключение трудового договора и выполнение работы личным трудом.

Лица, не достигшие 18 лет, в трудовых отношениях имеют такие же права, как и совершеннолетние, но в области охраны труда, рабочего времени, отпусков и некоторых других условий труда пользуются льготами, установленными законодательством. Таким образом, благодаря целому ряду льгот и гарантий, предоставленных трудовым законодательством, прав у несовершеннолетних существенно больше, чем у совершеннолетних работников.

Каждый раз когда, мы устраиваемся на работу, мы слышим об испытательном сроке. Процедура испытания потенциального сотрудника при приеме на работу говорит о вполне законном праве работодателя определить его профессиональные навыки и соответствие его к той или иной должности. Но не для всех категорий работников работодатель может установить испытательный срок, в том числе испытательный срок запрещается в отношении несовершеннолетнего лица, согласно статья 62 ТК РМ.

Сокращенный рабочий день. Для отдельных категорий работников в зависимости от возраста, состояния здоровья, условий работы и других обстоятельств в соответствии с действующим законодательством и индивидуальным трудовым договором устанавливается сокращенная продолжительность рабочего времени.

Таблица 1. Продолжительность рабочего недели

Работник	Продолжительность сокращенной рабочей недели	
	Если несовершеннолетний не совмещает работу с учебой. (Например, работает во время каникул)	Если несовершеннолетний работает и одновременно совмещает с учебой, получая общее или среднее профессиональное образование
В возрасте до 16 лет	Не более 24 часов	Не более 12 часов
В возрасте от 16 до 18 лет	Не более 35 часов	Не более 17,5 часов

Для работников в возрасте до шестнадцати лет продолжительность ежедневной работы не может превышать 5 часов. Для работников в возрасте от шестнадцати до восемнадцати лет и для работников, занятых на работах с вредными условиями труда, продолжительность ежедневной работы не может превышать 7 часов. Так же, согласно статье 103 части 5 ТК РМ, запрещается работать, в ночное время суток.

В соответствии со статьями 113, 115, 116 ТК РМ, несовершеннолетним работникам должен предоставляться оплачиваемый отпуск в удобное для работников время. Продолжительность ежегодного, оплачиваемого отпуска работника составляет 28 календарных дней. Тем, кто не достиг возраста 18 лет, полагаются дополнительных 3 дня. К тому же, в отличие от совершеннолетних работников, несовершеннолетние могут уйти в отпуск в удобное для них время, вне зависимости от графика отпусков работников предприятия. По общему правилу отпуск работнику предоставляется не ранее, чем по истечении 6 месяцев с момента заключения трудового договора. Однако несовершеннолетние работники имеют право на получение досрочного отпуска, но только по заявлению. Хочу отметить, что запрещается заменять ежегодный отпуск несовершеннолетнего денежной компенсацией и отзываться несовершеннолетнего из отпуска. Необходимо помнить, что помимо ежегодного оплачиваемого отпуска работники в возрасте до 18 лет имеют право на дополнительные оплачиваемые отпуска. Для тех, кто совмещает работу и учебу, согласно статье 181 ТК РМ положен дополнительный отпуск с сохранением среднего заработка.

Согласно статье 253 ТК РМ ребенок, не достигший возраста 18 лет, может быть принят на работу только после обязательного прохождения предварительного медицинского осмотра. Такие медосмотры осуществляются за счёт работодателя.

Одним из обязательных условий труда несовершеннолетних является условие о безопасных и безвредных условиях труда. Согласно статье 255 части (1), части (2), ТК РМ Запрещено применять труд лиц моложе 18 лет на тяжелых работах, на работах с вредными или опасными условиями труда, на подземных работах, а также на работах, выполнение которых может причинить вред их здоровью и нравственности. Перечни тяжелых и особо тяжелых работ, а также работ и рабочих мест, с вредными, и особо вредными условиями труда утверждаются Правительством после консультаций с патронатами и профессиональными союзами. Так же на основании статьи 256 ТК РМ, запрещается направление в служебную командировку работников в возрасте до 18 лет, за исключением работников театральных и концертных организаций.

С несовершеннолетними не может быть заключен договор о полной материальной ответственности; они не могут занимать должности или выполнять работы, связанные с хранением, обработкой, перевозкой или применением в процессе производства переданных им ценностей. В целях охраны здоровья запрещается работа несовершеннолетних по совместительству.

Принципиально важным фактором труда является заработная плата. В соответствии со ст.152 ТК РМ при повременной оплате труда работникам в возрасте до восемнадцати лет заработная плата выплачивается с учетом сокращенной продолжительности ежедневной работы. Труд работника моложе 18 лет, со сдельной оплатой труда оплачивается по расценкам выполняемой им работы, то есть за фактически произведенную продукцию. Как закреплено в ТК РМ, работодатель может за счет собственных средств устанавливать доплаты несовершеннолетним. Только я думаю, что диспозитивность этой нормы вряд ли будет мотивировать работодателя доплачивать несовершеннолетним за счет собственных средств.

Увольнение работников в возрасте до 18 лет (за исключением ликвидации), допускается, только с письменного согласия территориального агентства занятости населения с соблюдением общих условий, предусмотренных ТК РМ. Дополнительные льготы для подростков и молодежи могут устанавливаться коллективными договорами и соглашениями, согласно статье 257 ТК РМ.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

В заключении хочу подчеркнуть, что специалисты отдела по трудоустройству несовершеннолетних граждан каждый год сталкиваются с проблемой уменьшения количества работодателей, желающих трудоустроить подростков. Сказываются и повышенная степень ответственности при организации труда несовершеннолетних работников, и обязанность за счет средств работодателя проводить обязательный медицинский осмотр подростков. Помимо этого, все предприятия, где работают несовершеннолетние, подвергаются обязательной проверке со стороны прокуратуры.

Именно поэтому работодатели не заинтересованы в предоставлении рабочих мест для несовершеннолетних. И помимо причин, что я указала выше, еще и потому, что подростки не имеют необходимого уровня образования и достаточной квалификации; подростки не имеют достаточного опыта; подростки еще не умеют принимать самостоятельные решения; для них установлен укороченный рабочий день и отсутствует испытательный срок.

На мой взгляд, для мотивации работодателей, обеспечивающих рабочие места для несовершеннолетних и снижение для них финансовой нагрузки, было бы целесообразным: прохождение обязательного медицинского осмотра подростков осуществлять за счет бюджета государства, а так же думаю было бы не плохо, введение льгот по уплате налогов и сборов для предприятий, представляющих подросткам работу.

БИБЛИОГРАФИЧЕСКИЕ ССЫЛКИ:

1. Конституция Республики Молдова от 27.08.1994.
2. Трудовой Кодекс Республики Молдова от 28-03-2003 КОДЕКС № 154.

3. Территория науки, 2007, №1 Матвеев С.П., Мещерякова Е.И. ОБРАЗОВАНИЕ И ТРУД: ПРАВА НЕСОВЕРШЕННОЛЕТНИХ В ТРУДОВЫХ ОТНОШЕНИЯХ Воронежский институт МВД России.
 4. Балашов К.В. Нормативное регулирование условий занятости несовершеннолетней молодежи в России // Законность и правопорядок в современном обществе. 2012. № 8. С. 199–202.
 5. Международный пакт о гражданских и политических правах: Резолюция Генеральной Ассамблеи ООН от 16 декабря 1966 г. № 2200 (XXI) Доступ из справ.-правовой системы «Консультант Плюс».
-

Coordonator științific: TIGHINEANU Alexandra, dr., conf.univ.
Academia de Studii Economice din Moldova
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md
e-mail: tighineanu.alexandra.grigore@ase.md

SECȚIUNEA 6: CONTRIBUȚIA TIC ÎN DEZVOLTAREA ECONOMIEI DIGITALE

THE DEVELOPMENT OF PRACTICAL SKILLS WITHIN THE ACADEMIC WEB FACTORY

DEZVOLTAREA ABILITĂȚILOR PRACTICE ÎN CADRUL WEB FACTORY ACADEMIC

¹OZERENSCAIA Daria, studentă, Specialitate: CIB
e-mail autor: ozereascaia.daria@ase.md

²COLESNICOVA Vlada, studentă, Specialitate: Infa
e-mail: colesnicova.vlada@ase.md

^{1,2} Academia de Studii Economice din Moldova
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md

Abstract. *Training the practical skills of young ICT specialists based on the synergy of the educational process of the ICT faculty and the practical internships within the university innovation laboratory. Strengthening the university education system with the accumulation of practical experience in order to train professional skills during the studies in ICT specialties for faster adaptation to the demands of the digital labor market. Promoting the ideas of the educational system that involves both formal and informal study. In the conditions of rapid development of the digital economy, it is necessary to train young creative teams participating in real, out-sourcing projects, developed within the eight resident companies of the IT4BA Innovative Incubator within ASEM, by forming the Web Factory laboratory.*

Keywords: *ICT, educational method, practical internships, equality on labour market, out-sourcing project.*

JEL CLASSIFICATION: R13, O35.

INTRODUCERE

Importanța: We aim to form a national project for the involvement of young people, for the extension of online services and the development of skills at the level of the school group. Based on the group of initiatives associated with | IT4BA and the technical ICT base (computer room, server, scanners, etc.) and the main staff in collaboration with 8 resident companies.

Obiective: Organizing a cycle of lessons according to the principle (Training for trainers) for the implementation team (young students and teachers from ASEM), with the development of courses and services for training practical web design, marketing, website creation and promotion, social media marketing, etc.

CONȚINUTUL DE BAZĂ

1. Analiză succintă a surselor bibliografice în domeniul problemei cercetate;

Începutul secolului XXI este marcat de pornirea celei de-a patra revoluții industriale, având la bază inovații din domeniul cibernetic : rețele de socializare, criptomonede, servicii virtuale, industria jocurilor video, telefoanele inteligente etc. Rețelele globale și locale de calculatoare încep să fie utilizate pe scară largă în diverse domenii. Datorită progresului și noilor tehnologii, viața umană, precum și sfera sa de activitate se schimbă și se simplifică. Multe profesii au dispărut deja de pe piața muncii, mașina înlocuind omul în muncă manuală complexă, oferind astfel oportunități de dezvoltare în domeniul muncii intelectuale. În consecință, pe piață încep să apară noi profesii legate de tehnologie și cibernetică.

Dezvoltarea potențialului uman este una din prioritățile de bază ale procesului de modernizare a sistemului educațional din Europa, având ca obiectiv principal transformarea economiei europene în una dintre cele mai puternice economii mondiale, bazată pe cunoștințe și dezvoltarea capacităților. Politicile educaționale judicioase, promovate de stat, asigură progresul tehnico-științific în toate sferile sociale și economice.

Astăzi, viitoarea forță de muncă sub forma unui student sau elev are ocazia să dobândească atât cunoștințe teoretice, cât și practice în domeniile menționate, deschizând astfel calea pentru noi domenii de activitate și locuri de muncă.

În afară de cunoștințele acumulate și oferite de către Instituțiile de învățământ superior, majoritatea studenților participă la multe cursuri suplimentare care sunt plătite. De aici reiese:

- a) cunoștințele oferite în cadrul programei universitare, structura cărei reprezintă 70% aplicații teoretice, nu sunt suficiente pentru formarea completă a unui specialist în domeniul IT sau programare.
- b) majoritatea cursurilor IT sau de programare nu sunt utile, sau repeat doar structura învățământului universitar, însă la fel majoritatea sunt cu plată. Acest fapt demonstrează că studentul/elevul în căutare de studii necesare poate plăti pentru acele cursuri care nu îi va oferi mai multe decât cele oferite la universitate.

Dar ce să facă cei care nu au posibilitatea de a plăti bani mari companiilor care oferă, sau nu oferă în deajuns studii pentru formare personală?

Scopul principal al deschiderii și lansării acestui laborator este de a oferi cunoștințe mai mult practice atât elevilor care sunt pasionați de acest domeniu al informațiilor cibernetice, cât și studenților care nu au suficiente cunoștințe furnizate de programul universitar.

Acest laborator va îndeplini 3 funcții principale pentru formarea ulterioară a unui specialist de rang înalt:

- 1) formarea sinergiei între procesul educațional al facultății TIC și a stagerilor practice în cadrul laboratorului inovațional universitar
- 2) adaptarea mai rapidă la solicitările pieței economiei digitale de muncă
- 3) lichidarea discrepanței dintre cerințele pieții și cunoștințele academice în domeniul TIC

2. Descrierea metodelor de cercetare utilizate;

Potrivit dicționarului explicativ Oxford, un ecosistem este definit ca "o rețea complexă sau un sistem de interconectare". Există și alte explicații, ca de exemplu; "sistem sau rețea de părți interactive" - sau cu alte cuvinte, lucruri sau obiecte într-un singur mediu care trebuie să interacționeze și să se conecteze unul cu celălalt.

În orice ecosistem, organismele vii interacționează cu orice alt obiect în mediul lor comun. În conformitate cu acest principiu, ecosistemul educațional se referă la un mediu integrat, în care toate obiectele: elevi, profesori, administratori, bibliotecari, părinți (biocenoză) - interacționează între ele, precum și cu o multitudine de produse inovatoare, tehnologii, tehnici de formare și alte elemente ale ecosistemului educațional, care determină condițiile de învățare (biotopul). În acest caz, în locul schimbului de energie între componentele ecosistemului natural, în ecosistemul educațional, se are în vedere schimbul de informații. Alte analogii sunt, de asemenea, destul de transparente.

La baza acestui concept se află principiul, conform căruia în prezent baza atotcuprinzătoare, care determină învățarea, este mediul înconjurător, care include toate realizările științifice și tehnologice, și mai întâi de toate cele care țin de informații și telecomunicații. Această abordare, la rândul ei, utilizează principiile de bază, aferente ecosistemelor naturale (și artificiale). Nevoile de învățare ale secolului al XXI-lea se încadrează în două categorii distincte:

- 1) învățarea accelerată, la cerere, pentru plasarea în câmpul muncii;
- 2) învățarea de-a lungul vieții pentru pregătirea pentru lumea în continuă evoluție.

După cum am mai menționat, conceptul de ecosistem de instruire poate include: instruirea în clasă, campus, acasă, în anumite comunități (de exemplu, sport sau interese de club), în activități de laborator și cercetare (inclusiv în biblioteci), în echipe comune care oferă, pe lângă învățământul cu frecvență; și învățământul la distanță, bazat pe utilizarea videoconferințelor și a seminariilor web.

Aceasta implică crearea de noi oportunități de învățare prin dezvoltarea de noi practici și prin metode didactice informale. Ecosistemul de formare facilitează cooperarea dintre studenți și facultate și reprezintă un mediu ideal pentru implementarea paradigmatelor învățării în secolul XXI, datorită utilizării eficiente a tehnologiilor, sistemelor și resurselor informaționale.

Într-un ecosistem eficient de învățare, principalul obiectiv al atenției, este, desigur, studentul. Pentru a asigura condiții pentru asimilarea efectivă a volumului necesar de competențe (cunoștințe, aptitudini, abilități și capacități de aplicare a acestora), indiferent de timpul și locul furnizării lor, ar trebui să fie direcționate către acțiunile tuturor celorlalte elemente ale ecosistemului de învățare. Într-un astfel de mediu, toți studenții au posibilitatea să studieze în ritm propriu, în funcție de capacitățile lor. Astfel, motivația pentru învățare, domeniile de formare, discipline de studiu, aplicarea cunoștințelor obținute reprezintă nu un proces formal, ci un mediu (domeniile cererii de activitate, consiliere și exemple de prieteni, cunoscuți, părinți, auto-interes, și așa mai departe.). În o asemenea abordare a procesului de învățare, mediul (ecosistemul de învățare) permite studentului să determine în mod individual traiectoria de învățământ, făcând ceea ce el crede că îl va ajuta în dezvoltarea sa viitoare ca specialist solicitat. Acest lucru este relevant în special în pregătirea în domeniul TIC.

3. Rezultatele obținute/concluzii

Pentru Republica Moldova, educația reprezintă o prioritate națională și factorul de bază în crearea și transmiterea de noi valori culturale și general-umane, în dezvoltarea capitalului uman, în formarea conștiinței și identității naționale și are un rol primordial în crearea premiselor pentru dezvoltarea umană durabilă și edificarea unei societăți bazate pe cunoaștere. Calitatea educației determină în mare măsură calitatea vieții și creează oportunități pentru realizarea în volum deplin a capacităților fiecărui cetățean.

În Occident, în special în SUA, pentru determinarea direcțiilor și a componentelor disciplinelor predate, sunt implicate companii de renume care operează în anumite domenii ale cunoașterii, care elaborează planuri de studii și conținutul cursurilor în domenii ale cunoașterii (curriculum). Curriculumul, în funcție de situația actuală din zona selectată de cunoștințe, poate fi supusă unei redactări operative. Ulterior, aceste curriculumuri sunt un ghid pentru direcții de studii specializate în instituțiile de învățământ superior și pot fi adaptate condițiilor de învățare.

Este de asemenea evident că formarea unui ecosistem eficient de învățare necesită nu numai organizarea interacțiunea deplină, bazată pe utilizarea tehnologiilor moderne, dar și costuri ridicate de umplerea conținutului educațional costuri care sunt greu de suportat chiar și de universități mari. Ieșirea este văzută în integrarea eforturilor mai multor universități, precum și a companiilor private, care lucrează pentru a crea un conținut educațional comun și mijloace de acces la acesta.

CONCLUZII/RECOMANDĂRI

În contextul celor spuse, se propun unele modele de organizare a procesului de studii și managementului educațional, ca de exemplu:

- Study by doing;
- Modelul parcului tehnologic IT din Belarusia;
- Modelul Național Tekwill
- Modelul CDIO (Conceiving — Designing — Implementing — Operating (CDIO) – proiectul Erasmus + din ASEM;
- Modele Microsoft, Cisco Academy, School 42 aplicate în activitățile Incubatorului IT4BA.

Rezumând, se poate afirma că ecosistemul educațional reprezintă un proces de activități integrat și articulat care sprijină dezvoltarea individuală a personalității în baza formelor efective de interacțiune a componentelor acestuia.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. Sistemul de învățământ din Republica Moldova. <http://www.rasfoiesc.com/educatie/didactica/Sistemul-de-Invatamint-din-Rep55.php>
 2. Strategiei de dezvoltare a educației pentru anii 2014-2020 „Educația-2020”. https://mecc.gov.md/sites/default/files/1_strategia_educatia-2020_3.pdf
 3. RUTGERS. *Ecosystem for learning*. <https://scheduling.rutgers.edu/ecosystem-for-learning>
 4. Tutunaru S.A. *National Activities It4ba Incubator In The Framework Of The Eu Digital Economy Strategy (DES)*. Conferința Științifică ASEM „Rolul investițiilor în dezvoltarea economiei digitale în contextul globalizării financiare”, Chișinău, 22-23 decembrie 2016. ISBN 978-9975-75-866-6, CZU R68.
 5. First Eastern Partnership Ministerial Meeting on Digital Economy 11th June 2015, Luxembourg https://eu2015.lv/images/news/2015_06_11_EaP_Digital_Economy.pdf
 6. TUTUNARU S.A. *Potențialul centrelor de inovare din Republica Moldova în dezvoltarea strategiei „Economia digitală” pentru țările parteneriatul estic (PAE)*. VECTOR EUROPEAN Revista de cercetări socio-umanistice Nr. 1 / 2016 ISSN 2345-1106. Chișinău 2016, p.35-42.
 7. Moldova ICT Centric Innovation Ecosystem Country Review. 2nd Stakeholders Workshop. June 28, 2017
 8. XILIN. *Global education ecosystem*. <https://www.xilinx.com/about/community-engagement/educational-ecosystem.html>
-

Coordonator științific: TUTUNARU Sergiu, dr., conf. univ.
Academia de Studii Economice din Moldova
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md
e-mail: tutunaru@ase.md

DIGITAL TRANSFORMATION OF THE ECONOMY OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA

TRANSFORMAREA DIGITALĂ A ECONOMIEI REPUBLICII MOLDOVA

CEBANU Tatiana, studentă, Specialitatea: SHT

Academia de Studii Economice din Moldova

Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md

e-mail autor: tatianacebanu7@gmail.com

Abstract. *The driving force of economic growth are innovations, the entities who develops, the best innovations ensures the competitiveness of the country, region, enterprise. At the present stage the transition to innovative economic development in Moldova is a decisive factor in increasing improving competitiveness. Innovative development in recent decades is associated with formation technologies and defining the path of digital transformation. In such paradigm in this article is being realised the close analyse of curentet stage of Digital Economy development in RM.*

Keywords: *digital economy, digitalization, digital transformation, innovations*

JEL CLASSIFICATION: E02

INTRODUCERE

Tendințele în dezvoltarea economiei mondiale și prioritățile economiei naționale sunt asociate cu schimbări în tehnologiile digitale, a potențialului uman, și cu extinderea utilizării inteligenței artificiale. În acest sens, analiza și evaluarea formării economiei digitale în RM prezintă un interes foarte important. Scopul lucrării este de a analiza și evalua transformarea digitală a economiei Republicii Moldova pe baza datelor statistice. Luând în considerare ideea că, în etapele anterioare de dezvoltare economică, caracteristicile primordiale erau reprezentate de accesul la resursele naturale și la capital, astăzi, majoritatea beneficiilor economice sunt create din contul produselor inteligente, care utilizează tehnologia informației. Etapa modernă, care asigură competitivitatea țării, este ghidată de rezultatele creativității umane, care formează baza celor mai noi factori de producție și reprezintă principala prioritate a dezvoltării inovatoare. Printre principalii indicatori ai dezvoltării inovatoare, indicatorii dezvoltării tehnologiei informației merită o atenție specială. Economia digitală a înlocuit-o pe cea analogică, într-un moment în care problema volumului și a calității informațiilor transmise a devenit deosebit de relevantă. Eventual se evidențiază transformarea digitală a tuturor sferelor vieții publice, iar acest proces are loc ca urmare a introducerii tehnologiilor avansate. Economia digitală a schimbat calitativ granițele spațiului de comunicare, a extins accesul la informații, date statistice și evoluții tehnologice.

CONȚINUTUL DE BAZĂ

Termenul „economie digitală” a fost folosit pentru prima dată relativ recent, în 1995, de celebrul om de știință american de la Massachusetts Institute of Technology N. Negroponte în legătură cu dezvoltarea intensivă a tehnologiilor informației și comunicațiilor (TIC) și începutul celei de-a doua generații a procesului de informatizare. De fapt, toate sferele vieții umane (economice, sociale, politice, culturale etc.), s-au schimbat într-o măsură sau alta datorită descoperirii și dezvoltării TIC, cu toate acestea, schimbările din ultimii ani permit multor persoane să susțină că începe o nouă etapă de informatizare, al cărei nume este „economia digitală” [1]. Transformarea digitală afectează toate sferele activității umane, cheia acestei tehnologii este reprezentată de: internetul obiectelor și inteligența artificială ca fundament pentru o nouă generație de resurse digitale; robotică, drone și imprimante 3D - dispozitive care facilitează transferul capacităților computerului în lumea materială; realitatea augmentată și virtuală - tehnologii care combină lumea fizică și cea digitală; blockchain care inițiază o abordare complet nouă pentru operațiunile de bază a tranzacțiilor comerciale [2].

Internetul obiectelor (IoT) - este un sistem inteligent pentru monitorizarea și controlul obiectelor la distanță folosind internetul. Obiectele echipate cu senzori și comunicații wireless încorporate conectate la Internet, pot face schimb de informații între ele și cu utilizatorii. Introducerea sistemului IoT se remarcă în producție, asistență medicală, comerț, energie, agricultură etc. IoT reprezintă o nouă etapă în dezvoltarea internetului, extinzând semnificativ posibilitățile de colectare, analiză și distribuire a datelor pe care o persoană le poate transforma în informații și cunoștințe [3].

Inteligența artificială (AI) - este un produs software creat ca model a sistemului nervos uman (sisteme de Neural Machine Learning). Modelarea proceselor gândirii umane, sistemelor neuronale cu precizie, vitezei și fiabilității ridicate contribuie la procesarea, analizarea și sintetizarea informațiilor. Utilizarea AI face posibilă alegerea căii optime și oferă efectul maxim la luarea deciziilor.

Robotica - este o tendință în tehnologiile hardware și software care poate înlocui forța de muncă în procesul de producere, poate îmbunătăți calitatea, productivitatea, siguranța, viteza și poate reduce costurile. Roboții devin din ce în ce mai sofisticăți, capabili să rezolve probleme complexe. Roboții sunt folosiți activ în medicină: efectuează operații chirurgicale, determină diagnosticul unui pacient. Protezele robotizate prezintă un interes deosebit în toată lumea contemporană, robotica este utilizată activ în agricultură, atât în domeniul întreținerii câmpului, cât și al recoltării. Transformarea digitală a economiei, este direct legată de procesul de automatizare și robotizare a tuturor sferelor activității umane.

Imprimarea 3D este o tehnologie care ar putea modifica principiul activității mai multor domenii precum: construcția, industria și inginerie mecanică. Imprimantele 3D pot imprima produse dintr-o varietate de materiale: beton, metal, materiale polimerice.

Tehnologia Blockchain este o tehnologie de stocare a datelor și informațiilor bazată pe utilizarea algoritmilor matematici. Inițial, blockchain-ul s-a dezvoltat pentru piețele criptomonedelor, astăzi tehnologia a început să fie utilizată pentru a efectua operațiuni de stocare a informațiilor și reflectarea tuturor datelor privind tranzacțiile. Tehnologia Blockchain este extrem de fiabilă și sigură și poate fi utilizată pentru a identifica un utilizator autorizat cu acces la informații. Astăzi, când cibersecuritatea este primordială, tehnologia blockchain acționează ca un instrument pentru rezolvarea acestor probleme. Astfel, economia digitală este un sistem de relații economice ce include: relațiile dintre guvern, cetățeni și afaceri bazate pe utilizarea tehnologiei informației și comunicațiilor (TIC). Acoperind industria de știință, asistență medicală, finanțe, educație, comerț și alte domenii de afaceri, economia digitală schimbă atitudinea față de spațiu și timp, îmbunătățește calitatea procesării și transmiterea de informații, asigură protecția oricăror date.

Economia digitală se dezvoltă rapid în întreaga lume, concomitent acest proces se desfășoară și în Republica Moldova, unde una dintre direcțiile prioritare este dezvoltarea (TIC). Scopul modelării unui sistem economic digital modern în RM constă în crearea condițiilor favorabile pentru dezvoltarea tehnologiilor informaționale în societate, acest aspect îmbunătățind starea de digitalizare. Pentru a atinge acest obiectiv, au fost adoptate diferite directive și hotărâri precum: Programul de stat pentru dezvoltarea economiei digitale și a societății informaționale, Decretul despre dezvoltarea economiei digitale, strategia pentru dezvoltarea economiei digitale în Republica Moldova și altele. Statisticile privind inovațiile în digitalizarea economiei sunt relativ noi, secțiunea de statistici socio-economice, dezvoltându-se activ în ultimii ani. Această secțiune de statistici, oferă tuturor părților interesate informații pentru desfășurarea analizei și evaluarea cuprinzătoare a transformării digitale în economie. Observarea proceselor din acest sector al inovației este realizată de biroul național de statistică, ai cărui indicatori sunt publicați în compilațiile statistice. Motivul principal pentru colectarea datelor privind dezvoltarea economiei digitale, este dorința de a avea o mai bună înțelegere a proceselor reale care au loc în sfera digitală și a raportului dintre indicatorii digitali și creșterea economică. Acest lucru necesită cunoașterea atât a proceselor de digitalizare, care afectează direct și semnificativ performanța întreprinderilor (de exemplu, reducerea costurilor), cât și a factorilor care afectează capacitatea întreprinderii de a implementa tehnologii digitale. Într-un complex, toate fenomenele care reflectă procese inovatoare în digitalizarea economiei, rezultă într-un set de indicatori care caracterizează starea și modelele de dezvoltare a economiei digitale, formarea

potențialului tehnologiilor digitale în RM. Activitatea inovatoare și intensitatea proceselor în domeniu de digitalizare va fi evaluată ca urmare a unei analize statistice a dinamicii indicatorilor principali, indicatori ai sectorului informațional și economic. Sistemul de indicatori ai economiei digitale include următoarele secțiuni:

1. Transformarea digitală a economiei;
2. Principalii indicatori ai activităților organizațiilor din sectorul TIC;
3. Activitatea economică externă a sectorului TIC;
4. Volumul produselor expediate din sectorul TIC.
5. Costurile organizațiilor pentru TIC;

Transformarea digitală este procesul de modelare a economiei într-un nou tip, trecerea la o nouă ordine tehnologică. Intensitatea digitalizării are loc în economie, și se reflectă în următorii indicatori: infrastructura comunicațiilor cu bandă largă; creativitatea umană; cota din economia digitală în PIB. Trebuie remarcat faptul că accesul la Internet este disponibil pentru aproape toate organizațiile din Republica Moldova, procesul de informatizare a acoperit 97,1% din proporția gospodăriilor cu acces la Internet, din numărul total de gospodării. Un indicator important care caracterizează procesele de transformare digitală a economiei, reprezintă ponderea sectorului economiei digitale în PIB. În 2014 această valoare a fost de 2,9% și de șapte ani a existat o tendință constantă de creștere graduală. În perioada analizată, ponderea economiei digitale a crescut de aproape două ori. Ponderea economiei digitale în PIB-ul SUA, Chinei, țărilor UE este de la 10 la 15%, în Rusia această valoare corespunde indicatorilor din Belarus. Exporturile de servicii informaționale depășesc importurile, raportul dintre ponderea serviciilor TIC în România, volumul total al exporturilor ,depășește cota de servicii în volumul importurilor de aproape 4 ori în 2018, monitorizarea ratelor de creștere este constantă în perioada de studiu. Exportul de bunuri este într-o lumină mai puțin atractivă, existând un aspect negativ excedent, cu toate acestea, în general, echilibrul tehnologic în sectorul TIC are un caracter pozitiv. În 2018, 25% dintre medicii din organizațiile de sănătate publică au avut ocazia de a folosi rețete pentru medicamente în formă electronică, în 2020 acest indicator a crescut la 25%. Proporția populației care folosește internetul pentru a efectua interacțiuni cu organele guvernamentale s-a ridicat la 13,1% în 2020, adică de două ori mai mult, decât în 2019. În general, se dezvoltă suportul informațional pentru monitorizarea și îmbunătățirea transformării digitale. În 2018, la numărul de indicatori studiați, s-au adăugat și informații despre utilizarea serviciilor cloud de către organizații. Ponderea lor a fost de 22,3% pentru 2019 în numărul total al organizațiilor.

CONCLUZII/RECOMANDĂRI

Schimbările care au loc astăzi în mediul informațional sunt doar primii pași în digitalizarea economiei, dar este clar că acestea au un impact global transformator asupra societății și a relațiilor în societate. Revoluția digitală schimbă viața și societatea într-un ritm fără precedent în timp ce creează atât oportunități extraordinare, cât și necesitate de a munci colosal pentru a le obține. Noile tehnologii pot aduce o contribuție semnificativă la atingerea obiectivelor din domeniul dezvoltării durabile, dar rezultatele pozitive sunt departe de a fi garantate. Pentru a elibera pe deplin potențialul socio-economic al tehnologiilor digitale, evitând în același timp consecințele nedorite, este necesar de întărit cât mai curând posibil cooperarea internațională [4]. Transformarea digitală schimbă structura economiei, modificând modelele pieței, transformă viețile oamenilor. Economia digitală se bazează pe noile tehnologii, obiecte de proprietate intelectuală create de munca și talentul uman. Potențialul creativ al oamenilor este forța motrice a inovației. Posibilele amenințări cu care se vor confrunta procesele de digitalizare, vor crește constant și umanitatea va trebui să găsească modalități de a le elimina. Tranziția către o economie digitală, necesită informații statistice mai cuprinzătoare pentru a asigura studierea tuturor sferelor economice. Sunt necesare statistici suplimentare pentru a înțelege mai bine impactul transformării digitale asupra creșterii economice. Printre domeniile necesare studierii statistice a economiei digitale pot fi atribuite:

- costurile organizațiilor pentru dezvoltarea economiei digitale - un set de costuri ale organizației pentru crearea de tehnologii digitale pe cont propriu;
- indicatori ai utilizării tehnologiilor digitale promițătoare de către entitățile comerciale.

Disponibilitatea unor informații mai complete despre transformarea digitală a economiei din Republica Moldova contribuie la o înțelegere mai profundă a proceselor de digitalizare din țară, oferă capacitatea de a evalua impactul acestora asupra creșterii economice, permite compararea cu procesele de digitalizare în alte țări, face posibilă creșterea gradului de participare a țării la interclasamente economiilor digitale.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. N. N., *Being Digital*, NY: Knopf, 1995.
2. Всемирное исследование Digital IQ за 2017 год. Цифровое десятилетие. В ногу со временем // PwC. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.pwc.ru/ru/publications/global-digital-iq-survey-rus.pdf>. – Дата доступа: 01.01.2021
3. Д. Т. А. Топскотт, *Технология блокчейн, то, что движет финансовой революцией сегодня*, Эксмо, 2017.
4. OECD Digital Economy Outlook 2015, 2016, 2017, în OECD Publishing, Paris, 2017.
5. E. W. A. Weizsaecker, *Come On! Capitalism, Shorttermism, Population and the Destruction of the Planet*, Springer, 2018.
6. I. W. Cornell University, „*Global Innovation Index*,” în *Global Innovation Index 2018*, 208.
7. European Parliament, „*Directorate general for internal policies policy department A: economic and scientific policy. European Parliament.*,” 2015. [Interactiv]. Available: <https://bit.ly/3agLqxL>. [Accesat 07 03 2021].
8. J. Kelly, „*Barclays says conducts first blockchain-based trade-finance deal*,” 07 08 2016. [Interactiv]. Available: <https://www.reuters.com/article/us-banks-barclays-blockchain/barclays-says-conducts-first-blockchain-based-trade-finance-deal-idUSKCN11D23B>. [Accesat 07 07 2021].

Coordonator științific: LEAHOVCENCO Alexandru, asist. univ.
Academia de Studii Economice din Moldova
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md
e-mail: alexandru.leahovcenco@ase.md

BLOCKCHAIN AS A MASTER PART ELEMENT OF E-LEARNING IN THE DIGITAL ECONOMY

BLOCKCHAIN CA ELEMENT DE BAZĂ A EDUCAȚIEI DIGITALE ÎN ECONOMIA DIGITALĂ

LUNGU Maria, studentă, Specialitatea: SHT

Academia de Studii Economice din Moldova

Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md

e-mail autor: lungu.maria2000@mail.ru

Abstract. *Economic development of the Republic of Moldova depends on the speed of the transition to the digital economy, in which the key factor of production is the digital data, the use of which can significantly improve the effectiveness of different types of production, technology, equipment, storage, sale, delivery of goods and services. Without the digital economy it is impossible to ensure the country's competitiveness on the world market, in this connection, the digital economy should be the main priority of economic development of our country. The main technologie of the digital economy, that allowing to provide all the necessary conditions and mechanisms for technology is the technology of blokcheyn. Blokcheyn gradually introduced in all areas of business, and also with same succes in education, because the interaction between business and science is making a huge contribution to the growth in the number of innovative products and services.*

Keywords: *the digitalization; digital economy; information technology; information infrastructure; blockchain.*

JEL CLASSIFICATION: E42

INTRODUCERE

Din raportul Forumul Economic Mondial pentru anul 2020 sa observat că Republica Moldova este departe de a fi printre liderii în economia digitală. Deci, în ceea ce privește disponibilitatea pentru economia digitală, nivelul de dezvoltare economică a țărilor depinde de eficiența utilizării tehnologiilor digitale de către întreprinderi și organizații. Prin urmare, astăzi trebuie să facem tot posibilul pentru a crește această cotă. În ceea ce privește rata digitalizării, RM rămâne în urmă față de Occident cu 10 ani. Dacă rata de creștere a economiei digitale din RM rămâne la același nivel, atunci până în 2025 acest decalaj va fi deja de 15-20 de ani. În distribuția telecomunicațiilor și internetul în bandă largă practic nu există niciun decalaj major spre creștere. Uniunea Europeană se concentrează pe dezvoltarea economiei digitale. Comisia Europeană remarcă faptul că companiile care nu sunt conectate la dezvoltarea aspectelor digitale vor fi excluse de pe piața mondială. Dezvoltarea economiei digitale pentru RM este o problemă importantă din punct de vedere strategic, determinându-i competitivitatea pe arena mondială. Economia digitală nu este un concept nou a fost introdus pentru prima dată de N. Negroponte (Universitatea din Massachusetts) în 1995 (Negroponte, 1995)[1]. Ca defnire abordării termenului „economie digitală”, pot fi următoarele, abordare clasică: economia digitală este o economie a tehnologiilor digitale (telemedicină, învățare la distanță, vânzarea articolilor digitale etc.). A doua abordare este mai desfășurată: economia digitală este producția economică care se bazează pe tehnologii digitale altfel spus economia digitală până la momentul dat reprezintă un sector separat al economiei apărut ca urmare a introducerii tehnologiilor digitale și transferul în mediul digital al activităților existente. Aici, desigur, trebuie de ramarcat faptul că procesul de digitalizare a economiei, unde utilizarea tehnologiilor digitale și omniprezența automatizării de producție și gestionare va duce la creșterea și îmbunătățirea calității vieții populației.

CONȚINUTUL DE BAZĂ

Blockchain reprezintă o rețea, o bază de date distribuită care poate fi accesată de orice utilizator. Mai concret este o „tehnologie de registru distribuit”, ceea ce înseamnă nu există un regulator centralizat care să poată modifice blockchain-ul la discreția sa. Particularitatea blockchain-ului este că datele

introduse o dată nu mai pot fi schimbate. Aceste date nu pot fi modificate de nimeni, acestea sunt duplicate și stocate în mod repetat într-o rețea distribuită creată și întreținută de toți membrii sistemului. Informația este adăugată numai în formă suprascrisă. Autenticitatea documentului poate fi ușor de urmărit, deoarece fiecare participant vede cine a fost înregistrat în blockchain. Informațiile sunt întotdeauna disponibile, nu pot fi falsificate, sunt transparente, blockchain-ul este extrem de rezistent la atacurile hackerilor, are un nivel mai scăzut la costul întreținerii. Pe măsură ce instrumentele blockchain devin mai accesibile, plățile internaționale vor fi efectuate numai prin sistemele de tip blockchain și vor fi efectuate mult mai repede. În plus, datorită tehnologiei, va fi posibil de a evita numeroase erori în procesarea tranzacțiilor și reducerea numărului de tranzacții frauduloase. Tehnologiile blockchain evoluează și în multe sisteme se observă reducerea energiei și timpului pentru prelucrarea informațiilor în sistem. Sistemele mari întotdeauna beneficiază de descentralizare, blockchain-ul este introdus treptat nu numai în toate domeniile de afaceri, ci și în educație, întrucât interacțiunea dintre afaceri și știință aduce o contribuție colosală la creșterea numărului de produse și servicii inovatoare. În domeniul educațional, cererea de inovare, oportunitățile oferite de tehnologiile digitale sunt astăzi foarte relevante. Nevoia în ele este asociată și cu astfel de procese obiective ca decalajul dintre volumul de informații în creștere rapidă și capacitatea de către studenți să o însușească. În țara noastră, există o tranziție foarte lentă către mediul digital. Problema cu instituțiile de învățământ se explică astfel că acestea sunt foarte atașate la suportul de hârtie[2]. Și acest lucru duce la faptul că colectarea de informații pe hârtie creează o sarcină suplimentară asupra angajaților și nu permite să fie realizat rapid orice modificare a documentelor; formularele cu raportările privind progresul în diverse instituții de învățământ pot să nu fie aceleași, ceea ce reduce eficiența muncii personalului; lipsa unei baze de date complete cu absolvenții și specificul competențelor acestora îngreunează angajatorii să găsească specialiști potriviți; absența unei baze de date deschise privind angajarea absolvenților și transferul acestora într-un alt loc de muncă nu permite organizațiilor educaționale să evalueze eficacitatea muncii lor și a programelor didactice pentru ca în timp să efectueze ajustările necesare. Pentru a rezolva toate aceste probleme și a îmbunătăți eficiența muncii organizației educaționale, este necesar să fie introduse tehnologii moderne, tehnologii blockchain. Avantajele tehnologiei blockchain sunt destul de multe: eliminarea suportului de hârtie, care va reduce numărul de certificate și alte forme de raportare; reducerea intermediarilor; serviciile și produsele educaționale din lumea digitală pot intra rapid pe piața globală, pot fi folosite de toată lumea, produsul educațional poate rapid să răspundă nevoilor consumatorului; costul serviciilor online este mai mic etc. Tehnologia blockchain din instituțiile de învățământ este deja răspândită în țări străine și deschide oportunități uriașe pentru studenții în viitor. De exemplu, în Japonia, Singapore, SUA, Hong Kong, Estonia, Marea Britanie, tehnologiile blockchain sunt deja implementate activ și sistemul educațional din Singapore folosește activ învățarea online și este luat în considerare unul dintre cei mai buni din lume. Platformele blockchain sunt foarte utilizate în Japonia în domeniul educațional, acolo sistemul educativ bazat pe blockchain care permite profesorilor să facă schimb între ei a informațiilor despre progresul elevilor. Acest lucru va afecta nu numai învățământul superior, ci și instituțiile de învățământ din primar și secundar nivel. State Melbourne University intenționează să implementeze blockchain: Certificatele și premiile studenților australieni vor fi adăugate la blockchain. Laboratorul media MIT a introdus un sistem de certificare academică bazat pe blockchain. Peste 100 de absolvenți MIT în 2017 au primit diplome digitale „verificabile” folosind tehnologia blockchain protejate de contrafacere. În Rusia, Universitatea de Stat din Sankt Petersburg a început deja să studieze în mod activ și chiar să se uniformizeze implementarea blockchain-ului în sistemul universitar. Tatar University Innopolis în 2018 deschide un master în pregătire de specialiști în domeniul tehnologiei blockchain. S. Solonin, directorul general al QIWI, a fost unul dintre inițiatorii proiectului Academiei blockchain pentru oricine dorește să învețe tehnologia PAYG registre. Au fost dezvoltate cursuri pentru studenții care lucrează ca specialiști IT care doresc să cunoască cum se crează produse software folosind blockchain pentru lansarea soluției. În procesul de instruire, practicienii, inclusiv personalul QIWI, va oferi elevilor cunoștințe unice despre acest principiu funcționarea tehnologiei blockchain, aplicabilitatea acesteia, modalități de a crea IT- soluții bazate pe ea. Implementarea tehnologiilor blockchain în

instituțiile de învățământ necesită dezvoltarea infrastructurii axată pe cercetare academică care va permite să fie construită o infrastructură care va înregistra automat datele despre noile subsisteme din blockchain și să păstreze o imagine actualizată[3]. Blockchain ca infrastructură va rezolva problema înregistrării informațiilor de licențiere și brevetând de proprietate intelectuală. Introducerea a noilor tehnologii și instrumente va necesita schimbări radicale în instituțiile de învățământ. Aceste modificări vor afecta în primul rând transformarea managementului, metodelor de management și managementului financiar. Prin urmare, astăzi este necesar să fie pregătiți profesori care sunt adaptabili să predea nu numai prin învățare la distanță dar și să poată introduce acest aspect pe tehnologia blockchain. Cu toate acestea, implementarea blockchain-ului este un program de tranziție destul de costisitor, care necesită investiții financiare uriașe, și nu toate instituțiile de învățământ își vor asuma responsabilitatea de a o implementa. Dar rezolvarea problemei cu finanțarea ar putea fi decisă printr-un parteneriat public-privat. Astăzi lumea se schimbă foarte rapid. Singura condiție pentru dezvoltarea rapidă a instituțiilor de învățământ, înseamnă introducerea a noilor instrumente, tehnologii blockchain și urmărirea tendințelor digitale pentru a rămâne relevante și a nu ieși din tendința globală[4]. Tranziția către tehnologia blockchain ca instrument al economiei digitale devine deja necesitate.

CONCLUZII/RECOMANDĂRI

Astfel tranziția sistemului educațional de la clasic la cel digital care utilizează tehnologia blockchain va permite:

- Transferul întregului flux de documente ale unei organizații educaționale în sistemul blockchain, permite creșterea vitezei de procesare a materialului, va oferi transparență și imposibilitate de pierdere, deteriorare sau falsificarea unui document, deoarece un bloc creat odată deja nu poate fi modificat, nu poate fi eliminat din rețea;
- Asigurarea transparenței fluxurilor financiare ale unei instituții de învățământ, distribuirea finanțelor către diferite diviziuni structurale în mod automatizat;
- Simplificarea procesului de transfer al notelor la altă instituție de învățământ;
- Adăugarea certificatelor studentești în sistemul blockchain, emiterea diplomelor digitale verificabile, folosind tehnologia blockchain ca protecție;
- Posedarea de o bază de date privind angajarea absolvenților și transferul acestora la alt loc de muncă care va ajuta organizațiile educaționale să evalueze eficacitatea muncii lor conform programelor curente;
- Reducerea timpului profesorului pentru menținerea istoriei progresului elevilor în comparație cu suportul de hârtie;
- Rezolvarea problemelor de stratificare a publicațiilor științifice, informațiilor despre acordarea de licențe și brevetarea.
- Trecerea la era contractelor digitale și a tranzacțiilor fără hârtie, care în mod semnificativ va reduce costul întreținerii și procesării.
- În rezultatul introducerii tehnologiilor blockchain, automatizarea proceselor de producție și furnizări de servicii, conducând la era contractelor digitale și tranzacții fără hârtie.

Afirmațiile sus menționate afirmă următorul fapt că doar instituțiile de învățământ cu infrastructură modernă, digital dezvoltată, va permite să-și mențină competitivitatea. Digitalizarea, automatizarea și implementarea tehnologiilor blockchain în educație este un proces natural care creează o lume nouă cu un sistem de valori noi, norme sociale și legi economice. Acest proces este inevitabil.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. Negroponte, N. (1995). *Being Digital*. NY: Knopf
2. Urmantseva, A. (2017). *The Digital economy: how experts understand the term*. <https://redirect.is/i1gpkdi>
3. EUROPEAN COMMISSION, „*European Commission expert group on taxation of the digital economy*”
4. *Report of the Commission Expert Group on Taxation of the Digital Economy.*, 12 12 2013. [Interactiv]. Available: <https://bit.ly/2FgIqWX>. [Accesat 07 10 2020]

5. European Parliament, „*Directorate general for internal policies policy department A: economic and scientific policy. European Parliament.*,” 2015. [Interactiv]. Available: <https://bit.ly/3agLqxL>. [Accesat 07 10 2020]
 6. R. H. R. BUKHT, „*Defining, Conceptualising and Measuring the Digital Economy. Centre for Development Informatics, University of Manchester.*,” 2017. [Interactiv]. Available: <https://bit.ly/3itCJTK>. [Accesat 2021]
 7. А. П. Добрынин, „*Цифровая экономика — различные пути к эффективному применению технологий (BIM, PLM, CAD, IOT, Smart City, BIG DATA и другие)*,” International Journal of Open Information Technologies, vol. IV, nr. 1, pp. 4-11, 2016
 8. П. Б., „Паньшин, Б. *Цифровая экономика: особенности и тенденции развития*,” Наука и инновации, vol. III, nr. 157, pp. 17-20, 2016
 9. McKinsey, „*Цифровая Россия: новая реальность*,” McKinsey, 2017
 10. PARLAMENTUL RM, „LEGE Nr.133 privind protecția datelor cu caracter personal,” 08 07 2011. [Interactiv]. Available: <http://lex.justice.md/md/340495/>
-

Coordonator științific: LEAHOVCENCO Alexandru, asist. univ.
Academia de Studii Economice din Moldova
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md
e-mail: alexandru.leahovcenco@ase.md

În redacția autorilor
Machetare: Staver Liliana

Serviciul Editorial-Poligrafic al ASEM
Republica Moldova, mun. Chișinău, MD-2005,
str. Mitropolit Gavriil Bănulescu-Bodoni, 59
Telefon: + 373 (22) 402 910